

IV: Det humanistiske Fakultet

Forskningens organisering:

Det humanistiske fakultet ved Københavns universitet omfatter en meget bred vifte af fag, der til dels lapper ind over hinanden i henseende til metodik eller genstandsområde, og hvis formelle instituttilhørsforhold derfor ikke giver et præcist billede af strukturen og sammenhængene i fakultetets samlede forskningsaktivitet. Man kan skelne mellem historisk, musisk/litterært/æstetisk, sprogligt/filologisk, filosofisk, psykologisk og pædagogisk orienterede discipliner, og visse institutters forskningsaktivitet lader sig temmelig entydigt placere inden for den ene eller den anden af disse grupper; men for andre institutters vedkommende er billedet meget komplekst. Dette gælder ikke mindst de mange sprogfag, som tilsammen udgør hovedmassen af fakultetet.

Der har i 1983 været arbejdet på forskellige felter med etablering af formelle rammer om aktiviteter på tværs af de formelle institutgrænser (jf. den igangværende forsøgsvirksomhed med en række centre). Endvidere er en række orientalske filologier ved en institutfusion kommet til at høre under ét Institut for orientalsk filologi. Dette kompleks af fag er flyttet til Amager-byggeriet som led i en almindelig koncentration af størstedelen af fakultetet i dette bygningskompleks. Der har tillige været arbejdet med planer om en styrkelse af fakultetets leksikologisk-leksikografiske potentiel ved en form for formaliseret samarbejde mellem eksisterende ordbogsredaktioner, evt. i en afdeling under (eller et center i tilknytning til) et af de lingvistiske institutter; disse overvejelser afventer imidlertid en afklaring af bemandingssituationen på Institut for lingvistik.

Der er i 1983 indhentet et omfattende materiale om forskningsaktiviteterne under fakultetet og om de ønsker, der inden for de forskellige fag ligger om at

opprioritere bestemte områder eller tilgodese nye initiativområder. Fakultetet har udgivet rapporten »Hvad sker der i elfenbenstårnet?« på grundlag af dette materiale, og man har arbejdet med mere konkrete forskningspolitiske overvejelser, end det tidligere har været tilfældet.

Forskningens vilkår:

Forskningen har ligesom i de nærmest foregående år været underkastet meget stramme ressourcemæssige vilkår. De manglende muligheder for at genbesætte selv de mest nødvendige stillinger inden for den eksisterende personaleramme giver særdeles alvorlige problemer inden for visse »små« fag (og specielle discipliner inden for de store fag). Det er inden for nogle af disse områder af vital betydning for kontinuiteten i forskningen og undervisningen, at der bliver mulighed for ansættelse af erfarne forskere i faste stillinger, og fakultetet imødeser betydelige problemer, hvis der ved den såkaldte forskerrekruttering ikke skelnes mellem dette behov og det generelle behov for ny-rekruttering af unge forskere til dansk videnskab og for styrkelse af hidtil forsømte forskningsområder.

Der er i 1983 gennemført enkelte interne reallokeringer af personale inden for fakultetet, ligesom der på undervisningssiden er sket en stærk opblødning af institutgrænserne og også iværksat samarbejde med andre institutioner, noget der naturligvis også påvirker forskningens vilkår inden for de enkelte institutter. Fakultetets overordnede planer om ressourceudnyttelsen set i forhold til det spektrum af fag, der findes under fakultetet, må imidlertid koordineres med de forhandlinger, der er ved at blive påbegyndt på landsplan, om hvilke specifikke forpligtelser det enkelte universitet påtager sig.

Michael Chesnutt

Historie

I: Historisk Institut

Historie:

Historisk Instituts historie kan med rimelighed føres tilbage til 1895, hvor professor Kristian Erslev blev forstander for det nyetablerede filologisk-historiske laboratorium. Faget Historie havde i disse år til huse i kommunetsbygningen ud mod Nørregade og betjentes her sammen med andre fag som nordisk, latin, græsk, romansk og tysk og engelsk filologi. I 1938 udskilles Historisk laboratorium herfra som selvstændigt område for sidst i 1950'erne og først i 1960'erne at blive opdelt i 3 institutter: Institut for økonomisk historie, Institut for samtidshistorie og endelig Historisk institut. Efter i en periode at have rådighed over lokaler i Studiegården (fra 1916) flyttede Instituttet i 1963 over i Bispetorvsbygningen for sluttelig i 1979 at blive placeret i det ny universitetskompleks på Amager. De tre nævnte historiske institutter blev umiddelbart derefter – i 1982 – samlet i et centralinstitut for Historie.

Stab:

Professorer: Svend Ellehøj; Jens Erik Skydsgaard og Niels Steensgaard. Lektorer: Esben Albrechtsen; Hans Bach Bagger; Claus Bjørn; Axel Bolvig; Arne Søby Christensen; Niels Finn Christiansen; Karsten Fledelius; Karl-Erik Frandsen; Kai Hørby; Johny Leisner; Niels Lund; Bengt Malmus; Knud Prange; Mogens Rathack; Niels Saxtorph; Benito Scocozza; Inge Skovgaard-Petersen; Jørgen Tvevad, Hans Vammen, Alex Wittendorff og Peter Ørsted. Seniorstipendiater: Peter Christensen; Bodil K. Hansen; Jens Chr. Vesterskov Johansen og Carsten Juhl. Kandidatstipendiater: Hanne Caspersen, fratrådt 6.12.83; Mogens Rüdiger Hansen; Grethe Jacobsen; Gunner Engberg Lind; Therkel Stræde. Forskningsrådsstipendiater: Cand.mag. Niels Clemmensen. Privatdocent: fil.dr. Olafía Einarssdóttir. Eksterne lektorer: 3. Teknisk-administrativt personale: Heltidsbeskæftigede: 2. 23 timer: 2. 17 timer: 1.

Forskningsoversigt:

Historisk Institut er ikke en isoleret enhed. Det er en del af et fakultet, som igen er en del af et *universitas*, et universitet i ordets egentlige betydning, d.v.s. en helhed omfattende alle fag og videnskaber. I dette universitet, som er vokset frem gennem et halvt årtusinde, har faget historie tidligt indtaget sin plads som et af de store humanistiske fag med berøringsflader og

tilknytningspunkter til mange andre fag, emnemæssigt eller metodisk. Denne sammenhæng med et bredt forskningsmiljø, dette tilhørsforhold til en videnskabernes familie med gensidig inspiration er en af forudsætningerne for den betydelige spændvidde såvel i tidsmæssig og geografisk som i emnemæssig og metodisk henseende, som kendetegner den forskning, der omtales på de følgende sider.

I internationale fagkredse foregår der en livlig diskussion om det, man kunne kalde den faglige selvforståelse – forestillingerne om hvad historie og historieforskning er og fagets forhold til det enkelte individ og til samfundet. Denne debat foregår også hos os, og man vil i den beskrevne forskning finde flere tendenser repræsenteret. En går, i forlængelse af fagets videnskabelige tradition, i retning af kronologisk og emnemæssigt begrænsede empiriske undersøgelser, hvor hovedvægten lægges på erkendelsens sikkerhed. Heroverfor kan peges på forskning, hvor de konkrete, empiriske undersøgelser i højere grad er styret af en samfundshistorisk eller universalhistorisk problematik, der spænder over længere, eventuelt meget lange, tidsrum. En tredje tendens orienterer sig imod en mere omfattende historieteori og søger i højere grad at overskride den klassiske kildekritiks opfattelse af kildernes natur og forskerens stilling til dem, og tillige at genoplive den historiefilosofiske debat om historiens drivkræfter. Det skal dog understreges, at der mellem disse tendenser ofte er tale om frugtbare blandformer og gensidig inspiration, der som forudsætning har instituttets kronologiske og emnemæssige spændvidde. De interne diskussioner om faget har i øvrigt i de senere år i høj grad været præget af den internationale debat om nye metodisk-teoretiske tilgangsvinkler til skabelse af historisk viden, til dels udviklet ved nedbrydning af traditionelle faggrænser og sammenlignende studier af forskellige samfund. Det er baggrunden for, at man på de følgende sider vil finde forskning, der har karakter af mentalitetshistorie, kvindehistorie eller økologihistorie.

En meget betydelig del af forskningen ved instituttet er grundforskning inden for Danmarks historie, til hvilket der påhviler os en særlig forpligtelse, fordi andre landes historikere så godt som ikke beskæftiger sig med Danmark. Det er en af vores væsentligste opgaver at videreudvikle og forny den solide tradition for studiet af landets historie, bl.a. ved at anvende de nævnte nye tilgangsvinkler her. Vi anser det for betydningsfuldt, at den nationale selvforståelse ikke forringes i en tid, da det synes vigtigere end nogen sinde, at Danmark kan hævde sig i kraft af sit særpræg og sine traditioner.

Nedenfor er en mere detaljeret oversigt over den igangværende forskning ved Historisk Institut foresøgt. Den tematisering, som findes der, må nødven-

digvis være meget bred og har primært til formål at lede læseren frem til de emner, som måtte have særskilt interesse. I praksis vil yderligere oplysninger om det enkelte forskningsprojekt afsløre, at den givne problemstilling, emne og kildemateriale ikke kan omfattes af et enkelt tema alene. Der eksisterer således et dilemma mellem et ønske om en mere dybtgående beskrivelse og de relativt snævre rammer, som denne årbog må have. I et forsøg på at løse dette dilemma har Historisk Institut udarbejdet en bred og udadvendt oversigt over den forskning, som er omtalt nedenfor. Oversigten 'Forskning ved Historisk Institut' Københavns Universitet 1982 (75 s.) kan rekvireres ved henvendelse til Historisk Institut.

Samlede fremstillinger af større tidsafsnits historie:

Verden på opdagelsesnes tid, bind 7 i Aschehougs Verdenshistorie, Oslo, færdiggjort manuskript (Niels Steensgaard).

Verdensmarked og kulturmøder, bind 9 i Aschehougs Verdenshistorie, Oslo, manuskript under udarbejdelse (Niels Steensgaard).

Danmarks Historie 1648-1730 (Gyldendals Danmarks historie) (Svend Ellehøj).

Historieteori, historisk metode og historiografi:

Ældre islamisk historiografi (Johny Leisner).
Saxos historiesyn, afsluttende studier (Inge Skovgaard-Petersen).

Studier over C.F. Wegener: Liden Krønike om Kong Frederik og den danske Bonde, 1843 (Claus Bjørn).

Den danske historieforskning udvikling i mellemkrigstiden, specielt den socialdemokratiske historieforskning (Mogens Rüdiger Hansen).

Povl Bagges historiebegreb, udarbejdelse af manuskript til trykning i instituttets skrifterække (Mogens Rüdiger Hansen).

Dansk forskning i Asiens historie siden 1960, rapport til det nordiske historikermøde i Odense 1984 (Niels Steensgaard).

Politisk historie:

Graden af byzantinsk kontrol over det centrale Balkan i det 6.-12. århundrede (Karsten Fledelius).

Konstantinopels overgang fra byzantinsk til osmannisk herredømme (Karsten Fledelius).

Forholdet mellem Danmark, Slesvig og Holsten i det 15. århundrede (Esbén Albrechtsen).

Europas historie 1835-1854 (Johny Leisner).

Studier til politisk biografi over Gerson Trier (Niels Finn Christiansen).

Massekommunikationens historie:

Film og fjernsyn i historieforskning og -formidling. Historiens semiotik, d.v.s. historieforskningen set som et system af tegnprocesser (Karsten Fledelius).

Dagspressens billedbrug 1900-1980, EDB-behandling af fotografier, type og indholdændringer af illustrationer, leder Axel Bolvig.

Feudal billedproduktion (Axel Bolvig).

International handelshistorie og udenrigspolitisk historie:

Overlandshandelen mellem Iran og Indien i det 17. århundrede, afhandling under udarbejdelse (Niels Steensgaard).

Det indiske Ocean i det 16.-19. årh., rapport til den internationale historikerkongres i Stuttgart 1985. (Niels Steensgaard).

Ruslands politik overfor de skandinaviske stater 1721-1780 (Hans Bagger).

Økonomisk-social historie og økologihistorie:

Italiens socialhistorie i oldtiden, fortsatte studier (Jens Erik Skydsgeard).

Social mobilitet inden for romerrigets frie borgere, især den militære karrieres betydning (Niels M. Saxtorph).

Økonomiske og sociale konsekvenser af romernes annekstion af Balkanområdet (Peter Ørsted).

Studier i sammenhængen mellem ejendomsret, borgerret og beskatning i de romerske provinser (Peter Ørsted).

Forholdet mellem by og land i det romerske Nordafrika, tværfagligt forskningsprojekt (Arne Søby Christensen, Peter Ørsted).

De Diokletian-Konstantinske økonomiske, sociale og administrative reformer med særligt henblik på deres gennemførelse i Rhin-, Øvre Donau provinserne (Arne Søby Christensen).

Imperiedannelse og økologisk balance, dynamiske elementer i det før-kapitalistiske Irans langtidssudvikling, kandidatstipendieprojekt (Peter Christensen).

Det danske bysamfunds økonomiske og sociale struktur 1400-1550, kandidatstipendieprojekt (Grethe Jacobsen).

De danske færgesteders historie, artikel, 27 s. (Alex Wittendorff).

Forstudier til en biografi over Christian den 4. (Benito Scocozza).

Trolddomsprocessernes ophør i det 17. århundrede i Danmark, seniorstipendieprojekt (Jens Chr. Vesterskov Johansen).

Foreningsdannelsen i Danmark frem til ca. 1870, forskningsrådsstipendieprojekt (Niels Clemmensen).

Patriotisme og protest. Bonde- og husmandsurolighederne på Sjælland i året 1848 (Claus Bjørn).

Landbohøistore:

Græsk og romersk landbrug, fortsatte studier (Jens Erik Skydsgaard).

Statistisk og kartografisk behandling af matriklen 1662 med særligt henblik på de regionale variationer i sammensætningen af udsæd og landgilde (projekt under ledelse af Karl-Erik Frandsen).

Generel fremstilling af landbrugets andelsbevægelses historie til 1914 (Claus Bjørn).

Arbejderbevægelsens historie:

Dansk arbejderbevægelse i det 19. århundrede, fortsatte studier (Niels Finn Christiansen).

Arbejderbevægelsen under højkonjunktur og krise ca. 1958-1980 (Niels Finn Christiansen).

Revolutionær syndikalisme i Danmark ca. 1900-1940, kandidatstipendieprojekt (Therkel Stræde).

Kvindehistorie:

Kvindens stilling og muligheder i det byzantinske samfund (Karsten Fledelius).

Familie, husstand og produktion, en undersøgelse af landbokvindernes vilkår ca. 1870-1900, seniorstipendieprojekt (Bodil K. Hansen).

Moderskabspolitikken i Danmark i mellemkrigstiden, kandidatstipendieprojekt (Hanne Caspersen).

Kulturhistorie og mentalitetshistorie:

Reformationen i Tyskland og Danmark med særligt henblik på forskningens begrebs- og teoridannelse, fortsatte studier (Alex Wittendorff).

Ide- og videnskabshistorie:

Københavns Universitets historie 1621-1732, udarbejdelse af manuskript (Svend Ellehøj).

Dansk politisk idehistorie ca. 1750-1850 (Hans Vammen).

Politiske totalitarismeteoriers udvikling i Danmark og Frankrig i 1970'erne (Carsten Juhl).

De politiske filosofers udvikling med særligt henblik på de åndspolitiske forhold i Frankrig og Italien de sidste ca. 30 år (Carsten Juhl).

Studier i statsmagts organisation:

Europæisk militærorganisation 700-1200, fortsatte studier (Niels Lund).

Militærstatsaspektet i den danske enevælde, kandidatstipendieprojekt (Gunner Lind).

Rets- og forvaltningshistorie:

Retshistorisk analyse af den middelalderlige pavestols klosterprivilegier indtil ca. 1100 (Mogens Rath-sack).

Middelalderlig kommunalforvaltning i Mellem-italien, fortsatte studier (Kai Hørby).

Retshistorisk og sociologisk beskrivelse af frimureriet i de danske stater efter 1730, fortsatte studier (Jørgen Tvevad).

Topografi og historisk geografi:

Arkæologiske udgravninger af etruskisk materiale fra San Giovenale, Italien, bearbejdning med henblik på udgivelse i det af det svenske institut i Rom udgivne San Giovenale-værk (Bengt Malmus).

Dansk bebyggelsehistorie i vikingetid og tidlig middelalder, fortsatte studier (Niels Lund).

Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660, forskningsprojekt Historisk Atlas over Danmark, delvis finansieret af SHF (Karl-Erik Frandsen).

Lokalhistorisk Afdeling:

Undersøgelserne af geografisk mobilitet på Sjælland er fortsat – i det forløbne år navnlig med henblik på byernes befolkningsudvikling fra ca. 1650 til ca. 1850. En artikel herom fremkommer i et svensk værk i 1984.

Bestræbelserne på at orientere om – og lette arbejdet med – lokalhistoriske kilder har resulteret i et manuskript, som i 1984 vil indgå i en håndbog for lokalhistorikere.

Også de genealogisk-heraldiske studier over lokale, heraldiske kilder er udmøntet i nogle artikler, hvoraf et par er offentliggjort i år.

Afdelingen har traditionelt ydet lokalhistorisk service over for en bred kreds af foreninger, institutioner og enkeltpersoner. En ansøgning om øgede bevilgninger til denne virksomhed har medført, at det humanistiske fakultet har bevilget Karl-Erik Frandsen undervisningsfrihed i 2 semestre for at han kan indgå i dette arbejde. Der er herefter planlagt et projekt, som skal resultere i udarbejdelsen af en kulturhistorisk håndbog for Falster. Håndbogen, der tænkes udgivet i ét bind for hver af de 4 kommuner på Falster samt et fælles bind for hele øen med generelle oplysninger, vil bestå af to hoveddele:

1. En redegørelse for elementer i det nuværende landskab, der ud fra en kulturhistorisk betragtning må anses for at være særligt værdifulde, og
2. En oversigt over de administrative enheders skiftende tilhørsforhold og dermed for placeringen af deres arkivalier.

Planerne er drøftet indgående med det lokale Amtsmuseumsråd og Amtsfredningsinspektorat samt med museet Falsters Minder. Arbejdet udføres af Karl-Erik Frandsen i samarbejde med Knud Prange.

Redaktionsvirksomhed:

Esben Albrechtsen er medredaktør af Historisk Tidsskrift (bd. 82, hefte 2 og bd. 83, hefte 1-2), Claus Bjørn redaktør af Fortid og Nutid, Svend Ellehøj hovedredaktør af Københavns Universitet 1479-1979 (bd. I-XIV) og medredaktør af Gyldendals Danmarks Historie (bd. I-X), Karsten Fledelius udgiver IAMHIST Newsletter (International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education), Kai Hørby redaktør af Dansk Magazin, Jens Erik Skydsgaard redaktør af Studier fra Sprog og Oldtidsforskning og medredaktør af Classica et Mediaevalia, Niels Steensgaard redaktør af Scandinavian Journal of History. Knud Prange har været med til at redigere: Profiler i nordisk senmiddelalder og renaissance – Festskrift til Poul Enemark.

Publikationer:

- Albrechtsen, E.: Historisk Tidsskrift (redaktion sammen med Hans Kirchhoff). Historisk Tidsskrift Bind 82 – hæfte 2 og bind 83 hæfte 1-2, s. 229-446, København 1983.
- : Anmeldelse af Aksel E. Christensen: Kalmarunionen og nordisk politik 1319-1439. Gyldendal 1980. Historisk Tidsskrift 83: 1-2, s. 245-48, København 1983.
- Bagger, H., Nørretranders, B.: Reformer og revolution. Politikens Ruslandshistorie bd. II. København 1983, 264 s.
- : Anmeldelse af bogen "Denmark and the Armed Neutrality 1800-1801. Historisk Tidsskrift Bd. 82, Hæfte 2, 1983, s. 386-98, København 1983.
- : Politikens Ruslandshistorie 1689-1917. Reformer og revolution. Politikens Ruslandshistorie 1689-1917. Reformer og revolution., Hans Bagger (sammen med Bjarne Nørretranders), s. 1-138, København 1983.
- Bolvig, A.: Visuelle typologier. Pressens årbog 1982, s. 95-103, Odense 1983.
- : Fotografi og maleri som virkelighedsafspejling. Elendighedens univers – Peter Sabroe og samfundet, Axel Bolvig, red. Gl. Holtegaard, Søllerød kommune, s. 24-29, Søllerød 1983.
- : Billedanalyse. Billeder, billedanalyse, billedkommunikation, Axel bolvig, Knud Heundahl, Per Olsen, Jørgen Stengade. Voksenpædagogisk Center, Fyn, s. 19-29, 1983.
- Christiansen, N.F.: Den borgelige politiske økonomi og marxismen i Danmark 1870-1900. Marx i Danmark. Historiske bidrag., Gerd Callesen m.fl. (udg.), s. 167-84, København 1983.
- Ellehøj, S.: Danske Lov og Kongeloven. Danske og Norske Lov i 300 år Redigeret af Ditlev Tamm, København 1983.
- : Danmark-Norge efter fredsslutningerne. Kampen om Skåne, Redaktion – Finn Askgard og Arne Stade, København 1983.
- Frandsen, K., Kampp, A.H., Larsen, K.A.: Valby. Nabo til kongens København. København 1983, 44 s.
- : VANG OG TÆGT. Studier over dyrkningssystemer og agrarstrukturer i Danmarks landsbyer 1682/83. Esbjerg 1983, 296 s.
- Hørby, K.: Grundtvig og universitetet. Efterklange – et Grundtvig-seminar, red. Jørgen I. Jensen og Erik A. Nielsen, s. 52-63, Århus 1983.
- : Kalmarunionens statsret. Profiler i nordisk senmiddelalder og renaissance. Festskrift til Poul Enemark 13. april 1983, s. 1-9, Århus 1983.
- : Aksel E. Christensen 11.9.1906-15.12.1981. Historisk Tidsskrift bind 82, s. 334-42, København 1980.
- Jacobsen, G.: Ændrede kvinders stilling sig ved overgangen til kristendom i Norden? En komparativ analyse. Förändringar i kvinnors villkor under medeltiden. Uppsatser framlagda vid ett kvinnohistoriskt symposium i Skálholt, Island, 22-25 juni, 1981, Silja Adalsteinsdottir, Helgi Torlaksson, s. 26-40, Reykjavik 1983.
- : Women's Work and Women's Role: Ideology and Reality in Danish Urban Society, 1300-1550. Scandinavian Economic History Review vol. 30, nr. 1, s. 3-20, Bergen 1983.
- Jensen, B.E.: Tysk faghistorie i dag. Frontlinjer i historiefaget – moderne historieskrivning i internationalt perspektiv, Nils Johan Ringdal, s. 59-85, Oslo 1983.
- Johansen, J.C.V., Stevnsborg, H.: "Herom findes intet i Danske Lov..." Om brugen af Danske Lov på Falster og i Helsingør. Danske og norske lov i 300 år, Ditlev Tamm, s. 179-205, København 1983.
- : Als die Fischer den Teufel ins Netz bekamen... Eine Analyse der Zeugenaussagen aus Städten und Landbezirken in den jütischen Zaubereiprozessen des 17. Jahrhunderts. Hexenprozesse. Deutsche und skandinavische Beiträge. Herausgegeben von Christian Degn, Hartmut Lehmann und Dagmar Unverhau, Herausgegeben von Christian Degn, Hartmut Lehmann und Dagmar Unverhau, s. 159-66, Neumünster 1983.
- Lind, G.: Bernstorff, Moltke og president Ogier. Historisk Tidsskrift 1982/2, s. 291-99, Kbh. 1983.
- : Anmeldelse af : G. Arteus, Krigsmagt och samhalle. Historisk Tidsskrift 83, s. 275-76, København 1983.
- Prange, K.: Lavadelsskæbner i senmiddelalder og

- renaissance. Profiler i nordisk senmiddelalder og renaissance – Festskrift til Poul Enemark, Svend E. Green – Pedersen, Jens Villiam Jensen og Knud Prange, s. 219–32, Aarhus 1983.
- : Adelsårbogens fremtid. Personalhistorisk Tidsskrift Aarg. 103, 1, s. 75–81, København 1983.
 - : Adelsmanden med de 2 gravsten. Heraldisk Tidsskrift Bd. 5, nr. 48, s. 358–64, København 1983.
 - : Prægtig billedbog – og nogle betragtninger over nyere dansk kommunal heraldik = anmeldelse af Sven Tito Achen: Danmarks kommunevåbener samt Grønlands og Færøernes. Heraldisk Tidsskrift Bd. 5, nr. 48, s. 389–92, København 1983.
 - : Anm. af Birgitta Ericsson m.fl.: Stadsadministration i Norden på 1700-talet. Historiske Meddelelser om København 1983, s. 178–82, København 1983.
 - : Anmeldelse af: Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse, Landsarkivet for Nørrejylland og hjælpemidlerne til det benyttelse samt Grethe Ilsoe: Dansk arkivbibliografi. Personalhistorisk Tidsskrift Aarg. 103, 2, s. 202–04, København 1983.
- Rüdiger, M.: Ideologi og materialitet. En diskussion af Sven-Eric Liedmans idehistoriske projekt. Kritiske Historikere 2, s. 32–54, København 1983.
- : Paradigmeteorien og traditionskritik. Historisk Tidsskrift Bind 83, hæfte 1–2, s. 119–35, København 1983.
- Scocozza, B.: Nogle problemer i den aktuelle historieteoretiske debat. Kritiske Historikere 1, s. 83–97, København 1983.
- : Fortællinger om bønder og godsejere. Danmark 1500–1800. København 1983, 176 s.
- Skovgaard-Petersen, I.: Sivard den digre. Dansk biografisk leksikon bd. 13, Sv. Cedergreen Bech, s. 624, København 1983.
- : Anmeldelse af Gillian Fellows Jensen: Scandinavian Settlement in the East Midlands. Fortid og Nutid Bind XXX, hefte 2, s. 129–31, København 1983.
- Skydsgaard, J.E.: Public Building and Society in Ancient Rome. Città e Architettura nella Roma Imperiale, Analecta Romana Instituti Danici supplementum X, Udg.: Accademia di Danimarca, Roma v. K de Fine Licht, s. 223–27, Odense 1983.
- Stensgaard, N.: Asian Trade and World Market: Orders of Magnitude in "the Long Seventeenth Century". L'histoire a Nice. Actes du colloque Franco-polonais d'histoire, t. III, da Silva, Jose Gentil, s. 1–20, Antibes 1983.
- : Undervejs til et overblik. Nogle betragtninger over den sidste menneskealders studier i asiatisk handelshistorie. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk og Niels Thomsen, s. 14, Odense 1983.

Stræde, T.: Rolf Hammer. Anarchistischer Arzt in Kopenhagen (1865–1910) Kbh. 1983, 16 s.

- : Anmeldelse af Chr. Tortzen: Søfolk og skibe. Den danske handelsflådes historie under 2. Verdenskrig. Bd. 2. Arbejderhistorie 20, s. 81–82, Kbh. 1983.

Wittendorff, A.: Da al Ribe blev skrevet i mandtal. Om tal, trolddom og kapitalisme i danske bysamfund i det 16. og 17. århundrede. Fortid og Nutid XXX, hefte 4, s. 308–22, København 1983.

Johnny Leisner

2: Institut for Samtidshistorie

Historie:

Da det i 1927 oprettede Institut for Historie og Samfundskøkonomi i 1959 afvikledes og deltes, dannedes Institut for Samtidshistorie og Statskundskab. I 1971 deltes dette i Institut for Samfundsfag og Institut for Samtidshistorie, idet dog begge institutter forblev i lokalerne i Rosenborggade 15 og videreførte et fælles bibliotek. I 1979 flyttedes Institut for Samtidshistorie til Københavns Universitet, Amager.

Stab:

Professor: Carl-Axel Gemzell. Lektorer: Carsten Due-Nielsen, Inga Floto, Hans Kirchhoff, Karl Christian Lammers, Henrik S. Nissen, Torben Worre.

Eksterne lektorer: 2. Teknisk-administrativt personale: 1 heltidsbeskæftiget

Forskningsvirksomhed:

Institutts medarbejdere har i 1982 forsket indenfor flere forskellige samtidshistoriske emnekredse, hvoraf adskillige dog, i dansk og international historie, koncentrerer sig om perioden 1914–1945. Institutts forskning foregår med inspiration fra flere forskellige metodiske tilgange, ligesom metodiske spørgsmål og fagets selvforståelse er genstand for videnskabelig bearbejdning.

Indenfor Statens humanistiske forskningsråds projekt om videnskabernes historie har Inga Floto opnået fondsstøtte til færdiggørelse af en bog om den internationale historieskrivnings historie i det 20. årh.

Carsten Due-Nielsen har arbejdet med en oversigt over den hidtidige forskning vedr. Danmarks udenrigspolitik under 1. verdenskrig.

Nogle af instituttets forskningsprojekter forsøger

at belyse større sammenhængende tidsforløb, men afgrænses da ennemmæssigt til relativt få, men betydningsfulde aspekter af samfundsudviklingen. Dette gælder »Velfærdsstaten 1870-1980«, der behandler problemer vedr. velfærdsstatens udvikling i Europa, USA og i den tredje verden, derunder betydningen for politiske processer af grupper og gruppeinteresser. Det gælder også »Stormagterne og Skandinavien 1870-1945« hvor de sikkerhedspolitiske og især de økonomiske relationer behandles bl.a. med henblik på at belyse spillet mellem staten, organisationerne og erhvervene og mellem den indre og den ydre politik (begge projekter Carl-Axel Gemzell). Henrik S. Nissen har redigeret og bidraget til en essaysamling om betydningen af det grundtvigske miljø for den danske samfundsudvikling.

Til samme kategori henregnes »Fascismens historie i Italien og Tyskland 1919-1945« (Karl Christian Lammers). Mere specifikt, men til samme problemkreds hører »SPD overfor fascisme og nazisme 1920-1933« og »Demokrati- og diktatordiskussionen i SPD ca. 1920-1933«, hvor Karl Chr. Lammers samarbejder med forskere fra Aarhus Universitet. Hans Kirchhoff har fortsat sine komparative studier over temaet kollaboration og modstand under den 2. verdenskrig, der også har resulteret i et kildehæfte til undervisningen i gymnasiet/HF. Henrik S. Nissen har afsluttet arbejdet med en engelsksproget fremstilling af de skandinaviske lande under 2. verdenskrig. Hans arbejde med tidsafsnittet 1930-45 til Gylendals Danmarkshistorie er fortsat. Indenfor samme geografiske og tidsmæssige horisont ligger også projektet »Det danske borgerskab og dets politik overfor arbejderbevægelsen ca. 1918-1940« (Karl Chr. Lammers).

I fortsættelse af instituttets mangeårige arbejde med Versailles-fredsafslutningen ligger Carsten Due-Nielsens arbejde med Tysklands udenrigspolitik efter 1. verdenskrig, hvor sigtet også er at belyse sammenhængen mellem indenrigs- og udenrigspolitikken.

Hans Kirchhoff har fortsat arbejdet med indsamling af materiale til en biografi af Frihedsrådets gesandt i Moskva, Thomas Døssing, og har publiceret en artikel om ham.

Torben Worre deltager i det danske valgforskningsprojekt og har arbejdet med vælgeradfærd på grundlag af surveyundersøgelser og med en undersøgelse af udenrigspolitisk meningsdannelse og holdninger til EF på grundlag af interviewsundersøgelser. Han har hertil oppebåret støtte fra Dansk Udenrigspolitisk Selskab.

Redaktionsvirksomhed:

Hans Kirchhoff redigerer sammen med Esben Albrechtsen (Historisk Institut) Historisk Tidsskrift.

Karl Chr. Lammers er medlem af redaktionen for Den jyske Historiker.

Rejser:

Karl Chr. Lammers har efter invitation fra DAAD været på studieophold i Vesttyskland, september-oktober.

Inga Floto har været på studieophold i USA i marts og oktober-november.

Publikationer:

Due-Nielsen, C.: Sven Henningsen. Nekrolog. Historisk Tidsskrift Bind 83 (14. rk. bd. IV), s. 211-22, København 1983.

Kirchhoff, H.: Hans Hedtofts tale februar 1941. Samarbejde eller brud? Et studie i Socialdemokratiets overlevelsesstrategi under besættelsen. Historisk Tidsskrift Bind 82, s. 229-90, København 1983.

– : Thomas Døssing: Amatøren og systemet. Det kompromisløse frisind. Et skrift om Thomas Døssing, bibliotek 70 (udgivere), s. 21-25, København 1983.

Lammers, K.C.: 1933: Erfaring eller legitimering? Den jyske Historiker Særnummer december, s. 12, Årh us 1983.

– : Totalitarismeopfattelsen og nationalsocialismen. Historisk Tidsskrift 82, s. 329-33, København 1983.

Nissen, H., og 6 andre: Scandinavia during the Second World War. Oslo / Minnesota, Minneapolis 1983, 407 s.

Nissen, H.S., og 1 anden: Efter Grundtvig. Hans betydning i dag. Essays redigeret af Henrik S. Nissen. København 1983, 204 s.

Worre, T.: Vælgeradfærd 1971-81. Økonomi og Politik 57.årgang 1983, nr.4, s. 263-73, Odense 1983.

Henrik S. Nissen

3: Institut for Økonomisk Historie

Historie:

Disciplinen 'økonomisk historie' indførtes ved Københavns Universitet i 1960 med oprettelsen af det af Kristof Glamann beklædte professorat i økonomisk historie ved faget historie og med det i 1966 af Svend Aage Hansen beklædte professorat i Danmarks Statistik og dansk økonomisk historie ved økonomistudiet.

De to professorer tog i 1967 initiativ til oprettelsen af et Institut for økonomisk historie med et direkte

samarbejde mellem de to fagområder og ikke upåvirket af de positive erfaringer for tværfagligt videnskabeligt samarbejde fra det gamle Institut for Historie og Samfundsøkonomi, der var blevet nedlagt i 1958. Institut for økonomisk historie er stadig det eneste institut af sin art her i landet.

Hovedformålet med etableringen var, at instituttet skulle fungere som et forskningsinstitut, som desuden skulle tjene uddannelses- og undervisningsmæssige formål især i forbindelse med historiestuderendes specialeskrivning og 2. dels økonomistuderendes store opgaveskrivning, samt ikke mindst den videreuddannelse, som kunne forventes med indførelsen af licentiatstudiet. En af instituttets hovedopgaver skulle fra starten være udforskning af den danske økonomiske historie i nyere og nyeste tid.

Instituttet, der fra starten til 1970 ledes af Kristof Glamann, hvorefter Svend Aage Hansen var forstander frem til ændringen af universitetsstrukturen i 1972, var først beliggende på Bispetorvet 3, København K., senere i Frederiksholms Kanal 4, København K. Som et led i ændringerne i universiteternes struktur og styrelsesforhold indførtes i 1972 de nye regler om institutters ledelse, som vanskeliggjorde tværfaglige institutters arbejdsvilkår. Instituttet har siden formelt været tilknyttet Det humanistiske fakultet, men de til instituttet knyttede lærerkræfter har til stadighed undervist i økonomisk historie på politstudiet, medens det forskningsmæssige samarbejde har fortsat på et uformelt plan.

Forskningsmæssigt må instituttet uden tvivl kunnes siges at have opfyldt formålene i vidt omfang, både med hensyn til forskningens omfang, der har været meget betydelig, og med hensyn til forskningens tværfaglige karakter.

Undervisningsmæssigt må man stort set også bedømme udviklingen siden instituttets oprettelse således, at formålet at give en omfattende og kvalificeret undervisning i økonomisk historie i vidt omfang har kunnet opfyldes.

Denne målsætning kunne så meget lettere opfyldes, da instituttet i foråret 1973 flyttede til Nørregade 7 C, København K., der lå i nærheden af undervisningslokalerne for såvel historie som økonomi. Siden instituttets udflytning til Amager i 1979 har det vist sig vanskeligere at fastholde den forskningsmæssige og undervisningsmæssige forbindelse med økonomistudiet.

Stab:

Professorer: Ole Feldbæk, Niels Thomsen. Lektorer: Ove Hornby, Ole Hyldtoft, Ole Justesen, Carl-Axel Nilsson, Erik Helmer Pedersen. Kandidatstipendiater: Finn Waage Borgen, Peter Bøgh Nielsen, Per Bro tiltrådt 1.8. 1983. Fondaflønnede stipendiater: Carl Erik Andresen, Birte Broch, Benedicte Hjejle,

Hans Kryger Larsen, Irene Nørlund, Richard Willeslev.

Eksterne lektorer: 2. Teknisk-administrativt personale: 2 heltidsbeskæftigede.

Lokaleforhold:

Institut for økonomisk historie flyttede i august 1983 til nye lokaler inden for KUA.

Instituttets forskningsvirksomhed:

Institut for økonomisk histories forskningsmæssige hovedområde er den økonomiske historie i nyere og nyeste tid, d.v.s. i perioden fra det 17. til det 20. århundrede.

Den generelle definition af disciplinen økonomisk historie dækker over mange måder at arbejde på og over flere centrale elementer. De såkaldte makrostudier hvor den økonomiske udvikling på et aggregeret niveau analyseres på grundlag af de variable, der normalt fremdrages i den økonomiske og samfundsvidenskabelige analyse af de moderne samfund, f.eks. de enheder der anvendes i nationalindkomstberegninger, og som er grundlag for undersøgelser af eksempelvis konjunktursvingninger, økonomisk vækst, udvikling og underudvikling. De mere konkrete analyser af samfundet på det såkaldte mikroniveau som har stået i centrum for instituttets forskning i 1983, inddrager et bredt spektrum af aspekter eller analyser af enkelte elementer i samfundet og dets udvikling. I studier af de primære erhverv, som i Danmark øvervejende er landbruget, samt i studier af det industrielle miljø og af handel – og øvrige tertiære erhverv – behandles således f.eks. produktionsforhold, priser, teknologisk udvikling, virksomheds- og foretagerhistorie, indkomstfordeling og sociale grupperinger, arbejdskraftens lokalisering, uddannelse og levevilkår.

Herudover behandles den mængdemæssige og prismæssige udvikling i den interne og eksterne handel samt koloniernes forhold og tilpasning i koloniperioden og i de nu selvstændige Tredie Verdens Landes sociale og økonomiske historie set i lyset af den internationale økonomi.

Endelig gælder det egentlig økonomisk politik og anden indenrigs- og udenrigspolitik, som er afledt af økonomiske hensyn samt de økonomiske teoris historie samt indsamlingen og behandlingen af de ofte meget omfangsrige kilder eller data som – jo længere frem i tid man kommer – bliver et centralt element i disciplinen.

Landbrug og industri:

Erik Helmer Pedersen er i gang med en udforskning af bøndernes vilkår i Søllerød sogn i 1700-tallet med

særligt henblik på den udskiftning af landsbyfællesskabet, som finder sted her så tidligt som i årene efter 1770. Resultatet vil blive offentliggjort i Sølle-rødbogen for 1984 og evt. følgende årgange.

I projektet »Linjer i dansk industrihistorie« under Statens humanistiske forskningsråd og Carlsbergfondet har såvel Carl-Axel Nilsson som Niels Thomsen deltaget. Til dette projekt har Hans Kryger Larsen været knyttet som fast sekretær, og har i forbindelse hermed udarbejdet en forskningsoversigt. Som led i projektet har Carl-Axel Nilsson sammen med Hans Kryger Larsen påbegyndt en kvantitativ oversigt over den danske industris udvikling efter 1870. Peter Bøegh Nielsen arbejder på et projekt med titlen »Finansieringen af den danske industri i perioden 1840 til 1914«. Projektets formål er at undersøge den i industrien investerede kapitalens form og oprindelse i perioden fra 1840 til 1914. Projektet skal belyse investeringerne i det indsatte kapitalapparat og kapitalens oprindelse i form af en undersøgelse af tobaksindustrien som repræsentant for en kapitalekstensiv industri samt af jernstøberier og maskinfabrikker som repræsentant for en kapitalintensiv industri og af virksomheder, der fremstiller elektriske maskiner og udstyr, som repræsenterer en branche, der primært er baseret på højteknologiske produktionsformer og nye produkter. Første del af projektet »Hovedstadens industrialisering 1840-1914« er af Ole Hyldtoft afsluttet med et manuskript om Faser i Københavns industrielle udvikling 1840-1914. En artikel med nogle hovedpunkter fra denne undersøgelse er under udarbejdelse til Scandinavian Economic History Review. Projektets anden del behandler industriens lokalisering og industrialiseringens følger for den københavnske byudvikling. Dele af denne undersøgelse fremlægges i november 1984 på en konference i Münster ved et indlæg om The Changing Location of Manufacturing in Copenhagen 1840-1916. Endvidere har Ole Hyldtoft arbejdet videre med den danske industrialiserings fysiske sider. I fortsættelse af en konference i Münster i maj 1983 er en artikel om Working-Class Housing in Copenhagen 1800-1914 under offentliggørelse. Desuden publiceres en artikel om Arbejdernes boligstandard i København 1800-1914 i det førstkomende nummer af Bebyggelsehistorisk tidsskrift. Richard Willerslev har med støtte fra Carlsbergfondet i indeværende år fortrinsvis været beskæftiget med Studier til belysning af boligforholdene i København fra o. 1800-1860. Projektets tyngdepunkt er en redegørelse for boligforholdene o. 1800 med særligt henblik på boligforholdene for de mindre bemidlede. Denne del af undersøgelsen er stort set afsluttet. Tilbage står en redegørelse i store linier for udviklingen mellem 1800 og 1860.

Yderligere har Ole Hyldtoft udarbejdet en oversigt over danske projekter om industrialiseringens

fysiske, økonomiske og sociale sider, der er publiceret i instituttets memorandaserie. Under offentliggørelse er desuden en artikel om Urbanisering i Danmark 1914-1970 samt forskellige bidrag til Kulturhistorisk Leksikon bl.a. om håndværks- og industristatistik.

Med støtte fra henholdsvis Kulturministeriet og private fonde har Carl Erik Andresen videreført undersøgelsen omkring danske bygningshåndværkeres arbejds- og levevilkår 1900-1950, herunder indsamling af erindringer gennem Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelse. Birte Broch har med støtte fra Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd fortsat arbejdet med projektet om »Arbejderkvinder i hovedstad og provins: dagligdag, fællesskab og organisering 1900-1940«. Indsamlingen af erindringer fra arbejderkvinder blev afsluttet i løbet af foråret 1983. Materialet fylder knapt 8.000 sider og består af 97 skriftlige beretninger fra hele landet og 60 interviews fra kvinder i Slagelse og København. Efter en bearbejdelse af det samlede materiale påbegyndtes udarbejdelsen af den afsluttende afhandling, som vil udkomme på Nationalmuseets Forlag i 1985. Undersøgelsen er et bidrag til det fælles nordiske projekt »Kvindens arbejde i samfund og familie i de nordiske lande 1870-1970«.

Handel, transport og pengevesen:

Ole Feldbæk arbejder fortsat med udgivelsen af »Danske handelskompagnier 1616-1843. Oktrojer og interne ledelsesregler« for Selskabet til Udgivelse af Kilder til dansk Historie samt på en bog om Slaget på Reden 2. april 1801.

Udforskningen af den danske handelsflådes og skibsfarts historie i nyere og nyeste tid er fortsat af Ove Hornby og Carl-Axel Nilsson. Carl-Axel Nilsson koncentrerer sig om problemer i forbindelse med arbejdskraften, medens Ove Hornby har udarbejdet en foreløbig oversigt over det danske rederierhvervs struktur og strategi i perioden ca. 1866-1939 og herafter vil uddybe studierne over rederens beslutningstagning og »igangsætter-kapacitet«.

Per Bros projekt har titlen »Harald Plums rolle i og betydning for det danske samfunds og erhvervs-livs udvikling, og især for Landmandsbankens stilling i 1922«. Målet er en samlet beskrivelse og analyse af Harald Plums og de af ham og hans kreds ledede (eller inspirerede) selskabers virke fra The (Crown) Butter Export Co.'s stiftelse i 1907, til man var færdig med oprydningen efter hans selvmord i oktober 1929. Herunder vil Den danske Landmandsbanks engagement med den transatlantiske koncern samt koncernens betydning for bankens stilling i 1922 og den efterfølgende rekonstruktion blive behandlet. Herved vil han opnå, at Transatlantisk Kompagni's rekonstruktion og Landmandsbankens

krak vil fremstå som afgørende faser midt i to fortsatte levnedsløb: Harald Plums forretningskarriere og Den Danske (Landmands-) Banks virksomhed.

En videreførelse af det prishistoriske publiceringsarbejde omkring bind II i serien »A History of Prices and Wages in Denmark, 1660-1800« foretages af Erik Helmer Pedersen.

Oversøiske emner:

Vedrørende den danske oversøiske udvandring i det 19. århundrede har Erik Helmer Pedersen arbejdet med en klarlæggelse af den tids- og stedsmæssige rytme i udvandringen fra Danmark til Nordamerika.

Ole Justesen har fortsat sine undersøgelser over de danske mulatters forhold og placering i de danske etableringer på Guldkysten i det 19. århundrede. Et delresultat heraf er publiceret i »Festskrift til Kristof Glamann«. Endvidere fortsætter Ole Justesen undersøgelsen over forhandlingerne om en fredsaftale med Asante 1826-31. Niels Kastfelt har i det forløbne år arbejdet på et projekt med titlen Bachamafolkets (Nordnigeria) historie i det 19. og 20. århundrede. Projektet rummer en bred undersøgelse af Bachamafolkets historie i det 19. og 20. århundrede. Hovedvægten ligger på en analyse af social, religiøs og politisk forandring i perioden 1880-1960. I den nuværende fase af undersøgelsen afslutter han manuskriptet til en bog om etnicitet og politisk kultur i Bachamasamfundet mellem 1945 og 1960.

Benedicte Højle arbejder på et projekt vedrørende »Den økonomiske og sociale udvikling i et risdyrkende bondesamfund i Sydindien«. Undersøgelsen, der støttes af Statens humanistiske forskningsråd, forsøger at analysere produktionsforholdene og fordelingsproblemerne i rislandbruget. Tiden er det 18. og 19. århundrede, hvor betydelige ændringer fandt sted, og hvor konturerne af nutidens sydindiske landbosamfund blev til. Formålet med afhandlingen er at påvise sammenhængen mellem ændringer i produktionsforholdene og karakteren af de sociale strukturer, der udkrystalliserer sig. Med støtte af Carlsbergfondet arbejder Irene Nørnlund på et projekt om »Tekstilindustrien i Vietnam fra 1880 til 1980. Håndværk og industri fra kolonial til socialistisk produktion«, der har det formål at undersøge tekstilindustrien i Vietnam under tre forskellige faser i landets historie: kolonitiden, den post-koloniale periode, hvor udviklingen i en del af landet gik i kapitalistisk retning, og den nuværende socialistiske periode. Undersøgelsen er en analyse af tekstilindustriens økonomiske placering i de tre faser, og den vil fokusere på tre forskellige produktionsformer i hjemmemindustri, håndværk og fabriksfremstilling.

Økonomisk politik og økonomiske teorier:

Finn Waage Borgen arbejder med et projekt betitlet

»Krise og statsinterventionisme. En analyse af valutacentralens mål og udvikling under 1930'ernes økonomiske krise«. Valutacentralens omfattende kontrol med importen i 30'erne betød et dybtgående indgreb i erhvervenes vilkår med mulighed for statslig styring af erhvervsudviklingen. Projektet sigter på en afklaring af de mål, der søgtes opnået, udviklingen i prioriteringer af målene og deres praktiske gennemførelse. Projektet omfatter en analyse af rammerne for valutacentralen, som de fastlagdes gennem lovgivningen og den administrative gennemførelse i samspillet mellem handelsministeriet, valutacentralens ledelse og erhvervsorganisationerne. Med støtte fra Carlsbergfondet har Hans Kryger Larsen i første del af året fortsat arbejdet med et teorihistorisk projekt »Socialøkonomiske strømninger i Danmark omkring 1900«. Undersøgelsen sigter mod at belyse de to økonomer Arnold Fraenkel og Jak. Lindbergs forfatterskaber i relation til den danske industrielle og sociale udvikling i relation til den internationale teoriebat.

Edb-analyser:

Niels Thomsen har videreført undersøgelsen af vælgeradfærd i Storkøbenhavn på datamateriale for 8. kreds (Nyboder) 1890. Han fortsætter i øvrigt arbejdet med Københavns Universitets historie 1936-1966.

Redaktionsvirksomhed:

Niels Thomsen og Ole Feldbæk har redigeret Festskrift til Kristof Glamann 26. august 1983. Erik Helmer Pedersen redigerer sammen med Michael Hertz tidsskriftet Landbohistorisk Tidsskrift. Birte Broch er medredaktør af Årbog for Arbejderbevægelsens Historie. Ole Hyldtoft er medredaktør af tidsskriftet Fabrik og Bolig.

Rejser:

Niels Kastfelt har haft en måneds ophold i England (juli) med arkivarbejde og interviewing af tidligere engelske koloniofficerer i Nigeria. Irene Nørnlund har været på forskningsophold i Vietnam i tiden 17. januar til 3. marts 1983.

Publikationer:

Feldbæk, O.: Danmarks Historie 4. 1730-1814. København 1983, 383 s.
- : Eighteenth-Century Danish Neutrality: Its Diplomacy, Economics and Law. Scandinavian Journal of History 8-1, s. 3-21, Stockholm 1983.
- : Historikeren og tiden. Eller: Hvad var klokken den 2. april 1801? Festskrift til Kristof Glamann,

- Ole Feldbæk og Niels Thomsen, s. 33-49, Odense 1983.
- : De danske søofficerer og "dolkestødslegenden" om slaget på Reden. Fortid og Nutid 1, s. 27-42, København 1983.
 - Glamann, K., Oxenbøll, E.: Studier i dansk merkantilisme. Omkring tekster af Otto Thott. Institut for Økonomisk Historie / KU 1983, 246 s.
 - Højle, B.: Kipling, Britisk Indien og Mowglihistorierne. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk & Niels Thomsen, s. 87-114, Odense 1983.
 - Hornby, O., Nilsson, C.: Den danske tankskibsflåde. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk og Niels Thomsen, s. 149-67, Odense 1983.
 - : Die Frühindustrialisierung in Dänemark (ca. 1830-1870). Frühindustrialisierung in Schleswig-Holstein, anderen norddeutschen Ländern und Dänemark, Jürgen Brockstedt, s. 345-63, Neumünster 1983.
 - Hyldtoft, O., (red.): Det industrielle miljø. Projekter om industrialiseringens fysiske, økonomiske og sociale sider. København 1983, 53 s.
 - : Urbaniseringen i Danmark 1914-1970. Studia Historica Jvæskylænsia 27. Historica IV. Foredrag vid det XVIII Nordiska Historikermøtet J, s. 177-94, Jvaskyla 1983.
 - Justesen, O.C.: Heinrich Richter. En afro-europæisk mellemhandler og foretager i de danske etableringer på Guldkysten i det 19. århundrede. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk & Niels Thomsen, s. 187-212, Odense 1983.
 - Larsen, H.K.: Merkantilismen i dansk historievidenskab 1890-1940. En historiografisk undersøgelse af Albert Olsens forfatterskab og hans placering i forskersamfundet. København 1983, 152 s.
 - Møller, A.M.: Baggrunden for den sene sejskibstid. Humaniora 5, s. 124-27, København 1983.
 - : "Her er intet skibsværft...." Skibsbygningen i industristatistikken 1823-1855. Handels- og Søfartsmuseets Årbog 1983, s. 130-48, Helsingør 1983.
 - : København-Kristiania. Fra sejlpacket til konferenceskib. Maritim Kontakt 6, s. 115-32, København 1983.
 - : Economic Relations and Economic Cooperation between the Nordic Countries in the Nineteenth Century. Scandinavian Journal of History 1983. Vol 8. No 1, s. 37-62, Stockholm 1983.
 - , Lorentzen, J.: Sejskibe; Nordiske fartøjer opmålt, tegnet og fotograferet af Jens Friis-Pedersen. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Søhistoriske Skrifter XI. København 1983, 96 s.
 - : Frederik den Fjerdes kommercekollegium og Kongelige Danske Rigers Inderlige Styrke og Magt. Københavns Universitet 1983, 239 s.
 - , Johansen, H.C., Boje, P.: Fabrik og bolig. Det industrielle miljø i Odense 1840-1940. Odense 1983, 358 s.
 - : Etatsjubilæum og toldhistorie. Fortid og Nutid Bind XXX Hefte 4, s. 324-28, København 1983.
 - Nielsen, P.B.: Aspects of Industrial Financing in Denmark 1840-1914. Scandinavian Economic History Review Vol. XXXI, Bo. 2, 1983, s. 79-108, Bergen 1983.
 - Pedersen, E.H.: Dansk landbrugsudvikling i det 18. århundrede. En oversigt. Landbohistorisk Tidsskrift Bol og By, 2. række nr. 5, s. 43-75, København 1983.
 - : Romantik og politik. Til de agrare bevægelser historie i Festskrift til Kristof Glamann, redigeret af Ole Feldbæk og Niels Thomsen. Odense 1983.
 - : Svenske og danske andelsorganisationer og deres virksomhed til 1930'ernes begyndelse. Historisk Tidsskrift Bind 82, hæfte 2, s. 305-21, København 1983.
 - Thomsen, N., Lund, E.: Dansk avistypologi. Pressens årbog 1982, s. 26-43, København-Frederiksstad 1983.
 - : Rids af avisernes typologi. Pressens årbog. Nordisk forum for forskning og debat om massemedier. 1982, s. 9-25, København-Frederiksstad 1983.
 - : På sporet af foretagerne i dansk dagspresses udvikling. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk og Niels Thomsen (red.), s. 359-82, Odense 1983.
 - Willerslev, R.: Skåninger i Danmark. Mad, kost og brændevin i Skånsk kalender. Skånsk Almanak ?, s. 10, Lund 1983.
 - : Den glemte indvandring. Den svenske indvandring til Danmark 1850-1940. København 1983, 225 s.
 - : Beboelsetætheden i København o. 1800. Festskrift til Kristof Glamann, Ole Feldbæk og Niels Thomsen (red.), s. 395-410, Odense 1983.
 - : Boligforhold og befolkningsstruktur i København o. 1800. Historiske Meddelelser om København, s. 55-80, København 1983.
 - : Boligforhold i 1800-tallet belyst ved Thomas Overskous erindringer. Carlsbergfondens Årbog, s. 10, København 1983.

Ole Justesen

Samfunds- og kulturhistorisk orienterede fag

1: Carsten Niebuhr Institutet

Historie:

Carsten Niebuhr Institutet for nærorientalske oldtidskulturer oprettedes den 1.9.1982 ved en sammenlægning af ægyptologisk institut, assyriologisk institut og faget nærorientalsk arkæologi (tidligere en del af institut for klassisk og nærorientalsk arkæologi). Denne sammenlægning begrundedes i ønsket om at udvikle samarbejdet mellem fag der fra forskellige udgangspunkter arbejder med kildemateriale fra et fælles område: oldtidskulturerne i den nære Orient. Ægyptologi og assyriologi har begge eksisteret ved Københavns universitet i mere end 50 år. Fagene fik eksamensordninger i 1926. Assyriologisk laboratorium havde oprindeligt til huse i St. Peders Stræde 19. Ægyptologisk laboratorium havde i en årrække lokaler i kælderens under universitetets hovedbygning på Frue Plads. Begge disse institutter flyttedes til Kejsergade 2 i 1959 som et led i samlingen af universitetets orientalistiske institutter i et enkelt hus. Faget nærorientalsk arkæologi oprettedes med selvstændig eksamensordning i 1968 ved institut for klassisk og nærorientalsk arkæologi og havde følgelig til huse på Vandkunsten 5 inden overflytningen til Carsten Niebuhr Institutet i september 1982.

Institutet er derfor i sin struktur en tværfaglig konstruktion og dækker flere forskningsområder:

Ægyptologisk afdeling varetager udforskningen af det førislamiske Ægyptens sprog og kultur med hovedvægt på den førkristne tid. Nærorientalsk arkæologisk afdeling beskæftiger sig med arkæologien i hele det nærorientalske område fra forhistorisk tid til Senantikken. Assyriologisk afdeling varetager udforskningen af Mesopotamiens, Levantens og Anatoliens historie og kultur i den førhellenistiske oldtid og af det sumeriske og det akkadiske sprog. Afrikansk afdeling beskæftiger sig med forskning i berbersprog og nordvestafrikansk kultur, lejlighedsvis også arabisk folkemål (Kairo-dialekt, marokkansk arabisk); hovedvægten ligger på tuaregisk (berbersprog i Niger og Mali m.v.).

Stab:

Professor: Jørgen Læssøe. Lektorer: Paul John Frandsen, Mogens Trolle Larsen, Ebba Kern Lillesø, Evelyn Oldenburg, Karl-G. Prasse, Aage Westenholz og Eva Richter Ærøe. Kandidatstipendiat: Katarzyna Grosz, Allan Philips. Seniorstipendiat: Marie-Louise Thomsen. Fondsstipendiat: Bendt Alster.

Eksterne lektorer: 2. Teknisk-administrativt personale: 3.

Forskningsvirksomhed:

Ægyptologisk afdeling:

Forberedelse af udgivelse af Carlsberg-samlingens hieratiske papyri: Den store samling af hieratiske, demotiske, koptiske og græske Carlsberg-papyri, som findes på Ægyptologisk Institut, er hidtil kun offentliggjort i meget begrænset omfang. I 1983 har nogle af instituttets medarbejdere deltaget i restaurering, bearbejdning og forberedelse til udgivelse af: en fuldstændigt bevaret »Dødebog fra 21. dynasti (E. Richter Ærøe) og to medicinske tekster fra ramessidisk tid (Paul J. Frandsen).

Besøgendes graffiti fra Det nye Rige:

Der er som led i en fortsat behandling af de ægyptiske 'visitors' graffiti' fra det 18.-20. dynasti blevet arbejdet med klargørelsen af teksterne til publikation på engelsk, samt med den tekstmæssige og historiske analyse af materialet. Efter epigrafisk arbejde udført ved Metropolitan Museum of Art, New York, i september, betragtes den projekterede indskriftsindsamling og kollationering som afsluttet. (Allan K. Philips).

Tabu-forestillinger:

Med udgangspunkt i udarbejdelsen af en artikel »Tabu« til Lexicon der Ägyptologie arbejdes der generelt med en undersøgelse af tabu-forestillinger i det gamle Ægypten (Paul J. Frandsen).

Nærorientalsk arkæologisk afdeling:

Tall Sukas, Syrien:

Færdiggørelse af manuskript vedrørende fund fra Carlsbergfondets udgravninger på Tall Sukas i Nordsyrien. Manuskriptet behandler arkitekturrester og småfund fra chalkolitisk periode og tidlig bronzevalder fra den sondage, som blev gravet på byhøjen (Evelyn Oldenburg).

To ante-templer i Ægypten:

En artikel, som behandler muligheden af levantinsk indflydelse på ægyptisk arkitektur (Evelyn Oldenburg).

Tel Akko Udgravningerne:

Den 9. udgravningssæson ved Tel Akko under ledelse af Professor Moshe Dothan og Michal Artzy med deltagelse af en gruppe danske studerende og af eksternt lektor Bendt Alster. Der graves hovedsageligt

i et område, hvor byens omfattende befæstningsanlæg kan frilægges og studeres. To betydningsfulde grave blev afdækket. Den ene rummede fund af keramik, smykker og elfenbensgenstande, der viser forbindelser med Ægypten, mens den anden rummede keramik med association til Nordsyrien og Anatolien. Disse fund markerer oldtidsbyens position som internationalt handelscenter (Michal Artzy).

Skibsgraffiti fra Tel Akko og Kition:

Skal publiceres i henholdsvis *Mariner's Mirror* og *Kition IV* (i samarbejde med dr. Lucien Basch fra Bruxelles) (Michal Artzy).

Tinbarrer:

To store tinbarrer fundet i Middelhavet af fiskere studeres med henblik på at finde frem til en datering og deres oprindelse (Michal Artzy).

Assyriologisk afdeling:

The Shemshara Archives:

Tekstudgave med oversættelse, kommentar, stednavneregistre, personnavneregistre, komplet glossar, etc. (Kileskrifttekster udgravet i iraqisk Kurdistan i 1957 og 1958, dels af en dansk, dels af en iraqisk arkæologisk ekspedition (Jørgen Læssøe).

Tekster fra Nippur:

Udgivelsen af tekster fra Nippur fra det 3. årtusinde. Bind II i serien *Old Sumerian and Old Akkadian Texts in Philadelphia* er afsluttet i manuskript og forventes at udkomme i 1984 (Aage Westenholz).

Udgivelse af de oldassyriske breve:

Det forberedende arbejde med registreringen og katalogiseringen af det samlede oldassyriske tekstmateriale er nu nær sin afslutning. Næste fase af projektet sigter på en rekonstruktion af de oprindelige arkiver, som teksterne kommer fra, og dette må ske på grundlag af prosopografiske analyser og retablering af de vigtigste store familier. Samtidig er det systematiske oversættelsesarbejde begyndt. Projektet støttes fortsat af Carlsbergfondet, og det gennemføres i samarbejde med professor K.R. Veenhof, Leiden (Mogens Trolle Larsen).

Skrift og Videnskab:

Med udgangspunkt i en undersøgelse af den mesopotamiske varselstradition og dennes relation til dels etnografiske eksempler og dels den tidlige græske vi-

denskab arbejdes der videre med en analyse af forholdet mellem skrift og videnskab i bredeste forstand i Mesopotamien (Mogens Trolle Larsen).

Sumerisk grammatik:

Et manuskript til en sumerisk grammatik, den første der er skrevet siden 1923, er udarbejdet, og bogen forventes at udkomme i instituttets skriftserie »Mesopotamia« i løbet af 1984 (Marie-Louise Thomsen).

Magiske ritualer:

Studiet af de magiske ritualer fra Mesopotamien fortsætter. Det har vist sig hensigtsmæssigt at inddele det meget omfattende materiale i emnegrupper. En undersøgelse af besværgelsesritualer mod onde øjne er udarbejdet (i trykken), og en analyse af ritualer, der har forbindelse med trolddom og sort magi (akkadisk: *kišpū*) er nu næsten afsluttet. Desuden arbejdes der med en undersøgelse af ritualer, som udføres under svangerskab og fødsel. Da magi og medicin i Mesopotamien ikke kan adskilles skarpt fra hinanden, er det nødvendigt i sammenhæng med de magiske ritualer at inddrage medicinske tekster i undersøgelsen: recepter, diagnostiske serier og lignende. I forbindelse med ritualerne behandles således også emner som magisk medicin, trylleplanter etc. Endelig tilstræbes det at belyse den sene fase af de magiske teksters overlevering og deres indflydelse på den antikke magi og dæmonologi. En oversigt over dette emne er udarbejdet (Marie-Louise Thomsen).

Forestillinger om Mesopotamien:

En omfattende undersøgelse af fremstillinger af Mesopotamiens historie og kultur fra antikken til vore dage. Hertil hører: (a) en systematisk undersøgelse af de antikke kilder (Herodot, Berossus, Plinius, etc.) og af middelalderlig og senere rejselitteratur (Schiltberger, Benjamin af Tudela, Pietro della Valle, etc.); (b) en undersøgelse af billedlige fremstillinger, både højkulturelle og populære, og af disses inddragelse i den nyere tids symbolske verdensopfattelse (f.eks. hos Athanasius Kircher); (c) en undersøgelse af de forestillinger om den mesopotamiske kultur, som formidledes f.eks. i populære teologiske værker, i historiebøger til undervisningsbrug eller i børnebøger i tiden før de første egentlige udgravninger i Mesopotamien begyndte, og før den moderne videnskab assyriologi blev grundlagt. I sammenhæng hermed forberedes en udstilling af udvalgte genstande, bøger og billeder, som skal belyse de ovennævnte emner. Desuden er en foreløbig oversigtsartikel under udarbejdelse (Marie-Louise Thomsen).

Tekster fra Nuzi:

Der arbejdes med kandidatsipendie-projektet »Women in Nuzi«, en generel analyse af kvindens stilling i et hurritisk-akkadisk samfund fra midten af det andet årtusinde f.v.t.

Der forberedes en udgivelse af ca. 100 kileskrift-tavler og fragmenter fra Nuzi, der nu befinder sig i Museet ved The Oriental Institute of The University of Chicago. Katarzyna Grosz deltager desuden i arbejdet med at publicere ca. 650 tekster fra Nuzi, der nu befinder sig på Harvard Semitic Museum (Katarzyna Grosz).

Et familiearkiv:

Der forberedes en bog med titlen »The Archive of the Family of Wullu from Al ilani«. På grundlag af studiet af ca. 80 dokumenter, der repræsenterer en bestemt families arkiver gennem en periode, der dækkes af 4 generationer, forberedes en analyse af en families sociale og økonomiske aktiviteter, slægtskabssystemet og dets sammenhæng med ejendomsforhold til jord, arv, adoption, ægteskab o.s.v. (Katarzyna Grosz).

Guden Dumuzi:

Der forberedes en udgivelse af en religionshistorisk afhandling om guden Dumuzi (Bendt Alster).

Afrikansk afdeling:

Revision og klargøring til udgivelse af tekstsamlinger på tuaregisk:

Materialet tilsendes løbende fra meddelere i Niger og Mali, hvorefter det revideres og oversættes til fransk i København og udgives med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd m.fl. Det består mest af overleverede digte og folkeeventyr. Nærmest foran udgivelser står en samling på Ayr-dialekt, tilsendt af Ghabdouane Mohamed (Niger) (Karl-G. Prasse).

Revision af Ghoubeïd Alojaly: Lexique touareg-français:

Denne tuaregiske ordbog over dialekterne i Niger er udgivet med støtte af Forskningsrådet i 1981. Den revideres løbende pr. korrespondance og ved sammenligning med nye tekstsamlinger og påtænkes genudgivet i revideret udgave ca. 1985-86 (Karl-G. Prasse).

Grammatisk skizze af Adghagh-dialekten (tuaregisk):

I samarbejde med Ekhya à-Sidiyān (Mali), der har opholdt sig på Ægyptologisk Institut i 3 mdr. i vinte-

ren 1981-82 med støtte fra Forskningsrådet, udarbejdes ca. 40 grammatiske tavler over Adghagh-dialekten med henblik på udgivelse (Karl-G. Prasse).

Klargøring af: Manuel de grammaire touarègue VIII-IX (syntaxe):

Dette 4. bind af forfatterens håndbog i tuaregisk grammatik, bygget på Ahaggardialekten, behandler alle aspekter af den tuaregiske syntaks og skal fuldende de tre tidligere bind omhandlede fonetikken, pronominalsystemet, nominet og verbet (Karl-G. Prasse).

Grammatisk skitse over kabyrisk:

I samarbejde med Abdel-Madjid Allaoua, der for tiden studerer ved instituttet, udarbejdes 50-60 grammatiske tavler for kabyrisk (en berberisk dialekt i Algeriet) efter samme system som for tuaregisk med henblik på senere udgivelse (Karl-G. Prasse).

Tuaregisk-tysk og tysk-tuaregisk ordbog (flerdialektal):

En »etnografisk« ordbog udarbejdet af Dr. Hans Ritter, München, hvortil Karl-G. Prasse reviderer transskriptionen og udarbejder tuaregiske bøjningstavler og grammatisk indledning (Karl-G. Prasse).

Redaktionsvirksomhed:

Paul John Frandsen og Jørgen Læssøe har redigeret bogen »Mellem Nilen og Tigris. Festschrift for Carsten Niebuhr Instituttet«, der forventes at udkomme i begyndelsen af 1984.

Mogens Trolle Larsen er indtrådt i redaktionskomiteen for tidsskriftet »History and Anthropology« (Paris og New York).

Gæster og rejser:

Renate Wernisch fra Universitetet i Wien opholdt sig i 1983 i 6 uger på instituttet for at arbejde med Mogens Trolle Larsen med henblik på studiet af oldassyriske juridiske forhold.

Professor Cathcart fra Universitetet i Dublin har arbejdet ved instituttet i efterårssemesteret med henblik på at skrive en afhandling om tydingen af kileskriften.

Katarzyna Grosz foretog i efteråret 1983 en rejse til USA, hvor hun i 6 uger arbejdede i Boston og Chicago med forberedelse af udgivelsen af et stort antal tekster fra Nuzi, tekster, der nu befinder sig i Harvard Semitic Museum og The Oriental Institute of the University of Chicago.

Mogens Trolle Larsen tilbragte en måned i forårssemesteret som gæsteprofessor ved Instituto di Palet-

nologia, Università di Studi, Roma. Han holdt forelæsninger og seminarer over temaerne »Skrift og Samfund«, »Oldtidens Handelssystemer« og de olddassyriske privatarkiver.

Øvrige aktiviteter:

Pr. 1.2. 1983 oprettede Det humanistiske Fakultet et Center for sammenlignende kulturforskning i tilknytning til Carsten Niebuhr Institutet. Repræsentanter for instituttet fungerer som medlemmer af Centerets styrelse.

I samarbejde med Paul Kjærum og Flemming Højlund fra Moesgaard forberedes udgivelsen af det samlede tekstmateriale fra de danske udgravninger på Bahrain og Failaka.

Mogens Trolle Larsen er Honorary Research Fellow ved Department of Anthropology, University College, London.

Publikationer:

Alster, B.: The Mythology of Mourning. Acta Sumerologica 5, s. 1-16, Hiroshima 1983.

- : Mark E. Cohen, Sumerian Hymnology: The eremma (review). Bibliotheca Orientalis 40, No. 1/2, s. 89-92, Leiden 1983.

- : Recent editions of Sumerian Literary Texts. Notes breves. Revue d'assyriologie 76 (1982), s. 191, 1983.

- : Dilmun, Bahrain, and the Alleged Paradise in Sumerian Myth and Literature. Dilmun, New Studies in the Archaeology and early History of Bahrain. Berliner Beiträge zum Vorderen Orient 2, Potts, Daniel T. (ed), s. 39-74, Berlin 1983.

Artzy, M.: The Kition Ship Graffiti. Kition IV, Nicosia 1983.

Eidem, J.: Baked clay cones. The West Mound Surface Clearance. Abu Salabikh-Excavations volume I., By J.N. Postgate with contributions by E. Mc Adam, J. Eidem and J. Crowfoot Payne s. 87-88, Hertford, England 1983.

- : Clay Sikkles. The West Mound Surface Clearance. Abu Salabikh-Excavations volume I, By J.N. Postgate with contributions by E. Mc Adam J. Eidem and J. Crowfoot Payne, s. 88-90, Hertford, England 1983.

- : The ground and polished stone industry. The West Mound Surface Clearance. Abu Salabikh Excavations volume I, By J.N. Postgate with contributions by E. Mc Adam, J. Eidem and J. Crowfoot Payne., s. 94-99, Hertford England 1983.

Grosz, K.: The Rural Landscape of the land of Araphe. Journal of Near Eastern Studies. Chicago 1983 Vol. 42 no. 4, s. 304-07, Chicago 1983.

- : Bridewealth and Dowry in Nuzi. Images og Wo-

men in Antiquity, A. Cameron, A. Kuhrt (eds.), s. 193-206, London 1983.

Læssøe, J.: Bibliographie Hans Helbæk. Archiv für Orientforschung XXVIII 1981/82, s. 411-12, Graz 1983.

- : Hans Helbæk (1907-1982) In Memoriam. Archiv für Orientforschung XXVIII 1981/82, s. 276-78, Graz 1983.

Thomsen, M.: Die Vorläufer der abendlandischen Magie. Kindlers Enzyklopädie Der Mensch - Bd. VI: Sprache, Kunst und Religion, s. 688-90, Zürich-München 1983.

Mogens Trolle Larsen

2: Institut for Eskimologi

Historie:

Efter at der i 1920 var blevet oprettet en lærestol i »Grønlandsk (eskimoisk) sprog og kultur« blev der opstillet et meget lille udvalg af litteratur, som var relevant for faget, på Universitetets filologiske læsesal. Undervisningen blev senere henlagt til Nationalmuseets etnografiske samlings øvelsessal, hvor udvalgte bøger og lydbånd til brug ved undervisningen blev opbevaret i et kinesisk laksbænk.

Faget fik først egne lokaler, da Institut for Eskimologi blev oprettet i 1967. Et meget lille og et lidt større lokale i Købmagergade 52 udgjorde de første år de fysiske rammer. Det ene var på skift kontor for lærerne, mens det andet fungerede som en kombination af bibliotek, undervisningslokale, læsesal, kontorplads for den deltidsansatte sekretær og frokoststue.

I efteråret 1970 blev det pålagt instituttet at flytte til Frimands annexets forhus, Købmagergade 19, til endnu mere utilfredsstillende forhold, for først i løbet af foråret 1971 kunne alle lokalerne tages i brug efter at være blevet sat i stand. Herved fik både lærere, studenter og sekretæren betydeligt bedre pladsforhold, men allerede i 1974 måtte instituttet flytte til noget trangere forhold i Nørregade 20. I 1980 blev det pålagt instituttet at flytte endnu en gang, denne gang til Fiolstræde 10. Alle disse flytninger har været belastende og tidskrævende, men det er dog en trøst, at de lokaler, som instituttet har i dag, fungerer nogenlunde tilfredsstillende.

Inge Kleivan

Stab:

Lektorer: Jens Dahl, Helge Kleivan (fratrådt) og Inge Kleivan. Seniorstipendiat: Hans Christian Gul-

løv. Forskningsrådsstipendiater: Jens Brøsted og Michael Fortescue (fratrådt).

Eksterne lektorer: 2. Undervisningsassistenter: 1. Teknisk-administrativt personale: 1, 20 t/ugl.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed dækker sproglige, kulturelle og samfundsvidenskabelige emner. Regionalt set handler det meste om de grønlandske forhold i og uden for Grønland. Men inuit (eskimoer) uden for Grønland er også inddraget i væsentlig grad. Den ramme, som makrosamfundet danner for eskimoernes situation, set historisk og nutidigt, indgår også i komparative studier med lignende minoriteters situation og bestræbelser på at sikre sig kultur og politisk selvbestemmelse.

En stor del af instituttets forskningsvirksomhed har anvendt perspektiv. Instituttet modtager da også mange henvendelser fra adskillige lande fra folk som ønsker oplysninger, dels om eskimoiske emner i almindelighed, dels om forskning inden for eskimologi.

Enkelte forskningsemner:

Christian Berthelsen har færdiggjort arbejdet med udgivelsen af en antologi over grønlandsk litteratur.

Jens Brøsted har fortsat arbejdet med det dansk-grønlandske retsforhold som deltager i det fællesnordiske forskningsprojekt: »Urfolksret i nordisk retsteori og praksis – en komparativ undersøgelse med særligt hensyn til samernes og grønlandernes retsinstitutter og retslige stilling«. Jens Brøsted fungerer som kontaktperson for projektet.

Jens Dahl fortsætter sine undersøgelser af forholdene mellem lønarbejde, indhandling og subsistens i en grønlandsk bygd, og arbejder desuden med de historiske forudsætninger for det grønlandske hjemmestyre.

Michael Fortescue fortsætter sin beskrivelse af vestgrønlandsk syntaks og morfologi i Linguaserien. Endvidere arbejder han på dialektforholdene inden for Grønland og i inuitområderne af Canada og Alaska (med særlig hensyn til intonationsforskelle).

Hans Christian Gulløv arbejder med en etnohistorisk dokumentation af kulturmødet mellem eskimoisk og europæisk kultur i 1600- og 1700-tallet ud fra tyske, norske og nederlandske kilder samt arkæologiske data.

Helge Kleivan har udarbejdet et oplæg til en kritisk diskussion af samfundsforskeres deltagelse i kampen for etniske gruppers rettigheder i forbindelse med projektet »Advocacy and Anthropology« ved Memorial University, Canada. Han har endvidere fortsat sine studier af moderniseringsproblematikken i Grønland.

Inge Kleivan har i forbindelse med en undersøgelse af den herrnhutiske missions indflydelse i Grønland udarbejdet en annoteret bibliografi. Hun har endvidere på grundlag af arkivundersøgelser afsluttet en undersøgelse af en »sværmerisk« bevægelse i Grønland med jomfru Maria fra Tasiussaq i centrum, som er analyseret ud fra synsvinklen: en kvindes protest mod socioøkonomisk undertrykkelse.

Redaktionsvirksomhed o.l.:

Christian Berthelsen er medlem af oversættelsesudvalget vedrørende nyoversættelsen af Det Gamle Testamente til grønlandsk, og formand for Det grønlandske Selskab.

Jens Brøsted og Jens Dahl har for DJØF arrangeret efteruddannelseskursus om »Det grønlandske Hjemmestyre«.

Jens Dahl sidder i redaktionen for »STOFSKIFTE – tidsskrift for antropologi«.

Jens Dahl er Institut for Eskimologis repræsentant i Udvalget vedrørende Grønlandsforskning under Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

Michael Fortescue er medlem af »Associate Council of Inuksiutiit Katimajit« (Canada) og Associate of »The Behavioral and Brain Sciences«. Han fungerer som sproglig konsulent i forbindelse med et nyt grønlandsk skoleatlas over Arktis.

Hans Christian Gulløv er medredaktør af tidsskriftet »Grønland« og medlem af Det grønlandske Selskabs bestyrelse.

Hans Christian Gulløv er redaktør af et temanummer af »Arctic Anthropology« med emnet: »Anthropology in Greenland today«.

Inge Kleivan er medlem af redaktionen for Meddelelser om Grønland, serien Man & Society, og hun har været gæsterektor af et temanummer af tidsskriftet »Grønland« om herrnhutterne i Grønland.

Der er i årets løb udgivet to publikationer i Institut for Eskimologis skriftserie, no. 10 + 11.

Andre aktiviteter:

Instituttets medarbejdere har i årets løb besvaret et stort antal henvendelser fra offentligheden vedrørende spørgsmål af kulturel og samfundsmæssig art, især hvad angår Grønland.

I samarbejde med offentlige institutioner og interesseorganisationer har instituttets medarbejdere udført adskillige mindre opgaver – alle som følge af instituttets arbejde med etniske minoriteter generelt og det arktiske område specifikt.

Publikationer:

Berthelsen, C., Langgård, P.: Chr. Berthelsen. Grønlandsk litteratur, kommenteret antologi. Redak-

- tion og oversættelse: Chr. Berthelsen og Per Langgård. Århus 1983, 304 s.
- Brøsted, J.: Grønlands urfolksretslige status – belyst gennem dansk retskilder. Urfolksret i Norden – en rapport fra et forskningsseminar: Urfolksretten i skandinavisk retspraksis og teori, Hornbækhus, Hornbæk den 12.–15. januar 1982, Jens Brøsted m.fl., s. 15–16, København 1983.
- : Urfolksret i Norden-Indledning. s. 5–11, København 1983.
- : Grønlænderne mellem magten og retten. (Amerikanske forsvarsanlæg på grønlandsk jord.). Kronik i Politiken 16.9.1983, København 1983.
- Dahl, J.: Det grønlandske hjemmestyre. En kommenteret bibliografi. København 1983, 38 s.
- : Hjemmestyre med udviklingsproblemer. Kontakt 3, s. 1–6, København 1983.
- , Odgaard, G.M.: Grønlandske Bygdekviinder i en økonomisk forandringsproces. De n Ny Verden no. 4, s. 33–46, Center for Udviklingsforskning, København 1983.
- Fortescue, M.: A Comparative Manual of Affixes for the Inuit Dialects of Greenland, Canada and Alaska. København 1983, 130 s.
- : Det vestgrønlandske sprog. Humaniora 5, Statens Humanistiske Forskningsråd, s. 5, København 1983.
- Grønnow, B., Meldgaard, M., Nielsen, J.B.: Aasivisuit – The Great Summer camp. Archaeological, ethnographical and zoo-archaeological studies of a caribou-hunting site in West Greenland. Meddelelser om Grønland, Man and Society. 5, s. 1–97, København 1983.
- Gulløv, H.C.: Nuup kommuneani qangarnitsanik eqqaassutit inuit-kulturip nunaqarfii. Fortidsminder i Nuuk kommune – inuit-kulturens bopladser. Nuuk/Godthåb 1983, 240 s.
- : Migration et diffusion – peuplement inuit de l'ouest du Groenland a l'époque post-médiévale. Etudes/Inuit/Studies Vol. 6, No 2, s. 3–20, Quebec 1982.
- Kleivan, I.: Biography of bibliographies on the inuit. Colloques Internationaux du Centre National de la recherche scientifique 585, s. 39–41, Paris 1982.
- : William Thalbitzer, his main works, publications and biographies. Colloques internationaux du centre national de la recherche scientifique 585, s. 233–36, Paris 1982.
- : Sámi instituthta – Nordisk samisk institut. Institut-nyt – fra Institut for Eskimologi Nr. 20, s. 3–10, København 1983.
- : Eskimos. Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Band 4. Lieferung 2/3, Udgiver: Kurt Ranke, s. 457–65, Berlin, New York 1983.
- : Herrnhuterne eller brødreminigheden i Grønland 1733–1900. Grønland 8–9–10, s. 221–35, Charlottenlund 1983.
- : Annoteret bibliografi: Herrnhuterne eller brødreminigheden i Grønland. Grønland 8–9–10, s. 304–39, Charlottenlund 1983.

Jens Dahl

3: Institut for Europæisk Folkelivsforskning

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1960. Indtil maj 1968 havde det til huse i Nationalmuseets bygninger i Brede, hvorefter det flyttede til den nuværende adresse på Brede Alle 69.

Stab:

Professor: Bjarne Stoklund. Lektorer: Poul Balle-Petersen og Palle Ove Christiansen. Kandidatstipendiat: Thomas Højrup og Karen Schousboe (indtil 31/7-83).

Eksterne lektorer: 2. Undervisningsassistenter: 3. Teknisk-administrativt personale: 1.

Forskningsvirksomhed:

Etnologiens forskningsområde er dagliglivet såvel i nutidige som i historiske samfund. Det er etnologens opgave at beskrive og analysere hverdagslivets mønstre, som de tegner sig i samspillet mellem mennesker, i de ting de omgiver sig med og i deres forestillinger om, hvad der er rigtigt og forkert, godt og ondt, smukt og grimt. Etnologen må søge at forstå karakteren af disse mønstre, dechifrere den kode, som de udgør. Han må analysere, hvorledes kulturelle og sociale forskelle etableres og kommunikeres og søge at forklare, hvorfor de kulturelle mønstre viser så store variationer i tid og rum.

Vi bruger ofte i vor hverdag begreber som *livsform* og *kultur* til at referere til de komplekse helheder, som mønstrene i den menneskelige hverdag udgør. Disse begreber har ofte været brugt nærmest som deskriptive samlebegreber, hvilket må ses i sammenhæng med, at faget længe har haft en overvejende beskrivende og dokumenterende karakter. I de seneste år er der imidlertid for alvor kommet gang i en systematisk udvikling af en etnologisk metodik, som søger at præcisere begreber som livsform, ideologi og kultur og gøre dem operationaliserbare.

Centralt i instituttets forskningsvirksomhed i disse år står netop sådanne bestræbelser for at udvikle de *teoretiske livsformsbegreber*. Thomas Højrup har i 1983

som kandidatskolearbejdet med livsformsanalysens videnskabssteoretiske forudsætninger og den teoretiske sammenkædning af struktur- og transformationsanalyse. Der er særlig lagt vægt på en undersøgelse af det klassiske praksisbegreb og dets betydning i den specificerede analyse, som er forudsætning for de nye livsformsstudier.

Dette arbejde har fået en foreløbig præsentation i bogen »Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering«, som i foråret 1983 blev udgivet af instituttet i samarbejde med Statens Byggeforskningsinstitut. Argumentationen i Højrup's omfattende afhandling er med hensyn til begrebet arbejde samt forandringsproblemet drevet endnu et skridt videre i hans artikel om »The Concept of Life-Mode« i *Ethnologia Scandinavica*. Han har endvidere i et indlæg ved et nordisk fiskeriseminar eksemplificeret livsformsanalysen i et erhverv, som i stor udstrækning er karakteriseret af korporative arbejdsgrupper og en ressource (fisken), som principielt er juridisk »frik«.

Selvom det er helt andre vilkår, der eksisterer inden for landbruget, er produktionsenhederne i deres livsform imidlertid bundet op i den samme struktur. På en kongres for rural sociologi i Budapest har Palle Christiansen bl.a. taget dette forhold op i et foredrag, hvor han søger at vise, hvorledes det ofte anvendte begrebspaar *peasant/farmer* er udtryk for et problematisk evolutionistisk synspunkt, og hvorledes bondebrugene i EF ikke kun kan forstås ud fra en konventionel økonomisk analyse. For at få hold på den livsform, som strukturerer deres aktiviteter og kalkuler, er det nødvendigt at inddrage et ideologisk og kulturelt aspekt. Denne kulturelle bevidsthed er én af denne livsforms eksistensbetingelser, og kan ikke – som det ofte påstås i *peasant*-forskningen – betragtes som en såkaldt usamtidig størrelse eller opfattes som »traditionel kultur«.

Margaretha Balle-Petersen har fortsat sine studier over *de gennemgribende ændringer i livsform og kultur fra midten af forrige århundrede*, som navnlig er koncentreret omkring hendes projekt om »De danske forsamlingshuses baggrund, etablering og funktion«. Hun har endvidere arbejdet med problemerne omkring »Livsform og kulturel identitet i idébestemte kulturmiljøer«, et delprojekt under det nordiske projekt »Tradition og kulturel identitet i Norden«. I dette delprojekt behandles den form for kulturel variation, der udspringer af religiøse, politiske eller andre ideologisk bestemte holdninger eller gruppetilhørsforhold. Hovedvægten ligger på de religiøse vækkelserbevægelser i kulturmiljøer i fortid og nutid.

Poul Balle-Petersen har fortsat de studier over *arbejderklassens livsformer før og nu*, som finder sted inden for rammerne af Center for Arbejderkulturstudier (se det). Der er gennemført en række interviews blandt arbejdere på land og i by, efterhånden koncentrerende sig om arbejdere i København. Under-

søgelserne peger frem mod et tværfagligt projekt om arbejderklassen i mellemkrigstiden, som Center for Arbejderkulturstudier vil igangsætte i foråret 1984 i samarbejde med bl.a. Arbejdermuseet i København. Poul Balle-Petersen arbejder i øjeblikket på en artikel om arbejderkulturen og hvordan dette begreb opfattes og er blevet anvendt inden for forskellige fagtraditioner.

Karen Schousboe har i løbet af året arbejdet videre på det manuskript, som sammenfatter hendes studier af *ændringer i livsform og livsstil på overgangen fra senmiddelalder til nyere tid*.

Det vigtigste resultat af arbejdet med *bonde dagbøger som kilde til dagliglivets historie* var i 1983 publicering af Søren Pedersen Havrebjergs optegnelser 1776-1838. Disse utroligt omfattende og detaljerede optegnelser er udgivet for Landbohistorisk Selskab af Karen Schousboe, som desuden har skrevet en fyldig indledning. Bjarne Stoklund har fungeret som tilsynsførende ved udgivelsen. Stoklund har endvidere på et internationalt etnologisk arbejds møde i Budapest diskuteret ændringerne i dansk bondekultur på landboreformtiden ud fra disse og et par andre bondeoptegnelser.

I foråret 1983 var arbejdet på instituttet præget af forberedelserne til den 23. nordiske etnolog- og folkloristikongres med temaet »Nye veje, nye horisonter, nye arbejdsmarker«, som blev afholdt på Fuglsøcentret 30. maj- 3. juni. Alle instituttets medarbejdere var engageret i kongressen, enten som medlemmer af organisationskomitén eller som foredragsholdere.

Redaktionsvirksomhed:

Palle Christiansen er medlem af redaktionskomitén for Fortid og Nutid, og Bjarne Stoklund af the editorial board for tidsskriftet *Ethnologia Europaea*.

Publikationer:

- Balle-Petersen, M.: *Menneskelivet. Grundtvig og Danmark*, Povl Eller, s. 64-71, Hillerød 1983.
- : *Folkelivet. Grundtvig og Danmark*, Povl Eller, s. 56-63, Hillerød 1983.
- : *Grundtvig og Mønsen. Om det folkelige og folket i forsamlingshusene. Efter Grundtvig. Hans betydning i dag.*, Henrik S. Nissen, s. 136-54, København 1983.
- : *Grundtvigske kulturmiljøer. Efterklange – et Grundtvig-seminar*, Jørgen I. Jensen & Erik A. Nielsen, s. 64-79, Århus 1983.
- Balle-Petersen, P.: *Social Organisation. Social Groups as a Research Object. Studia Fennica* 27, s. 65-71, Helsingfors 1983.
- : *Tendenser i undervisning og forskning i arbejderkultur i Danmark o. 1980. Indlæg ved 1. nordiske seminar om arbejderkultur og arbejderfolklore*

22-24 aug. 1983., institut for nordisk folkemindevidenskab, s. 47-60, Institut for nordisk Folke-mindevidenskab 1983.

Christiansen, P.O.: Historie + antropologi = historisk antropologi? Et etnologisk argument. Fortid og nutid nr. 1, 18 s., DK 1983.

- : Håndværkeren i bådebyggeren. En skitse af arbejde og mentalitet. Handels- og søfartsmuseets årbog, H&S, Kronborg, 32 s., Helsingør 1983.

Højrup, T.: Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering. København 1983, 543 s.

- : The Concept of Life-Mode. A Form-Specifying Mode of Analysis Applied to Contemporary Western Europe. *Ethnologia Scandinavica. A Journal for Nordic Ethnology* 1983, s. 15-50, Lund 1983.

Schousboe, K.: En fæstebondes liv. Erindringer og optegnelser af gårdfæster og sognefoged Søren Pedersen, Havrebjerg (1776-1839). Landbohistorisk Selskab. København 1983, 372 s.

Stoklund, B.: Folklife Research Between History and Anthropology. A 75th Anniversary Lecture. *Cardiff* 1983, 27 s.

- : Comments on Material Folk Culture. *Trends in Nordic Tradition Research Studia Fennica* 27, s. 54-59, Helsinki 1983.

- : Sammenfatning. Gårdens udvikling fra jernalderen til nyere tid. Beretning fra symposium i Odense 28.-30. april., Thrane og Grøngaard Jeppesen ed., s. 228-31, Odense 1983.

Vasström, A.: Nyboder - træk af livsformen i en etatskultur. 1066. Tidsskrift for historisk forskning nr. 6, 12. årgang, s. 9-17, Historisk institut, Njalsgade 102 1983.

- : Arbejderfamilier i et totalt samfund. 1. nordiske seminar om arbejderkultur og arbejderfolklore 22-24 aug. 1983, Institut f. folkemindevidenskab, s. 50-71, København 1983.

Bjarne Stoklund

4: Institut for Folkemindevidenskab

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967 som ramme om den i 1961 indførte undervisning i folkemindevidenskab, som indtil da ikke havde haft tilhørsforhold til noget institut. Ved oprettelsen fik instituttet lokaler i Købmagergade 46. Det flyttede i 1969 til Torvegade 47 og i 1979 til Njalsgade 76.

Stab:

Lektorer: Karsten Biering, Michael Chesnutt (tiltrådt 1.9.), Bengt Holbek, Birgitte Rørbye, Michèle

Simonsen (tiltrådt 1.9.). Kandidatstipendiat: Steen Ove Christensen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed er baseret på de enkelte medarbejders projekter. At aktuelle projekter kan nævnes: folkloristiske, etnologiske og historiske undersøgelser af teglværksindustrien ved Flensborg Fjord og tilsvarende undersøgelser af Kastrup Glasværk, begge projekter omfatter tidsrummet fra slutningen af forrige århundrede og frem til nutiden. Endvidere aspekter af folkedigtningen i Danmark og i Frankrig samt af den britiske og islandske folketradition i middelalderen. Endelig skal nævnes et projekt om folkelige vilkår og handlemuligheder i forbindelse med sundhed og sygdom særligt i Danmark.

Teglværksprojektet ved Flensborg Fjord:

Fortsættelse af erindringsindsamling ved hjælp af lydbandinterviews, fotos og videooptagelser hovedsageligt koncentreret til perioden fra århundredeskiftet og til 1940'erne i samarbejde med Museet på Sønderborg Slot, med henblik på publicering af de første resultater i 1984. (Karsten Biering).

Endvidere er der fortsat indsamlet materiale til en beskrivelse af teglværksbranchens forhold i den tyske tid. Begyndelsen blev gjort med en undersøgelse af arbejdernes boligvilkår, men herefter har det været nødvendigt med et studie af de økonomiske forhold i teglindustrien, og der har været indsamlet arbejdskraftstatistikker og beskrivelser af de industrielle anlæg, og undersøgelsen er nu midt i en kortlægning af betydningen af de skiftende ejerforhold - under indtryk af behovet for investeringer. Projektet har krævet en del opsøgende virksomhed på Landsarkivet i Åbenrå og blandt private på Broagerland. (Steen Ove Christensen).

Glasværksprojektet:

Der er indsamlet og bearbejdet et større materiale til belysning af Kastrup Glasværks historie og arbejderens vilkår på arbejdspladsen og i hjemmet, og en del af dette stof er dels udnyttet i et skuespilmanuskript ved forfatteren Finn Vadmand og dels i en omfattende særudstilling på Tårnby Rådhus i november. (Margrethe Rønne i samarbejde med to magisterstuderende).

Tolkning af trylleeventyr:

Udvikling af ny fortolkningsmetode. Ligesom i 1982 har arbejdet koncentreret sig om en omfattende, kritisk gennemgang og fremstilling af den internatio-

nale forskning på området. Denne fremstilling er nu næsten afsluttet. (Bengt Holbek).

Folkedigtning i Frankrig i nutiden:

Har fortsat bearbejdelse af lydbandsarkiver fra Poitou om lokale traditionsbærere i 20. årh. og har i år særligt arbejdet på en analyse af fortælleren Marie Prieur's (1893-1973) forestillingsverden og fortællekunst ud fra 24 lydbånd, optaget af Michel Valérière i perioden 1967-73. Forberedte kommende feltarbejde i landsbyen Marnay i Poitou med det formål at indsamle alt, hvad der i dag kendes af eventyr, sagn og andet traditionelt mundtligt stof blandt Marnay's nuværende befolkning samt at indsamle og studere de fortællinger, som spiller en aktiv rolle i Marnay's sociale liv i dag: skræmteeventyr, løgnehistorier, gåder, vitser, lokale og personlige anekdoter, børnefolkløse. Ved hvilke lejligheder optræder disse genrer, og hvad er deres funktion i Marnay's sociale liv? (Michèle Simonsen).

Norrøn-britisk folkedigtning i middelalderen:

I nær fremtid påregnes afsluttet et manuskript, hvori Propps eventyrteori søges udnyttet i forbindelse med en kildekritisk analyse af islandske prosafortællinger fra senmiddelalderen. Af mindre, løbende projekter kan nævnes videreførelsen af den såkaldte norrønkeltiske bibliografi (se Mediaeval Scandinavia 1/1968ff) samt en undersøgelse af eventyrtypen AT 924 (»Zeichendisput«). Et større projekt om senmiddelengelsk spillemandsdigtning har i det forløbne år måttet stilles i bero på grund af omfattende administrative forpligtelser som dekan. (Michael Chesnutt).

Forholdet til sygdomme:

Lidelse og håb. En folkløstisk analyse af folkelige vilkår og handlemuligheder i forbindelse med sygdom og sundhed med særligt henblik på Danmark:

Henigten er at studere spændingsfeltene i forbindelse med sygdom og sundhed. To spørgsmål er særligt vigtige: 1) tendenserne til at ordne, styre og systematisere sundhedssektoren slår igennem i løbet af 1800- og 1900-tallet via lovgivning, institutioner, uddannelser, foreninger etc. Men i hvilken grad, hvornår og hvorfor? 2) Kan vi pege på mere skjulte, usynliggjorte eller protesterende handlemuligheder og erfaringsdannelser blandt folk? Er de affødt af de samfundsmæssige struktureringsforsøg, har de overlevet dem eller er de udtryk for en folkelig kreativitet?

Efter de hidtil gennemførte studier bliver hovedperioderne tiden o. 1800, slutningen af 1800-tallet samt de seneste 20 år.

Studiet af de kreative folkelige erfaringsdannelser

i forbindelse med sygdom og sundhed vil indgå i et nordisk samarbejde med Wigdis Espeland, Bergen og Barbro Klein, Stockholm. Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning har ydet projektforberejdende støtte i 1984. Projektets titel er »Det dagliga livets estetik i etno-folkløstisk belysning.« (Birgitte Rørbye).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver årsberetningen UNIFOL (red. Birgitte Rørbye). Bengt Holbek er medredaktør af den etnologisk-folkløstiske årbog »Folk og Kultur«.

Publikationer:

Biering, K.: Teglværksprojektet i Sønderjylland. Nordisk seminar om arbejderkultur og arbejderfolkløse 22.-24. aug. 1983. Vol 3, Flemming Hemmersam (red.), s. 75-88, København 1983.

- : Skal vi forske i amatørteater? Amatørteater - folkekultur. Festskrift til Arne Aabenhus 18.10. 1983., Karsten Biering, Bruno Gaston, Asger Hulgaard, Henrik Sommer., s. 35-38, Gråsten 1983.

- : Teglværksprojektet ved Flensborg Fjord. Amatørteater - folkekultur. Festskrift til Arne Aabenhus 18.10. 1983., Karsten Biering, Bruno Gaston, Asger Hulgaard, Henrik Sommer., s. 114-23, Gråsten 1983.

- : Sangaktivitet som folkløstisk forskningsobjekt. Sumlen 1982, s. 115-23, Uppsala 1983.

Chesnutt, M.: Exempelsammlungen im Mittelalter. Enzyklopädie des Märchens, bd. 4:2/3, Kurt Ranke m.fl. (udg.), s. 593-604, Berlin 1983.

Christensen, S.O.: Indsamling og formidling i dagens Danmark - eller når man søger tilværelsens rødder i historien. Fortid og Nutid XXX hft. 2, s. 116-20, Odense 1983.

Holbek, B.: Kunsten at hente prinsesser ned fra glasbjerge. Folksagor och barnlitteratur, Albjerg, Asger, s. 24-43, Biskops-Arnø, S-19800 Bålsta 1983.

- : Nordic research in popular prose narrative. Studia Fennica 27, s. 145-62, Helsinki 1983.

- , Fellows-Jensen, G.: Hvad sker der i elfenbenstårnet? Humanistiske forskningsrapporter 1983. København 1983, XXII+247 s.

Rørbye, B.: Kvindetid. Traditionsvetenskaplig Kvindeforskning, Nordic Institute of Folklore, s. 42-43, Åbo 1983.

- : Peder Kragssig. Parantamisen Taitajat, B.G. Alver, B. af Klintberg, B. Rørbye, A.-L. Siikala, s. 83-116, Helsinki 1983.

- : Yleiskatsaus etnomedisiin. Parantamisen Taitajat, B.G. Alver, B. af Klintberg, B. Rørbye, A.-L. Siikala, s. 155-210, Helsinki 1983.

Bengt Holbek

5: Forhistorisk-arkæologisk institut

Historie:

Forhistorisk-arkæologisk institut er i realiteten grundlagt i 1947, da Nationalmuseet stillede et større lokale til rådighed for undervisning og bibliotek, men først i 1949 godkender fakultetet institutionen som »Universitetets forhistoriske Læsesal«. Allerede før 1947 havde museet også stillet et kontor til rådighed for fagets professor. I 1955 får instituttet nye lokaler, ligeledes på Nationalmuseet, idet man mere regulært får tildelt tre kontorer i museets forbygning (adresse fortsat Frederiksholms Kanal 12).

Da de nævnte lokaler efterhånden var ganske utilstrækkelige, og da museet samtidig havde behov for mere plads, erhvervede universitetet ca. 1969 ejendommen Vandkunsten 5 (og Frederiksholms Kanal 4). I Vandkunsten 5 skulle alle de arkæologiske fag have institutter. Overflytningen skete gradvis, men Forhistorisk-arkæologisk institut havde i 1976 etableret sig i nye og nuværende lokaler.

Det kan nævnes, at instituttet ikke tidligere har været sammenlagt med andre institutter.

Stab:

Professor: C.J. Becker. Lektorer: Klaus Ebbesen, Ulla Lund Hansen, Erik Brinch Petersen og Klavs Randsborg. Seniorstipendiat: Lise Bender Jørgensen. Kandidatstipendiat: Leif Chr. Nielsen. Undervisningsassistenter: 2. Teknisk-administrativt personale: 1.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er primært dansk kulturhistorie og historie i den forhistoriske tid, d.v.s. fra ca. 15.000 f.Kr. til ca. 1050 e.Kr. Dansk arkæologi forstås kun på baggrund af kulturudviklingen i den øvrige del af Europa, efterhånden også i resten af verden. Forskningsområdet er så stort, at instituttet kun har mulighed for at gøre en indsats i nært samarbejde med andre danske institutioner, først og fremmest Nationalmuseet, dernæst med udenlandske – fortrinsvis europæiske – universitetsinstitutter og museer. Instituttets arbejde er også præget af, at man pr. tradition ikke har (økonomisk) mulighed for selv at iværksætte og finansiere større forskningsprojekter. Instituttets forskningsaktivitet er afhængig af et nært samarbejde med Nationalmuseet og andre institutioner. Medarbejdernes forskning får derfor et mere individuelt præg, uden at dette behøver at reducere muligheden for positive resultater.

Det nævnte samarbejde med Nationalmuseet er helt afgørende for instituttets virksomhed. Museets samlinger og arkiver er nødvendige for al arkæolo-

gisk forskning her i landet. I den forbindelse bør det nævnes, at en række ældre studerende også er beskæftiget med videnskabeligt arbejde, f.eks. som ledere af eller deltagere i arkæologiske udgravninger for Nationalmuseet, rigsantikvaren eller lokale institutioner. Selv om denne virksomhed ikke afspejles i instituttets rapport, betyder den en ikke uvæsentlig forøgelse af den samlede videnskabelige indsats fra instituttets side.

Landsbysamfund i dansk bronze- og jernalder belyst ved omfattende udgravninger i Vest- og Midtjylland. I 1969-76 blev under Statens Humanistiske Forskningsråd nedsat »Det arkæologiske Bopladsudvalg«. Ved anvendelse af delvis nye udgravningsmetoder blev de forhistoriske boligformer og samfundsstrukturer belyst på en helt ny måde, idet f.eks. hele landsbyer kunne afdækkes. Mange udgravninger er allerede blevet publiceret i foreløbig eller endelig form, men der arbejdes fortsat på bearbejdelse af det meget omfattende fundstof. I 1983 har museumsinspektør Steen Hvass, Vejle (tidligere ansat ved instituttet), indleveret et stort manuskript med endelig publikation af en landsby fra tidlig jernalder ved Hodde i Vestjylland, udgravet som led i projektet. Manuskriptet søges publiceret af instituttet. – Samtidig arbejdes der med de specielle udgravninger, som med hovedvægt på bronzealder og tidlig førromersk tid blev ledet direkte af underteegnede. (C.J. Becker).

Danske udmøntninger i sen vikingetid (ca. 1020-ca. 1050). Gennem de seneste år har der været arbejdet med forsøg på at belyse dansk mønthistorie fra nævnte tidsrum med anvendelse af nyere metoder i international numismatisk forskning. Takket være studier af de enkelte mønt-stempler er der med hensyn til udmøntningen i Lund og Odense opnået ganske overraskende resultater for perioden ca. 1040-ca. 1046. De i litteraturlisten opførte arbejder indeholder resultater af betydning for numismatisk og historisk opfattelse af politiske og økonomiske forhold under især Magnus den Gode. (C.J. Becker).

Vedbækprojektet. Ud fra nye udgravninger fra Nationalmuseet og Søllerød Museum og gennem behandling af tidligere fremgravet materiale studerer man en jægerbefolknings tilværelse omkring en nordsjællandsk fjord gennem Atlantisk tid (ca. 5500-ca. 3000 f.Kr.). I et stort anlagt tværvidenskabeligt samarbejde undersøges bopladserne for at belyse jægerbefolkningens tilpasning til skiftende naturmiljøer og for at fastslå bopladsernes karakter og varighed. – I 1983 afsluttedes udgravningen på bopladsen Vænget Nord. I denne deltog efter indbydelse og med støtte fra National Science Foundation også Prof. dr. Douglas T. Price med et hold studenter fra

University of Wisconsin-Madison, USA. Undersøgelsen blev foretaget som en kombineret forsknings- og seminargravning og strakte sig over knap to måneder. – Helle Juel Jensen, Aarhus Universitet, har foretaget slidsporsanalyser; og registrering, bearbejdning og databehandling af det allerede udgravne materiale fra Vedbæk er blevet udført af Peter Vang Petersen (som stipendiat betalt af Statens humanistiske Forskningsråd), Douglas T. Price samt Erik Brinch Petersen. (Erik Brinch Petersen).

Undersøgelser over den neolitiske tragtbægerkultur i Nordeuropa, dvs. den ældste nordiske bondekultur fra ca. 4000-2200 f.Kr. Projektet omfatter primærforskning over alle fundkategorier (bopladser, grave, dysser, jættestuer og enkle jordgrave samt offerfund). Også skeletmaterialet samt det zoologiske materiale fra stenalderen er inddraget. Der sigtes mod en almindelig kulturhistorisk skildring af samfundsforholdene, så vidt de kan belyses med et arkæologisk materiale og med bidrag fra en række naturvidenskaber. Studier over især keramikken har givet anledning til en fornyet behandling af det samlede syddanske materiale fra første fase af mellemneolitisk tid og dets forhold til beslægtede kulturgrupper syd for Østersøen. Flere større manuskripter er under udarbejdelse. (Klaus Ebbesen).

Yngre neolitisk tid i Danmark. Tidligere troede man, at de forskellige arkæologiske komplekser repræsenterede folkestammer, som havde levet side om side i Danmarks stenalder. Naturvidenskabelige dateringer samt nye arkæologiske fund har imidlertid vist, at de i stedet repræsenterer forskellige kronologiske stadier i det danske samfunds udvikling. Navnlig udviklingen i det 3. årtusind f.v.t. må som følge heraf nyvurderes. Projektets formål er ved anvendelse af en evolutionistisk tolkningsmodel og på grundlag af omfattende kildestudier at beskrive samfundets struktur og udvikling i yngre neolitisk tid eller enkeltgravstid (ca. 2200-1900 f.Kr.). (Klaus Ebbesen).

Romersk jernalder i Danmark (dvs. tiden fra Kr.f. til ca. 400 e.Kr.). Projekt vedrørende romersk jernalders udenlandsforbindelser og disses betydning for det hjemlige samfund. Kronologiske og demografiske analyser af det danske importmateriale vil, sammenholdt med analyser af importens tidsmæssige stilling og forhold til det hjemlige materiale, beskrive og forklare en række fænomener som: importens specielle udbredelsesmønstre, dens ujævne tidsmæssige fordeling og dens relationer til andre nordiske områder. Derigennem kan problemer som handelsveje, distributionsmønstre og årsager til kontakterne med især provinsialromersk område belyses. På basis af analyser af hjemligt og fremmed materiale sigter projektet således mod forståelse af Skandinaviens

(især Danmarks) baggrund for den kontakt, der klart har eksisteret til provinsialromersk område. – Som led i projektet foretages bearbejdning og publikation af den østjællandske romertidsgravplads Himlingøje. (Ulla Lund Hansen).

I samarbejde med Antropologisk Laboratorium (under det lægevidenskabelige fakultet) er afsluttet et større projekt med publikation af det bevarede skeletmateriale fra hele Danmarks jernalder. Projektet udgør en fortsættelse af de for 25 år siden publicerede antropologiske fund fra stenalderen og bronzalderen. Ved den nye publikation tages der såvel hensyn til de fysisk-antropologiske studier som kulturhistoriske forhold, dvs. de slutninger, der kan drages med hensyn til oldtidsbefolkningens sociale forhold. (Ulla Lund Hansen i samarbejde med antropologerne overlæge, dr.med. J. Balslev Jørgensen og forskningsstipendiat Berit Sellevold).

Samfundsændringer i Vesteuropa i 1. årtusind e.Kr. Primært studeres bosættelsesformer, samfundsøkonomi og sociale strukturer. Der lægges vægt på nyere teoretiske studiemodeller, og en række enkeltstudier udføres, f.eks. af forskellige former for gravlæggelse samt udvalgte områder indenfor den materielle kultur. I det forløbne år har arbejdet været koncentreret om Middelhavsegene. Hele projektet sigter mod en større monografisk fremstilling. (Klavs Randsborg).

Regional undersøgelse i et mindre område på Østfyn. Det arkæologiske og historiske kildemateriale fra museer, arkiver etc. undersøges med særligt henblik på en vurdering af de enkelte materials muligheder for på arkæologisk baggrund at studere samfundsudviklingen gennem forhistoriske og historiske tidsafsnit. Et afgørende formål er at undersøge, i hvilken grad de enkelte grupper af fund af materialer er repræsentative. I det forløbne år er studierne fortsat såvel ved rekonstrueringer i marken som ved arkivarbejde. (Klavs Randsborg).

Undersøgelse af oldtidens, især jernalderens tekstiler. I forhistoriske gravfund findes ofte små rester af tøj bevaret (især hvor de har ligget op ad metalsager). Dette materiale har hidtil kun været udnyttet tilfældigt, men gennem projektet søges en indsamling af materiale fra samtlige nordiske museer. Herved har det vist sig, at der kan skaffes interessante oplysninger om både hjemlig produktion og handel med tekstilvarer gennem hele jernalderen. Sidste år blev størsteparten af det nordiske materiale indsamlet og bearbejdet, således at der foreligger et manuskript med katalog over ca. 1320 gravfund samt en første ordning af dette meget store materiale. I 1983 er næste etape blevet påbegyndt, nemlig primærstudier af tilsvarende materiale fra vore nabolande for

at studere det nordiske stof i større sammenhæng. Således er undersøgt tekstilrester fra ca. 700 gravfund fra Holland, Nordvesttyskland og De britiske øer. Arbejdet håbes at kunne afsluttes efter en yderligere indsamling af materiale fra det østlige Mellem-europa og Finland i 1984. (Lise Bender Jørgensen).

Vikingetids bebyggelse i Danmark. Med udgangspunkt i omfattende udgravninger (1975-78) af en stormandsgård ved Omme mellem Ringkøbing og Holstebro er foretaget og delvis afsluttet en gennemgang af samtlige danske bopladsfund fra vikingetiden. Sammenholdt med oplysninger fra andet arkæologisk materiale (gravfund, skattefund etc.) er undersøgelsen derefter udvidet til et større projekt omkring samfundsforhold i vikingetiden, dens forudsætninger og forbindelse med tilsvarende forhold i tidligste middelalder. Også andre fags materiale søges udnyttet, f.eks. skriftlige kilder, kirkeanlæg og stednavne. Der tegner sig allerede nu store forandringer i hele bosættelsen ved overgangen mellem vikingetid og middelalder. Indenfor projektet er desuden foretaget en mere indgående analyse af Ribe-områdets bebyggelsesmæssige udvikling gennem det meste af jernalder og hele vikingetid. Der er her opnået interessante resultater, dels af lokalhistorisk betydning og dels af værdi for det samlede projekt. Indenfor Ribeområdet er et katalog over materialet og et foreløbigt manuskript udarbejdet. – Endelig kan anføres, at den i indledningen omtalte udgravning af vikingetidsbopladsen ved Omgård er blevet fortsat 1983 i samarbejde med Nationalmuseet og med særlig støtte fra Novo's Fond. (Leif Chr. Nielsen).

Redaktionsvirksomhed:

C.J. Becker er hovedredaktør af »Acta Archaeologica« (vol 53-udsendt) samt dansk redaktør af »Hoops Reallexikon der Germanischen Altertumskunde« samt af det internationale »Inventaria Archaeologica«. Af det sidstnævnte er i 1983 udsendt 3 hæfter med materiale fra yngre bronzealder, forfattet af dr. Henrik Thrane, Odense.

Ulla Lund Hansen er medredaktør af »Studien zur Sachsen-Forschung« (Hannover).

Rejser og gæster:

Klavs Randsborg har som led i de ovenfor nævnte projekter i oktober og november foretaget studierejser til Holland og Vesttyskland samt Italien. Desuden har Randsborg i England lavet et program for »London Weekend Television« indenfor deres serie »The Making of Britain« med emne »The Viking Raiders«.

Erik Brinch Petersen har foretaget studierejser til en række universiteter og samlinger i forbindelse

med sine mesolitiske projekter; det drejer sig om universiteterne i Potsdam, Warszawa og Poznań.

Lise Bender Jørgensen har i forbindelse med sit projekt foretaget omfattende studierejser til England, Irland, Holland og Vesttyskland.

Professor Douglas Price, University of Wisconsin, USA, har ved instituttet fortsat sine mesolitiske studier i tiden marts-juni og har herved deltaget i det ovenfor nævnte Vedbæk-projekt med en gruppe amerikanske studerende.

Eva Hübner, Universitetet i Berlin (Vest) har i oktober-december opholdt sig i Danmark og ved instituttet samt Nationalmuseet studeret dansk neolitikum.

Publikationer:

Becker, C.J.: Jule gjorde mig (Magnus den Godes mønter). Skalk 4, 1983, s. 11-15, Højbjerg (Århus) 1983.

– : Magnus den Godes Hedeby-mønter. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 3, 1983, s. 42-47, København 1983.

– : Odense som møntsted i den sene vikingetid. Fynske Minder 1982, s. 43-60, Odense 1983.

– : Enkeltgård og landsby i Danmarks ældre jernalder. Gårdens udvikling fra jernalderen til nyere tid. Beretning fra 7. Odense-symposium 1982, red. H. Thrane og T. Grøngaard-Jepesen. Historisk institut, Odense universitet, s. 5-16, Odense 1983.

Ebbesen, K.: Et offerfund fra Lomborg. Hardsyssels Årbog s. 117-22, Holstebro 1983.

– : Indledning til en arkæologisk kildekritik. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1981, s. 160-81, København 1983.

– : Stenalderkar til dødsriget. Århus Stifts Årbøger 1981-82, s. 3, Århus 1983.

– : Fortidsminderegistreringen. Fortid og Nutid XXX, 3, s. 173-90, København 1983.

– : Indledning til en arkæologisk kildekritik. Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie 1981: s. 160-81, København 1983.

Grønnow, B., Meldgaard, M., Nielsen, J.B.: Aasivisuit – The Great Summer camp. Archaeological, ethnographical and zoo-archaeological studies of a caribou-hunting site in West Greenland. Meddelelser om Grønland, Man and Society. 5, s. 1-97, København 1983.

Hansen, U.L.: En romersk kasserolle fra Ollerup, Fyn. Årbog for Svendborg og Omegns Museum 1982, s. 25-30, Svendborg 1983.

– : Nordic Archaeological Abstracts 1974-1981, anmeldelse af Museums Magasinet. Meddelelser fra Danmarks museer nr. 25. dec. 83, s. 1, København 1983.

– : Dankirke. Glas. Reallexikon der germanischen

- Altertumskunde, s. 249–52, Berlin, New York 1983.
- Jørgensen, L.B.: Et tekstilfragment fra Dalagergård-graven. KUML 1981, s. 183–85, Højbjerg 1983.
- : En oversigt over keramikken fra Sandhagen. Hi-kuin 8, s. 59–70, Højbjerg 1982.
- , Skov, T.: Kokholmfundet. Et gravfund fra yngre romersk jernalder. FRAM (Fra Ringkøbing Amts Museer) 1983. nr. 2, 1983, s. 50–59, Struer 1983.
- Petersen, E.B.: Stenalderboplads i Vedbæk. Humaniora K. 1981–82, Statens humanistiske Forskningsråd, s. 128–34, København 1983.
- Randsborg, K.: Anmeldelse af Ø. Johansen: Metall-funnene i østnorsk bronsealder. Kulturtilknytning og forudsætninger for en marginalekspansjon = Universitetets Oldsaksamlings Skrifter. Ny rekke 4. Oslo 1981. Norwegian Archaeological Review 16;1 (1983), s. 60–61, Oslo 1983.
- : Vikingesamfundet. Viking 1982, s. 72–84, Oslo 1983.

C.J. Becker

6: Institut for Klassisk Arkæologi

Historie:

Institutet blev grundlagt 1890 (på professor J.L. Us-sings initiativ) som »Universitetets archæologiske Apparat« i Universitetsannex D. Efter opførelsen af Studiegaarden i 1916 overførtes det til 2 selvstændi-ge lokaler i denne bygning og betegnede som »Ar-chæologisk Studiesal«, indtil det i 1938 flyttedes til lokaler i Nationalmuseet med tilknytning til Antik-samlingen, idet de to institutioners biblioteker fore-nes. Samtidig blev det officielle navn »Universi-tets arkæologiske Laboratorium«. I 1963 ændredes navnet i overensstemmelse med arbejdsområdet til »Universitetets Institut for Klassisk og Nærorien-talsk Arkæologi«. I 1975 flyttede instituttet til egne lokaler i universitetets bygning, Vandkunsten 5. Samtidig udskiltes instituttets bibliotek fra Antik-samlingens. I slutningen af 1982 blev det ene af insti-tuttets to fag, nærorientalsk arkæologi, udskilt og lagt sammen med de to filologiske fag, assyriologi og ægyptologi, til et nyt institut. Nærværende institut hedder herefter »Institut for klassisk arkæologi«.

Professor i græsk og latinsk Filologi og Arkæologi J.L. Us-sing blev forstander for Universitetets archæ-ologiske Apparat ved oprettelsen i 1890. Indtil 1956 blev fagets professorer benævnt professorer i arkæ-ologi, siden professorer i klassisk arkæologi.

Stab:

Lektorer: Jytte Lavrsen, Ingrid Strøm. Kandidatsti-pendiat: Nanna Westergaard-Nielsen, tiltrådt 1/8 1983 (orlov fra 29/11 1983).

Eksterne lektorer: 2 (1 orlov i efterårssemesteret 83). Teknisk-administrativt personale: 2 (1 tegner, 40 t./ugl. og 1 sekretær 20 t./ugl.).

Bibliotek:

Institut for klassisk arkæologi har i 1983 afgivet ca. 300 bind bøger, tidsskrifter og særtryk vedr. faget nærorientalsk arkæologi til Carsten Niebuhrinstitu-tet for nærorientalske oldtidskulturer.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er Middelhavslande-nes arkæologi fra forhistorisk tid til senantik, samt arkæologi i de øvrige områder, som beherskedes af græsk-hellenistisk eller romersk kultur.

Ingrid Strøm udarbejder, i forbindelse med sine undersøgelser af Aspekter af det minoiske Kretas og det mykenske fastlands kultur i første halvdel af 2. årt. f.Kr., en artikel om gravkulten i Mykenes skakt-gravcirkel A.

Ingrid Strøm arbejder fortsat med publikationen af udgravningerne på den etruskiske beboelseshøj Monte Becco i Mellemitalien, og med sine undersø-gelser af bronzereleiefproduktionen i den nordetruski-ske by Chiusi i den sen-orientaliserende periode, 7.-6. årh. f. Kr.

I forbindelse med undersøgelser af bykulturens udvikling i Grækenland og Italien i 7.-6. årh. f.Kr. har Ingrid Strøm udarbejdet en artikel omhandlen-de Middelhavslandenes indflydelse og aristokratiets rolle ved bydannelsen i Etrurien.

I fortsættelse af arbejdet med vandofferfund i Ita-lien indsamler Jytte Lavrsen materiale vedr. vandof-ferfund også udenfor Italien, især fra jernalder og fra romersk tid, med henblik på en undersøgelse af den-ne forhistoriske offerskiks videreleven i oldtidens se-nere del.

Nanna Westergaard-Nielsen arbejder med en ana-lyse af makedonske metalværksteders produktion og deres rolle for kunstformidlingen i det tidlige helleni-stiske Middelhavsområde. I de makedonske museer ligger en række ubearbejdede fund fra tidlig helleni-stisk tid, d.v.s. 4.-3. årh. f.Kr., fortrinsvis smykker, metalkar og keramik. Disse har i de senere år været genstand for mindre opmærksomhed fra forsk-ningens side, fordi interessen i høj grad – siden opda-gelsen af den såkaldte Filip den Andens grav i 1977 – har været rettet mod det makedonske kongehus. Men de pågældende fund er betydningsfulde fordi de, i højere grad end de kongelige skatte, kan belyse

den almindelige makedonske kultur. Hensigten med analysen af makedonske metalvarer og keramik er at fastslå eksistensen af makedonske værksteder, og at få udvidet kendskab til makedonernes tekniske viden. Et videre perspektiv med undersøgelsen er muligheden for at skabe klarhed over Makedoniens betydning for udbredelsen af den hellenistiske kultur i Middelhavsområdet. I øjeblikket foregår indsamling af materiale.

Rejser:

Nanna Westergaard-Nielsen opholdt sig fra maj til 1. september i Grækenland, for at undersøge metal- og keramikproduktion i Makedonien.

Redaktionsvirksomhed:

Ingrid Strøm er redaktør for den danske afdeling af Comitato Scientifico Internazionale per il Corpus degli Specchi Etruschi.

Publikationer:

Lavrsen, J.: *Weapons in Water. A European Sacrificial Rite in Italy.* Analecta Romana Instituti Danici XI, s. 7-25, Odense 1982.

Strøm, I.: *Grækenlands forhistoriske kulturer II.* København 1982, 411 s.

Jytte Lavrsen

7: Institut for Religionshistorie

Historie:

Institut for Religionshistorie består af fire afdelinger, nemlig afd. for Religionshistorie, afd. for Kristendomskundskab, afd. for Religionssociologi samt afd. for Indianske sprog og kulturer.

Instituttet er i sin nuværende form opstået ved en sammenlægning pr 1. oktober 1982 af det hidtidige institut for Religionshistorie (med afdelingerne Religionshistorie og Kristendomskundskab), med institut for Religionsociologi med Indianske sprog og kulturer.

Det oprindelige Institut for Religionshistorie (da uden Kristendomskundskab) blev oprettet i 1969 i første omgang uden lokaler, men fra 1970 med to små lokaler i Skindergade 15. I september 1971 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i Købmagergade 44-46, hvor forholdene stadig må karakteriseres som værende udmærkede.

Faget kristendomskundskab var i en lang årrække administreret af Det teologiske Fakultet, og fagets

lærere havde indtil begyndelsen af 1970'erne sæde i det teologiske institutråd. Lærerne havde da også kontorer under de teologiske institutter i Købmagergade 44-46. I december 1973 blev faget, efter at et ønske om selvstændigt institut var blevet nedstemt i konsistorium, placeret som en afdeling under Institut for Religionshistorie.

Institut for Religionsociologi med Indianske sprog og kulturer blev oprettet i 1972. I de første år havde det til huse som gæst hos Institut for iransk filologi, men fra 1975 fik det egne lokaler på hjørnet af Niels Hemmingsensgade og Skindergade. Allerede samme år flyttedes (pga. sammenstyrtningsfare) til Skindergade 3 indtil instituttet i 1979 flyttede til St. Kannikestræde 11, hvor det endnu har til huse.

Ved oprettelsen af det nye Institut for Religionshistorie skete der ingen lokalemæssige ændringer.

Stab:

Professor: Arild Hvidtfeldt. Lektorer: Carsten Breengaard, Una Canger, Vagn Duekilde, Jørgen Skafte Jensen, Lars Kruse-Blinkenberg og Paul Müller. Adjunkt: Tove Tybjerg. Kandidatstipendiat: Erik Sand, Merete Sundby-Sørensen og Hanne Trautner-Kromann.

Teknisk-administrativt personale: 24 timer: 1, 20 timer: 2.

Lokaleforhold:

Instituttet er fortsat placeret på to forskellige adresser, idet afdelingerne for Religionshistorie og Kristendomskundskab har til huse i Købmagergade 44-46, mens afdelingerne for Religionsociologi og Indianske sprog og kulturer bebor St. Kannikestræde 11.

Instituttets forskningsvirksomhed:

Instituttets fire afdelinger dækker tilsammen et bredt kulturhistorisk felt, primært af religionsvidenskabelig karakter, men også inden for centrale sprogvidenskabelige/lingvistiske områder.

Religionshistorie:

Vagn Duekilde har foretaget studier i *nordisk mytologi* med særligt henblik på temaerne mjødens tilblivelse og erobring og udødelighedsæblerne. Duekilde har yderligere fortsat arbejdet med oversættelse af Mircea Eliade's *Histoire des Croyances* et des *Idées Religieuses*.

Erik Sand har påbegyndt sit projekt, *Omkring pilgrimsfærden til guden Vithoba i Pandharpur, Indien*, der tager sigte på at give en beskrivelse og en analyse af forholdene omkring et af de mest fremtrædende religiøse fænomener i den indiske delstat Maharashtra,

dels ved en analyse af hidtil ubehandlet og upubliceret sanskrit-materiale, som viser Pandharpur-brahminernes tekstmæssige legitimering af Pandharpur som helligsted, og dels ved en beskrivelse og analyse af selve den store, årlige pilgrimsfærd fra Alandi til Pandharpur i juni-juli.

Kristendomskundskab:

Carsten Breengaard har fortsat sine studier inden for problemkomplekset kristendom/kirke og politisk magt. Studierne vedrørende kongemagt og kirke i Danmarks begyndende højmiddelalder (1050-1170) er blevet afsluttet og afløst af studier over de juridiske, religionshistoriske og politiske aspekter ved samt etiske og kristologiske konsekvenser af konflikten mellem kirken og romerøvrigheden i oldtiden (indtil 312).

Jørgen Skafte Jensen har (sammen med ekstern lektor Karin Weinholt) fortsat udarbejdelse af en oversigt over jødedommens historie i den hellenistiske periode og kristendommens opkomst.

Lars Kruse-Blinkenberg har beskæftiget sig med dansk bibelsprog i perioden fra 1800 til 1920. Undersøgelserne, der begynder med romantikken og slutter med mellemkrigstiden, har til formål at belyse forholdet mellem bibelsprogets ordforråd og ordforrådet i på den ene side periodens prædikensamlinger og på den anden side dens skønlitteratur. Undersøgelserne koncentrerer sig om nogle ord, der er centrale i såvel den israelitisk-jødiske religion som i kristendommen. Disse ord anvendes tillige i skønlitteraturen, men ofte i andre betydninger end i Bibelen og prædikensamlingerne.

Paul Müller har gennemført studier over Søren Kierkegaards kommunikationsteori med henblik på en indledt og kommenteret udgivelse af hans forelæsningsudkast om »Meddelelsens Dialektik« fra 1847.

Religionssociologi:

Arild Hvidtfeldt har gennemført studier i forbindelse med udarbejdelse af sine bidrag til Politikens Verdenshistorie (bd. 7. Kulturernes korsvej) og Indiens religioner bd 2., hinduismen.

Merete Sundby-Sørensen har arbejdet med en religionssociologisk beskrivelse af rituel årscyklus i en mexicansk landsby med særstudier af udvalgte aculturationstræk, og foretaget indsamling, bearbejdning og systematisk beskrivelse af tre centrale ritualperioder i en aztekisktalende landsby i Guerrero. Beskrivelsen skal danne udgangspunkt for en nærmere analyse af kulturmødet mellem præcolumbiansk og spansk-katolsk kultur.

Hanne Trautner-Kromann har indledt arbejdet med sit projekt, jødernes opfattelse af kristendommen i Spanien og Frankrig i senmiddelalderen, idet

hun med jødiske skrifter af apologetisk, polemisk og homiletisk art fra omkring 1100-1600 som kildemateriale vil undersøge jødernes sociale og kulturelle forhold, specielt med henblik på holdningen til de kristne.

Tove Tybjerg har fortsat sine studier over religiøse organisationer hos de centrale nordvestkyst-indianere.

Projektet er en undersøgelse af de såkaldte vinterdancer hos de nootka- og kwakiutltalende indianere på den amerikanske Nordvestkyst og et forsøg på en nærmere analyse af vinterdansenes religiøse organisationer, der ofte karakteriseres som hemmelige selskaber.

Indianske sprog og kulturer:

Una Canger har undersøgt et moderne aztekisk dialektområde fra et socio-lingvistisk synspunkt med det formål at placere det i en større historisk sammenhæng, og fortsat studiet over aztekisk dialektologi i det 15-16 århundrede på grundlag af klassisk aztekiske tekster og moderne aztekiske dialektområder.

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver det religionshistoriske tidsskrift *Chaos*, i hvis redaktion Erik Sand har sæde.

Carsten Breengaard er medlem af redaktionen for *Kirkehistoriske Samlinger* udgivet af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie.

Arild Hvidtfeldt er medlem af Editorial Board for *Temenos* (Helsinki).

Rejser:

Merete Sundby-Sørensen har foretaget feltstudier i Mexico i marts-april-maj 1983.

Publikationer:

Breengaard, C.: Kongemagt og Præstestand i Danmarks Middelalder. *Humaniora* 5, 1981-82, s. 149-52, København 1983.

- : Folkets voldsmagt og kirkens frihed. Et opgør med Erik Arups og Hal Kochs opfattelse af Dansk højmiddelalder. *Tidhverv* 2, 57. Årgang, s. 15-22, Silkeborg 1983.

- : Israels mur-form og funktion. En replik. *Fønix* 1, 7. Årgang, s. 58-61, København 1983.

Canger, U.: Anmeldelse af Ulrich Köhler: Grundformen Mesoamerikanischer Kosmologie und Religion in einem Gebetstext auf Maya-Tzotzil. *International Journal of American Linguistics* 49, s. 334-337, The University of Chicago Press 1983.

- Hvidtfeldt, A.: *Kulturernes korsvej. Politikens Verdenshistorie* (bind 7), 336 s., København 1983.
- Sand, E.R.: *Asketen og forfædrene: Et indisk fortællingsmotiv. Religionsvidenskabeligt Tidsskrift. Nr. 2, Marts 1983., s. 103–23, Århus 1983.*
- : *Pilgrimsfærden til Pandharpur. Jordens folk, Et-nografisk Revy. 18. årg. Nr. 2., 1983, s. 52–58, København 1983.*
- : *pilgrimsfærd, liminalitet og communitas: Nogle kritiske bemærkninger til Victor Turner og hans benyttelse af Pandharpur-pilgrimsfærden. CHA-OS. Dansk tidsskrift for religionshistoriske studier. nr. 2, s. 74–78, København 1983.*
- Sundby-Sørensen, M.: *Aztec'erne. Fire Folk-, religioner og kulturer i Nord- og Mesoamerika, Aa. Koefoed, B. Sonne, M. Sundby, T. Tybjerg, s. 97–128, København 1983.*
- Trautner-Kromann, H.: *Jødedommen. København 1983, 320 s.*
- : *The History of the JEws in Denmark 1622–1940. Kings and Citizens: The History of the JEws in Denmark 1622–1983. Volume I, The Jewish Museum, New York, s. 12–23, New York 1983.*
- Tybjerg, T.: *Nordvestkystens tlingit-indianere. Fire folk – religioner og kulturer i Nord- og Mesoamerika., Koefoed, Aase, Birgitte Sonne, Merethe Sundby og Tove Tybjerg., s. 41–68, København 1983.*
- Warburg, M.: *Formidling som en del af forskningsprocessen. Om et religionssociologisk forskningsprojekt: Bahá'í i Danmark. Formidling og anvendelse af samfundsforskning., Karl Krarup Olaf Rieper (red.), s. 129–41, Inst f Org. og Arbejdssociologi, Kbh 1983.*
- Weinholt, K.: *Et af Torahs ansigter. Om Bent Melchior's oversættelse af mosebøgerne. Dansk teologisk Tidsskrift 3, 1983, s. S.178–200, Gads Forlag København 1983.*

Carsten Breengaard

Kunstfag m.v.

1: Institut for Filmvidenskab

Historie:

Faget filmvidenskab blev efteråret 1967 oprettet som et selvstændigt fag – med bifagsstatus ved Københavns universitet. Dets navn var dengang: filmens æstetik og historie.

Indtil 1.7. 1970 havde faget ingen lokaler. Denne dato fik det lokaler på Vesterbrogade 23, over gården. Efteråret 1970 skiftede faget navn til Institut for filmvidenskab og udvidedes samtidig til at være et konferensfag. Januar 1978 flyttede faget ud til Njalsgade 78.

Stab:

Lektorer: Martin Drouzy, Marguerite Engberg, Frank Henriksen, Peter Schepelern og Kaare Schmidt. Kandidatstipendiater: Lone Backe og Lene Nordin.

Eksterne lektorer: 3. Undervisningsassistenter: 3. Teknisk-administrativt personale: 1½.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde dækker såvel dansk som udenlandsk film, video og TV. Inden for *filmområdet* arbejder Marguerite Engberg i forbindelse med den udgivne registrant over danske stumfilms historie i den nævnte periode. Martin Drouzy er igang med en række undersøgelser af Carl Th. Dreyers filmprojekter og -produktioner, herunder især en undersøgelse af de historiske omstændigheder omkring *Jesus fra Nazareth*. Peter Schepelern viderefører sine undersøgelser af filmgenrer, specielt i amerikansk film, og han opholder sig i den anledning i Los Angeles. Frank Henriksen har (sammen med Micha Fabjancic) arbejdet med en vurdering af Det danske Filminstituts Filmklub Fyn-forsøg og med analyser af faktorer, som øver indflydelse på danske films indtjeningssevne. Ligeledes sammen med Micha Fabjancic arbejder Frank Henriksen desuden på en kortlægning af distributionsmønstre for biografilm i Danmark, samt på en videreførsel af Sandfeldts biografhistorie. Med støtte fra det humanistiske forskningsråd gennemfører Christian Alsted (undervisningsassistent) undersøgelse af besættelsestidens danske film. Inden for *videoområdet* samarbejder Peter Schepelern og Kaare Schmidt på analyser af video som hjemmemedium. Frank Henriksen har arbejdet med scenarier for hjemmevideo og planlagt sekundær-analyser af foreliggende video-undersøgelser. Desuden er to af fagets eksterne lektorer engageret

ret i undersøgelser på videoområdet, henholdsvis af børn og video (Lennard Højbjerg) og dansk video-produktion (Carl Nørrested).

Inden for *TV-området* arbejder Marguerite Engberg på en fremstilling af dansk TV-teaters historie. Sammen med Lennard Højbjerg og med støtte fra det humanistiske forskningsråd gennemfører Kaare Schmidt en analyse af udbudet af underholdning, fiktion og musik i dansk TV siden 1951. Sammen med Frank Henriksen har Kaare Schmidt desuden vedligeholdt et følgeforskningsprojekt vedrørende de danske forsøg med lokal-TV, samt indledt undersøgelser af den nye danske TV-ordning. Som led i projekt MEDIAN har Frank Henriksen endelig arbejdet med udvikling af seer-statistiske analysemåder.

Mere tværgående arbejder Kaare Schmidt med undersøgelser af organisation og udbud i film, TV og de nye elektroniske medier i USA, og Frank Henriksen arbejder med analyser af seer-vaner og forbrugsforløb med hensyn til audiovisuelle medier.

Redaktionsvirksomhed:

Marguerite Engberg er medlem af redaktionen for *Historical Journal of Film, Radio, and Television* (Oxford). Kaare Schmidt er dansk redaktør af *The International TV and Video Guide* (London). Instituttet udgiver skriftrækken *SEKVEN*s, der udkommer som årbog og lejlighedsvis særnumre, samt forskellige manuskriptserier.

Litteratur:

Alsted, C.: Filmanalyse – en vejledning. Institutpublikation 1983, 31 s.

– : Forbrugerne er i lommen på videobranchen (Reglerne ved benyttelse af videofilm). Tv Årbogen, 1983/84, Kaare Schmidt, (red.), s. 126–28, København 1983.

– : Hjemmebio'ens heldige helte (Redegørelse for den danske videomarkedsstruktur). TÆNK nr. 9 (november 1983), s. 3–7, Forbrugerrådet, Købmagergade 7, 1150 København 1983.

– : Bag om Baggården – en analyse af sprogbrug og nye udtryksformer i en serie TV-ungdomsprogrammer. Sekvens – Filmvidenskabelig Årbog 1983, Institut for filmvidenskab, s. 69–93, København 1983.

Drouzy, M.: Exposition Carl Th. Dreyer. (Catalogue), Det danske Filmmuseum. Institutpublikation 1983, 20 s.

– : Carl Th. Dreyer: Réflexions sur mon métier. Paris 1983, 155 s.

– : Carl Th. Dreyer: Oeuvres cinématographiques, 1926–1934. Paris 1983, 269 s.

– : For og imod psykobiografien. Filmvidenskabelig årbog 1983, Institut for Filmvidenskab, s. 1–14, København 1983.

- Engberg, M.: Registrant over danske film 1915–1930. København 1983, 892 s.
- Henriksen, F.: Hvem skal nu betale? Scenarier for den danske filmbranche. Institutionsanalytiske arbejdsrapporter 1983:1. Institutpublikation 1983, 32 s.
- : Synsvinkler på hjemmevideo. Gim-notat 83:7:1. Institutpublikation 1983, 34 s.
 - : "Fade out? The mixed fortunes of cinemas in Denmark". *Intermedia* 11, 4–5, 1983, s. 87–89, London 1983.
 - : "Threats to cinema". *Intermedia* 11, 4–5, 1983, s. 47, London 1983.
 - , Fabjancic, M.: Uden for fokus. En institutionsanalytisk beskrivelse af dansk filmproduktion med særlig henblik på de støttede film fra 1974–1980. Institutpublikation 1983, VI+107 s.
 - : En dyr affære. TV Årbogen 1983/84, Kaare Schmidt (red.), s. 91–92, København 1983.
- Lindboe, O., Alsted, C.: Da mormor og morfar sad i den kolde biograf og så En Søndag Paa Amager. Forskningen og Samfundet nr. 5, september, 1983, s. 3–6, Forskningssekretariatet, Holmens Kanal 7 1983.
- Schmidt, K.: Channel Four. AudioVisuelle Media april 1983 – 2. årgang nr. 4, s. 1, København 1983.
- : Nu skal vi have TV-2, men hvordan skal det se ud? AudioVisuelle Media marts 1983 – 2. årgang nr. 3, s. 2, København 1983.
 - : Bille Augusts tabere. Kosmorama 164 – 29. årgang, juni 1983, s. 5, København 1983.

Marguerite Engberg

2: Institut for Kunsthistorie

Historie:

Universitetets kunsthistoriske Laboratorium blev oprettet 1935 af Christian Elling. Det fik lokaler i en fløj af det gamle Frederiks Hospital, ud mod Amalienborg. Fra 1949 havde laboratoriet egne lokaler i en sidebygning til Chirurgical Akademi i Bredgade 62. Laboratoriet ændrede navn til *Institut for kunsthistorie* og fik som følge af voksende studentertilgang nye lokaler i Grønningen 1. Dette blev på grund af lejeforholdene en midlertidig løsning, og efter et par år flyttede instituttet til Esplanaden 34, som har været instituttets faste adresse siden 1975.

Stab:

Professor: Teddy Brunius. Lektorer: Mirjam Gelfer-Jørgensen, Øystein Hjort, Hannemarie Ragn Jensen

og Marianne Marcussen. Kandidatstipendiater: Chris Fischer, Søren Kaspersen.

Eksterne lektorer: 4. Undervisningsassistenter: 12. Teknisk-administrativt personale: 3.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets centrale forskningsområde er den vesteuropæiske kunsts historie fra antikken til i dag, men det udvides af enkelte medarbejderes forskning inden for områder som byzantinistik, islamisk kunst og præcolumbiansk kunst. Med den voksende tværfagsundervisning følger naturligt at fagets traditionelle grænser overskrides.

Inden for det bredt definerede forskningsområde fordeler medarbejdernes forskning sig på en række perioder. Inden for *senantik* og *middelalder* arbejdes der med portalsymbolikken i oldkristen og tidligbyzantinsk tid, romerske mosaikkers ikonografi i det 12. århundrede (Hjort), middelalderskulpturens placering og funktion i miljøet (Brunius), islamisk ikonografi og metodiske problemer i forbindelse med motivvandring mellem forskellige religioner og kulturer (Gelfer-Jørgensen), samt med den birgittinske kunst i Norden med særligt henblik på vægmaleriet, hvor materialet åbner for en forbindelse på det politisk-teologiske plan mellem billedmæssig forkyndelse og den nordiske unions opståen og forløb (Kaspersen). Inden for *renæssancen* pågår der forskning i italiensk tegnekunst og maleri (Fischer) og i Rembrandts selvportrætter (Brunius). I det 19. og 20. århundrede arbejdes der med den danske maler Constantin Hansens oeuvre, en undersøgelse der bl.a. søger at fastslå i hvor høj grad hans værker afspejler samtidige bevægelser inden for kunst, videnskab og politik; desuden er der i samarbejde med Kunstakademiets Konservatorskole en undersøgelse i gang af Universitetets hovedbygningens arkitektur og udsmykning af maleri og skulptur (Ragn Jensen). Med henblik på en publikation om den klassiske tradition inden for det 19. og 20. århundredes »kunstnarmøbler« i Danmark (Gelfer-Jørgensen) har der været foretaget en materialeindsamling. Den er nu så godt som afsluttet; en række kulturhistorisk værdifulde møbler er blevet fundet, katalogiseret og fotograferet (med støtte fra Kulturministeriet og Viggo Jarls Fond). I samarbejde med Nationalmuseet og cand.phil. Jørn Schmidt (jobtilbud) er foretaget en registrering af udvalgte møbler på Det kgl. Teaters møbelmagasin.

Inden for den *moderne kunst* er der studier i skulptur, hvis udtryk og æstetik er betinget af ny teknologi, som f.eks. armeret beton (Brunius), og i amerikansk kunst efter 1945 med særligt henblik på forholdet mellem kunst og samfund (Hjort).

Inden for *æstetik* og *videnskabsteori* pågår der undersøgelser af det æstetiske vokabulars historie og begrebernes definitionsegenskaber (Brunius), og af far-

veteorier og farveordningssystemer i romantikken (Marcussen). Marcussen har også fortsat sine studier i det 19. århundredes videnskabs teori og linearperspektivets historie i Danmark. I fortsættelse af bogen »Billedbeskrivelse, et redskab til billedanalyse«, udgivet af instituttet i 1983, bearbejdes i tilknytning til undervisningen en række eksempler på forholdet mellem billedbeskrivelse og billedanalyse (Ragn Jensen).

I tværfaglig sammenhæng deltager instituttets medarbejdere i forskning og planlagte publikationer om det romantiske kvindeportræt (Ragn Jensen) og om kunstpædagogikkens udvikling og nuværende status i Danmark (Ragn Jensen).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver HAFNIA, Copenhagen Papers in the History of Art. Redaktør er Mirjam Gelfer-Jørgensen. Teddy Brunius sidder i redaktionen af Journal of Aesthetics and Art Criticism.

Publikationer:

Gelfer-Jørgensen, M.: Alhambra. Sfinx 6 årg.nr.2, s. 53-60, Aarhus Universitet 1983.

- : En romersk stol på scenen eller hvordan Abildgaard kom til teatret. Nationalmuseets Arbejdsmark, Nationalmuseet, s. 122-34, København 1983.

Hjort, Ø.: Ny international kunst - New Painting. 3-year Art Book 1983, s. 66-100, København 1983.

- : Anmeldelse af: Norges kunsthistorie, bind 7, Kunst og Kultur nr. 4, Oslo 1983, 4 s.

Kaspersen, S.: Kains og Abels offer i dansk, romansk Vægmaleri. Images Medievales - Studier i medeltida ikonografi, arkitektur, skulptur, måleri och konsthantverk (Acta Universitatis Upsalien-sis- Ars Suetica 7), Rudolf Zeitler och Jan O.M. Karlsson (redaktører), s. 211-60, Uppsala 1983.

- : Ørkenvandring - anmeldelse af H. P. Rohde: Danske kunstnere i Rom - Studier omkring et guldaldermaleri. Bulletin - Meddelelser fra Foreningen af danske kunsthistorikere 4, s. 24-28, København 1983.

- : A Catalogue of Wall-Paintings in the Churches of Medieval Denmark 1100-1600 Scania Halland Blekinge, IV: Art-Historical Survey. København 1982, 125 s.

Marcussen, M.: Beskrivelse, analyse, pædagogik. Motivanalytiske metoder i den pædagogiske situation. Bulletin 5, s. 7, København 1983.

- : Perspective, science et sens l'art, la loi et l'ordre. HAFNIA, Copenhagen Papers in the History of Art 22, s. 22, København 1983.

Øystein Hjort

3: Institut for Litteraturvidenskab

Historie:

Institut for Litteraturvidenskab blev oprettet som sådant i 1967, men dets historie går tilbage til den lærestol i Æstetik, der oprettedes i 1788, men som først i 1790 blev besat med K.L. Rahbek, og ikke, som nogen havde håbet, med Jens Baggesen. Lidt inde i det 19. århundrede blev Adam Oehlenschläger professor i faget og ved dets midte overtog Carsten Hauch lærestolen, der så ved århundredets slutning, efter berømte stridigheder, i 1892 gik til Julius Paludan, og ikke til Georg Brandes. I 1918 overtog Valdemar Vedel professoratet, der samtidigt omdøbtes til Almindelig Litteraturvidenskab, og Vedel afløstes i 1933 af Paul V. Rubow. Mens Hans Sørensen var professor, fra 1966 til 1976, blev faget til det nuværende Institut, fik tilknyttet flere lærere og forkortede navnet til Litteraturvidenskab.

Instituttet havde oprindeligt til huse i Købmagergade 44, flyttede derfra til Metro-annexet og siden til Dyrkøb. I midten af 70'erne flyttede Institutet som et af de første til Amager.

Stab:

Professor: Peter Madsen. Lektorer: Jørgen Egebak, Morten Giersing, Torben Kragh Grodal, Peter Larsen, Ralf Pittelkow, Lars Peter Rømhild. Adjunkt: Marie-Louise Svane. Seniorstipendiat: Martin Zerlang (fratrådt pr. 1.8. 1983). Kandidatstipendiat: Lis Møller (tiltrådt 1.9. 83, Flemming Mortensen (tiltrådt 1.6. 83).

Teknik-administrativt personale: 1 heltids, 2 halvtids.

Forskningsvirksomhed:

Affattelsen af en ny dansk litteraturhistorie har også i 1983 været det centrale forskningsområde ved instituttet. Dette arbejde, der er døbt Projekt Dansk Litteraturhistorie, er et fællesprojekt for en række universitetsinstitutter og det første bind i den nye litteraturhistorie udkom i 1983.

Indenfor det litteraturvidenskabelige felt er der iøvrigt arbejdet med genreforskning, nordisk kritikhistorie, psykoanalytisk litteraturanalyse og Goethe.

På massekommunikationsområdet har forskningen især koncentreret sig om de såkaldte nye mediers udvikling og konsekvenser, såvel i Danmark som i udlandet.

Arbejdet med en ny dansk litteraturhistorie har på instituttet omfattet perioderne 1807-49 (Svane), 1870-1900 (Grodal) og 1945-56 (Madsen), idet Marie-Louise Svane koncentrerer sig om periodens kvindeforfattere og socialisations- og familieforhold.

Martin Zerlang beskæftiger sig med Grundtvig og bøndernes litteratur i forhold til litteraturhistorien og Peter Larsen arbejder med medieudviklingen efter krigen.

Lars Peter Rømhild har fortsat beskæftiget sig med genre-teori og har tillige foretaget monografiske studier i den skandinaviske kritikhistorie i det 19. og 20. årh. På det teoretiske felt arbejder Lis Møller med en revidering af den hidtige anvendelse af Freud i litteraturanalsen i sammenhæng med en konkret analyse af Wordsworth. Jørgen Egebak, der har haft orlov i en del af perioden, arbejder fortsat med Goethe, samlet omkring forholdet til den tysk-klassiske æstetik efter ca. 1805.

På massekommunikationsområdet er der arbejdet med de nye medier (satellitter, kabler, video, teledata m.v.) på forskellig måde. Morten Giersing har undersøgt de nye mediers udvikling i USA og i Norden, Ralf Pittelkow har særligt interesseret sig for udviklingen i Frankrig og Vesttyskland, mens Peter Larsen især har beskæftiget sig med video. I fortsættelse af dette arbejde planlægges et bredt forskningsprojekt om betydningen af overgangen fra trykte til elektroniske medier.

Der er iøvrigt afsluttet et større projekt om forbrugerpålysning i radio og fjernsyn (Giersing), et projekt om de nye mediers betydning for de demokratiske processer (Pittelkow) og om psykoanalyse og billedmedier (Larsen). Endelig har Flemming Mortensen færdiggjort en afhandling om Bild-Zeitung med henblik på publikation i instituttets skrifttrække og påbegyndt et projekt om Magasinpressen i Vesttyskland.

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Instituttets skrifttrække SIL redigeres af Lars Peter Rømhild og Marie-Louise Svane. I redaktionen for tidsskriftet Kultur og Klasse sidder Morten Giersing, Torben Grodal, Peter Larsen, Peter Madsen, Marie-Louise Svane samt Martin Zerlang.

Morten Giersing har været på studieophold i USA sommeren 1983 med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd.

Publikationer:

Giersing, M.: Konsumentprogram i radio og TV i nordiska landerna. Oslo 1983, 390 s.

– : Kultur og medier: Fremtidens udfordring. Forbrug på mange måder. Festskrift til Helle Munch-Petersen, Mette Kofoed Bjørnsen et al, s. 193–202, København 1983.

– : NORDIC TELEVISION – between commercialism and paternalism. Institutpublikation 1983, 35 s.

Larsen, P.: Lørdag i TV. TV Årbogen 83/84, Kaare

Schmidt (ed), s. 39–47, København 1983.

– : Den plastiske tanke. Om Pierre Francastels kunstsociologi. Kultur og Klasse 48, s. 58–89, København 1983.

– : Video Video Video. TeleVisioner – fremtidens mediesamfund, Anker Brink Lund, Jørgen Poulsen, Ole Prehn, s. 87–101, København 1983.

Madsen, P.: Musikkroelsen i Sverige. 33 sange. Udvælg og præsentation P.M. og Kjerstin Noren. København 1983, 80 s.

– : Letteratura postbellica di alcuni scrittori del periodo interbellico. La letteratura dei paesi scandinavi nel periodo fra le due guerre. Atti del VI convegno italiano di studi scandinavi, J. Stender Clausen (ed.), s. 185–99, Pisa Italien 1983.

– : History and consciousness: Cultural studies between reification and hegemony. Thesis Eleven 5/6, s. 204–14, Australien 1982.

Møller, L.: "Der Sandmann" og Freuds analyse af fortællingen i "Das Unheimliche" – et essay om psykoanalyse og tekstanalyse. Kultur & Klasse 47, s. 73–89, København 1983.

Pittelkow, R.: Frankrigs spring ind i kabelfremtiden. Massekultur & Medier 8 1983, s. 69–88, København 1983.

– : En politik for mediefremtiden. praksis 2, 13. årgang 1983, s. 24–29, Århus 1983.

– : Fra klasse-vælger til kanal-vælger. TeleVisioner. Fremtidens mediesamfund, Anker Brink Lund-/Jørgen Poulsen/Ole Prehn, s. 175, København 1983.

– : Commercialisering af TV og de demokratiske processer. Institutpublikation 1983, 21 s.

Rømhild, L.P.: Georg Brandes' Tegner-billede + ekskurs: Dansk Tegner-kritik. Tegnerbildens forvandlinger, Tegnersamfundet, s. 56–82, Lund 1983.

– : Børge Houmann, Martin Andersen Nexø, I. Danske Studier 1983, s. 154–56, Kbh. 1983.

– : De nonfiktional kortprosaer i forhold til andre genrer: Nogle typologiske og litteraturhistoriske overvejelser. Kortprosa i Norden. Akter fra den XIV studiekonference for skandinavisk litteratur i Odense 1982, s. 51–63, Odense 1983.

Morten Giersing

4: Musikvidenskabeligt Institut

Historie:

Instituttet (som indtil 1950'erne hed Musikvidenskabeligt Laboratorium) er oprettet i 1925 og havde fra starten til huse i »Panums værelse« i hovedbygningen på Frue Plads. I efteråret 1935 flyttede det til

Amaliegade 29 A (Kunstindustrimuseets bygning). Fra 1962 udvidedes gradvis med undervisningslokaler mange steder i den indre by, og i 1969 flyttede instituttets administration til Adelgade 17. Siden 1973 har alle aktiviteter været samlet i den gamle frimurerloge, Klerkegade 2.

Stab:

Professorer: John Bergsagel; Henrik Glahn; Jan Maegaard. Lektorer: Jens Brincker; Niels Brincker, Vibeke Brincker, Inge Bruland, Carsten E. Hatting, Sten Høgel, Niels Martin Jensen, Bendt Kallenbach, Gunver Krabbe, Niels Krabbe, Jens Westergaard Madsen, Kristian Riis, Gunner Rischel, Elisabeth Schouenborg, Torben Schousboe, Randi Teglbjærg, Morten Topp, Birthe Trærup, Christian Vestergaard-Pedersen, fratrådt 31.8.83, Erik Wiedemann. Kandidatstipendiater: Peter Woetmann Christoffersen, fratrådt 28.2. 83, Jens Henrik Koudal, fratrådt 31.7.83, Ulrik Skouenborg.

Teknisk-administrativt personale: Heltidsbeskæftigede: 3.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed er bestemt af at faget både indeholder videnskabelige og kunstnerisk/håndværksmæssige elementer. Nogle af de discipliner der undervises i, er fortrinsvis videnskabelige, mens andre hovedsagelig skal meddele færdigheder af kunstnerisk og håndværksmæssig art. For disse forhold er der gjort nærmere rede i Universitetets Årbog for 1977.

Forskningsaktiviteten ved instituttet har derfor såvel en traditionel historisk og teoretisk del som en mere eksperimenterende, der ikke mindst sigter på at fastlægge de tekniske krav, som udviklingen i opførelsespraksis medfører. På det sidste område har den rytmiske musik og brugen af elektrisk forstærket fremførelse, der har gjort sig almindeligt gældende siden 2. verdenskrig, en central placering. Mens den historiske og teoretiske forskning er af bred karakter og både omfatter ældre og nyere områder med særlig vægt på det danske stof, er den kunstnerisk og håndværksmæssigt bestemte forskning følgelig i højere grad speciel og eksperimenterende.

I det følgende er der redegjort for de væsentligste forskningsprojekter inden for deldisciplinerne musikhistorie, musikteori, musiketnologi, opførelsespraksis og sang og tale.

Musikhistorie – generelt:

(Jens Brincker, Carsten E. Hatting, Niels Krabbe, Jan Maegaard, Ulrik Skouenborg, Randi Teglbjærg, Birthe Trærup).

Afsluttende udarbejdelse af firebindsværk om den

europæiske musiks socialhistorie; undersøgelse af den franske chanson gennem tiderne; udarbejdelse af bog om Wagners indflydelse i England; udarbejdelse af bog om Arnold Schönberg og Anton Webern-bibliografi; udgivelse af to Schönberg-operaer i serien Sämtliche Werke; undersøgelse omkring Karol Szymanowski og Danmark.

Musikhistorie – ældre:

(John Bergsagel, Peter Woetmann Christoffersen, Henrik Glahn, Niels Martin Jensen).

Monografi over Johannes Tinctoris og det 15. årh.s musik; studier i fransk musik i det 15. og 16. årh.; studier i 1600-tallets italienske instrumentalmusik; udgivelse af Officium Sancti Kanuti ducis; udgivelse af nederlandsk og nordtysk orgelmusik fra det 17. årh.

Musikhistorie – dansk:

(Jens Brincker, Inge Bruland, Henrik Glahn, Niels Martin Jensen, Jens Henrik Koudal, Torben Schousboe).

Folkevisindsamlingerne i Danmark ca. 1840-1900, specielt Evand Tang Kristensens arbejde; undersøgelser omkring tre kvindelige danske komponister og omkring komponisten Georg Gerson; tematisk fortegnelse over Carl Nielsens kompositioner; kommenterede udgivelser af Carl Nielsens artikler og af hans breve til andre end hustruen; studier i ny dansk musik med særligt henblik på relationerne til nordisk musik; udgivelse af musik fra Chr. IIIs tid og af Peter Heises sange.

Musikhistorie – jazz:

(Erik Wiedemann).

Studier i ældre dansk jazzhistorie og fortsat udbygning af Arkiv for dansk jazzhistorie; studier i Duke Ellingtons værkbegreb og -kronologi.

Musikteori:

(Bendt Kallenbach, Gunver Krabbe, Jens Westergaard Madsen, Jan Maegaard, Gunner Rischel).

Undersøgelse af den melodiske og harmoniske sekvens' betydning for formdannelsen i J.S. Bachs klaver- og orgelværker og i Vivaldis koncerter; undersøgelse af den funktionsharmoniske analyses principper og af wienerklassisk og romantisk harmonik og tonalitet; analyser af romantisk harmonik; udarbejdelse af lærebog i jazzimprovisation; teknisk-analytiske undersøgelser af big band musik; bearbejdelse af principper og erfaringer vedrørende auditiv analyse.

Musiketnologi:

(Birthe Trærup).

Undersøgelser af albansk folkesang og af folkemusikken i Prizrenka Gora, Jugoslavien.

Opførelsespraksis:

(Randi Teglbjærg).

Undersøgelse af opførelsespraksis i forbindelse med den såkaldte »Brunette« omkring 1700.

Sang og tale, stemmeteknik:

(Niels Brincker, Vibeke Brincker, Sten Høgel, Kristian Riis, Elisabeth Schouenborg).

Studier i sangpædagogisk metodik; studier i registerproblemer og stemmefunktion; intonationsproblemer og stemmeplacering; studier af voix-mixte funktionen.

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver en publikation, Musik & Forskning, der redigeres af et udvalg bestående af Jan Maegaard, Gunver Krabbe og Erik Wiedemann; bind 9 1983/84 udkommer i foråret 1984.

Følgende medarbejdere medvirker ved udgivelsen af videnskabelige tidsskrifter:

Bergsagel, John: Early English Church Music, udgivet af The British Academy, London.

Glahn, Henrik: Monumenta Musicae Byzantinae; Dansk Kirkesangs Årsskrift.

Schousboe, Torben: Redaktion af danske bidrag til RILM abstracts, New York.

Rejser:

John Bergsagel: forskningsrejser til Rom i marts-maj.

Publikationer:

Brincker, J.: Efterskrift Theodor W. Adorno: Den Ny Musiks Filosofi. Theodor W. Adorno: Den Ny Musiks Filosofi. Oversat af Henning Goldbæk og Arno V. Nielsen, s. 214-22, København 1983.

Glahn, H., Lindhardt, P.: Christian Thodberg. Dansk biografisk Leksikon Bd. 14, s. 461-63, København 1983.

- : Melodierne i "En Ny Psalmebog" 1553 Udg. af Univ-Jubilæets danske Samfund ved N.K. Andersen. En Ny Psalmebog 1553 II, Niels Knud Andersen Universitets-jubilæets danske Samfund, s. 252-63, København 1983.

- : J.W. Horsner og H.F. Nørfelt: 69 Melodier til Grundtvig-salmer i Den danske Salmebog. Dansk

Kirkemusikertidende 12, s. 19-22, Kolding 1983.
Glahn, H.i.s.m.7.s.: 20 Madrigaler fra Giardino Novo, København 1605/06. Musikvidenskabeligt Institut Købe nhavn 1983, 210 s.

Hatting, C.E., Brincker, J., Gravesen, F., Krabbe, N.: Gyldendals Musikhistorie, bd. 2. Den europæiske musikkulturs historie 1740-1914. København 1983, 368 s.

- , Brincker, J., Gravesen, F., Krabbe, N.: Gyldendals Musikhistorie, bd. 3. Den europæiske musikkulturs historie fra 1914. København 1983, 366 s.

- , Krabbe, N., Schjødt, N.: The symphony 1720-1840. Series F. Vol. VI. The symphony in Denmark. Seven symphonies./The symphony 1720-1840. A comprehensive collection of full scores in sixty volumes. Editor in chief: Barry S. Brook. New York & London 1983, XLVI+378 s.

Jensen, N.M.: Buxtehudes vokale und instrumentale Ensemblemusik. 800 Jahre Musik in Lübeck, Herausgegeb. von Arnfried Edler, Werner Neugebauer und Heinrich W. Schwab, s. 53-62, Lübeck 1983.

- : The New Grove. Dansk Årbog for Musikforskning 1982 XIII, s. 136-48, København 1983.

- : Grundtvig-sangen igår, idag og imorgen. Modersmål-Selskabets årbog 1983 (årbog), s. 82-91, København (C.A. Reitzels forlag) 1983.

Schousboe, T.: "Dit syngende folk..." Om melodierne til Grundtvigs salmer og sange. Grundtvig og Danmark. Udstillingskatalog, Povl Eller, s. 96-100, Frederiksborg Slot 1983.

- : Carl Nielsen: Dagbøger og brevveksling med Anne Marie Carl-Nielsen. I-II Udgivet i udvalg og med kommentarer ... København 1983, 706 s.

Skouenborg, U.: Von Wagner zu Pfitzner. Tutzing 1983, 194 s.

Trærup, B.: Makedonske Folkesange optegnet efter mundtlig tradition i Bulgarien og Jugoslavien og oversat til dansk af Birthe Trærup. Århus 1983, 122 s.

Erik Wiedemann

5: Teatervidenskabeligt Institut

Historie:

Faget Teatervidenskab eller som det dengang hed Teatrets æstetik og historie, blev oprettet ved Kbh.'s universitet 1953, men først i 1962 fik det sit eget institut med lokaler i Det kgl. teaters bibliotek, Tordenskjoldsgade 3, og med dets første professor Torben Krogh som bestyrer. Skønt instituttets administrations- og undervisningslokaler siden af plads-

mangel flyttede andetsteds hen, er dette bofællesskab som dengang blev oprettet med Det kgl. teater blevet fortsat til i dag, idet instituttets og teatrets bibliotek stadig udgør en enhed, til uvurderlig gavn for fagets lærere og studerende, ikke mindst pga teatrets enestående arkiv med godt to hundrede års regi- og scenografimateriale.

I 1970 flyttede instituttet (÷ bibliotek) til lokaler i Grønnegade 22, med lektor Svend Christiansen som bestyrer. Her arrangeredes der 1971 international kongres for teaterforskning.

Seks år senere, i 1976, holdt instituttet på ny flyttedag; denne gang blev adressen dets nuværende: Fredericiagade 18. Her fik faget hvad det længe havde savnet: egen teatersal, hvor den praktiske undervisning kunne foregå. Stillingen som bestyrer går nu på omgang mellem fagets faste lærere.

Stab:

Professor: Kela Kvam. Lektorer: Svend Christiansen, Klaus Neiiendam, Meir Stein og Jytte Wiingaard.

Eksterne lektorer: 3. Undervisningsassistenter: 5. Teknisk-administrativt personale: 2.

Forskningsvirksomhed:

Der forskes ved instituttet indenfor følgende områder:

Skuespilkunst: Det komiske på teatret (Svend Christiansen).

Mediekommunikation: Teater og kommunikation (Jytte Wiingaard).

Dansk teater: Betty Nansen – Myter og virkelighed. En analyse af Betty Nansen som menneske, skuespiller, teaterleder og instruktør (Kela Kvam). Mellemkrigstidens danske teater. En analyse af mellemkrigstidens danske teater med særlig vægt på fremadpegende eksperimenter og fornyelser (Kela Kvam). Dansk guldaldersteater belyst gennem Edvard Lehmanns tegninger. Et langsigtet projekt der undersøger den sceniske aktion indenfor skuespil, opera og ballet i det danske guldaldersteater (Klaus Neiiendam). Scenebilleder fra Holbergs tid. En analyse af kendte og ukendte billeder til belysning af Holbergs skuepladser og den sceniske aktion på hans tid (Klaus Neiiendam). Holberg-studier. En undersøgelse af Holberg-traditionen på Det kgl. teater (Jytte Wiingaard).

Europæisk teater: Den franske harlekinade. En undersøgelse af to billeder med scenisk aktion til en dybere forståelse af forestillingerne i »Le Théâtre Italien» (Klaus Neiiendam).

TV: TV-specifikke aspekter. Med udgangspunkt i henholdsvis danske og udenlandske tv-produktioner er hensigten at indkredse eventuelle bevidst-

hedsmæssige forskelle hos det danske tv-publikum (Jytte Wiingaard).

Kunsthistorie: Fortsatte ikonologiske studier i hofkunsten under Christian IV (Meir Stein).

Redaktionsvirksomhed:

Teatervidenskabelige studier IX, »Holberg på scenen«, der udgives som festskrift i anledning af Ludvig Holbergs 300 årsdag 3.12.1984 (red.: Kela Kvam, Klaus Neiiendam o.a.).

Publikationer:

Brøndsted, H.: TV-Teatret i 1960'erne og 70'erne – nogle strukturelle træk. Dansk teater i 60'erne og 70'erne, Stig Jarl Jensen, Kela Kvam, Ulla Strømberg, s. 192–205, København 1983.

Christiansen, S.: Henrik Ibsen og teatrets konventioner. København 1983, 234 s.

Jensen, S.J.: Kære herr politimester....Gade og aktionsteater fra slutningen af 60'erne til begyndelsen af 80'erne. Dansk Teater i 60'erne og 70'erne, Stig Jarl Jensen, Kela Kvam og Ulla Strømberg, s. 106–39, København 1983.

Kvam, K.: Dansk teater i 60'erne og 70'erne Borgens forlag. Teatro Danese del Novecento, Karen Ascani, Steen Jansen, Jørgen Stender Clausen, Daniela Quarta, s. 125, Rom 1983.

– : Dansk teater i 60'erne og 70'erne (Borgens forlag). Dansk teater i 60'erne og 70'erne, Kela Kvam, Stig Jarl Jensen, Ulla Strømberg, s. 30, København 1983.

– : Strindberg on stage. Strindberg on Stage (175s) (Symposium-antalap), s. 16, Stockholm 1983.

Neiiendam, K.: Theatrical Murals at the House of Publius Casca longus. Analecta Romana. Instituti Danici. XII XII., s. 71–80, Det danske Institut i Rom. 1983.

– : Caroline Walter. Personlighed og skuespilkunst. København 1983, 172 s.

– : Europæiske teaterbilleder. Middelalderen og renaissancen. Europæiske teaterbilleder. Middelalderen og renaissancen., Klaus Neiiendam., s. 136, Det teatervidenskabelige Institut. 1983.

Stein, M.: Publications de la société des Amis de l'art Français. Vol I. Idee et forme dans l'art français. Du baroque à l'impressionnisme sommaire. Fransk resume af bog udgivet på dansk København 1981. København 1983, 5 s.

Wiingaard, J.: Institutionsteatrets veje. Dansk Teater i 60'erne og 70'erne, red. Stig Jarl Jensen, Kela Kvam og Ulla Strømberg, s. 42–61, København 1983.

Wiingaard, J.: Teater og kommunikation. København 1983, 206 s.

– : Illustration og teaterkritik. Teatrets tegninger s. 13–19, Søllerød 1983.

Svend Christiansen

Sprogvidenskab

1: Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967, under navnet Sproglaboratoriet ved Københavns Universitet. Oktober 1970 ændredes navnet til det nuværende, svarende til et bredere fagområde. Ved sin oprettelse havde instituttet (sproglaboratoriet) lokaler i Købmagergade 44-46, 4. sal; september 1969 flyttede instituttet til Nørre Voldgade 96, og fra 1973 til 1978 eksisterede der en filial i Østervoldkomplekset (Øster Voldgade 10). Siden 1975 er instituttets (hoved)adresse Njalsgade 96.

Stab:

Professor: Henning Spang-Hanssen. Lektorer: Esther Glahn, Jesper Hermann, Bente Maegaard. Adjunktvikar: Jens Erlandsen, tiltrådt 1.2.83. Seniorstipendiat: Jan Katlev. Kandidatstipendiater: Elisabeth Engberg-Pedersen, tiltrådt 1.3.83; Anne Holmen, tiltrådt 1.9.83; Ole Ravnholt.

Ekstern lektor: 1. Teknisk-administrativ personale: Heltidsbeskæftigede: 3, 35 t.ugl.: 1, 20 t.ugl.: 1.

Forskningsvirksomhed:

Anvendt lingvistik er forskning, der sigter på at besvare sproglige spørgsmål eller at løse sproglige opgaver, som er stillet uden for forskningen selv. Opgaverne kan have meget forskellig baggrund, fx i fremmedsprogsundervisning, i staveproblemer, i brug af fagsprog, i tekstbehandling med edb, osv., men visse træk er typiske for arbejde med anvendt lingvistik.

De faktiske opgaver angår som regel store mængder af sproglige data – mange menneskers sprogbrug, store ordforråd, lange tekster, masseproduktion af tekster – og dette fører til at inddrage statistiske og andre matematiske metoder og til at gøre brug af teknisk udstyr, såsom sproglaboratorier og edb-udstyr. Samtidig indgår det menneskelige moment meget stærkt, da man ikke reelt har løst stillede sproglige spørgsmål eller opgaver med mindre løsningerne faktisk godtages af sprogets brugere; derfor kræver fx arbejde med at foreslå danske ord for fremmede fagord sprogpsykologisk viden om, hvordan nye ord slår an. Også mere almene sprogpsykologiske spørgsmål, såsom barnets sproglige udvikling i afhængighed af omgivelserne, hører til instituttets forskningsområde.

Særlig aktuelt er forholdet mellem menneske og maskine, dvs. hvordan automatiserede systemer kan

udformes efter brugernes behov og muligheder. Således kræver sprogundervisning ved hjælp af edb mere viden om, hvordan mennesker tilegner sig et fremmed sprog; at udvikle maskinoversættelsessystemer kræver nye undersøgelser af, hvad det vil sige at en oversættelse er god; at finde bøger eller artikler om et vist emne i et bibliotek eller dokumentationssystem kræver ny viden om, hvordan brugerne afgør, hvorvidt en bestemt bog eller artikel handler om det de søger.

Da sproget og sprogene er afgørende elementer i information og kommunikation, stiller informationsteknologien på mange måder nye opgaver for anvendt lingvistik og gør det samtidig klart, at forskning vedrørende edb på sproglige områder – datamatisk lingvistik – er sammenvævet med anvendt lingvistik. Dette afspejler sig i institutnavnet: anvendt og matematisk lingvistik.

Bla. ved midler, som er stillet til rådighed for en overbygningsuddannelse (Anvendt Sprogvidenskab) hvori edb på sproglige områder indgår som et meget betydeligt element, har instituttet i 1983 kunnet anskaffe en del edb-udstyr egnet til såvel undervisning som forskning vedrørende tekstbehandling, automatisk analyse, datamatstøttet undervisning m.m.

Det ligger i anvendt forsknings natur, at forskerne som regel er i nær kontakt på det praktiske plan med en institution, en erhvervsvirksomhed, en personkreds osv., der er interesseret i forskningens resultat og måske har foranlediget opgaven taget op. Men også i forskningsmæssig henseende arbejder instituttets medarbejdere typisk sammen med forskere fra andre institutter og institutioner, hvilket mere detaljeret fremgår af den følgende redegørelse for de enkelte emnekredse.

Fremmedsprogstilegnelse:

Danske skoleelevers brug af engelsk i samtaler med indfødte engelsktalende vurderes på grundlag af et betydeligt materiale, som er indhentet ved det såkaldte PIF-projekt, der har haft hovedsted ved Engelsk institut. Især undersøges samtalestrukturen, hvad angår ytringernes længde og afsluttedhed, hvem der tager initiativ, osv., og en samlet fremstilling af sådanne diskursanalyser er under redaktion (Esther Glahn, Anne Holmen). Danskeres forståelse af fremmedsprogede tekster, specielt på fransk, søges belyst som led i datamatstøttet undervisning, hvorved læseren via dataskærmen kan »slå op i« en ord-bog, som er tilpasset netop den pågældende tekst (Esther Glahn).

Dansk som fremmedsprog er blevet et både teoretisk og praktisk vigtigt område. Meget oplysende er det at foretage længdeundersøgelser, dvs. at følge forløbet i tilegnelse hos et antal bestemte indvandrede, og der er påbegyndt et sådant projekt med sær-

ligt henblik på ordstilling og andre syntaktiske forhold (Anne Holmen).

Sproget og individets udvikling:

Børns sproglige udvikling er forskningsmæssigt et grænseområde mellem sprogvidenskab og psykologi (især kognitiv psykologi), og der er fremsat en række teorier, hvoraf der er udsprunget forskellige pædagogiske metoder. Behovet for både kritisk sammenligning af teorierne og flere empiriske undersøgelser har foranlediget et projekt, hvis dataindsamling har fundet sted i en børnehave, og som skal belyse, hvilke temaer der er væsentlige for børnenes opfattelse af deres hverdag i børnehaven, og hvordan de bruger sproget (samtalen) til at opbygge og vedligeholde deres leg (Ole Ravnholt).

Voksnes selvoplevelse er snævert knyttet til sproget, hvilket undersøges ved interview, og til at studere sprogets rolle i videnerhvervelse under brug af informationsteknologi er der iværksat et tværfagligt udviklingsarbejde (med hovedsted på Psykologisk laboratorium) om informationsbearbejdning i hjemmet (Jesper Hermann).

Skriftsprogets betydning og udformning:

Almen adgang til at kunne læse og skrive – den såkaldte alfabetiseringsproces – har haft umådelig betydning i vor del af verden, både for den enkeltes udvikling og samfundsmæssigt. Den har bl.a. været afgørende for massekommunikation via skriftsprog. Ved at undersøge, hvorledes alfabetiseringsprocessen er forløbet i vore samfund kan man bidrage til at planlægge alfabetisering i den tredje verden (Elisabeth Engberg-Pedersen).

Også udviklede skriftsprog som det danske står i afhængighed af anden sproglig udvikling, såsom udtaleændringer og tilkomst af nye ord, fx nye forkortelsestyper og indlånte fagord. Som led i udarbejdelsen af ny udgave af Dansk Sprognævns retskrivningsordbog vurderes og nyformuleres de almene principper for dansk skriftsprog (Henning Spang-Hanssen). Et mere langsigtet projekt er at opstille et sæt af muligheder for i større eller mindre grad at tilnærme dansk retskrivning til nutidig udtale. Denne undersøgelse er nu udført for centrale ordtypers vedkommende. Projektet indbefatter overvejelser vedrørende låneord, forældede ord, navne m.m., og det indebærer studier af rigsmålstaletsproget som et produkt af dialektforhold og skriftsprogspåvirkning (Jan Katlev).

Ords brug i tekster:

I mange år var Noesgaards tællinger fra 1930'erne den eneste væsentlige kilde til viden om ordhyppig-

heder i danske tekster. De mangeartede behov for en sådan viden, kombineret med adgang til – og viden om – datamater, samt erfaringerne fra udenlandske hyppighedsundersøgelser har været baggrunden for DANWORD-projektet, der nu nærmer sig sin fuldførelse (jf. omtale i tidligere årbøger). Af de fem opstillede tekstarter (skønlitteratur (for voksne), børnebøger, aviser, ugeblade, saglitteratur (fortrinsvis fagtidsskrifter)) er også den sidste nu indlæst til den datamatiske behandling. Arbejdet indbefatter automatisk ordbestemmelse, bl.a. vedrørende forkortelser, som er et hyppigt fænomen i flere af tekstarterne.

DANWORD's resultater er tilgængelige delvis som trykte ordlister, men i øvrigt som dataudskrift eller via online-søgning, og de benyttes af en række forskningsinstitutioner og i erhvervslivet; i 1983 er der efter reglerne for rekvireret arbejde indgået aftale med Morgenavisen Jyllands-Posten herom (Bente Maegaard, i samarbejde med Hanne Ruus, Institut for nordisk filologi).

Den omstændighed, at ords hyppighed er stærkt afhængig af tekstart og af den enkelte teksts emne, åbner mulighed for at fremfinde litteratur om bestemte emner ud fra visse emneord, hvilket praktiseres i biblioteker og dokumentationscentre, i nutiden ikke mindst som online-søgninger i bibliografiske databaser. Men ords flertydighed, deres betydnings-sammenhænge, sammenhænge, samt flersprogsproblemer (fx søgning af engelsk litteratur ud fra danske emneord) er forhold der peger på nødvendigheden af en vis standardisering af emneordene, fx at organisere dem i en såkaldt tesaurus, som evt. er flersproget. Foranlediget af praktiske problemer inden for såvel folkebiblioteks- som forskningsbibliotekssektoren studeres de sproglige betingelser for standardisering af terminologi, og der udarbejdes forslag til standarder og terminologiske ordbøger (Henning Spang-Hanssen, i samarbejde med bl.a. Handelshøjskolen i København).

Automatisk analyse og maskinoversættelse:

I sammenhæng med vurdering af egnetheden til sproglige opgaver af det edb-udstyr (materiel og programmel), der findes på markedet (jf. tidligere om instituttets anskaffelse af edb-udstyr), er der udviklet nogle forbedringer af foreliggende tekstbehandlingsprogrammel, og der er ydet konsulentbistand til Det Danske Bibelselskab vedrørende tekstbehandling (Jens Erlandsen).

Mere avancerede sproglige opgaver med edb forudsætter som regel automatisk analyse af naturlige sprog, en proces der kaldes parsing. Et projekt, der ved sin begyndelse i 1982 blev støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd, sigter på at skabe et alment værktøj, som både forskere og studerende kan anvende til sproglige undersøgelser og til sprogbe-

skrivelser, der er nødvendige i fx maskinoversættelse, spørgsmålsbesvarende systemer og datamatstøttet undervisning. Der er nu færdigudviklet en såkaldt oversætter fra grammatikker og ordbøger til en kode der består af instruktioner til selve parseren om, hvad den skal udføre under analysen af det sproglige materiale. (Jens Erlandsen).

Arbejdet med maskinoversættelsesprojektet EUROTRA, der omfatter EF-landenes sprog, udføres fortsat som enkeltkontrakter med forskere og forskergrupper, men der regnes med snarlig oprettelse af egentlige forskningsenheder i hvert af landene; Statens Humanistiske Forskningsråd har peget på Københavns universitet som hjemsted for den danske forskningsenhed. Den forskningsmæssige koordinering af arbejdet i de enkelte lande varetages for Danmarks vedkommende af Bente Maegaard og Hanne Ruus (Institut for nordisk filologi). EUROTRA-projektet omfatter dels lingvistisk indsats, dels udvikling af programmet: Som bindeled derimellem er i 1983 etableret en specialistgruppe, der bl.a. har udarbejdet første udgave af en manual over programmet, til brug for projektets lingvister; Bente Maegaard er medlem af denne specialistgruppe.

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver det aperiodiske tidsskrift SAML (Skrifter om anvendt og matematisk lingvistik), red. Bente Maegaard og Henning Spang-Hanssen.

Ole Ravnholt sidder i redaktionen af tidsskriftet KONTEXT.

Henning Spang-Hanssen er consultant editor af tidsskriftet MULTILINGUA.

Publikationer:

Dollerup, C., Glahn, E., Hansen, C.R.: Reading strategies and testsolving techniques in an EFL-reading comprehension test: A preliminary report. *Journal of Applied Language Study* Nr. 1, Bd 1, s. 93-98, Oxford 1982.

Engberg-Pedersen, E.: Sprog og begreber. Sprog/økonomikonference: Videnskab og metode, red. af J. Schramm Nielsen, S. Rem, C. Werther, s. 19-29, København 1983.

-, Hansen, B.: Tosprogethed: Dansk - Tegnsprog. *Dansk Audiologopædi: Fagblad for Høre- og Talepædagoger* 3. september 1983, 19. årgang, s. 118-26, Varde 1983.

Erlandsen, J.: En introduktion til parsing og parseren GESA. *Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik* 10, s. 101-57, Københavns Universitet 1983.

Hermann, J.: Sociolinguistische Beschreibung des Sprachgebrauchs im Klassenzimmer. *Kommunikation in Schule und Hochschule*, Konrad Fhlich

/ Jochen Rehbein (Hrsg.), s. 533, Tübingen, Tyskland (BRD) 1983.

- : Nogle overvejelser om den nye informationsteknologi og sprog. *Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik (SAML)* 10, s. 162, Københavns Universitet 1983.

Hyldgaard-Jensen, K., Maegaard, B. (eds.): *Machine Translation and Computational Lexicography*. Copenhagen 1982, 109 s.

Katlev, J.L.: Regiolect or sociolect? *Papers from the Seventh Scandinavian Conference of Linguistics I-II*, ed. Fred Karlsson, s. 605-21, Helsinki, Finland 1983.

Maegaard, B.: The Meaning of Derivations. *Nordisk Forskerkursus om Datamatstøttet Leksikografi*, Henrik Holmboe (ed.), s. 94-102, Århus Universitet 1983.

Ravnholt, O.: "Ad usum delphini" - Om børnekultur og børneoffentlighed. *Kontext* 44, s. 7-27, Politisk Revy, København 1983.

- : Sprog og erfaring. En diskussion af tre teorier om den sproglige udvikling. *SAML* 10, s. 5-37, IAML, Københavns Universitet 1983.

- : Begrebsforvirring - Om det "videnskabelige sprog" i den strukturerede pædagogik. *Kontext* 44, s. 51-75, Politisk Revy, København 1983.

Rue, H.: Partial Syntactical & Communicative Analysis of Russian. *Mezhdunarodnyj seminar po mashinnomu perevodu*, Moskva 1983, Tezisy dokladov, Vsesojuznyj centr perevodov nauchno-tehnicheskoy literatury i dokumentacii: red. Ju.N. Marchuk, Moskva 1983.

-, Maegaard, B.: Hyppighedsundersøgelser i moderne dansk. *Humaniora* 5, 1981-1982, s. 102-06, København, Forskningssekretariatet 1983.

-, Maegaard, B.: *Multilingual Syntax and Morphology for Machine Translation*. *Machine Translation and Computational Lexicography*, ed. Karl Hyldgaard-Jensen and Bente Maegaard, s. 26-34, København 1982.

Spang-Hanssen, H.: Fagsprog og almensprog. *SAML (Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik)* 10, s. 85-100, Københavns universitet 1983.

- : Kommunikation og fagsprog. *Sprog i Norden (Nordisk Språksekretariats skrifter 2)* 1983 (som årsskrift), s. 25-38, Oslo og København 1983.

- : BDI-ordbog (DS/Inf. 27). *Dansk Standardiseringsråds underudvalg for terminologi- og tesaurusområdet (S 24u3)*, 115 s. København 1983.

Henning Spang-Hanssen

2: Institut for Fonetik

Historie:

1956 oprettedes Institut for lingvistik og fonetik med lokaler i St. Kannikestræde 13. 1966 blev instituttet delt i to adskilte institutter: Institut for lingvistik og Institut for fonetik. 1971 flyttede Eksperimentalfonetisk Laboratorium fra kælderen i St. Kannikestræde 13 til Skindergade 3. 1975 flyttede instituttet (og laboratoriet) til Njalsgade 96.

Stab:

Professor: Jørgen Rischel. Lektorer: Peter Holtze, Birgit Hutter, Niels Reinholt Petersen, Nina Thorsen, Oluf Thorsen.

Ingeniører: 2. Ingeniørassistenter: 1. Teknisk-administrativt personale: 1.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed lægger hovedvægten på grundforskningen: analyser og beskrivelser af talt sprog, fortrinsvis – men ikke udelukkende – med udgangspunkt i dansk. Desuden arbejdes der med fonologisk analyse (dvs. analyse af sproglydernes funktion i sproget) og beskrivelser af dansk og fremmedsprog.

Stemmelæbefunktionen i de danske ustemte konsonanter: (Birgit Hutter).

Nogle talelyde kræver at der er en relativt stor åbning mellem stemmelæberne, andre at der blot er en lille eller slet ingen åbning. Dette bevirker at stemmelæberne under tale skiftevis bevæger sig udad og indad – afbrudt af mere statiske perioder. Projektets formål har været at undersøge disse stemmelæbebevægelser – stemmelæbeartikulationen – i de danske ustemte konsonanter samt den aktivitet i strubemuskulaturen, der ligger bag disse bevægelser. Undersøgelsen er baseret dels på kurver og billeder der viser stemmelæbeartikulationen (glottografi og fiberskopi), dels på kurver der viser den elektriske aktivitet i muskulaturen (elektromyografi).

Hovedresultatet er, at ud over de forskelle i stemmelæbeartikulationen og i den muskulære kontrol, der kan siges at være nødvendig for at kunne producere de forskellige konsonanttyper (dvs. *ptk fsh* der kræver en relativt stor åbning mellem stemmelæberne versus *bdg* der produceres med en lille åbning mellem stemmelæberne), ses en række mindre forskelle, dels i selve stemmelæbeartikulationen, dels i timing'en mellem stemmelæbeartikulationen og artikulationen i de øvre taleorganer. Disse mindre for-

skelle hænger sammen med en forskel dels i artikulationsmåden (*ptk* versus *fsh*), dels i artikulationssted. Resultaterne viser endvidere at forholdet mellem stemmelæbeartikulationen og aktiviteten i strubemuskulaturen er mere kompliceret end det ofte er blevet antaget.

Akustisk og auditiv analyse af dansk intonation: (Nina Thorsen).

1) Ved lytteforsøg med syntetiske stimuli viser det sig, at ganske små forskelle i timing'en af ændringer i grundtoneforløbet, under bestemte betingelser, alene kan forårsage en ændring i opfattelsen af et ords betoning, som f.eks. 'billigst' versus 'bilist'. Grundtonestigning efter den intervokaliske konsonant fører – alt andet lige – snarest til, at ordet opfattes som 'bilist', dvs. med tryk på anden stavelse. Dette støtter tidligere iagttagelser i akustiske analyser, at en initial konsonant i en betonet stavelse tonalt dissocieres fra den betonedede vokal, således at man, for så vidt angår det tonale forløb, kan sige at trykket først begynder i og med den betonedede stavelser vokal.

2) En akustisk analyse af forskellige fænomener vedrørende den prosodiske trykgruppe viser klar evidens for, at grundtoneforløbet i kortere prosodiske trykgrupper kan betragtes som afskårede udgaver af forløbet i længere trykgrupper. Det er desuden muligt at betragte grundtonemønstret som basalt set invariant (for en given dialekt og taler) og uafhængigt af de enkeltlyde trykgruppen er sammensat af. I ekstremt lange trykgrupper får det faldende grundtoneforløb enten en »resetting« på samme måde som intonationskonturen i meget lange ytringer, eller forløbet som helhed bliver faldende-stigende-faldende. I begge tilfælde er mønstret underlagt en mere aktiv talerkontrol end tidligere antaget.

3) Analyse af den prosodiske sammenkobling af sætninger eller ytringer i længere tekster viser, at hver fremsættende ytring i en (kort) tekst har sin egen faldende intonationskontur, men sammen beskriver to eller tre sådanne konturer et overordnet fald. Den enkelte ytrings hældning er stejlere i en sekvens af afsluttede deklarative ytringer end i en kæde af tilsvarende sideordnede hovedsætninger forbundet med 'og'. Dvs. den tættere syntaktiske sammenhæng i det sidste tilfælde afspejles i en mere sammenhængende intonationsstruktur. Resultaterne vidner om en ret høj grad af forudplanlægning (look-ahead) i produktionen af intonation.

Strubens vertikale bevægelse under tale: (Niels Reinholt Petersen).

Niels Reinholt Petersen har fortsat undersøgelsen af strubens vertikale bevægelse under tale ved hjælp af

enkeltbilledanalyse af video-optagelser. Formålet er at konstatere, om der er nogen sammenhæng mellem strubens stilling og a) foranstående konsonants indvirkning på følgende vokals grundtone, hhv. b) den konstaterede forskel mellem vokalers iboende grundtonehøjde.

Arbejdet med det under punkt a) nævnte spørgsmål er afsluttet. Resultaterne sætter i nogen grad spørgsmålstegn ved hidtidige hypoteser til forklaring af konsonanters indflydelse på grundtonen i følgende vokal. Det er hensigten at arbejde videre med både dette problem og spørgsmålet om årsagerne til vokalerens iboende tonehøjde med anvendelse af andre eksperimentelle metoder. Der er endvidere foretaget en mindre undersøgelse af forholdet mellem det gradvise grundtonefald, der observeres i fremsætten- de ytringer, og strubehøjden, og af forholdet mellem den lokale tonehøjdestigning, der i moderne københavnsk rigsmål ses fra en trykstærk stavelse til den følgende trykssvage, og larynxhøjden. Det gradvise grundtonefald gennem ytringen er ledsaget af et tilsvarende larynxhøjdefald, hvorimod den lokale stigning af grundtonen fra trykstærk til trykssvag stavelse ikke kan associeres med et entydigt larynxhøjdemønster. Med sigte på at opnå en større forståelse af de fysiologiske forhold, der ligger til grund for de nævnte grundtonefænomener, er et større materiale i øjeblikket under behandling.

Talesyntese:

(Peter Holtse og Jørgen Rischel).

Projektet har til formål at udvikle et system der kan omsætte en vilkårlig dansk tekst, skrevet i almindelig retskrivning, til syntetisk tale. Projektet udføres i samarbejde med Teleteknisk Forskningslaboratorium (TFL).

Til brug for projektet er udviklet et særligt programmeringssprog, kaldet SPL, der via en almindeligt kendt fonetisk notationsform kan programmere en datamaskine til at genkende sproglige enheder og på grundlag heraf producere styreinstruktioner til en talesyntesemaskine. En oversætter er implementeret i en forsøgsversion.

I forbindelse hermed har Peter Molbæk Hansen, TFL, udviklet et program der kan omsætte dansk retskrivning til en mere konsekvent notation der tillader at indlæst tekst behandles af SPL-programmet.

Endvidere er en simpel syntesemaskine nu koblet sammen med projektets udviklingsdatamat via en mikroprocessor. Hertil er udviklet en del hjælpeprogram til styring af syntesemaskinen. Det er planen at koble en række forskellige syntesemaskiner til anlægget således at forskellige syntese-strategier umiddelbart kan sammenlignes.

Talegenkendelse:

(Peter Holtse).

Projektet har til formål at fremstille en prototype til et system der kan genkende et begrænset antal talte danske ord med henblik på at betjene f.eks. en telefonterminal via talte kommandoer. Projektet foregår på AUC i samarbejde med Jydsk Telefon A/S. Der er indtil videre udviklet et system der kan beregne tonehøjde, formanter m.m. i sand tid. Genkendelsen vil blive baseret på en slags »ekspert system« der tolker spektrogrammer af talen.

Fransk:

(Oluf Thorsen).

Undersøgelserne af liaison i fransk er fortsat. Har medvirket ved udviklingen af tekst-til-tale syntese af fransk ved Taletransmissionslaboratoriet, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm.

Grønlandsk:

(Jørgen Rischel).

Udgivelse af de ældste grammatiske beskrivelser af grønlandsk (sammen med Kn. Bergsland). Projektet er nær færdiggørelse.

Thai:

(Jørgen Rischel).

Undersøgelser over lukkelydenes artikulationsmåde i Thai med særligt henblik på sekundære artikulationer i de ustemte uaspirerede typer (sammen med Amon Thavisak, M.A., Bangkok).

Mlabri:

(Jørgen Rischel).

Fonetisk-fonologisk beskrivelse af mlabri-sproget i Nord-Thailand. Der er tale om et delprojekt som indgår i et større forskningsprojekt hvori også deltager professor, dr. Søren Egerod (Østasiatisk Institut) og professor Theraphan L. Thongkum (Bangkok), og som foreløbig har omfattet to forskningsrejser med feltarbejde i Nan-provinsen i Thailand.

Udgi-vervirk-som-hed:

Instituttet udgiver en årsrapport: Annual Report of the Institute of Phonetics, University of Copenhagen (ARIPUC); bind 17 (150 sider) er udkommet i 1983.

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Jørgen Rischel er medredaktør af *Acta Linguistica Hafniensia* og af *International Journal of American Linguistics*.

Gæster:

Eli Fischer-Jørgensen, professor, dr.phil.h.c.

Peter Molbæk Hansen, cand.mag., ansat som fonetisk konsulent ved Teleteknisk Forskningslaboratorium med arbejdsplads ved Institut for Fonetik.

Amon Thavisak, M.A., Mahidol University, Bangkok; statsstipendiat (indtil juni).

Chalida Rojanawathanavuthi, M.A., Chulalongkorn University, Bangkok; statsstipendiat (indtil juni, og oktober-december).

Theraphan L. Thongkum, Ph.D., Chulalongkorn University, Bangkok; betalt af Undervisningsministeriet og CINA (oktober).

Antonella Fava, Universitetet i Pisa; statsstipendiat (september-december).

Rejser og gæster:

Jørgen Rischel foretog en forskningsrejse i Thailand juli-august og holdt gæsteforelæsninger om aktuelle fonetiske problemstillinger med særligt henblik på sammenhængen mellem konsonantartikulation og tone, ved Mahidol- og Chulalongkorn-universiteterne i Bangkok.

Publikationer

Petersen, N.R.: *The Effect of Consonant Type on Fundamental Frequency and Larynx Height in Danish*. Annual Report of the Institute of Phonetics University of Copenhagen (ARIPUC) 17, s. 55-86, København 1983.

Rischel, J.: *On Unit Accentuation in Danish – and the Distinction Between Deep and Surface Phonology*. *Folia Linguistica* XVII, s. 51-97, Mouton Publishers 1983.

– : *Linguistics, Phonetics, and Field-Work*. ARIPUC (Annual Report of the Institute of Phonetics University of Copenhagen) 17, s. 125-44, Københavns Universitet 1983.

Thorsen, N.: Review of: M. Rossi, A. Di Cristo, D. Hirst, Y. Nishinuma *L'INTONATION – DE L'ACOUSTIQUE A LA SEMANTIQUE*. *Etudes Linguistiques* 25. Klincksieck Paris 1981. *Phonetica* 40, s. 86-87, Basel 1983.

– : *Two issues in the prosody of Standard Danish*. *Prosody: Models and Measurements*, Edited by A. Cutler and D.R. Ladd, s. 27-38, Berlin 1983.

– : *"Two experiments in the perception of F₀ timing in Danish"*. Annual Report of the Institute of Pho-

netics, University of Copenhagen 17, s. 1-20, Institut for Fonetik, København 1983.

– : *Standard Danish Sentence Intonation – Phonetic Data and their Representation*. *Folia Linguistica* XVII/1-2, s. 187-220, The Hague (Mouton) 1983.

Oluf M. Thorsen

3: Institut for Lingvistik*Historie:*

I 1956 oprettedes Institut for Lingvistik og Fonetik, som fik lokaler i en tidligere professorbolig i Store Kannikestræde 13. I 1966 udskiltes et særligt Institut for Fonetik. I 1975 flyttede begge disse institutter til Amager, hvor de sammen med Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik driver Lingvistisk Bibliotek, ligesom der også på undervisningens område er et vist samarbejde mellem institutterne.

Stab:

Lektorer: Henning Andersen; Jens Juhl Jensen; Olli Nuutinen. Seniorstipendiat: Jens Elmegård Rasmussen (tiltrådt 1.9.83).

Teknisk-administrativt personale: 1.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter den generelle sprogvidenskab samt studiet af visse sprog og sprogfamilier, der ikke naturligt er hjemmehørende ved andre institutter.

H. Andersen har foretaget en undersøgelse af ikoniske relationer i sproget, dels inden for sprogbygningens enkelte systemer (automorfisme) og mellem disse (isomorfisme), dels mellem sprogbygningen og sproglige ytringer og den meningssubstans disse afspejler. Grundlaget for undersøgelsen er C.S. Peirces almene semiotik. Han har desuden udarbejdet en oversigt over sætningsfonetiske fænomener i de øst- og vestslaviske sprog, samt redigeret et bind med bidrag om sandhi-fænomener i de europæiske sprog.

J. Juhl Jensen har fortsat sine undersøgelser af talkomposition i tekster fra oldtid og middelalder.

O. Nuutinen har hovedsagelig beskæftiget sig med oversættelselån i finsk samt låneforbindelser med baltiske sprog samt med finskundervisningens metodik. Hans nuværende forskning koncentrerer sig om finsk fraseologi; under udarbejdelse er en publikation med ordsprog og talemåder på finsk og svensk (i samarbejde med lektor Seija Tiisala, Helsingfors universitet). Under forberedelse er desuden en un-

dersøgelse om bandeord og deres rolle i sproget på grundlag af finsk materiale, samt en antologi med finske noveller i dansk oversættelse.

J. Elmegård Rasmussen er beskæftiget med et stipendieprojekt om indoeuropæiske vokalalternationer. En række forarbejder (bl.a. om grundproglige sonorant- og laryngalforbindelser, om tematisk fleksion og om grundreglerne for den indoeuropæiske aflyd) er under bearbejdning med henblik på samlet publikation, evt. dog i flere tempi. Han arbejder desuden med problemer angående det ur-indoeuropæiske fonationssystem (specielt »tenues aspiratae«), med kronologiske problemer i udviklingen af urgermansk samt med diverse morfologiske ordstudier i indoeuropæiske oldspog. Desuden efterprøvning af tidligere publicerede teorier om eskimoisk lydudvikling i lyset af nyt materiale.

Svend Erik Rosenberg har i forårssemestret 1983 været tilknyttet Institut for Lingvistik som undervisningsassistent og har i nævnte periode forsket i sproglige universalier og syntaktisk typologi.

Redaktionsvirksomhed:

Under produktion er Arbejdspapirer 3, et duplikeret hefte indeholdende bidrag af personer med forskellig tilknytning til instituttet (red.: J. Elmegård Rasmussen). H. Andersen er (med)redaktør af en række

sprogvidenskabelige tidsskrifter: *Acta Linguistica Hafniensia*, *Slavica*, *Nowele*, *Current Issues in Linguistic Theory*, *Language and Communication*, *Diachronica*.

Publikationer:

Jensen, J.J.: *Das Bibelgedicht des Eupolemius und die mittelalterliche Zahlenkomposition*. *Mittelaltersches Jahrbuch* Vol. 18, s. 121–27, Stuttgart (Anton Hiersemann Verlag) 1983.

Nuutinen, O., Hällström, S.: *Nordisk skoleterminologi*. København 1983, 319 s.

– : *Suomen opettaminen muunkielisille. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja* 30, 1983, s. 275, Helsinki 1983.

– : *Norjan kielimuotojen nimitykset*. *Kielikello* 1, 1983, s. 22, Helsinki 1983.

Rasmussen, J.E.: Review article, W.R. Schmalstieg: *Indo-European Linguistics, a new synthesis*. *Acta Linguistica Hafniensia* 17, s. 169–87, København 1983.

– : *Determining proto-phonetics by circumstantial evidence: the case of the Indo-European laryngeals*. *Papers from the Seventh Scandinavian Conference of Linguistics*, Helsinki 1983, Fred Karlsson, udg., s. 371–84, Helsinki 1983.

Jens Juhl Jensen

Nordiske sprog

1: Institut for Nordisk Filologi

Historie:

Institut for nordisk filologi, der hverken er opstået ved nogen deling eller sammenlægning, er oprettet ved Konsistoriums beslutning af 5.4.1967. Fra april 1967 til juni 1970 havde Institutet til huse i Købmagergade 44, 1150 København K. Fra juni 1970 til 31. januar 1977 havde Institutet lokaler Nørre Voldgade 80, 1358 København K, først på 5. sal siden (fra 15. marts 1971) på 1. 2. og 3. sal.

Institutet har siden 31. januar 1977 været placeret på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80, 2300 København S.

Stab:

Professorer: Thomas Bredsdorff, Erik Hansen, Aage Henriksen, Hans Hertel og Poul Lindegård Hjorth. Lektorer: Jens Kr. Andersen, John Edelsgaard Andersen (orlov), Lars Arild, Erik Aschengreen, Poul Behrendt, Ib Bondebjerg, Flemming Conrad, Pil Dahlerup, Bent Fausing, Otto Glismann, Frans Gregersen, Steffen Heger, Tage Hind, Anne E. Jensen, Jørgen Bonde Jensen, John Chr. Jørgensen, Iver Kjær, Klaus Kjeller, Poul Levin (†19. april 1983), Jette Lundbo Levy, Flemming Lundgreen-Nielsen, Mogens Løj, Klaus P. Mortensen, Leif Nedergaard-Hansen (fratrådt 31. august 1983), Erik A. Nielsen, Stig Örjan Ohlsson, Thorkil Damsgaard Olsen, Ib Poulsen, Hanne Ruus, Harald Steensig, Erik Sønderholm, Ole Tøgeby, Knud Wentzel og Keld Zerunich.

Nordiske lektorer: Olaug Kristine Bringager og Per Erik Ljung.

Seniorstipendiater: Else Cederborg, Anne-Marie Søderberg og Morten Thing.

Kandidatstipendiater: Dorte Søndrup Andersen, Jesper Højberg Christensen, Stig Dalager, Inger Jacobsen, Johnny Kondrup Johansen, May Schack, Karen Thusen, Georg Warming (fratrådt 31. juli 1983) og Peter Widell (fratrådt 28. febr. 1983).

Eksterne lektorer: 8.

Teknisk-administrativt personale: Heltidsbeskæftigede: 3 (1 fratrådt 31. marts 1983), 32 t. ugl.: 1, 30 t. ugl.: 1, 28 t. ugl.: 1, 25 t. ugl.: 2, 20 t. ugl.: 2.

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsområde kan bredt, men også meget forenklet beskrives som studiet af det danske/-nordiske kulturområdes tradition inden for sprog og forskellige tekstformer. Op til slutningen af 1960'erne foregik denne forskning ved en ret håndfast opde-

ling i et litterært og et sprogligt studiefelt. I de sidste 10-15 år har faget undergået en kraftig fornyelse. Det skyldes dels store ændringer i uddannelsessystemet, som faget leverer lærerkræfter til, dels den rivende udvikling i medieverdenen. Institutet videreudvikler således de felter, der oprindeligt definerede faget, men har tillige inddraget nye, store forskningsområder, der afspejles i nutidens tekst- og sprogformer, set i lyset af kulturelle konflikter og normer.

Vekselvirkningen mellem disse forskellige tendenser skaber et frugtbart og stærkt nuanceret forskningsmiljø, der på den ene side spænder fra tekstkritiske udgivelser af ældre forfattere/værker til analytiske undersøgelser af de omformninger, der finder sted i det moderne bevidsthedsliv, som det lader sig beskrive ud fra litteratur, kommunikationsformer, ideologidannelser og danskfagets egen formidlingshistorie og praksis.

På den anden side arbejdes der på tværs af forskellige fagdiscipliner og i vidt forskellige metoder og publikationstyper, fra store litteraturhistoriske oversigtsværker til indgående detaljeundersøgelser af enkelte fagrelevante fænomener såsom forfattere, genrer o.lign., hvortil skal lægges de mange forsøg på at udmønte forskningsresultaterne i lærebogsmateriale til brug i eksempelvis gymnasieundervisningen.

At faget en årrække har haft en del friholdte forskerstillinger har naturligvis været et stort handicap såvel for den kontinuerlige udvikling som for integrationen af nye, centrale stofområder. Ikke desto mindre har instituttet fremlagt en større statusopgørelse: *Dansk 1983-90*, hvori der gøres rede for en række konkrete ekspansionsfelter, til styrkelse af fagets forskning, samt differentiering af uddannelsesmulighederne for de studerende. Det gælder områder som: kritisk litteraturformidling, ordbogsarbejde, dansk som fremmedsprog og andet sprog, plus et egentligt nordisk områdestudium. Imidlertid vil disse aktiviteter først for alvor kunne igangsættes i takt med, at fagets nuværende meget store studentertal begynder at falde i slutningen af 1980'erne.

Tekstudgivelser:

I samarbejde med forskere udenfor instituttet medvirker instituttets medarbejdere ved tekstkritiske udgaver af ældre danske tekster. Det økonomiske og faglige ansvar for disse udgaver varetages stort set af udgivelsesselskaber som: Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitets-Jubilæets danske Samfund. Det ligger i sagens natur, at denne virksomhed for den enkelte forsker strækker sig over adskillige år. Flere af nedennævnte titler er dog under trykning. Udgaverne er: Den danske Rimkrønike (Thorkil Damsgaard Olsen i samarbejde med Hanne Regnar), Niels Hemmingsens Danske Skrifter (Thorkil Damsgaard Olsen og Hanne Ruus), Dan-

marks gamle Ordsprog (Iver Kjær og John Kousgård, Institut for Navneforskning), Ove Malling: Store og gode handlinger (Erik Hansen), Anders Bordings digte (Erik Sønderholm), C.C. Lyschanders digtning (Flemming Lundgreen-Nielsen). Oehlenschlägers prosa i udvalg (Flemming Lundgreen-Nielsen og Mogens Løj), Grundtvigmanuskriptet: »Blik paa Poesiens Historie og B.S. Ingemann« (Flemming Lundgreen-Nielsen).

Sprogforskning og sproghistorie:

Nogle projekter koncentrerer sig om enkeltområder inden for *morfologi, syntaks og semantik*: Otto Glismann arbejder med en fænomenologisk analyse af tempusformernes betydning i dansk, Steffen Heger er i gang med en analyse af grundlæggende lingvistiske begreber (subjekt, kerneled, fonem) og Mogens Løj undersøger (sammen med Niels Erik Wille fra RUC) passivens brug og deltager i et projekt om dybdekasus på dansk.

Under projekter om *sprogbrugsforskning* hører Klaus Kjølbers om opstilling af en teori om offentlig politisk argumentation og Ole Tøgebys om tekstpragmatik dvs. læren om især ikke-fiktive teksters tolkning og sociale sammenhæng.

Af *sprogpedagogisk* karakter er Erik Hansens udarbejdelse af undervisningsmateriale i dansk for udlændinge, Klaus Kjølbers fremstilling af en lærebog i nudansk fremstilling og Ole Tøgebys bog om den klassiske retoriks brugbarhed i undervisningen i skriftlig fremstilling. Ole Tøgeby har deltaget i udgivelsen af en bog om formålsparagraffen for dansk i folkeskolen.

Flere beskæftiger sig med *ordbogsarbejde*: Erik Hansen deltager i redaktionen og udarbejdelsen af den nye udgave af Retskrivningsordbogen (Dansk Sprognævn), Poul Lindegård Hjorth har til »Betænkning afgivet af det af Ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte ordbogsudvalg. Betænkning nr. 967, 1982 « skrevet om »Danske ordbøgers historie« (side 23-50) og Hanne Ruus fortsætter (sammen med Bente Maegaard) med DANWORD, hyppighedsundersøgelser i moderne dansk, og er (i ordbogsgruppen under ETTO, det humanistiske forskningsråds initiativområde for edb til tekst, tale og ordbøger) med til at udvikle en taksonomi for ordbøger.

Under *sociolingvistik* hører Inger Jacobsens projekt om indvandrer dansk – spontan sprogtilegnelse hos voksne indvandrere, Iver Kjærs (sammen med Mogens Baumann Larsen, AUC) om dansk sprog i Amerika og Ole Tøgebys om forskellen på sprog hos kvinder og mænd.

En del forskningsprojekter er *filologisk sproghistorisk orienterede*: Frans Gregersen: den danske skriftnorms fastlæggelse set på baggrund af massealfabeti-

seringen af den danske befolkning i løbet af det 19. århundrede, Poul Lindegård Hjorth: Moths Ovidoversættelse – kildeforhold, datering sprogform, Stig Örjan Ohlsson: de ældste danske og svenske grammatikker, Thorkil Damsgaard Olsen og Hanne Ruus: datamatunderstøttede semantiske undersøgelser i ældre nordiske tekster, Thorkil Damsgaard Olsen: sproglige retshistoriske undersøgelser af middelalderens nordiske landskabslove, og Karen Thuesen: formelsproget i den ældste østnordiske folkeviser i middelalderens litterære digtning.

Hanne Ruus deltager (sammen med E. Spang-Hanssen, H. Prebensen og Bente Maegaard) i koordinationsarbejdet omkring EF-kommissionens maskinoversættelsesprojekt EUROTRA.

Litteratur- og teksthistorie:

Flere af instituttets medarbejdere (Tage Hind, Ib Bondebjerg og Thorkil Damsgaard Olsen) er bidragsydere til den hidtil største danske litteraturhistorie: Projekt dansk litteraturhistorie, skrevet på et overvejende materialhistorisk grundlag. Hans Hertel fungerer som hovedredaktør af Gyldendals Verdenslitteraturhistorie i 6 bind.

I forbindelse med fagets nye 1. del, hvor teksthistorie er blevet obligatorisk genstandsområde, arbejder forskellige forskergrupper på etablering af teksthistoriske materialesamlinger. Tekst, historie og samfund er den overordnede betegnelse for to af Poul Behrendts forskningssemner. Hans undersøgelse af ændringer i selvforståelse og familieformer gennem den sidste menneskealder udgives næste år. Klaus P. Mortensens analyse: faderautoriteten i teksthistorisk perspektiv søger at kortlægge nogle forudsætninger for nutidens kønsrolledebat.

Arbejderkulturens bevidsthedsudtryk behandles dels af Ib Bondebjerg i antologien: Arbejderkultur 1948-75 (sm.m. historikeren Niels Finn Christensen), dels af Morten Thing i hans stipendieprojekt: Dansk kommunistisk åndsliv 1918-1956.

Enkelte forfattere – som ud fra forskellige synsvinkler og metoder – er genstand for forskning: Kingo (Erik Sønderholm), Ludvig Holberg (Dorthe Sondrup Andersen, Jens Kr. Andersen, Anne E. Jensen og Erik A. Nielsen), Bellman (Thomas Bredsdorff), Johs. Ewald (Keld Zeruneith), Grundtvig (Thomas Bredsdorff), Søren Kierkegaard (Jørgen Bonde Jensen), Sophus Claussen (Keld Zeruneith), Karen Blixen (Else Cederborg) og Morten Nielsen (Thomas Bredsdorff).

Genrehistorie:

Iver Kjær har i forbindelse med sin større undersøgelse af ordsprogenes oprindelse og udbredelse fær-

diggjort en afhandling om forholdet mellem ord-sprog og salmedigtning. Salmens stil og sammenhæng med middelalderens teologiudlægning, er emne for en genreundersøgelse ved Erik A. Nielsen.

Et særligt genreaspekt gælder forholdet mellem to kunstarter, og i den forbindelse har Erik Aschengreen redegjort for digteren Jean Cocteaus' forhold til balletten, og sideløbende hermed forbereder Aschengreen en europæisk ballethistorie fra 1581 til i dag. Lars Arild er ved at udforme en antologi over novellegenren. Knud Wentzel undersøger den lyriske genre, ud fra utopiske digte; mens Jesper Højberg Christensen mere generelt forsker i utopiens litteraturhistorie fra antikken til i dag.

Fortolkningsteori – kritikhistorie:

I samarbejde med en forsker fra psykologisk laboratorium søger Frans Gregersen at udforme en overordnet model for humanioras videnskabsteori og -historie.

Aage Henriksen har afsluttet sit værk om forholdet mellem videnskabelig og litterær erkendelse, hvori der indgår analyser af Henrik Ibsen og Karen Blixen. Johnny Kondrup fortsætter sin undersøgelse: biografisk tænkning i Danmark efter 1870, mens Klaus P. Mortensen beskæftiger sig med moderne læsers oplevelse og udlægning af ældre tekster. May Schack undersøger skønlitteraturens læserpsykologiske funktioner, Stig Örjan Ohlsson foretager en metaforisk analyse af C.L. Almqvists roman »Det går an«. Flemming Conrad viderefører sin undersøgelse af dansk litteraturhistorie 1800-1850 (bl.a. Chr. Molbeck, B.S. Ingemann). Et større projekt omkring danske dagbladskritik 1880-1980 – hvor lærere (Thomas Bredsdorff og John Chr. Jørgensen) og studerende har samarbejdet – er udgivet under titlen: Anmelderi.

Litteratursociologi og medieforskning:

Hans Hertel har afsluttet sit værk om bogens historie i Danmark gennem 500 år, han fortsætter desuden sine studier i det danske bogmarkeds udvikling. Lars Arild og Poul Behrendt undersøger i fællesskab forlaget Wivels fusion med Gyldendal. Inden for medieforskningen arbejder Thorkil Damsgaard Olsen med et projekt om medieudviklingen i Danmark i middelalderen, Hans Hertel undersøger omtalen af den spanske borgerkrig i litteratur og massemedier, Ib Bondebjerg er i gang med en kvalitativ/kvantitativ analyse af parti- og magasinpresse 1870-1914.

Bent Fausing uddyber sine undersøgelser af den bevidsthed, der er til stede i alle de billedformer, vi mere eller mindre bevidst opfanger og danner i hverdagen.

Kvinde- og kønsrolleforskning:

En særlig side af teksthistorien er rettet mod udforskningen af den kønsbestemte æstetik og socialisering. Pil Dahlerup har her afsluttet sin disputats om kvindelige forfattere i det moderne genrebrud. Titlen på Jette Lundbo Levys forskningsprojekt lyder: Historieopfattelse og æstetik – især med henblik på kvindelige forfatters historieopfattelse og udtryksformer. John Chr. Jørgensen og Stig Dalager har samtidig lagt sidste hånd på hver sin afhandling om mandebilleder i nyere dansk litteratur.

Faghistorie – fagdidaktik:

Frans Gregersen og Flemming Conrad har nu næsten afsluttet deres: Projekt Danskfagets Universitetshistorie – en materialesamling til belysning af fagets lærestole/stillinger, disputater og studieordninger.

Tre forskere (Ib Poulsen, Harald Steensig og Anne-Marie Søderberg) arbejder hver for sig på projekter, der drejer sig om danskfagets pædagogiske dimensioner og muligheder på såvel gymnasie- som universitetsniveau. I tilknytning til dette interesseområde er Forum for humanistisk fagdidaktik opstået.

Redaktions- og foredragsvirksomhed:

Næsten alle instituttets forskere har i det forløbne år været involveret i udadvendte aktiviteter, i radio, fjernsyn, aviser o.lign. – og virket som foredragsholdere og gæsteforelæsere i ind- og udland. De har deltaget i redaktionen af følgende tidsskrifter: Kritik, Mål & Mæle, Acta Philologica Scandinavica, Danske Studier, Semiotik. Desuden redaktionsarbejde på Dansk Udtaleordbog.

Publikationer:

- Andersen, J.K.: Schack, Hans Egede. Dansk Biografisk Leksikon, XIII, Sv. Cedergreen Bech (red.), s. 18–22, København 1983.
- Andersen, J.E.: Praesuppositionsstrukturen im Deutschen. Akten der Fünften Arbeitstagung der Skandinavisten des deutschen Sprachgebiets., Hrsg. Heiko Uecker, s. 67–79, St. Augustin 1983.
- Aschengreen, E.: Tradition og kamp for fornyelse, Dans i Danmark i 60'erne og 70'erne. Dansk Teater i 60'erne og 70'erne, Stig Jarl Jensen, Kela Kvam, Ulla Strømberg (redaktører), s. 176–92, København 1983.
- : Tradizione Si'.... Ma Quale ? Balletto n.15. Sept. 1983, s. 44–45, Milano 1983.
- : Margrethe Schanne, Peter Schaufuss, Kirsten Si-

- mone. Dansk Biografisk Leksikon Bind 13, Sv. Cedergreen Bech (redaktør), s. 39f, 54f, 82, København 1983.
- : Nini Theilade. Dansk Biografisk Leksikon Bind 14, Sv. Cedergreen Bech (redaktør), s. 434 f, København 1983.
 - : Den Kongelige Danske Ballet (The Royal Danish Ballet.), Alvin Ailey, Roland Petit. Ballet i Tivoli, John R. Johnsen, Erik Aschengreen, Niels-Jørgen Kaiser, Ebbe Mørk, s. 71f, 79f, 99, København 1983.
 - : Forord til Fjernt fra Danmark. Fjernt fra Danmark, Peter Martins, s. 7-11, København 1983.
- Behrendt, P.: Den medieskabte generation. Kritik 63, s. 12, 1983.
- Bondebjerg, I.: En moderne intellektuel på pinebænken. Johs. V. Jensen og hans digt "Interferens". Litteratur og Samfund 36, s. 127-34, København 1983.
- : Litteratur, kreativitet og teknologi. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 31. årgang nr. 7, s. 316-23, København 1983.
 - : Musikkens kultur- og socialhistorie. Dansk Musik Tidsskrift 4 1982/83, s. 203-07, København 1983.
- Bredsdorff, T.: Tristans Børn. Angående digtning om kærlighed og ægteskab i den borgerlige epoke. København 1983, 228 s.
- , Jørgensen, J.C., Klysner, F. og 35 studerende: Anmelderi. Teater og litteratur i pressen siden 1880. Fremad, København 1983, 186 s.
 - : Mytologier. Efter Grundtvig, Henrik S. Nissen, s. 155-67, København 1983.
 - : Forord til Morten Nielsens saml. digte. Morten Nielsens Digte, Thomas Bredsdorff, s. 9-14, 139f, København 1983.
- Cederborg, E.: Anmeldelse af Stig Dalagers og Anne-Marie Mais "Danske kvindelige forfattere" Bd. I-II, Gyldendal, 1982. EDDA 6, s. 373-74, Norge 1982.
- : Estrid. En biografi over Estrid Bannister Good, København 1983, 266 s.
 - : Karoline Graves, Almuekonen samt Marie Bregendahl, Madmoderen. Heltindehistorier, Else Sandvad, Else Cederborg, Kika Mølgaard, Hanne Marie Svendsen, Jytte Borberg, Eva Bendix: redigeret af Ritt Bjerregaard, s. 43-86, København 1983.
 - : Blixeniana 1983. Karen Blixen Selskabets årbog: Blixeniana s. 11-320, Gyldendahl, København 1983.
 - : Fact sheet om Karen Blixen og hendes forfatter-skab. København 1983, 4 s.
- Christensen, M., Frederiksen, J., Roth, P.: Ungdom, medier og pædagogik. Ung Nu, Rolf Bostrom, Johs. Nørregaard Frandsen, Erling Petersen, s. 211-67, Odense 1983.
- Conrad, F., Gregersen, F.: Projekt danskfagets universitetshistorie, materialesamling: sektion a/aa bd. I-IV, sektion b/bb bd. I-II, sektion d/dd, bd. I-IV, foreløbig præsentation. Institut for Nordisk Filologi 1983, 1200 s.
- : Knud Lyne Rahbek. Dansk biografisk leksikon bd. 11, Sv. Cedergreen Bech (red.), s. 581-84, København 1982.
 - : P. O. Brøndstedts danske litteraturhistorie. Hvad Fatter gjør...: Boghistoriske, litterære og musikalske essays tilegnet Erik Dal, Henrik Glahn et al. (red.), s. 118-29, Herning 1982.
 - : Prosateksterne i Johannes Jørgensens "Stemninger". Kortprosa i Norden : fra H.C. Andersens eventyr til den moderne novelle. Akter fra den XIV studiekonference for Skandinavisk litteratur i Odense 1982, (red) Mogens Brøndsted, s. 301-05, Odense 1983.
- Hansen, E.: Language and Identity in Scandinavia. Scandinavian Public Library Quarterly Vol. 16, no. 2, s. 46-48, København 1983.
- , Lund, J.: Sæt tryk på. Syntaktisk tryk i dansk. København 1983, 105 s.
 - : Det pleonastiske at. En grammatik-kritisk undersøgelse. Danske Studier 1983, s. 61-80, København 1983.
- Henriksen, A.S.: Fra digter til reformator. Efterklange - et Grundtvig-seminar, Redaktører Jørgen I. Jensen og Erik A. Nielsen, s. 80-92, Aarhus 1983.
- Hertel, H.: Bøger i Danmark Bogudvalgets betækning. Betækning nr. 969, 1983. København 1983, 230 s.
- : Den daglige bog. Bøger, formidlere og læsere i Danmark gennem 500 år. København 1983 1983, 84 s.
 - : Bogen i vinden - eller borte med blæsten. Litteratur/84 - en almanak årgang 1984, s. 68-71, København 1983.
 - : Litteraturen mellem bogdroppere og sparepolitikere. Samtiden (Oslo) Ekstranummer 1983, s. 76-83, Oslo 1983.
 - , Bang, J., Kunøe, M.: Danske kvindelige forfattere I-II. Danske Studier Årg. 1983, s. 144-52, København 1983.
- Hjorth, P.L.: Danske ordbøgers historie. København 1983, 32 s.
- : Optegnelser fra Holmen ca. 1785. Språk och tradition. Festskrift till Sven Benson, Udg.: Sture Allen m.fl, s. 124-34, Uppsala 1983.
 - : Erik Rehling. Dansk Biografisk Leksikon 3. udgave, bind 12, Sv. Cedergreen Bech (red.), s. 111-12, København 1982.
- Jacobsen, I.: Alfabetisering = infantilisering? - om valg af indhold i alfabetiseringsundervisningen. Text och bild i läromedel : Sju analyser av svenska som andraspråk, Lennart Gustavsson & Håkan

- Hult (utg.), s. 39–57, Universitetet i Linköping 1983.
- Jørgensen, J.C.: Mandens seksualitet som problem i ny nordisk litteratur. Mænd om mænd – medaljens anden side Kvindestudier 7, Nynne Koch m.fl. Nynne Koch, s. 184–213, MS-offset Aps, Hvidovre/Delta, København 1983.
- : At være eller blive voksen. Velkommen i de voksnes rækker – en antologi, Finn Hirshals, John Chr. Jørgensen og Erik Olesen, s. 7–12, AIO Tryk as, Odense/Gyldendal København 1983.
 - : Teater og litteratur i pressen siden 1880. Anmelderi, Dorte Andersen m.fl. Thomas Bredsdorff, John Chr. Jørgensen og Finn Klynsner, s. 7–186, Special-Trykkeriet Viborg/Fremad Kbh 1983.
- Kjær, I., Sørensen, J.K.: Peder Syv Danske Ordspøge I, København 1682 (Danmarks gamle Ordspøge VII:1). København 1983, 632 s.
- : Udvandrerne breve. Kirke og Folk XXXI no.11, s. 2–4, Askov Minnesota 55704 USA 1982.
 - : Ordspøge og salmer og ordspøgssalmen. Hvad fatter gjør... Boghistoriske, litterære og musikalske essays tilegnet Erik Dal, Henrik Glahn o.a., s. 221–52, Herning 1982.
 - : Sørensen, John Kousgård. Dansk Biografisk Leksikon 3. udgave, bind 14, Red. Sv. Cedergreen Bech, s. 323–24, København 1983.
 - , Larsen, M.B.: Danish in Dakota (translated by prof. Donald K. Watkins). The Bridge Volume VI, Number 1, s. 5–19, Askov, Minnesota 55704, USA 1983.
- Kondrup, J.: Om erindringens forvandling. Et udkast. Bogens Verden nr. 9, november 1983, s. 508–11, København 1983.
- Levy, J.L.: Kvindeæstetik – kvindelighed – helliggørelse. Forum for kvindeforskning 1, s. 26–34, København 1983.
- : Kritik af inderligheden. Tegnverden. Om Inger Christensens forfatterskab., red. af Iben Holk, s. 65–79, Aarhus 1983.
- Lundgreen-Nielsen, F.: Mellem romantik og oplysningstid – Grundtvig i litteraturhistorisk perspektiv. Efterklange – et Grundtvig-seminar, red. af Jørgen I. Jensen og Erik A. Nielsen, s. 93–103, Århus 1983.
- : Grundtvig og Det litterære Selskab 1805–1822. Grundtvig-Studier Årgang 1982, s. 63–73, København 1982.
 - : N.F.S. Grundtvigs Auffassung der nordischen Mythen in seiner Forschung und Dichtung. Dänische 'Guldalder'-litteratur und Goethezeit (= text und kontext, sonderreihe, band 14), Klaus Bohnen, Sven-Aage Jørgensen, Friedrich Schme, s. 160–91, Kopenhagen-München 1982.
 - : Grundtvig and romanticism. N.F.S. Grundtvig. Tradition and Renewal, s. 19–43, København 1983.
 - : Grundtvig og romantikken. Grundtvig og grundtvigianismen i nyt lys. Hovedtanker og Udviklingslinier fra de senere års grundtvigforskning, Christian Thodberg og Anders Pontoppidan Thyssen, s. 19–42, Århus 1983.
- Mortensen, K.P.: Psykologi og Litteratur – Litterært set. Dansk-Noter Særnummer 6, s. 10, København 1982.
- : Om fiktion og erfaring. Dansk-Noter 2, s. 9, København 1983.
- Nielsen, E.A.: Efterklange. Et Grundtvig-Seminar, red. af Erik A. Nielsen og J.J. Jensen, s. 1–187, Århus 1983.
- : Hjertets søde morgendrøm. Dansk Kirkeliv 1983–84, s. 123–31, Århus 1983.
 - : Levende råd. Fremtidens Videnskab. En debatbog om Grundtvigs videnskabssyn og vor tid., redaktion Per Warming, s. 218–34, København 1983.
 - : Danish literature after 1945. Die danische Literatur nach 1945. La litterature danoise apres 1945 Fact Sheet, Udenrigsministeriet. Institutpublikation 1983, 8 s.
 - : Grundtvigs humor. Forskningen og samfundet 1983,5, s. 7–11, København 1983.
 - : Forhænge, et ikonologisk forsøg. Kritik 62, s. 36–63, København 1983.
- Poulsen, I.: Danskflag og fagligt udviklingsarbejde – principper, vanskeligheder og foreløbig status. Fagdiaktikken i norskstudiet, Anton Fjeldstad (red), s. 162–76, Tromsø 1983.
- Roth, P.: Triviallitteratur og ungdomskultur. Børn og Bøger, 36. årg nr. 1, s. 11–19, København 1983.
- Ruus, H., Maegaard, B.: Hyppighedsundersøgelser i moderne dansk. Humaniora 5, 1981–1982, s. 102–06, København, Forskningssekretariatet 1983.
- , Jensen, H.: Investigation of Structural Problems. Danish EUROTRA report 1983, ETL1-DK part I. Institutpublikation 1983, 46 s.
 - : A Case for Formal Descriptions of Dictionary Data. Sprog og Mennesker 3, s. 85–93, Institut for lingvistik, Århus Universit 1983.
 - , Maegaard, B.: Multilingual Syntax and Morphology for Machine Translation. Machine Translation and Computational Lexicography ed. by Karl Hyldgaard-Jensen and Bente Maegaard, s. 26–34, København 1982.
- Schack, M.: Om behov – eller det mangelfulde. Temarapport om uddannelsesforskning vedrørende voksenundervisning og folkeoplysning (2). Frå Udvalget vedrørende uddannelsesforskning Publikation nr. 6, s. 23–29, København 1983.
- : Sandheden bag bekendelsen – om bøger af Henrik og Märta Tikkänen. Bogens Verden 9, s. 500–07, København 1983.
- Søderberg, A.: Når skolen har mistet sin 'aura'. In-

- troduktion til Thomas Ziehe & Herbert Stubenrauchs 'Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser', Kbh. 1983. Politisk Revy 446, s. 18-19, København 1983.
- : De stille piger. Om piger i gymnasiet og på HF. Politisk Revy 443, s. 20-22, København 1983.
 - Sønderholm, E.: Der enttäuschte Philet. Ein Wendepunkt im Leben Johannes Ewalds. Aufklärung und Pietismus im dänischen Gesamtstaat 1770-1820, (=Kieler Studien zur Deutschen Literaturgeschichte), Hartmut Lehmann und Dieter Lohmeier, s. 191-215, Neumünster 1983.
 - : Deutsche Barockliteratur in Dänemark. Studien zur europäischen Rezeption deutscher Barockliteratur = Woffenbütteler Arbeiten zur Barockforschung, Band XI, Herausgegeben Leonard Forster, s. 129-42, Wiesbaden 1983.
 - : William Heinesens forfatterskab. William Heinesen: Vinter-drøm. Digte i udvalg 1920-30. Med efterskrift af Erik Sønderholm, Erik Sønderholm, s. 94-105, København 1983.
 - : Halldor Laxness og det selvbiografiske. Halldor Laxness: Mit græske år. Med en efterskrift af Erik Sønderholm, Erik Sønderholm, s. 209-27, København 1983.
 - Thing, M.: Helvedsmaskinen eller historien om en provokatør. Arbejderhistorie 21, s. 4-11, København 1983.
 - : Politisk revy i tyve år. København 1983, 160 s.
 - Togeby, O.: The Structure of the Joke. Papers from the seventh Scandinavian conference of Linguistics, Ed. by Fred Karlsson, s. 350-64, Helsinki 1983.
 - : Mål og midler i modersmålsundervisningen. Humaniora 5, 1981-82, s. 81-84, København 1983.
 - : Hvis man havde tid. Om metoder i stilretning. Kursiv 2/1983, s. 28-52, København 1983.
 - Zeruneith, K.: Alfabetisk entropi. Tegnverden, En bog om Inger Christensens forfatterskab, Red. af Iben Holk, s. 179-92, Århus 1983.
 - : Emil Aarestrup - den frigjorte. Humaniora 5, 1981-82, s. 165-68, København 1983.

Keld Zeruneith

2: Institut for Metrik og Foredragslære

Historie:

Instituttet er grundlagt af professor, dr.phil. Arthur Arnholtz (1901-1973). Officielt fik det institutstatus i 1958, i hvilket år det fik tillagt sit første annuum. Det blev navngivet: »Laboratoriet for metrik og foredragslære«. Sine første lokaler fik laboratoriet i det gamle fonetiske øvelsesrum og det tilstødende værel-

se i Studiegårdens anneksbygning ud mod Sct. Pedersstræde. I 1967 fik det rådighed over det tredje rum mod gaden og i 1968 yderligere et rum mod gården samt de to kælder auditorier C og D, der i årene derefter blev lydisoleret. Desuden benyttedes de store anneksauditorier A og B, der kunne rumme de undertiden ret store hold dansk- (og musik-) studerende, der her modtog undervisning i vers- og prosalæsning m.v. En meget omfattende opgave havde laboratoriet desuden i varetagelsen af den undervisning i stemmebrug og mundtlig udtryksfærdighed, der blev givet som tilbud til studerende fra alle fakulteter. Denne aktivitet måtte afvikles i slutningen af tredserne på grund af den økonomiske afmatning. I 1970 blev retorikstudiet etableret som instituttets kommende forsknings- og undervisningsopgave og siden da har herefter helt været helliget udviklingen af dette fag. Der er i årene fra 1971 til nu uddannet et lille halvhundrede kandidater med retorik som bifag, der er kommet en forskning i gang, og der er sluttet kontakter til udenlandsk, ny-retorisk forskning. I 1979 flyttede instituttet ind i det nye byggeri på Amager, men flyttede af faglige grunde tilbage til den indre by i 1983, til ejendommen Klerkegade 2, hvor man i dag bor under tag med institut for musikvidenskab.

Instituttet er som varetager af moderne retorik-forskning det eneste af sin art i Skandinavien.

Stab:

Professor: Jørgen Fafner. Lektorer: Sten Høgel, Christian Kock, Lone Rørbech.

Teknisk-administrativt personale: én halvtidsansat kontorassistent.

Instituttets mangeårige medarbejder, lektor Hans Voigt fratrådte pr. 31. januar 1983. Da lektor Voigt havde virket som ren »undervisningslektor«, blev der, for at bringe instituttet op på en forsvarlig bemanning, foretaget to reallokeringer (overflytninger fra andre institutter). Efter indstilling fra det humanistiske fakultet blev lektor Sten Høgel fra musikvidenskabeligt institut overflyttet med halv tjenestetid til institut for metrik og foredragslære fra 1. september 1983 at regne, og lektor Christian Kock overført fra engelsk institut, ligeledes med halv tjenestetid og ligeledes fra 1. september 83. Med virkning fra 1. september 1984 vil Christian Kock overgå til fuld tjenestetid hos os.

Fra teatervidenskabeligt institut har lektor, dr.phil. Svend Christiansen gæsteforelæst to ugentlige timer i efterårssemestret 83 over emnet dramalæsning.

Lokaler:

I august 1983 flyttede instituttet som nævnt fra

Amageruniversitetet til musikvidenskabeligt instituts bygning, Klerkegade 2. Ved flytningen er tidligere faglige forbindelser mellem musik og retorik blevet styrket påny. Forskningsområder, hvor de to institutter kan have gavn af hinanden, er sanghistorien, hvor det litterære, det musikalske og det fremførelsesmæssige mødes, og stemmebrugslæren, der bl.a. tager sig af de teoretiske og praktiske (herunder også undervisningsmæssige) forhold omkring stemmens funktion ved tale og sang.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets to sammenhængende forskningsområder er (1) retorikkens teori, historie og praksis samt (2) dansk verslære.

Hvad angår »retorikken«, så er den i nutidig sammenhæng en lære om sproglig formidling. Hermed menes en færdighed i at udtrykke sig mundtligt eller skriftligt, så man bliver forstået og – ikke mindst – så man vinder gehør.

Det drejer sig m.a.o. særdeles livsnært om, hvordan det enkelte menneske kan formidle sine tanker og følelser i en given sammenhæng i samfundet – på sine personlige præmisser. Der er følgelig lang afstand til forne tiders idealer om »smukt sprog«, »tale(r)kunst«, eller til smart kommerciel overtalelseteknik.

Læren om sproglig fremstilling på modersmålet er derfor i dybeste forstand et »humanistisk« anliggende og den er rodfastet i problemerne omkring vores erkendelse og vores forståelse af tilværelsen, som vi fatter den gennem sproget. Det medfører igen en forpligtelse på ikke at skille teori og praksis.

I vor generation er der vokset en stor, international forskning op omkring denne nye retorik. Denne forskning følger i grove træk to linjer: en filosofisk orienteret (med praktiske konsekvenser for argumentation og fremstilling i f.eks. politisk, juridisk eller anden sammenhæng) og en (litterær-)historisk (med lige så praktiske konsekvenser for synet på litteratur-oplevelse og -formidling).

For tiden er følgende forskningsprojekter i gang ved instituttet:

Retorik:

Lone Rørbech undersøger skolebørns oplæsning med henblik på at opklare, hvilke momenter (f.eks. stemmebrug, læseindlæringsmetode, oplevelse af litteratur), der indvirker på børnenes evne til at formidle et indhold i bunden form. Projektet har ligget stille hele 1983 p.g.r.a. udgivelse af bogen »Tal rigtigt – syng godt« (sammen med Sten Høgel, se publikationslisten) samt p.g.r.a. arbejde omkring instituttets flytning.

Christian Kock beskæftiger sig – i samarbejde

med en forsker med tilknytning til gymnasieskolen – med skriftlig fremstilling med henblik på udvikling af praktiske forskrifter og undervisningsmetoder. Han er desuden sammen med en anden forfatter ved at afslutte en bog, beregnet på gymnasium og tilsvarende niveau, hvor der lægges vægt på den litterært-musiske oplevelse og på aktivt »medskabende« elevarbejde med tekster. En grundidé i Christian Kocks forskning er, at sprogets funktioner, både i praktisk brug og i litteratur *ikke* kan beskrives fyldestgørende som dette at kommunikere meddelelser, men at andre, mere dækkende funktionsbegreber må udvikles. Hermed fortsætter han en hovedlinje fra sine tidligere arbejder inden for poetik, litteraturpædagogik og lingvistisk pragmatik.

Vershistorie:

Jørgen Fafner fortsætter det af andre tjenestepligter ofte afbrudte arbejde på en større fremstilling af nyere dansk vershistorie (tidsrummet fra 1620'erne til mellemkrigstiden). Vershistorien hviler for det ældre stofs vedkommende på en (i 1979 afsluttet og renskrevet) strofekatalog, der registrerer den klassiske formtradition fra 1623 til modernismen samt – for det nyere stofs vedkommende – på studier af de såkaldte »frie rytmer« og deres forbindelse med skriftbilledet og med nyere billedkunst.

Bogen bliver den første samlede vershistorie på dansk. Den skal bl.a. tjene som arbejdsredskab for litteratur- og sanghistorikere, men den søges også holdt i en fremstillingsform, der, uden at gå på akkord med videnskabelig præcision, kan læses af den interesserede offentlighed. I 1983 har der været foretaget statistiske undersøgelser indenfor det store materiale (m.h.t. versformernes relative hyppighed og deres vandring). Desuden er der færdigskrevet mindre afsnit om nyklassicismens og romantikkens versdigtning. Nogle resultater af sidstnævnte er – værdig ihukommelse! – udmøntet i en lille Grundtvigafhandling (se publikationsliste).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver skriftserien »Retorik Studier«, red. af Lone Rørbech, Inge Persson og Jørgen Fafner. Sidstnævnte er desuden medredaktør (review-editor) ved det internationale tidsskrift »Rhetorica«, udgivet af University of California Press for The International Society for the History of Rhetoric.

Publikationer:

Fafner, J.: Om genrejsningen af et humanistisk grundlag. *Humaniora* 5, 1981–82, s. 75–80, København 1983.

– : Et skær af fortrolighed – Grundtvigs folkelige

- verskunst. Modersmål-Selskabets årbog 1983: "Det levende Ord" s. 66–81, København 1983.
- Kock, C., Tandrup, B.: Medproducerende litteraturlæsning i engelskundervisningen. Sproglæreren 15. årgang, nr. 1, s. 38–42, 8420 Knebel 1984.
- : The Poetics of Poe's Last Poems. The Romantic Heritage, Karsten Engelberg (Udg.), s. 105–22, København 1983.
- Rørbech, L., Høgel, S.: Tal rigtigt – syng godt. København 1983, 80 s.

Jørgen Fafner

3: Det arnamagnæanske Institut

Historie:

Det arnamagnæanske Institut blev oprettet i 1956 med det formål at skabe et forskningsmiljø, der sikrer den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling. Denne samling, der består af ca. 2800 håndskrifter, testamenterede Árni Magnússon, tillige med sin formue, ved sin død i 1730 til Københavns Universitet. Håndskriftsamlingen og formuen dannede grundlaget for oprettelsen af Den arnamagnæanske Stiftelse, der siden 1772 har været bestyret af Den arnamagnæanske Kommission. Samlingen opbevaredes efter 1730 i Universitetsbiblioteket, indtil 1861 på loftet af Trinitatis Kirke, derefter i Fiolstræde. I 1957 blev samlingen overført til det nyoprettede instituts lokaler i Proviantgården, Christians Brygge 8. I 1976 flyttede instituttet til Københavns Universitet Amager, Njalsgade 76.

Den del af håndskriftsamlingen, som i henhold til lov af 26.5.1965 overgives til Islands Universitet, opbevares på Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík.

Instituttet omfatter også en Færøsk Afdeling, indtil 1982 et selvstændigt institut med navnet »Færøsk Laboratorium«. Laboratoriet var oprindeligt et lokale i universitetets ejendom i Sankt Peders Stræde 19, der i 1942 blev indrettet til studiet af færøsk sprog og kultur, først og fremmest for at skabe arbejdsmuligheder for udarbejdelsen af en videnskabelig færøsk-dansk ordbog og en tekstudgave af de færøske folkeviser. Fra 1954 havde laboratoriet til huse i Store Kannikestræde 13 og fra 1965 i Dyrkøb 3. I 1977 flyttede det til Københavns Universitet Amager, Njalsgade 76. Den 1. januar 1982 blev Færøsk Laboratorium lagt sammen med Det arnamagnæanske Institut.

Stab:

Professor: Jonna Louis-Jensen. Lektorer: Eyvindur Eiríksson (islandsk lektor), Davíð Erlingsson (orlov), Helle Jensen, Agnete Loth, Mariane Overgaard, Peter Springborg.

Teknisk-administrativt personale: 4.

Færøsk afdeling:

Lektor: Napoleon Djurhuus, fratrådt d. 1.8.83.

Tilknytning til instituttets forskningsvirksomhed har endvidere professor Jón Helgason, samt forskere ansat ved andre institutioner i ind- og udland. Dertil kommer Den arnamagnæanske Kommissions Ordbog med en stab på fire redaktører (ikke universitetsansatte). Projektet tager sigte på udgivelsen af en videnskabelig ordbog over det norsk-islandske middelaldersprog: Ordbog over det norrøne prosasprog/A Dictionary of Old Norse Prose. Et prøvehæfte er udkommet i 1983.

Forskningsvirksomhed:

Tekstudgivelse:

Instituttets forskningsområde er islandsk, færøsk og ældre norsk sprog og litteratur med særligt henblik på den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling.

En af instituttets vigtigste opgaver er at udarbejde tekstkritiske udgaver af den islandske og norske middelalderlitteratur og af den senere islandske og færøske litteratur. Denne litteratur, hvoraf en del er oversat fra latin, fransk, tysk, dansk m.m., er overleveret i håndskrifter, kun undtagelsesvis i trykte bøger. Meget få værker er bevaret i originalmanuskriptet, de fleste er overleveret i et ofte betydeligt antal afskrifter fra forskellige tider og i forskellige versioner.

Grundlaget for en tekstkritisk udgave er en undersøgelse af hele håndskriftmaterialet og en klarlæggelse af sammenhængen mellem de forskellige tekster. I udgaverne aftrykkes den eller de tekster, der har vist sig at repræsentere det originale værk bedst, med et variantapparat, der leverer det tekstmateriale fra andre håndskrifter, som er relevant ved vurdering og rettelse af den aftrykte tekst. En udgave omfatter dog ikke altid hele håndskriftoverleveringen af et værk, den kan f.eks. begrænses til en enkelt redaktion eller til et fragment. I forbindelse med tekstundersøgelserne må der i reglen foretages omfattende undersøgelser af de enkelte værkers benyttelse af forlæg eller kilder og af håndskrifternes sprog og historie, og man vil derved ofte nå til en præcisere placering af værker og håndskrifter i en sproglig og kulturel sam-

menhæng. For oversatte værkers vedkommende fører forsøgene på at finde de udenlandske forlæg ikke sjældent til en påvisning af, at der i islandsk og norsk overlevering er bevaret tekster, hvis udenlandske original helt eller delvis er gået tabt.

På instituttet arbejdes der for tiden med følgende større udgivelsesprojekter af nævnte art: Sagan af Tryggva karlssyni og kóngsbörnum Sigurði og Signýju, Sagan af Artús kóngssyni (Davið Erlingsson), Eiriks saga víðförla (udkommer i 1983, Helle Jensen), Hulda-Hrokkinskinna, Bretas sögur, Hæn-sa-bóris saga (Jonna Louis-Jensen), Saga af Asse-nath, Saga af Gyðingnum gangandi (Mariane Overgaard), Hrafnkels saga Freysgoða (Peter Springborg).

På Færøsk Afdeling har der været arbejdet på et registerbind til den store udgave af færøske folkeviser, Føroya kvæði/Corpus Carminum Færøensium og på en udgave af Jákup Nolsøes færøske grammatik fra 1820'erne (Napoleon Djurhuus).

Specialundersøgelser:

Instituttets øvrige forskning er gennemgående snævert forbundet med den aktuelle udgivervirksomhed. Beskæftigelsen med et bredere forskningsemne af tværgående karakter, f.eks. en genre eller en periode, vil således kunne resultere i kritiske tekstudgaver af den undersøgte litteratur eller i afhandlinger, der på forskellige måder søger at perspektivere denne litteratur. Men omvendt er det også almindeligt, at det er arbejdet med den kritiske udgave, der giver anledning til videregående undersøgelser. For tiden arbejdes der bl.a. med følgende emner:

Engelsk sproginflydelse i islandsk. Der indsamles materiale til morfologiske, fonologiske og semantiske studier af engelske låneord i islandsk i nyere tid (Eyvindur Eiríksson).

Fornaldarsagaer, eventyrsagaer og eventyr, specielt med henblik på deres anvendelse af motiver og fortællestof. To udgaver og en registrant over efterreformatorisk schwanklitteratur på Island er under forberedelse (Davið Erlingsson).

Islandske og norske håndskrifter fra middelalderen og senere. Under forberedelse er artikler om en tidlig 1600-talsafskrift (Marshall 114 i Oxford) af den såkaldte Uppsalaedda (Davið Erlingsson), et helgensagafragment i samlingshåndskriftet AM 921 4to (Agnete Loth) og et nylig fundet fragment af den ældre Gulatingslov fra o. 1200 (Mariane Overgaard).

Fortsættelse af refererende bibliografi til Acta Philologica Scandinavica af arbejder inden for vestnordisk filologi for perioden 1961 ff (Agnete Loth i samarbejde med Jørgen Larsen, Institut for Dansk Dialektforskning).

En undersøgelse i de islandske bibeloversættelser

historie fra middelalderen til det 18. årh. En artikel er under udarbejdelse (Jonna Louis-Jensen).

Færdiggørelse af en udgave af Speculum penitentis, en traktat om synder og forskellige klassifikationer af disse (Jonna Louis-Jensen).

EDB-behandling af islandske tekster. En KWIC-konkordans til Antonius Corvinus' Passio i islandsk oversættelse 1559 er under forberedelse (Jonna Louis-Jensen).

Islandske skrivere i 1600-tallet og den kulturhistoriske baggrund for deres virksomhed. En artikel er under forberedelse (Peter Springborg).

Oversættelser:

Instituttet medvirker ved udgivelsen af en serie af nyoversættelser af sagaer. Oversættelserne foretages på et videnskabeligt forsvarligt tekstgrundlag og forsynes med indledninger og noter. Seriens redaktør er Peter Springborg. Oversættere er dels instituttets videnskabelige medarbejdere, dels medarbejdere uden for instituttet med institutmedarbejdere som konsulenter. Under forberedelse er udgaver af Fostbrødre-nes saga ved Peter Springborg og Egil Skallagrímsson's saga ved Helle Jensen. I år har der desuden været arbejdet på Skjoldungernes saga, oversat af Claus Lund (under udgivelse, konsulent Davið Erlingsson), og på en oversættelse af tyve þættir ved Margit Lave Rønsholdt (konsulent Helle Jensen).

Jonna Louis-Jensen har oversat og kommenteret den islandske Physiologus (udkommer i 1984 i Romanske stenarbejder II, Højbjerg).

Redaktionsvirksomhed m.v.

Jonna Louis-Jensen er hovedredaktør, Helle Jensen og Peter Springborg er medredaktører af Den arnamagnæanske Kommissions skriftserier, Bibliotheca Arnamagnæana og Editiones Arnamagnæanæ. Instituttets videnskabelige medarbejdere medvirker som konsulenter ved udgivelse af de bind i de to skriftserier, der udarbejdes af forskere, som ikke er ansat ved et af de to arnamagnæanske institutter i København og Reykjavík. I det forløbne år har der været arbejdet på Einvaldsóður, udg. Robert Cook (konsulent Jonna Louis-Jensen), Eyrbyggja saga, udg. Forrest Scott (konsulenter Davið Erlingsson og Jonna Louis-Jensen), Guðmundar sögur biskups I, udg. Stefán Karlsson (udkommer i 1983), Hákonar þáttir Hárekssonar, udg. Mirjam Lanjala (konsulent Mariane Overgaard), Mottuls saga, udg. Marianne Kalinke (konsulent Peter Springborg), Óláfs saga Tryggvasonar, udg. Ólafur Halldórsson, Parcevals saga, udg. Helen Maclean (konsulent Helle Jensen), Partalopa saga, udg. Lise Præstgaard Andersen (udkommer i 1983, konsulent Jonna Louis-Jensen), Tómas saga erkibiskups, udg. John Simpson (konsulent

Agnete Loth), Tíodels þáttir, udg. Tove Houen Ohlsson (konsulent Jonna Louis-Jensen).

Agnete Loth er medredaktør af tidsskriftet *Acta Philologica Scandinavica*.

Jonna Louis-Jensen er Associate Editor af *Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies*.

Peter Springborg er redaktør for en oversættelses-serie (se ovenfor).

Publikationer:

Eiríksson, E.P.: Et levende kultursprog. Audhumla. Nordisk Kulturtidsskrift 4, 1983, s. 12–14, København 1983.

Jensen, H.: Eiríks saga víðförla, udgivet af Helle Jensen (Editiones Arnarnagæanæ, ser. B, vol. 29, red. Jonna Louis-Jensen). København 1983, CCLIV+147 s.

Loth, A.: Útrokskaps hævn. Motivet Stith Thompson Q 478.1.4. i nogle islandske kilder. Gripla V, s. 216–56, Reykjavík 1983.

Louis-Jensen, J.(red.), Andersen, L.P.: Partalopa saga, edited by Lise Præstgaard Andersen (Editiones Arnarnagæanæ, ser. B, vol. 28). (Indledn. s. LXXXIII–LXXXIX og CI–CIII: Jonna Louis-Jensen). København 1983, CIV+201 s.

Louis-Jensen, J. (red.), Karlsson, S.: Guðmundar sögur biskups I. Ævi Guðmundar biskups, Guðmundar saga A. Stefán Karlsson bjó til prentunar (Editiones Arnarnagæanæ, ser. B, vol. 6). København 1983, CCVI+262 s.

Overgaard, M.(red.): The Arnarnagæan Institute and Dictionary, Bulletin 14 1981–83 (udarbejdet af medarbejderne ved Det arnarnagæanske Institut og Den arnarnagæanske Kommissions Ordbog). København 1983, 31 s.

Mariane Overgaard

4: Institut for Dansk Dialektforskning

Historie:

1909: Udvalg for Folkemaal nedsættes af foreningen Danmarks Folkeminder. 1922: Udvalg for Folkemaal etableres som permanent arkiv og forskningsinstitution med faste medarbejdere. Adresse: Tøjhusgade 9. 1939: Udvalg for Folkemaal flytter til Universitetsbiblioteket, Fiolstræde 1. 1960: Udvalg for Folkemaal knyttes til Københavns universitet som Institut for dansk Dialektforskning. Adresse: St. Kannikestræde 13. 1977: Institutet flytter til KUA, Njalsgade 80.

Stab:

Professor: Inger Ejkskjær. Lektorer: Inger Bévort, Marie Bjerrum, Britta Olrik Frederiksen, Finn Køster, Jørgen Larsen, Bent Jul Nielsen, Magda Nyberg, Inge Lise Pedersen og Karen Margrethe Pedersen.

Teknisk-administrativt personale: 35 t. ugl.: 1, 25 t. ugl.: 1, 20 t. ugl.: 2.

Forskningsvirksomhed:

De danske dialekter, som sprogformer og som kulturelt og socialt udtryk, er instituttets centrale forskningsområde.

Institutet, der som institution har bestået siden 1922, har med sine betydelige samlinger en funktion som landsdækkende arkiv (i samarbejde med Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning, ÅU) for indsamlet dialektmateriale (optegnelser og båndoptagelser). Der foregår stadig indsamling ved instituttets medarbejdere, ligesom der indsendes materiale fra interesserede, herunder en kreds på ca. 100 lokale medarbejdere ud over østifterne.

Det indsamlede materiale gøres anvendeligt bl.a. ved udskrivning på ordsedler og ved aflytning af båndoptagelser. De aflyttede båndtekster lagres i et vist omfang ved hjælp af EDB.

Den videnskabelige udnyttelse af materialet kan rette sig mod dialekternes udtryksmæssige ejendommeligheder: lyd- og bøjningsforhold, lydlige og syntaktiske strukturer osv., eller mod det mere indholds-mæssige: ordforrådet, ordbetydningerne, den kulturelle baggrund osv. I begge tilfælde kan forskellige synspunkter være fremherskende: det geografiske, det historiske og andre faktorer, der er af betydning for forekomsten.

Ved siden af den rent sprogbeskrivende virksomhed arbejdes der med udforskningen af dialekternes rolle i forskellige sociale sammenhænge og i denne forbindelse også med det komplicerede samspil mellem dialekter og rigsmål i det moderne samfund.

Ordbogsarbejder:

Ordbog over de danske ømaal. Dette omfattende projekt kan efter sin indretning betegnes som en ordbog, men har et langt videre sigte end ordbøger i almindelighed. Ordbogen dækker hele ordforrådet (altså ikke kun de dialektale særord) i dialekterne på Sjælland, Syðerne og Fyn (med tilhørende småøer). Der redegøres for ordenes udtale, bøjning og betydning. I artiklernes udtaleafsnit anføres lydskriftformer der er normaliseret på grundlag af fonematiske analyser af enkelt-dialekterne. Der gøres rede for ordenes bøjning, enten ved opstillede paradigmer eller ved angivelse af hvilke bøjningsklasser ordenes tilhø-

rer. Betydningsafsnittene indeholder udover definitionen et ofte fyldigt citatafsnit hvor ordenes anvendelse eksemplificeres. Da dialekterne fortrinsvis har været talt i bondesamfund, og da ordbogens materiale i saglig henseende fortrinsvis dækker perioden 1800-1920, indtager det 19. århundredes bondekultur en central plads i ordbogen. Redskaber, arbejdsprocesser m.m. der tilhører denne kultur beskrives udførligt, idet det tilstræbes at klarlægge forbindelsen mellem sagforhold og sprogligt udtryk. Projektet befinder sig i redaktionsfasen, og i 1983 er redaktionen og gennemlæsningen fortsat med en række afsnit af bogstav E og F. Der foreligger nu ca. 3100 A4-sider tryklærdigt manuskript foruden indledning og kilde- og forkortelseslister. Der foretages i begrænset omfang løbende supplerung af ordbogssamlingerne ved direkte optegnelser, udsendelse af spørgelister, ekscerpering af litteratur og båndoptagelser samt EDB-søgning i transskriberede båndoptagelser. Aktivitet ved ordbogsredaktionen er syv af instituttets medarbejdere, de fleste af disse i hovedparten af arbejdstiden (Inger Bévort, Marie Bjerrum, Britta Olrik Frederiksen, Finn Køster, Jørgen Larsen, Inge Lise Pedersen, Karen Margrethe Pedersen).

Igangværende ordbogsarbejder, der dækker mindre områder, vedrører dialekten på Sydsamsø (Inger Ejkskjær i samarbejde med prof. emer. Poul Andersen) og den i 1930'erne uddøde danske dialekt i Angel (Magda Nyberg og Bent Jul Nielsen). I begge tilfælde ledsages den leksikografiske fremstilling af en redegørelse for den pågældende dialekts lydsystem. En artikel om Angeldialekten og det nævnte ordbogsprojekt vil blive trykt i *Kopenhagener Beiträge zur germanistischen Linguistik* 1984.

Lydlige og fonologiske undersøgelser:

Marie Bjerrum undersøger udbredelsen af lydændringen *u > ø* i sjællandsk.

Inge Lise Pedersen har som led i sit arbejde med emnet sprog og urbanisering på grundlag af en række båndoptagelser med (især ældre) indfødte odenseanere, hovedsagelig fra arbejder- og håndværkermilieu, undersøgt, hvilke fynske dialekttræk der genfindes i bysproget, og hvilke nyudviklede regional-sprogstræk der hører hjemme i dette sprog. Formålet har været at indkredse en eventuel regional norm mellem rigsmålsnormen og de mere dialektnære varianter af fynsk.

Bent Jul Nielsen har fortsat sin analyse af lydsystemet i nogle vendelbodialekter. I manuskript foreligger første del, der på grundlag af optegnelser i Tornby behandler forholdene i nordvendssyselsk. Der redegøres her bl.a. for det meget komplicerede vokalsystem, der m.h.t. antallet af distinktive enheder næppe har sit sidestykke. Et særligt problemkompleks udgør de også meget specielle kvantitative

forhold, der bl.a. består i, at der både findes vokaler med obligatorisk længde og vokaler med skiftende længde. Inden for konsonantsystemet findes en række gamle træk, der inden for det danske sprogområde kun har deres sidestykke i bornholmsk.

Grammatisk-stilistiske undersøgelser:

Nær afslutning er en undersøgelse af sproget i et tekstcorpus bestående af EDB-lagrede lydbandaflæsninger. Der er konstateret visse signifikante frekvensforskelle (m.h.t. ordklasser, sætningskategorier m.m.) mellem saglige og anekdotiske tekster og (i mindre omfang) mellem mænds og kvinders tekster. Der er foretaget en fortolkning af resultaterne og en sammenligning med tilsvarende norske og svenske undersøgelsesresultater (Magda Nyberg og Karen Margrethe Pedersen).

Ord-, orddannelses- og ordforrådsundersøgelser:

Specialundersøgelser i forbindelse med arbejdet ved Ømålsordbogen vedrørende ord(grupper) og betydningsområder samt visse adjektivsuffikser foretages af Marie Bjerrum, Britta Olrik Frederiksen og Inge Lise Pedersen. Ordforrådet i nogle jyske dialekter inden for betydningsfeltet 'for lidt saltet' undersøges af Inger Ejkskjær, der endvidere har skrevet en afhandling om dialektale adjektiver på *-let(t)/-løddet* og *-lagt* (offentliggøres i *Festskrift til Sigurd Fries*). Endelig er der arbejdet videre med en undersøgelse af udbredelsen i danske dialekter af bestemte grupper af tyske låneord (Magda Nyberg).

Dialektgeografi:

I arbejdet med det fælleseuropæiske sprogatlas (*Atlas Linguarum Europae*) har Inger Ejkskjær medvirket i samarbejde med Poul Andersen. Atlasværket dækker alle sprog og hoveddialekter vest for Ural. ALE-arbejdet indledtes med besvarelser fra de nationale komitéer af 546 leksikalske spørgsmål om ord fra forskellige betydningsområder: navne for himmel, jord, måne, for hvilke der findes ord i alle sprog, ord for vejrlig, talord, slægtskabsbetegnelser, ord for visse dyr, træer og planter. – Den første publikation, der står umiddelbart foran udgivelse, vil indeholde indledning og en serie kort med legender og kommentarer og vil illustrere nogle af hovedtankerne bag værket: ALE skal fremlægge forskningsresultater i form af kartografiske ordundersøgelser, men skal også tjene som forskningsinstrument ved at bringe grundmateriale, der kan anvendes til afdækning af f.eks. låneords veje på kontinentet og dermed af vigtige kulturstrømninger, endvidere til såkaldt substratforskning, f.eks. ved opsporing af keltiske ord, som kan have overlevet på germansk eller romansk

område. Kortene vil også kunne vise de sproglige barrierer mellem forskellige sprogfamilier, og hvordan sådanne barrierer overskrides, hvordan den samme billeddannelse eller metaforik kan ligge bag navnet på f.eks. 'istap' i forskellige sprog, hvordan forskellige kulturområders tro/overtro kan afspejles i navne på f.eks. 'regnbue' og 'torden'.

I beretningsåret har Inger Ejkskjær foretaget en ordhistorisk (etymologisk) gennemgang af atlasmateriale fra alle de germanske dialekter til værkets emnegruppe 4 (nr. 106-137) samt en kritisk gennemgang af en række kort med tilhørende kommentarer til emner fra de ældre grupper. Der er endelig arbejdet med det danske ordstof til de kommende kort.

Studier i ældre sprog:

I en næsten afsluttet afhandling diskuteres på ordgeografisk og tekstfilologisk grundlag, hvorvidt man i Danmark har kendt og på egen hånd oversat dele af Mechtild von Hackeborns *Liber specialis gratiae*, eller om de danske Mechtild-tekster er antologistykker, der fortrinsvis er indkommet fra svensk (Britta Olrik Frederiksen).

I forbindelse med en ligeledes omtrent tilendebragt undersøgelse af dansk sprog ca. 1350-1400 fremlægges en principiel drøftelse af forholdet mellem (det overleverede) skriftsprog og (det ikke-overleverede) talesprog fra middelalderen; der gives en udførlig beskrivelse af tolkning af skriftsproget i periodens største dansksprogede kilde AM 26,8^o og en vurdering af dens betydning for diskussionen af de gammeldanske dialektkriterier (samme).

Bibliografi og biografi:

Indsamling og bearbejdelse af materiale til den refererende Bibliography of Scandinavian Philology (Jørgen Larsen).

Biografiske studier vedrørende danske sprogforskere med henblik på bidrag til Dansk biografisk leksikon (Marie Bjerrum).

Sprogsociologiske undersøgelser:

Fortsat deltagelse (i samarbejde med prof. M. Baumann Larsen, AUC) i projektet Sproglig urbanisering – normkonflikt eller tilpasning. Delprojektet sigter mod at beskrive de sproglige virkninger af urbanisering i en fynsk oplandskommune. I det forløbne år er der sammen med førsteamanuensis Jo Kleiven, Lillehammer, der fungerer som socialpsykologisk konsulent for projektet, arbejdet med at finde egnede lokale indikatorer til at kvantificere de sociale netværks styrke og tæthed, og der er arbejdet på at fremstille et testbånd med sprogrøber spændende fra lokal dialekt til rigsmål; jf. iøvrigt ovenfor under lydlig undersøgelse (Inge Lise Pedersen).

Samlinger:

Ømålssamlingerne er forøget med ca. 6000 ordsedler, de jyske samlinger med ca. 8000. Manuskript-samlingen er forøget med 2 numre. Der er overspillet en række båndoptagelser foretaget af Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning i årene 1937-61 (spilletid: 104 timer). Der er foretaget 33 båndoptagelser à ca. 45 min., heraf 18 fra Øerne, 15 fra Jylland. Desuden er der indgået 12 optagelser fra Øerne, foretaget af regionalradioen i Næstved i forbindelse med en serie dialektudsendelser i 1981.

Information m.v.:

Der er besvaret en række henvendelser fra offentligheden vedrørende dialektale spørgsmål samt efter anmodning leveret overspilninger af dialektprøver og undervisningsmateriale til en række institutioner, herunder bl.a. universiteter i udlandet. Gæsteforskere har fået vejledning i og hjælp til udnyttelse af instituttets samlinger. Konsulenttjeneste er ydet i forskellig sammenhæng, bl.a. til TV's kulturafdeling og til Institut for Grænseregionsforskning.

Der er af medarbejdere ved instituttet holdt en række foredrag om danske dialekter efter henvendelse fra lokale foreninger, ligesom medarbejdere har medvirket i en serie fjernsynsudsendelser, der beskæftigede sig med sprog og dialekter.

Redaktionsvirksomhed m.m.:

Instituttets tidsskrift, *Danske Folkemål*, redigeres af instituttets publikationsudvalg, p.t. Magda Nyberg, Inger Ejkskjær og Finn Køster. Britta Olrik Frederiksen redigerer Årsberetning for Selskab for nordisk Filologi. Inger Ejkskjær er medlem af hovedredaktionen af *Atlas Linguarum Europae*. Jørgen Larsen er redaktionssekretær for *Acta Philologica Scandinavica*. Marie Bjerrum er medlem af Dansk Sprognavn samt nævnets arbejdsudvalg og dets tremandsudvalg vedrørende den nye udgave af Retskrivningsordbogen.

Publikationer:

Bjerrum, M.: Peter Skautrup. Dansk biografisk Leksikon 13, Sv. Cedergreen Bech, s. 416-17, København vn 1983.

– : Peter Skautrup 21/1 1896 – 5/8 1982. *Danske Folkemål* 25, s. 75-80, København 1983.

Ejkskjær, I.: Suffikset -laden i danske dialekter. *Danske Folkemål* 25, s. 15-73, København 1983.

Køster, F., Pedersen, I.L., Pedersen, K.M.: Om udbredelsen af det sjællandske kortvokalstød. *Danske Folkemål* 25, s. 9-14, København 1983.

Larsen, J.: Nogle nordiske dialektordbøger og deres

holdning til det ældre kildemateriale. *Folkmålsstudier* 28, s. 111–19, Åbo 1983.

Nielsen, B.J., Nyberg, M.: Tilrettelæggelse af en notation for og editering af båndoptagne sangtekster i dialektal sprogform. Æ har høør... Sønderjyder synger. Et vischæfte., Kirsten Sass Bak, Elsemarie Dam-Jensen, Birgit Lauritsen, s. 16–82, Aabenraa 1983.

Nyberg, M., Larsen, M.B.: Elevsproget. Skolen og Dialekten, Hirtshals Kommune samt Elisabeth Hansen og Jørn Lund, Danmarks Lærerhøjskole, s. 19–24, Frederikshavn 1983.

–, Larsen, M.B.: Elevernes opfattelse af eget sprog. Skolen, Samfundet og Dialekten, Elisabeth Hansen og Jørn Lund, s. 107–51, Frederikshavn 1983.

Pedersen, I.L.: Optegnelser fra Hølevadgården (anmeldelse). *Fortid og Nutid* 30,3, s. 254–55, København 1983.

–: Sproglig urbanisering – normkonflikt eller tilpasning. *Folkmålsstudier* 28, s. 199–204, Åbo 1983.

Pedersen, K.M.: Om transskription af båndoptagelser og anvendelse af teksterne til leksikografiske og syntaktiske undersøgelser. Et EDB-projekt. *Folkmålsstudier* 28, s. 131–38, Åbo 1983.

Bent Jul Nielsen

5: Institut for Navneforskning

Historie:

Institut for Navneforskning er oprettet 13. juli 1910 som kontor for et dette år af ministeriet for kirke- og undervisningsvæsen nedsat Stednavneudvalg. Dets videnskabelige virksomhed var indtil 30. september 1960 samlet i et selvstændigt institut under henholdsvis kultur- og undervisningsministeriet. 1. oktober 1960 blev dette institut omdannet til et institut for navneforskning under Københavns Universitet.

Instituttet havde fra 1917 til 1939 lokaler i Rigsarkivet, Rigsdagsgården, fra 1939 til 1966 i Universitetsbiblioteket, Fiolstræde og fra 1966 til 1977 i Rosenborgannekset, Rosenborggade. Fra 1977 har instituttet haft til huse på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80.

Opdeling af instituttet eller sammenlægning med andre institutter har ikke fundet sted.

Stab:

Professor: John Kousgård Sørensen. Lektorer: Gordon Albøge, Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen, Bent Jørgensen, Eva Meldgaard, Birte Hjorth Pedersen, Lis Weise.

Teknisk-administrativt personale: 32 t.ugl.: 1. 24 t. ugl.: 2.

Forskningsvirksomhed:

Institut for Navneforskning er landets eneste sted- og personnavnearkiv. De store samlinger, som udgør det nødvendige fundament for videnskabelig udforskning af dansk navneforråd, er opbygget gennem de sidste 70 år og suppleres og revideres til stadighed.

Instituttets centrale forskningsområde: *danske propriér*, specielt stednavne og personnavne er tæt forbundet med udnyttelsen af data fra disse samlinger. Den videnskabelige udnyttelse af materialet består hovedsageligt i 1) historisk baserede analyser af propriér, med henblik på udvidelse af vort kendskab til f.eks. sproghistorie, religionshistorie o.s.v. 2) lingvistiske analyser, hvor proprierne ansues som sproglige størrelser og 3) sociologisk orienterede analyser, hvor blandt andet navnenes samfundsmæssige funktioner søges belyst.

Stednavne:

Indenfor stednavneforskningen er udgivelsen af serien *Danmarks Stednavne* en hovedopgave. Serien er påbegyndt i 1922 og er en amtsvis ordnet udgave af bebyggelses- og naturnavne. Hovedformålet med serien er at meddele filologisk baserede tolkninger af navne fra hele landet. Den etymologiske navneanalyse bygger i denne serie på et udtømmende middelalderligt navnestof. Der gives for hvert amt en samlet oversigt over de hyppigst forekommende stednavneefterled og -endelser samt en indledning om bebyggelsens historie. Seriens brugere skal derfor ikke blot søges inden for en snæver onomastisk interesseret kreds, men omfatter f.eks. også arkæologer, topografer, geografer og historikere, herunder også landbrugshistorikere og lokalhistorikere. Hidtil er udkommet 18 bind i serien. Under udarbejdelse er *Stednavne i Københavns amt* (ved Bent Jørgensen) *Stednavne i Sorø amt* (ved Lis Weise) og *Svendborg amts naturnavne* (ved Birte Hjorth Pedersen).

Sagligt afgrænsede stednavnegrupper analyseres i flere igangværende forskningsprojekter. Etymologisk behandling af det alfabetisk ordnede materiale til *Danske Sø- og Ånavne* er fortsat. Hidtil er udkommet 4 bind (fra A-L) og bind 5 (fra M-R) er trykk klart (John Kousgård Sørensen). Fortsatte undersøgelser pågår ligeledes af stednavneefterledet *-by* (Birte Hjorth Pedersen) og suffikset *-inge*, og 1 bind om indbyggernavne på *-inge* er udgivet (Lis Weise). Navne på *gårde i landsbyer* er en undersøgelse af navnenes art og kontinuitet siden middelalderen. *Gade- og gadebenævnelser* skal vise udviklingen fra tilfældig, spredt omtale til obligatorisk navnebrug i et københavnsk materiale (Bent Jørgensen).

Populære fremstillinger af stednavneundersøgelser inden for et lokalt afgrænset område er projekter som

hyppigt tages op hos instituttets medarbejdere. I dette år er stednavne fra Grindsted-Billund egnen og på Midtsjælland blevet bearbejdet til fremlæggelse for et ikke-fagkyndigt publikum (Gordon Albøge og Lis Weise).

Instituttets store *Danelagssamling* udnyttes som kilde til vidnesbyrd om vikingetidsbosættelse i England. En undersøgelse over nordiske stednavne i Nordengland og Sydvestskotland er snart afsluttet, og herefter påbegyndes analyse af nordiske stednavne i East Anglia. (Gillian Fellows-Jensen).

Stednavne som *sproglige størrelser* indgår i flere aktuelle forskningsprojekter. En undersøgelse af *kompositas*, herunder sammensatte stednavnes semantiske og syntaktiske forhold er blevet fortsat, og en undersøgelse af *bestemthedsformer* i danske stednavne er påbegyndt. (Gordon Albøge). Under udarbejdelse er endvidere analyse af *simplekse* (usammensatte) *appellativer* (f.eks. Lund, Ris) i funktion som stednavne, hvor materialet er begrænset til danske sognenavne (Lis Weise) og en undersøgelse af topografiske navne i funktion som bebyggelsesnavne (Gillian Fellows-Jensen).

Stednavnes samfundsmæssige funktion er et af hovedformålene med analysen af *Stednavneskifte i Danmark*. Fænomenet epexegetisk tilføjelse (f.eks. Valløby) er blevet undersøgt i forbindelse med et forsøg på afgrænsning af begrebet stednavneskifte over for andre navneændringer. (Vibeke Dalberg).

Personnavne i stednavne:

De personnavne, der indgår i stednavne er genstand for analyse i flere projekter: Personnavne som forled i bebyggelsesnavne som kilde til den historiske udvikling af den nordiske bosættelse i England (Gillian Fellows-Jensen) og Personnavne i danske sognenavne med hensyntagen til fordeling af typer og sammensætninger (Birte Hjorth Pedersen). Undersøgelsen: Slægtsnavnet og dets former i danske herregårdsnavne angår først og fremmest slægtsnavnets morfologiske form. Tre typer er repræsenteret i det danske herregårdsmateriale: former på -s, på -(e)n samt stamform. Især problemer i forbindelse med de to sidste former behandles, herunder den udenlandske indflydelse som utvivlsomt gør sig gældende. (Vibeke Dalberg).

Personnavne:

Den stigende interesse for forskning inden for personnavne som har kunnet iagttages i de senere år synes at fortsætte og giver sig i 1983 blandt andet udtryk i udsendelsen af første nummer af et nordisk personnavnetidsskrift: *Studia anthroponymica Scandinavica*.

Patronymer i Danmark. Runetid og middelalder, er

nu færdigbehandlet og klar til udgivelse, mens fortsættelsen: *Patronymer i nyere tid* er under udarbejdelse. Projektet er en diakronisk redegørelse for de forskellige patronymtypers oprindelse, udvikling og anvendelsesområder. (John Kousgård Sørensen).

Studier i københavnske fornavne 1650-1950 udnytter materiale fra navne på børn døbt eller navngivet i Vor Frue sogn i København. Materialet skønnes velegnet til at belyse en række aktuelle problemer inden for personnavneforskningen således f.eks.: »Idolnavne« gennem tiderne; Fænomenet flere fornavne; Mandsnavne: kvindenavne. Får kvinderne flere fornavne end mændene og får de flere forskellige fornavne; Navnesociologi. En frekvenstabel skal opstilles for det samlede materiale. I undersøgelsen: *Moderne dansk personnavneskik - fornavne, mellemnavne, slægtsnavne* forsøges givet en definition af de tre navnetyper og en beskrivelse af brugen af dem fremlægges. *Regionale og sociale aspekter på dansk fornavneskik i København over for Sydvestjylland omkring år 1900* er en sammenligning af navnene på 400 københavnske og 400 jyske dåbsbørn. Der konkluderes at københavnernes har forkærlighed for at give deres børn mere end ét navn, og at det totale antal af fornavne såvel som antallet af forskellige fornavne følgelig er størst i hovedstaden. (Disse 3 undersøgelser udføres af Eva Meldgaard).

Moderne navngivning behandles i undersøgelsen: *Sociale aspekter på moderne danske fornavne* set gennem ansøgninger om tilladelse fra Kirke- og Justitsministerierne til at måtte benytte sig af ikke-autoriserede navne. Materialet, der indtastes på en terminal og lagres til videre forarbejdning, analyseres ud fra blandt andet følgende kriterier: Påvirker forskelle i forældrenes sociale eller familiære status navnevalget? Er alle befolkningslag repræsenteret i undersøgelsen? Er der forskel i navnevalget med og uden kirkelig handling? (Birte Hjorth Pedersen). Denne undersøgelse er direkte affødt af instituttets rådgivende funktion over for Justits- og Kirkeministerierne med hensyn til personnavne.

Retskrivning:

Også instituttets udarbejdelse af en *retskrivningsliste for stednavne i Jylland* er affødt af instituttets udadvendte virksomhed, nemlig som rådgiver for Kulturministeriet i retskrivningsanliggender om stednavne. Materialet til listen indtastes fra en skærmterminal og trykning af manuskriptet skal ske ved hjælp af Reckus fotosætter Photodoc. (Birte Hjorth Pedersen).

EDB:

EDB-behandlingen af navnematerialet er fortsat og EDB er, foruden i de ovenfor omtalte projekter, taget

i brug i f.eks. undersøgelserne af stednavnetyperne: -by og -inge, plus flere. Interessen for EDB-behandling af navnemateriale er tiltagende, og instituttet har flere planer om indkodning af såvel person- som stednavnemateriale, f.eks. navne til en eftermiddagsalderlig ordbog. På grund af manglende ressourcer vil dog kun de allerede igangværende projekter blive fortsat. (Birte Hjorth Pedersen og Lis Weise).

Samlinger:

I 1983 er instituttets samlinger forøget med optegnelser af stednavne og personnavne i Frederiksborg, Holbæk, Københavns og Sorø amter samt i Hanherederne. Endvidere er marknavnesamlingerne og personnavnesamlingerne forøget med udskrifter fra markbøger fra 1680'erne, men navnetilvæksten er i 1983 mindre end sædvanlig, fortrinsvis på grund af den forringede medhjælpsbevilling til aflønning af studenter. For de kommende år planlægger instituttet en landsdækkende indsamling af navne på gårde, huse, sommerboliger m.v., idet der har kunnet konstateres en øget brugerinteresse inden for disse navnekategorier, og det forhåndenværende navnemateriale utilstrækkelighed er herved blevet klart dokumenteret. Da den gennemførte adressering ved hjælp af gadenavn + nummer fjerner det nødvendige identifikationsbehov, som gård- og husnavnene hidtil har opfyldt, er det efter instituttets vurdering også af den grund påkrævet, at indsamlingsarbejdet sættes i gang nu. Arbejdet tænkes i første omgang organiseret som en indberetningsindsamling, der ved bistand fra Post- og telegrafvæsenet sigter mod at få alle landets postbude som meddelere.

Studier i ældre sprog:

Enkelte projekter har ikke specielt onomastisk sigte, men er mere alment sprogligt orienterede mod udforskning af det ældre danske sprog. Der arbejdes på sagregistre til Sokkelund herreds tingbøger (John Kousgård Sørensen og ordbogsredaktør Ebba Hjorth) og en 8 binds udgave af Danmarks gamle ordsprog er under forberedelse. Hidtil er udkommet 4 bind (John Kousgård Sørensen og lektor Iver Kjær). En landbohistorisk læsebog, som indeholder oversættelse/modernisering af ældre tekster er under udarbejdelse (ved Bent Jørgensen og lektor Erik Helmer Pedersen).

Redaktionsvirksomhed:

Vibeke Dalberg er formand og Bent Jørgensen er sekretær for Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning (NORNA) Disse to redigerer publikationen: Navne i Norden, mens NORNA-rapporten: Bebyggelsers og bebyggelsesnavnes alder redigeres af

Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen, Bent Jørgensen og John Kousgård Sørensen.

Gillian Fellows-Jensen har sammen med lektor Bengt Holbek redigeret det humanistiske fakultets forskningsrapporter, publiceret i: Hvad sker der i elfenbenstårnet?

Bent Jørgensen står som redaktør af en publikation, der skal udsendes i anledning af Stednavneudvalgets 75 års jubilæum i 1984. Eva Meldgaard er medredaktør af personnavnetidsskriftet *Studia anthroponymica Scandinavica* og John Kousgård Sørensen er medredaktør af tidsskriftet *Namn och Bygd*.

Gæster:

Drs. R. Rentenaar, P.J. Meertens-Instituut voor Dialektologie, Volkskunde en Naamkunde, Amsterdam, har arbejdet på instituttet i flere perioder.

Lindsay J. Macgregor, B.A., University of St. Andrews, der studerer bosættelse på Shetlandsøerne og Færøerne, har siden september arbejdet med materiale fra instituttets færøske navnesamling.

Publikationer:

Dalberg, V.: Nordisk namnforskning 1982 (Afsnitte om Danmark). NORNA-rapporter 24, s. 157-68, Uppsala 1983.

-, Jørgensen, B.: Navne i Norden. Oversigt over nordiske navneinstitutioner og navnesamlinger. NORNA-rapporter 25. Uppsala 1983, 224 s.

Fellows-Jensen, G.: Lancashire and Yorkshire names. *Northern History* XIX, s. 231-37, Leeds 1983.

-: Et forsigtigt forslag til klassifikation af fornavne efter navngivningsprincipper. NORNA-rapporter 23, s. 50-63, Uppsala 1983.

-: Anthroponymical specifics in place-names in -by in the British Isles. *Studia Anthroponymica Scandinavica*. Tidsskrift for nordisk personnavnsforskning 1, s. 45-60, Uppsala 1983.

-: Scandinavian settlement in the Isle of Man and Northwest England: the place-name evidence. *The Viking Age In The Isle of Man. Select papers from The Ninth Viking Congress, Isle of Man, 4-14 July 1981.*, Udg. C. Fell, P. Foote, J. Graham-Campbell, R. Thomson, s. 37-52, London 1983.

-: Stednavnernes vidnesbyrd om nordisk bosættelse i Nordvestengland og Sydvestskotland. Selskab for nordisk filologi. Årsberetning 1981-1982, s. 39-47, København 1983.

Jørgensen, B.: Dansk stednavneleksikon - Jylland sydlige del. Fyn med omliggende øer. København 1983, 156 s.

Kjær, I., Sørensen, J.K.: Peder Syv Danske Ord-

- sproge I, København 1682 (Danmarks gamle Ordsprog VII:1). København 1983, 632 s.
- Meldgaard, E.V.: Diminutiv, hypokorisme, kortnavn og kortform. Personnamsterminologi. NORNA-rapporter 23, s. 98-108, Uppsala 1983.
- : Moderne dansk personnavnestatistik. Den 2. nasjonale konferansen i namnegransking, s. 46-48, Oslo 1983.
 - : Moderne dansk personnavneskik - fornavn, mellemnavne, slægtsnavne. *Studia anthroponymica Scandinavica*. Tidsskrift for nordisk personnavnsforskning 1, s. 107-22, Uppsala 1983.
- Pedersen, B.H.: Retskrivningsliste for jyske stednavne fremstillet ved hjælp af EDB. Den 2. nasjonale konferansen i namnegransking, Institutt for namnegransking, redaktør: Botolv Helleland, s. 28-31, Universitetet i Oslo 1983.
- : Hvad forstås der ved termen mellemnavn? Personnamsterminologi. NORNA-rapporter 23, Redigeret: Göran Hallberg, Stig Isaksson, Bengt Pamp, s. 78-86, Uppsala 1983.
- Sørensen, J.K.: Institut for Navneforskning. Navne i Norden. Oversigt over nordiske navneinstitutioner og navnesamlinger. NORNA-rapporter 25, Vibeke Dalberg, Bent Jørgensen, s. 9-26, Uppsala 1983.
- : Patronym. Term og begreb. Personnamsterminologi. NORNA-rapporter 23, Göran Hallberg, Stig Isaksson, Bengt Pamp, s. 139-44, Uppsala 1983.
 - : Patronymics in Denmark and England. London 1983, 24 s.
- Weise, L.: Stednavnetolkning og EDB. Den 2. nasjonale konferansen i namnegransking udg. Botolv Helleland, s. 22-27, Oslo 1983.
- : Danske indbyggernavn på-inge. København 1983, 191 s.

Lis Weise

Øvrige europæiske sprog

1: Engelsk Institut

Historie:

I sommeren 1966 fik faget engelsk indrettet institut i Store Kannikestræde 18, men instituttet fik først til-
lagt annuum i finansåret 1966/67. Pr. 1. februar
1970 flyttede Engelsk Institut til Højbro Plads 7 og
fik derudover i januar 1972 tildelt lokaler i Lille Kir-
kestræde 1 og i januar 1974 i Købmagergade 52,
hvor studienævnet fik kontor. Undervisningen fandt
fortsat sted i universitetets bygninger i den indre by,
medens instituttets øvrige funktioner var fordelt på
de nævnte tre adresser med administrationen place-
ret i Lille Kirkestræde indtil udflytningen til Njals-
gade i januar 1976. På dette tidspunkt var Ama-
gerbyggeriet langt fra afsluttet, og først efter et års tid
var samtlige de instituttet tiltænkte lokaler dispo-
nible.

Stab:

Professorer: Eric Jacobsen (prorektor indtil 31.5.83),
Paul Levine, Bent Nordhjem, Holger Steen Sørensen
og Arne Zettersten (institutbestyrer). Gæsteprofe-
sor: Richard Pells. Lektorer: H.E. Andersen, Grå
Borup-Nielsen, Graham Caie, Anne Clauss (orlov),
Bent Conrad, Niels Davidsen-Nielsen, Cay Dolle-
rup, Jan Ulrik Dyrkjøb, Dorrit Einersen, Else
Fausbøll, Allan Findlay, Claus Færch, Niels Bugge
Hansen, Arnt Lykke Jakobsen, Inge Kabell, Christi-
an Kock (stedfortræder for bestyrer), Hanne Laurid-
sen, H.O. Marquardsen, Jørgen Erik Nielsen, Inge-
borg Nixon, Holger Nørgaard, Viggo Hjørnager Pe-
dersen, Gorm Schou Rode, Henrik Rosenmeier, Bru-
ce Clunies Ross, Steen Schousboe, Jørgen Sevaldsen,
Niels Jørgen Skydsgaard, James Stewart, Henrik
Strandgaard, Niels Thorsen, Torben Thrane og
Henning Ørum.

Seniorstipendiater: Kirsten Haastrup og Henrik
Specht. Kandidatstipendiater: Jørgen Christian
Hansen og Jørgen Staun.

Eksterne lektorer: 3. Undervisningsassistenter i for-
årssemesteret: 3, efterårssemesteret: 11. Teknisk-ad-
ministrativt personale: fuldtid: 3, 37 t. ugl.: 1, 32
t. ugl.: 1, 31 t. ugl.: 1, 20 t. ugl.: 1. EFG-elever: 1.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er det engelske sprog
og den kultur, der bæres af sproget og omfatter stort
set alle områder inden for sprog, kultur og litteratur i
hele den engelsksprogede verden – ud over Storbri-
tannien først og fremmest USA og dele af Common-

wealth. Hertil kommer, at engelsk i dag er det inter-
nationale kommunikationssprog par excellence.
Genstandsområdet for instituttets forskning er såle-
des karakteriseret ved sit enorme omfang, hvortil
kommer, at vi inden for fagets forskellige områder i
vid udstrækning tilgodeser såvel teoretiske og meto-
diske som praktiske forskningsinteresser.

Forskningsaktiviteten udøves inden for følgende
tre hovedområder:

a) Selve det engelske sprog. Forskningen vedrører
det engelske sprogs historie samt moderne former for
engelsk talesprog, primært britisk og amerikansk
engelsk.

b) Den engelsksprogede litteratur og kultur. Igen
ligger hovedvægten på Storbritannien og USA; men
i ikke ringe omfang forskes der desuden i litteratur
fra andre engelsksprogede områder (Australien, Af-
rika, Canada samt anglokeltisk litteratur).

c) De samfundsforhold der eksisterer eller har ek-
sisteret i de engelske sprogområder (navnlig Storbri-
tannien og USA).

Inden for alle tre områder konstateres en stigende
interesse for at behandle forskningsgenstanden ud
fra en kontrastiv synsvinkel (jfr. den nedenstående
specifikation) med særligt henblik på det danske ud-
gangspunkt. Instituttet lægger i denne sammenhæng
vægt på skabelsen af et forskningsmiljø, der står i
frugtbar vekselvirkning med den internationale
forskning på området og instituttets danske omgi-
velser.

1. Sprogforskning:

Fremmedsprogsindlæring:

Projekt i fremmedsprogs-pædagogik (PIF) udføres i sam-
arbejde med forskere fra andre institutter og institu-
tioner. Projektet ledes af Claus Færch. En gruppe
medarbejdere ved projektet har i 1983 afsluttet en
større monografi, der dels formidler en række forsk-
ningsresultater fra projektets elevsprogsundersøgel-
ser, dels kan tjene som indførende lærebog i frem-
medsprogs-pædagogik. Endvidere er afsluttet manu-
skriptet til en artikelsamling omhandlende diskurs-
analyse, ligeledes på basis af PIFs elevsprogs-korpus
(redigeret af Esther Glahn og Anne Holmen). Af de i
1982 igangsatte delprojekter er to blevet fortsat i
1983:

1. »Interaktionelle og sprogpsykologiske aspekter
i fremmedsprogsindlæring og -kommunikation«
(samarbejde mellem Institut for Lingvistik, Aarhus
Universitet, og PIF). Projektet, der støttes af Statens
humanistiske Forskningsråd, har i 1983 indsamlet ti
timers videooptagelser af engelsk- og tyskundervis-
ning i gymnasiet samt udført en række pilotundersø-
gelser med henblik på anvendelsen af introspektive
metoder.

2. »Cross-cultural Speech Act Realization Project« (i samarbejde med Institut for Lingvistik, Aarhus Universitet, samt forskere i Australien, Canada, Israel, Storbritannien, USA og Vesttyskland). Projektet har i 1983 indsamlet data fra 200 forsøgspersoner (omhandlede »at opfordre« og »at undskylde«) samt påbegyndt kodningen heraf. Det danske delprojekt deltog i et projektmøde i Toronto i marts måned.

Endvidere har Kirsten Haastrup i forbindelse med sit seniorstipendium tilbragt tre måneder ved Ontario Institute for Studies in Education, Toronto, Canada, med henblik på litteratursøgning og udvikling af forsøgsmetoder. I efteråret er udført førstestning af 500 folkeskole- og gymnasieelever.

I tilknytning til PIF-projektet er Kirsten Haastrup i færd med at foretage en undersøgelse af danske gymnasieelevers strategi ved tilegnelse af et engelsk ordforråd, med særligt henblik på reception. I undersøgelsen medvirker 300 gymnasieelever fra forskellige trin, idet der fokuseres på forholdet mellem de strategier der anvendes af elever med et højt sprogfærdighedsniveau (3.g.nysproglig), og dem, der anvendes af elever med et lavt sprogfærdighedsniveau (1.g.matematisk).

Ligeledes i tilknytning til PIF-projektet fortsætter Hanne Lauridsen på basis af det af PIF indsamlede elevmateriale sine undersøgelser over danskeres udtale af engelsk.

Også Arne Zettersten forsker i nye metoder i engelsk sprogpædagogik, bl.a. med aktiv anvendelse af videoproduktion.

I tilknytning til projektet *Sprogtest*, der er udviklet ved Engelsk Institut i samarbejde med Institut for matematisk og anvendt Lingvistik, og som med støtte fra Tuborgfondet tilbyder engelskprøver for nyimatrikulerede studerende fra forskellige fag ved alle videregående uddannelsesinstitutioner, arbejder Cay Dollerup på at få forbedret tilbagemeldingen til de enkelte deltagere. Arbejdet tilsigter endvidere at give lærere tilbagemelding om, hvilken sproglig sværhedsgrad i engelsksproget faglitteratur, eleverne kan forventes at klare.

Leksikografi:

DEMEP betyder 'Dictionary of Early Modern English Pronunciation' og er et internationalt leksikografisk forskningsprojekt, som involverer forskere fra USA, England, Tyskland og Skandinavien. Dette leksikon, som kommer til at behandle moderne engelsk udtale fra bogtrykkerkunstens indførelse i England 1477 og fremefter, har siden 1. februar 79 haft sit administrative centrum på Engelsk Institut, Københavns Universitet. Her excerperes tekster og overføres informationer om udtale på såkaldte input slips.

Parallelt med arbejdet på 'Dictionary of Early Modern English Pronunciation' udfører medarbejderne forskning inden for tidlig nyengelsk. I perioden 1500-1800 (det tidsrum DEMEP skal dække) er der op til 1700 skrevet meget lidt i Danmark om det engelske sprog, hvorefter der i 1700-tallet er skrevet en del, afspejlende den stigende interesse for engelsk i Danmark. To medarbejdere – Inge Kabell og Hanne Lauridsen – har ønsket at behandle forfatterne af disse første danske værker om engelsk udtale og er derfor startet med de tidligste tre, der tidsmæssigt (1650-1700) udgør en gruppe for sig: Frederik Bølling, Henrik Gerner og Christian Lauridsen Nyborg. I gennemgangen af de tre forfatters udtaleanvisninger søger de at fortolke de transskriptioner der foreslås og vurdere udtaleanvisningernes rimelighed i forhold til den faktiske engelske (og danske) udtale på den tid, dvs. der foretages dels en fonetisk, dels en sproghistorisk vurdering af værkerne. Dette arbejde tænkes senere fulgt op af en lignende undersøgelse over værker fra det 18. århundrede.

Det første resultat af denne forskning, 'On the evidence of the earliest Danish works on English pronunciation, Part I: Consonants', udkommer i et DEMEP-skrift, som projektet har afsluttet i 1983. En undersøgelse over vokaler og accentforhold er under udarbejdelse.

I tilknytning til DEMEP-projektet arbejder Else Fausbøll med en undersøgelse over John Skeltons rim.

Engelsk Instituts ordbogsprojekt indsamler fortsat dansk/engelsk og engelsk/dansk ordbogsmateriale i det omfang, de vanskelige økonomiske forhold muliggør. Det har været en stor hjælp, at projektet trods tidernes ugunst har fået en mindre ekstrabevilling fra Fakultetet, samt er blevet støttet med private fondsmidler. Endvidere har projektet fået et par private seddelsamlinger stillet til rådighed. Kartoteket, som nu er på godt 40.000 kort, hvoraf en del dog ikke er færdigbehandlet, er i årets løb blevet stillet til rådighed for revisionen af Kjærulff Nielsens engelsk/danske ordbog, som Instituttet herudover ikke er involveret i.

Arbejdet med færdiggørelsen af manuskriptet til 3. udgave af Vinterberg og Bodelsens dansk/engelske ordbog er beklageligvis fortsat hæmmet af ressourceknaphed og af EDB-tekniske vanskeligheder på forlaget. Desuagtet nærmer dette arbejde sig nu sin afslutning, og man er i ordbogsgruppen begyndt at gøre sig en række mere langsigtede overvejelser vedrørende revisionen af ordbogens semantiske og grammatiske system. En sådan revision, der ville kunne gøre ordbogen mere brugervenlig, vil omgående blive iværksat, hvis Fakultetets planer om en bemandingsmæssig styrkelse af arbejdet med tosprogsordbøger realiseres.

Som deltager i den leksikografiske forskningsgrup-

pe behandler Grå Borup-Nielsen såkaldte problemkort, dvs. kartotekskort med oplæg til ordbogsartikler, som har vist sig problematiske ved første behandling. Oplysningerne ved denne anden behandling kan ofte ikke findes ved opslag, men nødvendigvis skriftlig eller telefonisk henvendelse til diverse organisationer og institutioner.

Sproglig grundforskning:

Bent Conrad skriver på en bog med arbejdstitlen *Reference without Meaning*. Traditionelt har man regnet med, at reference nødvendigvis må foregå via begreber (eller betydninger). Efter den lingvistiske pragmatiks fremkomst er det imidlertid blevet klart, at der er områder inden for sproget, hvor reference uden begreber er mulig, og det er disse områder bogen beskæftiger sig med. Holger Steen Sørensen arbejder med en analyse og heraf resulterende definition af kasusbegrebet. Analysen tager sit udgangspunkt i en sammenligning mellem det oldengelske og det moderne engelske kasussystem. Også Jørgen Staun forsker i kasus. Hans kandidatstipendiumsprojekt har til hensigt at opstille de nødvendige kasusrelationer til brug ved en beskrivelse af sætningskerner, at indkredse de nødvendige transformationer der skal knyttes til en kasusbaseret grammatik og specifikt at beskrive upersonlige passivkonstruktioner og nominaliseringer. Torben Thrane arbejder fortsat med en beskrivelse af især den engelske grammatik fra et referentielt-semantic synspunkt. En større artikel om verbalkategoriernes syntaks og semantik udkommer inden årets udgang, og en artikel af tilsvarende omfang og metodisk observans om verbalkomplementeringsforhold er under udarbejdelse. Henning Ørum beskæftiger sig i sin forskning med kategorierne genus og kasus, dels i almindelighed, dels som de realiseres i engelsk. Et afsnit om genus foreligger i første redaktion, og et afsnit om kasus forventes afsluttet i foråret 1984. Steen Schousboe forsker fortsat i adjektivers og adverbiers syntaks og semantik og i den grammatiske kategori aspekt. Han arbejder tillige med moderne reklamesprog.

Kontrastiv grammatik:

Niels Davidsen-Nielsen arbejder på en bog om grammatiske kategorier i moderne engelsk og dansk. Heri foretages en sammenlignende analyse om sprogbrugsbeskrivelse af kategorier, der knytter sig til verbet. Et større kapitel om tempus (tid) er afsluttet, og et kapitel om modus (måde) forventes afsluttet i løbet af et par måneder.

Torben Thrane søger at udmønte resultaterne fra sin sprogteoretiske grundforskning mere alment tilgængeligt i form af en lærebog i moderne engelsk

syntaks med særligt henblik på de strukturelle ligheder og forskelle mellem engelsk og dansk. Også i Jørgen Stauns lingvistiske forskning indgår et kontrastivt element, idet kasusgrammatikken anvendes til en sammenlignende analyse af engelsk og dansk.

Ældre sprog:

Hans Erik Andersen viderefører sit arbejde med en sproglig kommentar til »The Battle of Maldon«, med en revaluering af det oldengelske digt og med stiltingtagen til den om digtet publicerede faglitteratur. I dette kommenteringsarbejde indgår en introduktion, hvori anvendte termer forklares, og hvori der gives en kritisk gennemgang af termernes behandling i den nyere faglitteratur. Dorrit Einersen, Else Fausbøll og Inge Kabell har i fortsættelse af deres udgivelse af kommentarer til old- og middelengelske tekststykker påbegyndt arbejdet med en sproglig kommentar til en samling tidligt nyengelske tekster. Endvidere arbejder Dorrit Einersen på en kontrastivt orienteret undersøgelse af syntaks, stilistik og semantik i den sen-middelengelske periode.

II. Litteratur- og kulturforskning:

Engelske middelalderstudier:

En forskningsgruppe bestående af Graham Caie, Dorrit Einersen og Henrik Specht arbejder med et projekt med den overordnede titel *Engelsk middelalderlitteratur. Tekst og kontekst*. Der planlægges i første omgang udgivelse af en antologi om holdningsdannelse i senmiddelalderen bestående af udvalgte tekster med kommentarer og baggrundsmateriale. Dorrit Einersens bidrag vil dreje sig om holdningen til kvinder, Henrik Specht vil fokusere på holdningen til bønder og hyrder, og Graham Caies emne er holdningen til Bibelen.

Henrik Specht arbejder på en større undersøgelse af det rustikke tema i den engelske middelalderlitteratur og foretager desuden studier i den retoriske indflydelse på personbeskrivelsen i middelalderens litteratur.

En række udgivelser af middelaldertekster er undervejs. Graham Caie forbereder en tekstkritisk udgave af det oldengelske digt *Judgment Day II* samt af digtets latinske kilde, Bedas *De die iudicii*. Desuden forbereder han sammen med Ulla Haastrup, Institut for Kunsthistorie, en dansk udgave af engelske mysteriespil illustreret med danske kalkmalerier. Else Fausbøll arbejder på en udgivelse af de i Rigsarkivet fundne fragmenter af et oldengelsk håndskrift indeholdende dele af Ælfrics *Catholic Homilies: Fifty-six Ælfric Fragments*. Sammen med Michael Chesnutt, Institut for Folkemindevidenskab, forbereder Henrik Specht en udgivelse og oversættelse af en hånd-

bog på latin i digtekunstens teori, en ars poetica fra Det 12. århundredes håndskrift.

Ingeborg Nixon er ved at færdiggøre andet bind af en kommenteret udgave af middelalderromancen »Thomas of Erceldoune«.

Engelsk i Danmark:

Inden for projektet *Engelsk i Danmark* undersøges den engelsksprogede verden som den manifesterer sig i Danmark. Projektet omfatter studier i nogle af de kommunikationsstrukturer, som forbinder de engelsktalende lande og deres kulturer med det danske samfund.

Delpjektet *Engelsk og amerikansk prosafiktion på dansk 1950-1959* ledes af Arnt Lykke Jakobsen. Efter at registreringen af primærmaterialet er afsluttet, undersøges dagbladsanmeldelser af engelske romaner oversat til dansk inden for perioden. Undersøgelsen af oversættelser til dansk af engelske romaner fortsætter.

Delpjektet *Engelskundervisning som kulturformidling og -påvirkning* ledes af Niels Jørgen Skydsgaard. Efter afslutningen af en diakron og synkron (1980) undersøgelse af pensum i det nysproglige gymnasium foretages en parallel synkron analyse af pensum i gymnasiets samfunds- og musiksproglige linie. Endvidere foretages udførligere tematiske og pædagogiske undersøgelser i forbindelse med dele af pensum.

Individuelle forskningsprojekter:

Holger Nørgaard arbejder fortsat med tidlige oversættelser til engelsk af klassiske (latinske) forfattere, herunder en udgave af Caxton's Ovid-oversættelse for The Early English Text Society.

Inden for området engelsk renæssance har Allan Findlay en tekstkritisk udgave af Thomas Lodges *William Longbeard* under udgivelse. Desuden fortsætter han arbejdet med en større afhandling med arbejdstitlen »London og det engelske renæssancedrama«, en diskussion af tre former for drama, deres oprindelse og betydning socialt og æstetisk set. Hanne Carlsen er i færd med at undersøge, hvorledes samtidens opfattelse af Ovid og Vergil kan spores som en holdning til universelle problemer i Shakespeares komedier og historiske skuespil.

Inden for området det 19. århundredes litteratur har Jørgen Erik Nielsen arbejdet med emnet Charles Dickens i Danmark. Et mindre arbejde på engelsk om emnet er under udgivelse og en bredere fremstilling på dansk er påbegyndt. Jørgen Erik Nielsen forbereder desuden en artikel om Byrons *The Giaour* og *Mazeppa* som udtryk for to tendenser i den engelske romantik og arbejder på et bibliografisk og receptionshistorisk værk om den russiske litteratur i Danmark i det 19. århundrede. Gorm Schou Rode arbej-

der fortsat med udgivelse af P.O. Brøndstedts rejse-dagbøger fra årene 1807-11.

En række medarbejdere beskæftiger sig med emner inden for det 20. århundredes engelske litteratur. Jørgen Christian Hansens projekt har overskriften »Palimpsest-teknik i den moderne engelske roman«. Der er tale om en undersøgelse af kompositionsteknik, teksternes lagdelte struktur og litterære perspektiver i James Joyces, Virginia Woolfs, Doris Lessings og Lawrence Durrells forfatterskaber. Fran Hopewasser undersøger skabelsesmyter og myter om kvindens kreativitet i nutidig anglo-amerikansk kvindelitteratur. Formålet med undersøgelsen er at forstå mytens betydning i denne litteratur ud fra og som en reaktion imod mytiske forestillinger i romanikken. Arnt Lykke Jakobsen er i gang med en undersøgelse af fundamentale begreber i D.H. Lawrences tankeverden. H.O. Marquardsen arbejder på ideologikritiske undersøgelser inden for nyere britisk litteratur, herunder særligt Graham Greenes forfatterskab. Henrik Strandgaard undersøger forholdet mellem form og virkelighedsfremstilling i engelsk billedkunst og litteratur, med specielt henblik på Wyndham Lewis og Auden gruppen. Undersøgelsen tager udgangspunkt i Clive Bells, Roger Frys og Edward Bulloughs æstetiske teorier.

Inden for studiet af litteratur og kultur i Commonwealth-landene arbejder Bruce Clunies Ross fortsat med en udgivelse af den australske komponist Percy Graingers skrifter. Manuskriptet til første bind af udgivelsen står foran færdiggørelse. Bruce Clunies Ross forbereder endvidere en artikel om det australske maleris kulturelle og politiske kontekst i 30'erne og 40'erne og beskæftiger sig i øvrigt med en række emner inden for moderne australsk litteratur og kultur. Allan Findlay, der deltager i arbejdet med udviklingen af afrikastudier ved Københavns Universitet, forbereder en antologi af afrikansk litteratur på engelsk. Arne Zettersten fortsætter sin forskning inden for østafrikansk litteratur, bl.a. vedrørende mundtlig tradition i Tanzania.

Inden for forskningen i amerikansk litteratur er følgende projekter i gang: Paul Levine er i færd med at udarbejde den første længere afhandling om E.L. Doctorows forfatterskab. Endvidere udarbejder han en kritisk gennemgang af jødisk-amerikansk fiktion fra tiden efter 2. Verdenskrig samt en oversigt over kulturelle strømninger i 60'erne og deres indflydelse på filmatiseringen af Frank Stocktons novelle »The Lady; or the Tiger«. Endvidere fortsætter Paul Levine sit arbejde med en afhandling om amerikansk efterkrigslitteratur under titlen »The Intemperate Zone«. Henrik Rosenmeier forbereder en større artikel om allusioner og citatbrug i Robert Lowells digtning.

Inden for anglo-keltiske studier arbejder James Stewart med følgende emner: En undersøgelse af kil-

derne til Giraldus Cambrensis' skrift *Topographia Hiberniae* fra det 12. århundrede; en sammenligning af hestebeskrivelser i latinske, svenske, engelske og keltiske kilder; emner inden for keltisk folkløse. James Stewart deltager desuden i udgivelsen af samlinger af irske folkesagn og irske ordsprog.

Flere medarbejdere beskæftiger sig med litteraturteoretiske og generelle litteraturhistoriske emner: Bent Nordhjem har lagt sidste hånd på en afhandling med titlen »What Fiction Means: An Inquiry into the Truth of Fiction«. Der er tale om et romanteoretisk arbejde, der tager sigte på at bestemme forskellen mellem fiktive og faktuelle tekster. De teoretiske overvejelser følges op af en analyse af tre romaner i den komiske genre: Sternes *Tristram Shandy*, Austens *Mansfield Park* og Sparks *Loitering with Intent*. Niels Bugge Hansen beskæftiger sig med komedietheori og -praksis med særligt henblik på komediegenrens udvikling i engelsk drama i dette århundrede. Cay Døllerup deltager fortsat i et tværdisciplinært og tværkulturelt forskningsprojekt, der igennem en række delprojekter søger at afklare ligheder og forskelle i læseroplevelsen hos læsere med forskellig kulturel baggrund. Christian Kock beskæftiger sig med »litteraturens interesse-momenter« med det formål at opnå en klarere forståelse af litteraturens funktioner, dvs. hvad litteratur er »godt for« og kan »bruges til«, og hvorledes denne forståelse kan omsættes til litteraturundervisning, der sætter fokus på, hvad litteratur er godt for frem for blot at se den som analysegenstand.

Jan Ulrik Dyrkjøb beskæftiger sig med de teologiske og bibelkritiske implikationer i den form for litteraturteori og -kritik, der bl.a. repræsenteres af canadieren Northrop Frye. Dette arbejde indgår i en mere generel og omfattende kulturkritisk bestræbelse. Niels Jørgen Skydsgaard er i gang med et projekt med arbejdstitlen »Tematiske strukturer i den engelske roman«. Som led i projektet undersøges det europæiske kærlighedsbegreb med særligt henblik på debatten efter Freud. I forbindelse med undervisning i litteraturpædagogik arbejder Niels Jørgen Skydsgaard med emner inden for litteratursociologi, læserpsykologi og hermeneutik.

III. Forskning i Historie og Samfundsforhold:

Forskningen inden for den samfunds-faglige faggruppe på instituttet har samlet sig om amerikanske og britiske politiske traditioner og ideologier i de sidste 100 år. Niels Thorsen undersøger de ændringer i den amerikanske politiske tradition, som førte fra folkestyre til en administrativ opfattelse af den føderale stat. Hovedvægten ligger på en analyse af den politiske økonomi som findes i Woodrow Wilsons tidlige statsteoretiske og økonomiske forfatterskab. Jørgen Sevaldsen beskæftiger sig med politiske ændringer

og ideologiske udviklinger i det moderne Storbritannien med særligt henblik på en sammenligning med skandinaviske forhold. Lene Koch forbereder udgivelse af en antologi om amerikansk kvindehistorie.

Gæsteforelæsninger m.m.:

Kirsten Hastrup har været på et længere studieophold ved Ontario Institute for Studies in Education, Toronto, Canada.

Mitsunori Imai fra Japan og Sophie Zavitsanou fra Grækenland har været på længere studieophold ved instituttet.

Den i 1982 oprettede afdeling for humanistisk service-virksomhed er fortsat med daglig ledelse af Arnt Lykke Jakobsen.

Redaktion:

Redaktionen af *Publications of the Department of English* bestod pr. 31.12. 1983 af Torben Thrane, Christian Kock og Holger Nørgaard.

Redaktionen af *Anglica et Americana* bestod af Arnt Lykke Jakobsen, Steen Schousboe og Niels Thorsen.

Torben Thrane er administrerende redaktør af *Acta Linguistica Hafniensia*, Niels Jørgen Skydsgaard er engelsk redaktør af *Orbis Litterarum*, Bruce Cl. Ross er medlem af redaktionskomiteen for the *Grainger Journal*, London. Claus Færch er redaktionsrådgiver ved *Scandinavian Working Papers on Bilingualism*.

Institutpublikationer:

I 1983 er i serien *Anglica et Americana* udkommet Henrik Specht: *Poetry and the Iconography of the Peasant. The Attitude to the Peasant in Late Medieval English Literature and in Contemporary Calendar Illustration*.

I serien *Publications of the Department of English* udkom tre nye bind: Ingeborg Nixon: *Thomas of Erceledoune. Part 2: Introduction, Notes and Commentary*; Karsten Klejs Engelberg (red.): *The Romantic Heritage*; Allan H. Findlay: *Thomas Lodge, The Life and Death of William Longbeard*.

Publikationer:

Caie, G.D.: *Beowulf*. London 1983, 96 s.

Davidson-Nielsen, N.: *Engelsk Udtale i Hovedtræk*. (2. reviderede udgave). København 1983, 160 s.

– : *The Danish Learner 'Revisited'*. Self 1–1983, s. 19–25, København 1983.

Døllerup, C.: *Principielle og praktiske problemer ved oversættelsesdisciplinen i gymnasiet*. Meddelelser for gymnasieskolernes engelsklærerforening 93, s. 69–75, København 1983.

– : Et eksempel på systematiseret tilbagemelding på

- oversættelser. Meddelelser for gymnasieskolernes engelsklærerforening 93, s. 76-77, København 1983.
- : An Analysis of Some Mechanisms and Strategies in the Translation Process Based on a Study of Translation between Danish and English,. Meddelelser for gymnasieskolernes engelsklærerforening 93, s. 44-68, København 1983.
 - , Reventlow, I., Hansen, C.R.: Report no 15: The studies of readers' responses to THE SNAKE, THE GOLD APPLE, and PER SMED'S WHIP. Institutpublikation 1983, 81 s.
 - , Reventlow, I., Hansen, C.R.: Report no 11 " The three tales chosen ", the establishment of the texts and the charting of deviations, with a collation. Institutpublikation 1983, 183 s.
 - , Glahn, E., Hansen, C.R.: Reading strategies and testsolving techniques in an ELF-reading comprehension test: A preliminary report. Journal of Applied Language Study Nr. 1, Bd 1, s. 93-98, Oxford 1982.
 - : On the complexity of interlingual transmission and its influence on target languages. Multilingua 2-3 (1983), s. 133-37, Amsterdam, Berlin, New York 1983.
 - , Reventlow, I., Hansen, C.R.: Methodological and practical considerations in setting up an interdisciplinary, cross-cultural study of experience of literature in Danes and Turks. Adjoining cultures as reflected in literature and language. Proceedings of the xvth congress of film, Evans, John et al., s. 216-18, Tempe, Arizona. 1983.
- Dyrkjøb, J.U.: Magtens sprog og kærlighedens sprog: Nogle teologiske perspektiver i Northrop Fryes forfatterskab. På fortællingens grænse. Jubilæumsskrift i anledning af kredsens 50.årgang, Kjeld Holm, Hans Hauge, Jes Nysten, Elmo Due, s. 1-16, Risskov 1983.
- Einersen, D., Jakobsen, A.L.: Sex, Love, and Bliss. Contributions to the D.H.Lawrence seminar held at Copenhagen University, Amager, 7 May 1983. Collected by Dorrit Einersen and Arnt Lykke Jakobsen. Institutpublikation 1983, 77 s.
- Findlay, A.H.: Rapport fra projektgruppen til udvikling af et områdestudium vedrørende Afrika på Københavns Universitet samt forslag til studieordning og eksamensordning. Buch-Hansen, Poul og Jørgen P. Christensen, Allan Findlay, Holger Bernth Hansen, Henrik Jeppesen, O. Justesen og M. Whyte, s. 42, København 1983.
- Færch, C., Kasper, G., (red.): Strategies in Interlanguage Communication. London 1983, 253 s.
- , Kasper, G.: Introduction. Strategies in interlanguage communication, Færch, Claus / Kasper, Gabriele (red.), s. XV-XXIV, London 1983.
 - , Kasper, G.: Plans and strategies in interlanguage communication. Strategies in interlanguage communication, Færch, Claus / Kasper, Gabriele, s. 20-60, London 1983.
 - , Kasper, G.: On Identifying Communication Strategies in Interlanguage Production. Strategies in Interlanguage Communication, Færch, Claus / Kasper, Gabriele, s. 210-38, London 1983.
 - : kommunikationsstrategier. Pædagogik 83, Pia Håkansson, Finn Bræstrup Karlsen, Ole-Peter Petersen (red.), s. 125-30, København 1983.
- Haastrup, K., Brick-Hansen, A., Gregersen, J.: Forsøg med mundtlige prøver i engelsk. Pædagogisk Central Brøndby Kommune - Kbh. 1983, 175 s.
- , Phillipson, R.: Achievement strategies in learner-native speaker interaction. Strategies in Interlanguage Communication, Claus Færch / Gabriele Kasper (redaktører), s. 140-58, London 1983.
- Hyltdgaard-Jensen, K., Zettersten, A.: Symposium zur Lexikographie Kopenhagen 1982. Germanistische Linguistik 1983, s. 1-228, Hildesheim, Georg Olms Verlag 1983.
- Koch, L., Frastein, S.: Ravnemødre. Et opgør med moderniteten. Tiderne skifter. København 1983.
- : Uddannelser i Kvindestudier. Bidrag om Kvindecentret, Københavns universitet. Kvindeforskningspolitik. En rapport fra et landsmøde for danske kvindeforskere, (red.) Nina Lykke & Jette Gade Madsen, s. 1 32-43, Odense Universitet 1983.
- Kock, C.: "Litterær kompetens" og "receptionsæstetik": Nogle nyere litteraturkritiske begrebsdannelser. Meddelelser fra Gymnasieskolernes Engelsklærerforening 93, s. 3-20, Gyldendal, København 1983.
- : Litteraturens værdi. Om Morten Kyndrup: Æstetik og litteratur. SILAU (Skrifter fra institut for litteraturhistorie, Aarhus Universitet) 13, s. 138-41, Aarhus 1983.
- Lauridsen, H., Kabell, I.: On the evidence of the earliest Danish grammars of English. Germanistische Linguistik 5-6, s. 131-45, Heidelberg 1983.
- Lundskær-Nielsen, J., Sevaldsen, J., Vadmand, O.: Contemporary British Society I-II. København 1983, 153+156 s.
- Martinet, H., Pedersen, V.H., Quistgaard, J.: ASCLA - Symposiet. Oversættelse og tolkning. København 1983, 246 s.
- Nielsen, J.E.: Sir Walter Scott's Reception in Nineteenth Century Denmark. Scott and His Influence. The Papers of the Aberdeen Scott Conference, 1982, J.H. Alexander and David Hewitt, s. 467-74, Aberdeen 1983.
- : Myth and Reality in Early Danish Byron Criticism. The Romantic Heritage: a Collection of Critical Essays (Publications of the Department of English vol. 12), Karsten Engelberg, s. 173-84, København 1983.
- Pedersen, V.H., Andersen, L.: Oversættelsesteori.

- Sprint 3, s. 8–11, København 1982.
- : Translation and linguistic change as Exemplified in a Number of Translations in Danish within the EEC. Cebal 6, s. 7–27, København 1983.
 - : The Concept of Text Type, with Special Reference to Literature. ASCLA – Symposiet oversættelse og tolkning, Hanne Martinet, V. Hjørnager Pedersen, Jacques Quistgaard, s. 35–46, København 1983.
 - , Manley, J.: Words, Words, Words – om ord og ordbøger. Beretning for året 1982 fra Engelsk Institut, Københavns universitet, Engelsk Institut, s. 18–26, København 1983.
- Ross, B.A.C.: Review-article on Susan Dermody, et al. (Eds) Nellie Melba, Ginger Meggs and friends, essays in Australiencultural history. Malmesbury (Vic) 1982. Australian literary studies. Volume II, nr. 1, 1983, s. xx–6, St Lucia, Queensland 4067, Australia 1983.
- : A new version of pastoral: Some developments in Michael Wilding's fiction. Australian literary studies. Volume 11, nr. 2, 1983., s. xx–12, St Lucia, Queensland 4067, Australia 1983.
 - : The American model? American writing and Australian poetry. Overland 92, s. xx-9, Melbourne, Australia. 1983.
- Sevaldsen, J., Vadmand, O.: British Society. København 1983, 96 s.
- Specht, H.: Poetry and the iconography of the peasant: The attitude to the peasant in late medieval english literature and in contemporary calendar illustration. Department of English, University of Cop 1983, 103 s.
- Staun, J.: The Old English Obstruent System and its History: A Dependency Account. *Studia Linguistica* 37:1, s. 20, Lund 1983.
- : Retraction of Old English (æ) and bifurcation of Danish (a) and the articulatory gesture in dependency phonology. *Lingua* 59, s. 18, Holland 1983.
- Stewart, J.: Uomo Universale. Institutpublikation 1983, 2 s.
- Thorsen, N.: The Search for Power, Inc.: Robert Wiebe and Alan Trachtenberg on the Gilded Age. American Studies in Scandinavia, vol. 15, 1983, s. 69–78, Oslo 1983.
- Thrane, T.: On some assumptions and principles of contrastive grammar illustrated from the area of reflexivity in Danish and English. Papers and studies in contrastive linguistics vol. 17, s. 1–15, Poznan 1983.
- : On the universality of AUX. *Acta Linguistica Hafniensia* 18.2, s. 154–200, København 1983.
- Zettersten, A.: Engelsk grammatik. Del I–VI. Programvara för mikrodator. Engelsk grammatik, Arne Zettersten – Stig Lundman, s. 1–1840, Malmö 1983.
- : Research in progress 1983. A supplement to R.I.P. 1980. A survey of research projects on English language, Literature and Civilization in Denmark, Finland, Iceland, Norway, and Sweden. Edited by A.Z. København 1983, 93 s.
 - : Experiment med nya teknologier i språkundervisningen: Mikrodator, teledata, text–tv och video. Lingva Oktober 1983, s. 124–29, Stockholm 1983.
 - : Testing oral proficiency. Thai Tesol Bulletin Vol. 3 No. 3, s. 14–15, Bangkok 1983.
 - : "A renaissance of research on Early Modern English". Proceedings of the 1st International Symposium on Lexicography in Copenhagen (September, 1–2, 1982), K. Hyldgaard-Jensen & A. Zettersten, s. 9–23, Hildesheim & New York 1983.
 - : The pre-history of English studies at Swedish Universities. Towards a History of English Studies in Europe, Proceedings of the Wildsteig-Symposium, April 30–May 3, 1982, Finkenstaedt, Thomas & Gertrud Scholtes, s. 41–48, Augsburg 1983.
 - : East African literature. An anthology edited by Arne Zettersten. Longman, London 1983, 256 s.
 - , Hyldgaard-Jensen, K.: 1st International Symposium on Lexicography. Proceedings of the 1st International Symposium on Lexicography in Copenhagen (September, 1–2, 1982), Udgivere: K. Hyldgaard-Jensen & A. Zettersten, s. 1–280, Hildesheim & New York 1983.

Christian Kock

2: Institut for Germansk Filologi

Historie:

Institut for germansk filologi blev oprettet den 1. juli 1967 med adresse: Købmagergade 44-46. København K., indtil 1970. Fra 1. aug. 1970 – 1973 var instituttets adresse: Vesterbrogade 16, 1620 København V. Fra 1. sep. 1973 – jan. 1979 havde instituttet til huse: Øster Voldgade 10 e., 1. sal, 1350 København K. Siden 1. feb. 1979 er instituttets adresse: Njalsgade 80, Trappe 16, II. 2300 København S. (KUA.) Før 1967 virkede instituttet under Det Filologiske Fakultet.

Stab:

Professorer: Karl Hyldgaard-Jensen, Sven-Aage Jørgensen og Per Øhrgaard. Afdelingsledere og docenter: Mogens Wied Jørgensen (allokeret til Handelshøjskolen København) og Helge Hultberg. Lektorer: Arne P. Dittmer, Mogens Dyhr, Bjørn Ekmann, N.A. Grossert, Uffe Hansen, Alfons Höger, Lisbeth Fal-

ster Jakobsen, Børge Kristiansen, Elisabeth Møller, Birgit Nielsen, Jørgen Olsen, Geerte de Vries, Monika Wesemann (allokeret til Handelshøjskolen København), Rolf Wiecker, Vibeke Winge og Ingeborg Zint. Kandidatstipendiat: Niels Erik Larsen. Seniorstipendiat: Ruth Dinesen.

Esterne lektorer: 1. Teknisk-administrativt personale: 3.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde omfatter de vigtigste felter inden for faget, som ud over ældre og nyere sprog og litteratur også omfatter hollandsk, frisisk, nedertysk samt jiddisch. Forskningsvirksomheden har – traditionelt – været præget af en blanding af individuel forskning og projekter, hvori også deltager forskere fra andre institutter og universiteter. Institutet har gennemført et symposium »Aspekte der Romantik« i samarbejde med Tysk Kulturinstitut.

Ud over den lingvistiske og litteraturvidenskabelige forskning, som behandler disciplinernes centrale problemer, har instituttet i de senere år tematiseret kontakten mellem dansk og tysk i en række projekter strækkende sig fra mødet mellem dansk, nedertysk og frisisk i Slesvig over kontrastiv grammatik til arbejdet med en stor dansk-tysk ordbog, jvf. projektbeskrivelserne nedenfor.

Instituttet har også i det forløbne år haft gode kontakter med tysk forskning.

Fremmedsprogsindlæring:

SHF-projektet »De samfundsmæssige behov for anvendelsen af fremmedsprog i Danmark« under ledelse af Karl Hyldgaard-Jensen fortsætter.

Ansvarlig leder for UNESCO-projektet »Fremdsprachenunterricht Deutsch im Dienst der Völkerverständigung, dargestellt am Beispiel der Auswahl und Behandlung literarischer Texte« er Karl Hyldgaard-Jensen. Projektet omfatter tre problemkrede under inddragelse af tyskundervisningen på universitets- og gymnasieniveau.

Kontrastiv Lingvistik:

Projektet »Dänisch-deutsche kontrastive Grammatik« er beskrevet i årbog 1975/76. Projektgruppen består af Mogens Dyhr, Cathrine Fabricius-Hansen (Oslo), Erik Hansen (Nordisk filologi, KU), Lisbeth Falster Jakobsen, Jørgen Olsen, Monika Wesemann.

KONTRA er gruppens serie til udgivelse af arbejdsberetninger.

Der foreligger foreløbigt 6 publikationer i serien. Jørgen Olsen er ansvarlig for det maskinskrevne korpus.

Der arbejdes for tiden især på verbalsyntaksen i

dansk og tysk. Således er C. Fabricius-Hansen, L.F. Jakobsen og J. Olsen i færd med at afslutte arbejdet med problemet valens, sætningsled og sætningsmønstre (Satzbauplan). M. Dyhr arbejder med »Funktionsverbgefüge im Dänischen und Deutschen« og har forelagt delresultater inden for diatese i KONTRA 6.

E. Hansen beskæftiger sig med trykforhold på dansk. Endvidere arbejder L.F. Jakobsen med sætningsknuder og sammen med J. Olsen i forbindelse med spørgsmålet tertium comparationis. M. Wesemanns forskning drejer sig om passiv og »Modalpartikler i dansk og tysk«, en leksikalsk pragmatisk beskrivelse samt om »Ækvivalensbegrebet i en oversættelsesteori«.

I tilknytning til Kontragruppen og dens koncept har Hans Basbøll (Nordisk Filologi, Odense U.) og Johannes Wagner (Germansk Filologi, Odense U.) udarbejdet en afhandling »Dänisch-deutsche Phonologie. Segmentale Wortphonologie« (arbejdstitel).

Endelig har L.F. Jakobsen i forlængelse af en tidligere artikel (1981) om regelformuleringer i pædagogiske grammatikker om tysk og i tilknytning til et 2. dels-emne foretaget yderligere analyser af grammatikker beregnet for det danske gymnasium og udmøntet dette i en artikel.

Grænseregionsforskning:

Projektet »Mødet mellem sprogene i det dansk-tyske grænseområde i fortid og nutid, herunder også tosprogethedsproblematikken i skoleundervisningen« (Karl Hyldgaard-Jensen) fortsætter. Første rapport om de hidtil gennemførte undersøgelser er fremlagt på Institut für Deutsch als Fremdsprache der Universität München. De fortsatte undersøgelser vil blive refereret på symposiet »Zur Sprachvariation mit besonderer Berücksichtigung des deutsch-dänischen Grenzgebiets« 1984 i København.

Niels Erik Larsen arbejder med sprogsociologiske undersøgelser af flersprogetheden i Rodenäs, Nordfriesland. Flere artikler er færdiggjort til publikation i danske og udenlandske tidsskrifter.

Mogens Dyhr og Ingeborg Zint arbejder med projektet: »Den sproglige variation i Flensborg«.

Leksikografi:

Projektet »Dansk-Tysk Ordbog« (DTO) har til formål at skabe en større dansk-tysk ordbog på videnskabeligt grundlag. Der er udarbejdet semantiske operationsmodeller, der anvendes i det videre leksikografiske arbejde, som foregår på kontrastiv-semantisk basis. Gruppen består af Elisabeth Møller, Mogens Wied Jørgensen, Arne Dittmer, Karl Hyldgaard-Jensen samt et antal studerende. Gruppens videnskabelige medarbejdere vil fortsat udarbejde

artikler og foredrag om leksikografiske emner. Udarbejdelsen af de enkelte ordbogsartikler fortsætter.

Fonetik:

Mogens Wied Jørgensen fortsætter arbejdet med en lærebog i tysk fonetik (se årbogen 1981). Udarbejdelsen er tilknyttet undervisningen i fonetik og forventes at strække sig over et par år.

Tekstlingvistik:

Siden 1975 har Lisbeth Falster Jakobsen og Jørgen Olsen arbejdet med begrebet tekstkohærens, idet de ved konkrete tekstundersøgelser forsøger at eftervise, at tekstkohærens ikke – som tidligere antaget – kan bero på eksplicitte morfosyntaktiske størrelser alene, men at kohærens er afhængig af et sammenspil mellem eksplicitte og implicitte faktorer i teksten. Heraf anses de fleste implicitte for at kunne afledes (involveres) af de konkrete sætninger, der indgår i teksten, og projektet tager sigte på at eftervise lovmæssigheder for disse involveringer ved inddragelse af semantiske aspekter af morfosyntaksen (fx. valens, »aktionsarter«) og aspekter af semantisk-pragmatisk art (fx. præsuppositions- og argumentationsmønstre). Et sigte med projektet er at bidrage til en almen tekstforståelselære. En del af indsigten i tekstopbygningen stammer fra arbejdet med tertium comparationis inden for kontrastiv lingvistik.

Ældre sprog og dialektologi:

Tysk i Danmark: (Vibeke Winge).

Inden for det danske kongerige har det tyske sprog i perioder haft status på linie med dansk. Mange kilder til Danmarkshistorien er affattet på tysk, og der findes talrige vidnesbyrd i litteraturen om, at store dele af befolkningen uden videre forstod tysk.

Der er publiceret artikler om kancelisproget i Det tyske Kancelli, om tyske salmebøger udkommet i Danmark og om tyske figurer på scenen i det 18. årh. I øjeblikket færdiggøres en tekstudgave af en middelnedertysk salmebog, et håndskrift fra Det kongelige Bibliotek i København, skrevet til Kong Frederik I.

Eksillitteratur:

Det af prof. Steffen Steffensen påbegyndte projekt videreføres. Birgit Nielsen (BN) har koncentreret sig om den rolle, som Karin Michaëlis har spillet for de tyske emigranter i Danmark. BN er igang med at udarbejde en større biografi om Karin Michaëlis og har planlagt at udgive breve fra hendes efterladte papirer. Færdigt foreligger en undersøgelse af hendes

forhold til Bert Brecht og Helene Weigel. Birgit Nielsen har endvidere afsluttet en undersøgelse af den østrigske eksilforfatter Maria Lazar og hendes liv i Danmark samt en bredere undersøgelse af skolen Walkemühle i Danmark (Østrupgaard). Sammen med Hans Deichmann (Milano) udgiver BN en række breve og artikler af Genia Schwarzwald. BN har desuden virket som konsulent vedrørende en publikation om Brechts liv i Danmark, der udgives af byen Svendborg og Brecht-Zentrum Berlin. Ruth Dinesen (RD) har fortsat arbejdet med et brevregister over ca. 3000 breve fra Nelly Sachs. Ved hjælp af et spørgeskema for hvert brev systematiseres oplysninger om adressat, datering, materialets opbevaringssted, samt visse dele af brevindholdet, der angår værkgenese og -kommentar, samt biografi. Gennem inddatering og behandling på et dataprogram produceres ud over det kronologiske brevregister forskellige indices og registerindgange til materialet. Registret forventes udgivet 1984 i »Stuttgarter Arbeiten zur Germanistik«. Endvidere udgiver Ruth Dinesen sammen med docent Helmut Müssener (Universitetet i Stockholm) et udvalg af breve fra Nelly Sachs, med biografi, tidstavle, værk- og personregister samt anmærkninger. I løbet af det kommende år kan der forventes genudgivelse af flere tidligere Nelly Sachs-publikationer, hvoraf flere ikke tidligere er bibliograferet. Arbejdet har derfor krævet udstrakt søgning i periodika fra perioden 1930 til 1940. En efterskrift vil behandle teksterne stilistisk og fremstille publiceringskonteksten, teksternes genese samt deres relevans for digterens senere værk.

Litteraturvidenskab:

Instituttet har traditionelt haft et forskningstygdepunkt i det 18. og tidlige 19. århundrede, dvs. den tyske præromantik, klassik og romantik, hvor vekselvirkningen med den danske litteratur var særlig intensiv. Sammen med Klaus Bohnen (AUC) arbejder Sven-Aage Jørgensen (SAJ) og Per Øhrgaard fortsat med revisionen af de Boor-Newald: »Geschichte der deutschen Literatur« Bd. VI, 1 (1750-89). Ved siden af denne ret omfangsrige litteraturhistorie, ca. 500 sider, arbejder Sven-Aage Jørgensen med en kommenteret udgave af Hamanns »Aesthetica in nuce« (sammen med K. Gründer og K. Löhrer), som SAJ håber at afslutte i løbet af 1984. Endvidere har SAJ planlagt udgivelsen af kommenterede værker af Wieland i »Verlag deutscher Klassiker«; det drejer sig om den »komiske« roman »Don Silvio«, uto-pierne »Der goldene Spiegel« og »Diogenes von Sinope.« Forlaget Reclam har anmodet SAJ om at udgive Wielands »Oberon«. SAJ har afsluttet en kortere undersøgelse af Wielands reception i Danmark og planlægger sammen med tyske og amerikanske forskere en arbejdsbog om Wieland til brug for uni-

versitetsundervisningen i Tyskland. Per Øhrgaard har til en større dansksproget litteraturhistorie udarbejdet en fremstilling af den tyske romantik og Helge Hultberg arbejder med en fremstilling af humoren hos Schleiermacher, Kierkegaard og den danske romantik. I anledning af Lessing og Grundtvig-årene har Sven-Aage Jørgensen beskæftiget sig med den tyske romantiks betydning for Grundtvig og Lessings indflydelse på Kierkegaard og Grundtvig. Bjørn Ekman har afsluttet og publiceret en kommenteret udgave af Novalis »Hymnen an die Nacht«, som også N.A. Grossert (NAG) har beskæftiget sig med i forbindelse med en psykologisk orienteret undersøgelse af romantikken.

I forlængelse af sin disputats har Børge Kristiansen (BK) arbejdet videre med Schopenhauer-receptionen i Thomas Manns roman »Der Zauberberg.« BK er desuden gået igang med en bredt anlagt undersøgelse af de idéhistoriske konceptioner, som ligger til grund for Max Frischs forfatterskab i dets forskellige udviklingsfaser. Alfons Höger har påbegyndt en bredt anlagt undersøgelse af den nyere bayerske litteratur med tyngdepunkt i Ludwig Thoma, Lena Christ, Oskar Maria Graf og Karl Valentin. Bjørn Ekman (BE) fortsætter sin tværfaglige undersøgelse af latterkulturen, dvs. humoristisk, spøgefuldt, satirisk, komisk, ironisk og vittig kommunikation. BE leder et internationalt arbejdsfællesskab der løbende publicerer i »Jahrbuch für Internationale Germanistik.« BE fungerer som redaktør af »Rahmenthema Lachkultur« i dette tidsskrift. Helge Hultberg og Per Øhrgaard anmelder løbende den nyeste tyske litteratur i danske tidsskrifter og aviser.

Historie og samfundsforhold:

Bjørn Ekman arbejder med historietolkning og historieformidling i DDR og BRD som udtryk for de forskellige tysksprogede samfunds selvforståelse og forhold til den tyske tradition. I tilslutning til undervisning i emnet har BE holdt en række foredrag i ind- og udland samt publiceret tidsskriftsartikler.

Nederlandsk:

Geerte de Vries har studeret relationerne mellem den danske forfatter-maler Carel van Mander og den hollandske digter Joost v.d. Vondel og i tilknytning dertil den historiske rigtighed i Vondels digte: »Parnassus aan de Belt«. Desuden er revisionen af anden udg. af »Nederlandsk Grammatik« afsluttet.

Redaktionsvirksomhed:

Kopenhagener Beiträge zur germanistischen Linguistik Bd. 21, udgivet af Mogens Dyhr, Karl Hyldgaard-Jensen og Jørgen Olsen.

KONTRA Bd. 6 udgivet af forskningsgruppen »Kontrastive Dänisch-Deutsche Grammatik«.

Kopenhagener germanistische Studien, red. Karl Hyldgaard-Jensen. IDV-Rundbriefe, red. Karl Hyldgaard-Jensen.

Deutsche Sprache, Berlin. Medudgiver: Karl Hyldgaard-Jensen.

Text & Kontext, Bd. 11,1 og 11,2 udgivet af Klaus Bohnen, Conny Bauer og Uffe Hansen.

Text & Kontext Sonderreihe, Bd. 16. Literatur und Philosophie. Udgivet af Bjørn Ekkmann, Børge Kristiansen og Friedrich Schmöe.

Aspekte der Romantik, Bd. 17. Udgivet af Sven-Aage Jørgensen, Per Øhrgaard og Friedrich Schmöe.

Helge Hultberg er redaktør af »Kierkegaardiana.«

Publikationer:

Dinesen, R.: Brevregistratur. DDA-Nyt (Dansk Data Arkiv) Nr. 25 Forår 1983, s. 78-81, Odense Universitet 1983.

Dittmer, A.P.: Partizipien im Danisch-Deutschen Wörterbuch. Germanistische Linguistik 5-6/82, s. 189-97, Olms Verlag, Hildesheim 1983.

Dyhr, M.: Zwei Beiträge zur Untersuchung der Valenzklassen und Satzbaupläne im Dänischen und Deutschen (= kontra 6). København 1983, 72 s.

-, Zint, I.: Pragmatik in der Grammatik. Zeitschrift für Germanistische Linguistik 11 (1983), s. 341-46, Berlin 1983.

-, Funktionsverbgefüge und Textkonstitution. Languages in Function. Materials of the XIIIth Annual Conference of the Societas Linguistica Europaea held in Budapest 3.-6.IX.1980, ROT, Sandor, s. 85-92, Budapest 1983.

Ekman, B.: Inhaltliche und sprachliche Kriterien für die Auswahl von Themenbereichen auf der Fortgeschrittenenstufe. Glottodidactica 15, s. 113-30, Poznan, Polen 1983.

-, Novalis: Hymnen an die Nacht. Kommentierte Studienausgabe. Beide Textfassungen, Materialien, Erläuterungen, Einführung, erläuterte Literaturhinweise, Register. København 1983, 212 s.

-, Kristiansen, B.: Literatur und Philosophie - Forord. Literatur und Philosophie. Vorträge des Kolloquium am 11. und 12. Oktober 1982. Kopenhagener Kolloquien zur Deutschen Literatur Bd. 8., Bjørn Ekman, B. Kristiansen m. fl., s. 7-8, København & München 1983.

-, "Hvorfor ler vi? - Om humor, spøg og latter". Dansk i dag 8, s. 4-5, Munksgaard, København 1983.

Grosset, N.A.: Zu einer psychologischen Betrachtung der Romantik. Text og Kontext, Sonderreihe

- Band 18, s. 67–106, København, München 1983.
- Höger, A.G.: "Das Parkleben. Darstellung und Analyse von Frank Wedekinds Fragment "Das Sonnenspektrum"". Text & Kontext 11.1, s. 35–55, København – München 1983.
- Hultberg, H.: Der Wanderer. Über Franz Boni. Text & Kontext 11.2, s. 370–81, København, München 1983.
- Hyldgaard-Jensen, K., Maegaard, B.: Machine Translation and Computational Lexicography. Copenhagen 1983, 109 s.
- : Der Einsatz des Computers in dänischen-deutschen Wörterbüchern. Symposium zur Lexikographie København 1982, Hyldgaard-Jensen, Karl, s. 6, Hildesheim 1983.
 - , Zettersten, A.: Symposium zur Lexikographie København 1982. Germanistische Linguistik 1983, s. 1–228, Hildesheim, Georg Olms Verlag 1983.
 - : Probleme des modernen Fremdsprachenunterrichts. Germanistisches Jahrbuch DDR-UVR 1982–1983, s. 190–200, Budapest 1982.
 - : 1) Introduction to Symposium on Lexicography, September 1–2, 1982 Copenhagen. 2) Der Einsatz des Computers in dänisch-deutschen Wörterbüchern. Symposium zur Lexikographie – Symposium on Lexicography. Proceedings of the Symposium on Lexicography September 1–2, 1982 at the University of Copenhagen., ed. Karl Hyldegaard-Jensen, Arne Zettersten, s. 5–7+207–09, Hildesheim 1983.
 - : Die 'erlebte Rede' im deutschsprachigen Schrifttum Ende des 19. Jahrhunderts. Entwicklungstendenzen der deutschen Sprache, seit dem 18. Jahrhundert, Akademie der Wissenschaften der DDR, Dieter Nerius (=Linguistische Studien Nr. 111), s. 207–13, Berlin (Ost) 1983.
- Jørgensen, M.W.: Die grammatischen Informationen in Bezug auf die Danischen Lemmata im DTO (Danisch-Deutsches Wörterbuch). Germanistische Linguistik 5–6/82, s. 199–206, Hildesheim-Zürich-New York 1983.
- Jørgensen, S.: Utopisches Potential in der Bibel. Mythos, Eschatologie und säkularisation. Utopieforschung. Interdisziplinäre Studien zur neuzeitlichen Utopie. I–III, Vosskamp, Wilhelm, s. 375–401, Stuttgart 1983.
- : Grundtvig og Tyskland – dialogen, der blev væk. Efterklange. Et Grundtvig-seminar., Jørgen I. Jensen og Erik A. Nielsen, s. 34–43, Aarhus 1983.
 - : Skandinaviske utopier. Literariske Utopier von Morus bis zur Gegenwart, Klaus L. Berg-hahn og Hans Ulrich Seeber, s. 265–74, Königstein/Taunus 1983.
 - : Johann Georg Hamann "Schriftsteller und Kunststrichter". Johann Georg Hamann, Acta des zweiten Internationalen Hamann-Colloquiums im Herder-Institut zu Marburg/Lahn 1980, Herausgegeben von Bernhard Gajek, s. 77–99, Marburg 1983.
 - : Mythologie und Mythisierung in Romantik und Präromantik. Aspekte der Romantik. Text & Kontext. Sonderreihe Bd. 18, Sven-Aage Jørgensen, Per Øhrgaard og Fr. Schmue, s. 16–29, København 1983.
 - Kristiansen, B.: Max Frisch und Friedrich Nietzsche. Zur Bedeutung und Funktion Lebensphilosophischer Orientierung im Frühwerk Frischs. Literatur und Philosophie. Vorträge des Kolloquiums am 11. und 12. Oktober 1982. Kopenhagener Kolloquien zur Deutschen Literatur bd.8., Udgivere: Bjørn Ekman, B. Kristiansen m.fl., s. 164–205, København & München 1983.
 - Larsen, N.: Das Niederdeutsche und die Entwicklung der Mehrsprachigkeitsverhältnisse im nordfriesischen Dorf Rodenäs (Schleswig). Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung 105, s. 140–43, Neumünster 1982.
 - : A North Frisian Case of So-called Language Death and the Consequences for Multilingualism in the Community. Friserstudier III, Udg.: Niels Danielsen, Erik Hansen, Hans Frede Nielsen, Hans Bekker-Nielsen, s. 25–36, Odense 1983.
 - Møller, E.: Homonymie bzw. Polysemie. Kriterien für die Ansetzung des Lemmas im Dänisch-Deutschen Wörterbuch (DTO). Germanistische Linguistik, Olms Verlag. 5–6/82, s. 169–88, Hildesheim-Zürich-New York 1983.
 - Nielsen, B.S.: Maria Lazar. Eine Exilschriftstellerin aus Wien. Text u. Kontext. Zeitschrift für germanistische Literaturforschung in Skandinavien 11.1, s. 138–194, København/München 1983.
 - : Karin Michaelis' hjælp til tyske emigranter. Humaniora 5 (1981–82), s. 14–17, København 1983.
 - Winge, V.: Zum Projekt Hochdeutsch-Niederdeutsch in der dänischen Königskanzlei des 16. Jahrhunderts. Korrespondenzblatt des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung 1982, Heft 89, s. 50–52, Neumünster Karl Wachholz Verlag 1982.
 - : Hochdeutsch und Niederdeutsch in der dänischen Königskanzlei des 16. Jahrhunderts. Niederdeutsches Jahrbuch, Dr. Joachim Hartig, Kiel, s. 144–48, Neumünster 1983.
 - : Niederdeutsche Luthertexte in Dänemark. Der Ginkgobaum. Germanistisches Jahrbuch für Nordeuropa. Zweite Folge, s. 40–46, Helsinki 1983.
 - : Der komische Deutsche. Deutsche und Deutsch auf der dänischen Bühne zwischen 1720 und 1850. Text & Kontext 11.1, s. 98–118, København-München 1983.
 - : Sanders, Willy: Sachsensprache, Hansesprache, Plattdeutsch (anmeldelse). Kopenhagener Beiträge

- ge zur germanistischen Linguistik NR. 21, s. 162-66, København 1983.
- Zettersten, A., Hyldgaard-Jensen, K.: 1st International Symposium on Lexicography. Proceedings of the 1st International Symposium on Lexicography in Copenhagen (September, 1-2, 1982), Udgivere: K. Hyldgaard-Jensen & A. Zettersten, s. 1-280, Hildesheim & New York 1983.
- Øhrgaard, P.: Almendannelsens historiske og aktuelle situation. Klassikerforeningens meddelelser 86, oktober 1983, s. 35-50, 1983.
- : Kulturpolitik i Tyskland. Bogens Verden 1983/5, s. 320-22, København 1983.
- : He, Butt! Das ist deine andere Wahrheit - Die Romantik als Bezugspunkt in der deutschen Gegenwartsliteratur. Aspekte der Romantik. Vorträge der Kolloquiums am 25.-26. April 1983, Sven-Aage Jørgensen, Per Øhrgaard, Friedrich Schmöe, s. 128-45, Kopenhagen/München 1983.

Sven Aage Jørgensen

3: Romansk Institut

Historie:

Med enkelte afbrydelser i den første periode har der siden 1669 været ansat mindst én professor til at undervise i et eller flere af de romanske sprog ved KU.

Faget fik først tildelt lokaler i 1966, i ejendommen Dyrkøb 3. Da disse var blevet udvidet, blev Romansk Institut oprettet som sådant i 1968.

Romansk Institut flyttede i 1971 til Østervold-komplekset (Østervoldgade 10), og i 1972 videre til Stokhusfløjen af samme kompleks (Rigensgade 13). I 1979 overførtes instituttet til KUA.

Stab:

Professorer: Birger Munk Olsen, John Pedersen, Ebbe Spang-Hanssen og Carl Vikner. Lektorer: José Alegre-Peyron, Hans Boll-Johansen, Isabelle Duroisseau, Eric Egli, Merete Gerlach-Nielsen, Harald Gettrup, Merete Grevlund, Vibeke Grubbe, Marcel Hénaff (orlov), Svend Hendrup, Michael Herslund, Ole Hjortd-Vetlesen (orlov), Hugo Ibsen, Steen Jansen, Eva Dam Jensen, Ole Kongsdal Jensen, Jonna Kjær, Oleg Koefoed, Hanne Korzen (pr. 1.9. ved Handelshøjskolen), Ginette Kryssing-Berg, Maryse Laffitte, Karen Landschultz, Hanne Lange, Eugène Lozovan, Hans Peter Lund, Jules Lund, John Kuhlmann Madsen, François Marchetti, Ghani Merad, Ole Mørdrup, Annie Noer, Hilde Olrik, Berta Pallares, Lene Waage Petersen, Henrik Pre-

bensen, Daniela Quarta (orlov), Poul Bøggild Rasmussen, Arne Schnack, Gunver Skytte Schmidt, Michèle Simonsen (pr. 1.9.83 tilknyttet Institut for Folkemindevidenskab), Nils Soelberg, Luis de Vasconcelos og Thora Vinther. Kandidatstipendiat: Steffen Nordahl Lund (indtil d. 31.7.83). Seniorstipendiat: Henning Nølle (Indtil 30.9.83), Finn Sørensen (indtil 31.8.83). Udenlandske lektorer: Marie-Anne Bernard (indtil 31.9.83), Bénédicte Madinier (pr. 1.9.83) og Giovanni Mafera. Undervisningsassistenter: 9.

Teknisk-administrativt personale: 6.

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Romansk Institut har i det forløbne år været koncentreret om en videreførelse af de mange store projekter, som omtales i årbogen for 1982. Institutets forskning inden for de romanske sprog, fransk, italiensk, portugisisk, rumænsk og spansk, fordeles sig på de tre hovedfelter, sproglige, litterære og historisk-samfundsaglige projekter. Den meste forskning udmøntes stadig i individuelle arbejder, men der er grund til at nævne, at der foregår omfattende samarbejde mellem flere forskere såvel inden for instituttet, som mellem forskere ved Romansk Institut og forskere fra andre institutioner i både ind- og udland. Inden for instituttet fortsætter de månedlige seminarer, hvor projekter præsenteres og færdige arbejder »anmeldes«.

I det følgende gives en kortfattet beskrivelse af forskningsaktiviteten i det forløbne år.

Sprogligt område:

På det sproglige område arbejdes der dels på det teoretiske plan, dels med mere praktisk orienterede projekter i sprogpædagogik, inden for de to hoveddiscipliner, fonetik og syntaks-semantik.

Inden for den fonetiske forskning er der blevet arbejdet med prosodiske problemer på spansk (John Kuhlmann Madsen) som del af et større arbejde om spansk fonetik. Også inden for fransk fonetik er intonationsproblemerne i fokus; her kan nævnes en instrumental undersøgelse over fransk intonation (Karen Landschultz) og undersøgelser med sprogpædagogisk sigte over danskeres intonation, når de taler fransk (Isabelle Duroisseau). Af mere generelle projekter kan nævnes udarbejdelsen af lærebog i fransk fonetik (Karen Landschultz) og et arbejde med opstilling af ortoepiske og fonologiske regler for fransk (Ole Kongsdal Jensen). I den mere teoretiske afdeling er der blevet arbejdet på den franske ortografiske struktur (Ole Kongsdal Jensen) og på nogle af hovedproblemerne i fransk fonologi, halvvokaler og nasalvokaler (Michael Herslund).

I den alment sprogpædagogiske forskning indta-

ger anvendelsen af video i undervisningen en fremtrædende plads. Der arbejdes med udnyttelsen af videomateriale i undervisningen (Isabelle Duroseau). Nær afslutning er et helt begyndersystem til spansk, hvor video spiller en afgørende rolle (Eva Dam Jensen og Thora Vinther). Video inddrages også i undersøgelser over elevsprog (Eva Dam Jensen), ligesom der forberedes en bog om video i sprogundervisningen (Eva Dam Jensen).

Oversættelsesproblemer, teoretisk og praktisk, og leksikografisk arbejde har fået en fremtrædende plads i instituttets forskning. Det skal først og fremmest nævnes, at to medarbejdere beskæftiger sig med det europæiske maskinoversættelsesprojekt, EUROTRA (Ebbe Spang-Hanssen og Henrik Prebensen). Sammen med Handelshøjskolen i København arbejdes der på et større værk om oversættelsesteori med særligt henblik på dansk og italiensk (Gunner Skytte Schmidt).

På det leksikografiske felt fortsættes udarbejdelsen af en supplerende ordbog til Blinkenberg & Høybyes *Fransk-dansk ordbog*, samt på en nyudgave af samme (François Marchetti); dette arbejde sker i samarbejde med forskere ved Handelshøjskolen i København og ved Odense Universitet. En rumænsk-dansk ordbog er også under forberedelse (Hugo Ibsen). Se iøvrigt nedenfor under det historisk-samfunds-faglige område.

På områderne semantik, syntaks og morfologi fortsætter udgivelsen af Knud Togeby's efterladte *Grammaire Française* (Ebbe Spang-Hanssen og Ghani Merad i samarbejde med Magnus Berg, Århus Universitet); bind IV og V, og det komplette værk vil foreligge i løbet af 1984. Inden for fransk videreføres undersøgelser af koncessive adverbier (Harald Gettrup i samarbejde med Henning Nølle, Nancy), en semantisk undersøgelse af tidsadverbier og aktionsart (Carl Vikner), samt af dativ inden for en generel beskrivelse af *à N* strukturer (Michael Herslund) og med den valensgrammatiske beskrivelse af fransk verbalsyntaks (Michael Herslund og Finn Sørensen, Lyon). Ligeledes fortsættes en dialektologisk – sociolingvistisk undersøgelse af den occitanske afsmittning, syntaktisk og leksikalsk, på fransk (Annie Norer). Inden for rumænsk er et arbejde om verbal-morfologien blevet fuldført (Carl Vikner), og der planlægges nu en universitetslærebog i moderne rumænsk grammatik (Carl Vikner).

Litterært område:

Den litterære forskning dækker alle perioder i de romanske landes literaturer. Emnerne strækker sig fra undersøgelser over enkelte forfatterskaber til teoretiserende arbejder, der knytter an til almene videnskabs-teoretiske og æstetiske teorier.

Den traditionelle filologiske grunddisciplin, tekst-

udgivelse og -kritik, dyrkes stadig ved Romansk Institut. Der arbejdes med udgivelse af franske middelalderhåndskrifter fra Det kgl. Bibliotek, i de senere år koncentreret om franske chansonniers fra 15. og 16. årh. (Svend Hendrup). Undersøgelser af middelalderlige klassikerhåndskrifter fortsætter; det er planlagt at skulle omfatte fire bind, hvoraf det første er udkommet i 1982, mens bind 2 er i trykken (Birger Munk Olsen). Samtidig arbejdes der med den middelalderlige florilegielitteratur (Birger Munk Olsen) og middelalderlig fransk og latinsk talsymbolik, hvoraf tre bind er udkommet; et fjerde bind vil udkomme i 1984 (Hanne Lange). Af andre projekter om middelalderlitteratur kan nævnes: om Saint Bernard og Chrétien de Troyes (Hanne Lange), om Tristan-myten (Jonna Kjær), samt om den danske teolog Anders Sunesens ophold i Paris ca. 1182-1192 (Birger Munk Olsen).

To projekter omhandler den spanske 1600-tals dramatiske Tirso de Molina; dels udgivelser med kommentarer af nogle af hans værker, dels udarbejdelse af ordbog over hans værker (Berta Pallares). Et værk om det litterære portræt i det 17. århundredes Frankrig nærmer sig sin afslutning (Merete Gerlach-Nielsen). Af undersøgelser over det 18. århundredes franske litteratur kan nævnes studier over rejselitteratur (Merete Grevlund) og over Diderots tekster om kvinder (Ginette Kryssing-Berg).

Inden for det 19. århundredes litteratur beskæftiger man sig med Balzac's »Etudes sur l'Art« (Hans Peter Lund) og med begreberne 'romantisk' og 'realisme' med særligt henblik på Balzac (Hans Peter Lund). Efter afholdelsen af et tværfagligt seminar over europæisk romantik (efterår 1982-forår 1983) forberedes der en udgivelse af en samling essays om romantikken (Hans Boll-Johansen). I italiensk litteratur studeres udviklingen fra novelle over skuespil til operatekst, *Cavalleria rusticana* (Hugo Ibsen).

I det 20. århundredes franske litteratur arbejdes der fortsat med Robbe-Grillet's romaner (Nils Soelberg), med intertekstualitet hos Georges Pérec (John Pedersen), med den franske forfatter Céline's ophold i Danmark 1945-50 (François Marchetti) og med fortæller-jeg'et i fransk kvindelitteratur (Ginette Kryssing-Berg). I italiensk litteratur med Italo Svevo's *Senilità* (Lene Waage Petersen) og i spansk litteratur med Dámaso Alonso's *Hijos de la ira* (Thora Vinther) samt med artikler om to latinamerikanske forfattere (Vibeke Grubbe).

Inden for folkelitteratur har der været foretaget undersøgelser af den mundtlige overlevering i Poitou (Frankrig) med særligt henblik på folkeeventyr (Michele Simonsen, pr. 1. sept. 1983 tilknyttet Institut for Folkemindevidenskab).

Blandt mere alment teoretiske projekter kan nævnes en undersøgelse og vurdering af taksonomiske kriterier i sprog- og litteraturforskning sammenlig-

net med naturvidenskaberne (Arne Schnack). Der arbejdes videre med teatersemiotik med henblik på lærebog om emnet (Oleg Koefoed), samt med problemerne ved udformning af en tekstteori med særligt henblik på analysen af dramatiske tekster (Steen Jansen). Et projekt, der bygger bro mellem det litterære og det samfundsfaglige område, handler om modernitetens æstetikteorier: efterfølgerne af surrealismen og deres forhold til politik (Maryse Laffitte).

I de senere år har formidlingen af litteraturforskningen til et bredere publikum indtaget en større og større plads i instituttets forskning. Der kan for året 1983 nævnes to sådanne projekter. En medarbejder skriver bidrag om det 17. århundredes europæiske litteratur, om romantikken i de romanske lande og om symbolismen til *Gyldendals Verdenslitteratur* (Hans Boll-Johansen). Tre medarbejdere forbereder en bog på dansk om den latinamerikanske litteratur i de sidste 50 år med særlig vægt på romanen (María Pilar Lorenzo, Berta Pallares og Thora Vinther).

Historie og samfundsforhold:

Også på dette felt viser instituttets forskningsaktivitet stor spændvidde, idet emner både fra oldtid, middelalder, nyere og nyeste tid behandles. Således undersøges det, hvorledes den romerske digter Ovids beskrivelser kompletterer de arkæologiske fund, så at der dannes et billede af Sortehavsregionen i de første år af romaniseringen (Eugène Lozovan). Et arbejde om merovingertiden i Frankrig indgår i en serie om den tidlige middelalder (José Alegre). Kortlægningen af de dansk-portugisiske relationer fra 15.-18. århundrede fortsættes (Luís Vasconcelos). Et værk om den rumænske fyrste D. Cantemirs rolle i Peter den Stores felttog i Kaukasus i 1722 fortsætter, som det niende i rækken (Eugène Lozovan). Den franske revolutions rolle for historieskrivning og -opfattelse udforskes i et større arbejde om 'tidsbegrebet' (Eric Eggi).

Inden for samtidshistorie arbejdes der på bøger om Frankrig og Spanien. Der foretages en undersøgelse over den demokratiske udvikling i Spanien efter Franco's død, samt en udgivelse af historiske og litterære kildetekster til Spaniens historie i det 20. århundrede (Vibeke Grubbe). Planlægningen af en bog om det moderne Frankrig for et dansk publikum, som inddrager væsentlige aspekter af det franske samfundsliv, videreføres (Ole Mørdrup).

Endelig bør to arbejder af leksikografisk art nævnes, som sigter på undervisningen i den almene orientering om samfundsforhold. Som supplement til de gængse ordbøger arbejdes der med en fransk-dansk ordbog over samfundsfaglige termer (Jules Lund sammen med Handelshøjskolen i København). En ordbog over de vigtigste termer og begreber i spansk kultur og samfundsforhold, som skal

omfatte såvel middelalder som nyere og nyeste tid forberedes i tre bind (José Alegre).

Redaktionsvirksomhed:

Romansk Institut udgiver med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd det romansksprogede tidskrift *Revue Romane* (redaktion: Nils Soelberg, Harald Gettrup, Ghani Merad, Hans Boll-Johansen, Ginette Kryssing-Berg, Hanne Korzen og Hans Peter Lund).

De ligeledes romansksprogede *Etudes Romanes* er særnumre af *Revue Romane* og rummer større monografier. Disse særnumre udgives med støtte fra Det humanistiske Fakultet.

Instituttet har endvidere et samarbejde med Akademisk Forlag vedrørende dansksprogede udgivelser i serien *Romansk Bibliotek* (redaktør Hans Boll-Johansen).

Vedrørende kontakter til udenlandske udgivelser redigerer og administrerer Jonna Kjær to løbende middelalderbibliografier *Encomia* (Bibliography of the International Courtly Literature Society) og *Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthurienne* (BBSIA). Hans Peter Lund er medredaktør af *Revue d'Histoire Littéraire de la France* og *Romantisme*, *Revue du Dix-neuvième Siècle*, og Birger Munk Olsen er medredaktør af *Classica et Medievalia*.

Gæsteforelæsninger:

Lene Waage Petersen har i foråret været gæstelærer ved universitetet i Napoli.

Publikationer:

Alegre, J.M.: El nacimiento de España. RIDS 111. Københavns Universitet 1983, 46 s.

Boll-Johansen, H.: Efterskrift til Stendahls vandring i Rom. Vandring i Rom, Stendhal., 9 s., København 1983.

– : "Introduktion til Sartre" 2. ændrede og reviderede udgave (red.). Romansk Institut 1983, 147 s.

Grevlund, M.: Du bon usage du récit de voyage: L'exemple de la Chine (Résumé). Actes du Sixième Congrès des Lumières, Bruxelles juli 83, The Voltaire Foundation, s. 475, Oxford 1983.

Herslund, M.: La construction réfléchie en ancien français. Actes du VIIIe congrès des Romanistes Scandinaves, Udg.: P. Spore, S. Hanon, E. Barel-lai, M. Nøjgaard og L. Schøsler, s. 153-61, Odense 1983.

– : Fransk fonologi. Trondheim 1983, 107 s.

– : Le datif de la possession inaliénable en français. Analyses grammaticales du français. Etudes Publiées à l'occasion du 50e anniversaire de Carl Vik-

- ner, Udg.: Herslund, Michael, O. Mørdrup og F. Sørensen, s. 99–115, København 1983.
- : Anmeldelse af: Douglas C. Walker, An Introduction to Old French Morphophonology. *Revue Romane* 18,1, s. 125–27, København 1983.
 - : La construction passive en ancien français. *Revue Romane* 18, 2, s. 175–82, København 1983.
- Jansen, S.: Fondamenti per una teoria del testo drammatico. Interazione, dialogo, convenzioni. Il caso del testo drammatico, Aston Gay m.fl., s. 75–102, Bologna 1983.
- : Due letture di Vestire gli ignudi di Pirandello ad opera dei registi Mario Missiroli e Massimo Castri, RIDS 109. Institutpublikation 1983, 44 s.
 - : Il dramma danese del Dopoguerra (1945–1960). Teatro danese del novecento, Karen Ascani, Steen Jansen, Jørgen Stender Clausen, Daniela Quarta, s. 49–66, Rom 1983.
- Jensen, E.D., Vinther, T.: The Authentic versus Easy Conflict in Foreign Language Material – A Report on Experiences with Production and Exploitation of Video in FLT. System vol. 11, no. 2, pp. 129–141, s. 12, Pergamon Press, England 1983.
- Kjær, J.: La mise en français moderne des textes médiévaux. *Revue Romane* XVIII, 1–1983, s. 105–12, København, Munksgaard 1983.
- : Anm. af: Don Alfred Monson: Les "ensenhaments" occitans. Essai de définition et de délimitation du genre. Paris, Klincksieck, 1981. 192 pp. *Revue Romane* XVIII, 1–1983, s. 132–34, København, Munksgaard 1983.
 - : Alfrun Gunnlaugsdóttir: "Tristan en el Norte (Stofnun Arna Magnussonar a Íslandi). Reykjavík 1978. 336pp. (Thèse soutenue à l. Université de Barcelone en 1970). *Medieval Scandinavia* 11–1978/79, s. 298–304, Odense University Press 1983.
- Koefoed, O.: Noget om oversættelsesproblemer. København 1983, 60 s.
- Korzen, H., Nølle, H., Prebensen, H., Sørensen, F.: PC-Grammar: An Alternative? *Acta Linguistica* Vol. 18, nummer 1, s. 5–55, C.A. Reitzel, Copenhagen 1983.
- Kryssing-Berg, G.: Problèmes de méthode: Comptendu de "Les Enfants de Jocaste" Christiane Olivier, Paris 1980. *Revue Romane* 18,1, s. 155–58, København 1983.
- : Parole de Femme au XVIIIe siècle. Actes du VIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves, Ouvrage collectif, s. 201–09, Odense 1983.
- Landschultz, K., Noer, A., Séférian, M.: "Le travail sur projet dans la formation des professeurs de langues". *Le Français dans le Monde* 180, s. 56–62, Hachette/Larousse, Paris 1983.
- Lozovan, E.: D. Cantemir: "Monarchiarum physica examinatio". København 1983, 40 s.
- Lund, H.P.: Distance de la poésie. Heine, Nerval et Gautier en 1848. *Orbis Litterarum* 38, s. 24–40, København 1983.
- : Note sur Toast funèbre de Mallarmé et la Comédie de la mort de Gautier. *Revue Romane* 18,1, s. 73–81, København 1983.
 - : Mallarmé – idéen om det rene kunstværk. Billedfortolkninger, Billedhuggerkolen Charlottenborg, s. 119–23, København 1983.
 - : Anmeldelse af Gardner Davies: Mallarmé et le rêve d'Hérodiade. *Revue Romane* 18,1, s. 139–40, København 1983.
 - : Contes pour l'art. La métaphorique picturale et théâtrale chez Gautier. *Revue Romane* XVIII, 2, s. 240–65, København 1983.
 - : Anmeldelse af Alfred de Vigny, Les Destinées, ed. P. Viallaneix. *Revue Romane* XVIII, 2, s. 307–09, København 1983.
 - : anmeldelse af La petite musique de Verlaine, Romances sans paroles, Sagesse (coll.). *Revue Romane* XVIII, 2, s. 309–11, København 1983.
 - : Anmeldelse af Nos ancêtres les Gaulois. *Revue Romane* XVIII, 2, s. 305–06, København 1983.
- Lund, J.: Literatur der Resistance und Kollaboration in Frankreich. Geschichte und Wirkung I (1930–1939) und II (1940–1950), HRSG. Karl Kohut, Comptendu Rendu. *Revue Romane*, 18, 1. *Revue Romane* 18,1, s. 140–45, Romansk Institut, KU 1983.
- Merad, G., Spang-Hanssen, E., Berg, M.: Knud Tøgeby: Grammaire Française. Volume III: Les Formes Impersonnelles du verbe et la construction des verbes. København 1983, 332 s.
- Nølle, H.: Les adverbes paradigmatiques: Fonction et analyse. København 1983, 191 s.
- : Analyse sémantique des compléments adverbiaux contextuels en français contemporain. Actes du VIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves, Palé Spore m.fl., s. 269–80, Odense 1983.
 - : Remarques sur la focalisation. Analyses grammaticales du français. Etudes publiées à l'occasion du 50e anniversaire de Carl Vikner. Michael Herslund, Ole Mørdrup, Finn Sørensen (udg.), s. 147–65, København 1983.
 - : A propos de Marianne Hobæk Haff, "Une approche de quelques types particuliers de syntagmes de coordination". *Revue romane* 18. 1., s. 113–19, København 1983.
 - : Quelques réflexions sur la structure sémantique des phrases clivées en français moderne. *Modeles linguistiques* Tome V fasc. 1, s. 117–40, Lille 1983.
- Pallares, M.B.: Forord til "Cuentos asturianos", Maria Josefa Canellada, s. 9–17, Gijon 1983.
- : Tirso de Molina, La Huerta de Juan Fernández (Edición Introducción y Notas). Madrid 1983, 256 s.
- Pedersen, J.: Anmeldelse af Lita Lundquist: L'ana-

- lyse textuelle. Revue Romane 18 hæfte 2, s. 330–32, København Munksgaard 1983.
- : Anmeldelse af Jean Giraudoux: Théâtre complet (Pleiade). Revue Romane 18 hæfte 1, s. 145–46, København Munksgaard 1983.
 - : Les yeux de la pensée: A propos d'une métaphore. Cahiers Tristan L'Hermite V, s. 25–29, Mortemart 1983.
- Schnack, A.: Positivism et structuralisme. Orbis litterarum 38, s. 1–12, København 1983.
- : Efterskrift til Alexandre Dumas: "De tre musketerer". De tre musketerer, Alexandre Dumas, II s. 387–93, København 1983.
- Skytte, G.: L'aver egli scritto questa lettera – Le fait d'avoir écrit cette lettre: Il valore semantico dell'infinito sostantivato in italiano, esaminato in base ad un confronto con il francese. Linguistica contrastiva. Atti del XIII Congresso internazionale di studi. Asti Pubbl. della Società di Linguistica, s. 519–26, Bulzoni, Roma 1982.
- : La sintassi dell'infinito in italiano moderno. København 1983, 579 s.
- Soelberg, N.: Anmeldelse af: Henrik Veldman: "La Tentation de l'inaccessible. Structures narratives chez Simenon. Editions Rodopi, Amsterdam. Revue Romane 18,2, s. 317–19, Romansk Institut, KUA 1983.
- Spang-Hanssen, E.: Humanisme et sciences humaines. Actes du VIIIe congrès des romanistes scandinaves, Palle Spore, s. 9–17, Odense 1983.
- : La notion de verbe auxiliaire. Analyses grammaticales du français, Michael Herslund, Ole Mørdrup, Finn Sørensen (udg.), s. 5–16, København 1983.
- Vikner, C.: Tekster og noter til fransk sætningsanalyse. Romansk Institut, København 1983, 110 s.

Michael Herslund

4: Slavisk Institut

Historie:

Slavisk Institut blev oprettet i 1955, og havde fra 1958 lokaler i Bispetorvsannekset; i 1971 flyttede instituttet til Øster Voldkomplekset, og derfra i 1978 til de nuværende lokaler på KUA i 1978.

Stab:

Professorer: Bjarne Nørretranders, Carl Stief. Lektorer: Erik Adrian, Jørgen Harrit, Kristine Heltberg, Christian Hougaard, Per Jacobsen, Peter Alberg

Jensen, (tiltrådt d. 1.10.83), Peter Ulf Møller, Knud Rasmussen, Niels Erik Rosenfeldt, Jens Skov-Larsen, Eigil Steffensen, Stig Surland, (død d. 6.7.83). Russiske lektorer: Vera Barkova, (fratrådt d. 31.8.83), Aleksandr Vasil'evič Sergeev, (tiltrådt d. 1.9.83), Galina Stefanovna Zasinec, (tiltrådt d. 1.2.83). Seniorstipendiater: Helen Krag, (tiltrådt d. 1.9.83), Carsten Pape, (fratrådt d. 31.8.83), Jørn Qvonje. Kandidatstipendiat: Per Viggo Durst-Andersen, (tiltrådt d. 1.9.83). Akademisk medarbejder: Emanuel Halicz. Ekstern lektor: 1. Teknisk-administrativt personale: Deltidsbeskæftigede: 1 (3/7), 1 (4/7), 1 (2/5), 1 (3/5).

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning falder inden for tre discipliner – den lingvistiske, den litteraturvidenskabelige og den historisk-samfundsvidenskabelige.

Den sproglige forskning ved instituttet har behandlet emner inden for russisk, polsk, tjekkisk, serbokroatisk og bulgarsk og har omfattet undersøgelser af både synkron og diakron art. Herunder også sammenlignende slaviske arbejder og balkanistik.

Inden for russisk har Jørgen Harrit været beskæftiget med ordbogsarbejde, herunder revideret og udvidet sin tidligere udgivne russisk-dansk ordbog på ca. 70.000 opslagsord og har arbejdet med en dansk-russisk ordbog, der skal indeholde ca. 50.000 opslagsord.

Inden for beskrivelser af moderne russisk er Per Durst-Andersen fremkommet med en omfortolkning af aspekt, der viser, at aspekt er en forståelseskategori.

Christian Hougaard har arbejdet med »eenaspektethed« og »fuldaspektethed« ved det russiske verbum i en undersøgelse over aspekt og semantik. Endvidere har han færdiggjort sit arbejde om verber på -sja i moderne russisk. Aspektbegrebet er også taget op fra et sammenlignende slavisk-lingvistisk synspunkt. Således har Kristine Heltberg undersøgt verbalaspekterne i russisk, polsk, tjekkisk og slovakisk. Lighederne mellem aspektsystemerne i disse sprog er så påfaldende, at man kan operere med ét fælles system. Der er dog tendenser i retning af forskellige i udviklingen, og det er disse udviklingstendenser, der i særlig grad er emne for undersøgelserne. Jens Skov-Larsen har behandlet aspekt i slavisk kontrastivt ved hjælp af oversættelsesanalyse med henblik på etablering af regelsystemer for valg af slavisk aspekt ved oversættelse fra dansk. Dette projekt er en del af et større dansk-slavisk kontrastivt projekt.

Helen Krag har forsket i sprogvidenskabens rolle i sammenhæng med planlægningen af sproglige/na-

tionale minoriteters forhold og på baggrund af den sovjetiske lingvistiske debat. Dette er et delprojekt under et nordisk projekt om kontinuitet og forandring i sovjetisk sprogpolitik.

Inden for sprogpedagogikken har Per Durst-Andersen beskæftiget sig med produktionsstrategier hos fremmedsprogslever, og Jørgen Harrit har fortsat sit arbejde med en formulering af en teori for oversættelse mellem dansk og russisk.

Inden for polsk har Chr. Hougaard studeret polsk slang som led i et større arbejde.

I serbokroatisk deltager Per Jacobsen i en nordisk undersøgelse af jugoslaviske indvandrerbørns modersmålsudvikling i Danmark, Sverige og Norge.

Endvidere udarbejder Per Jacobsen beskrivelser af serbokroatisk og makedonsk over for dansk. Dette er en del af et projekt organiseret af Danmarks lærerhøjskole.

I bulgarsk undersøger Jørn Qvonje det bulgarske substantivs pluralisdannelse og forholdene omkring pluralia tantum. Endvidere undersøger han artiklens brug ved substantiv + enklitisk gen./dat. af det personlige pronomener.

Jørn Qvonje planlægger en samlet systematisk fremstilling af Balkansprogenes morfosyntaks, der også vil være et bidrag til udviklingen af sprog- og arealtypologien.

I den litterære sektion har man inden for russisk litteratur hovedsagelig været beskæftiget med litteraturhistoriske emner.

Lektor, mag. art. Peter Ulf Møller, som har fået antaget sin afhandling »Efterspil til Kreutzersonaten. Tolstoj og kønsmoraldebatten i russisk litteratur i 1890'erne« til forsvar for den filosofiske doktorgrad, har arbejdet med en lærebog i litterær tekstanalyse på grundlag af russiske tekster og er i forbindelse hermed ved at udvælge russiske tekster til en antologi til undervisningsbrug.

Docent, dr.phil. Eigil Steffensen har efter udgivelsen af sin bog »Tjechov på tærskelen« (1982) fortsat sine studier over denne forfatter og særlig koncentreret sig om hans tidlige dramatiske arbejder, de såkaldte *šutki*, d.v.s. humoristiske enaktere. Tjechov har selv ved forskellige lejligheder betegnet dem som vaudevillier. Undersøgelsen gælder forholdet til denne genre, til russisk teater, til forfatterens tidlige prosa og til hans senere dramatik.

Professor, dr.phil. Carl Stief har videreført sine studier over Maksim Gor'kij med henblik på en monografi »Liv og værk«.

Uden for russisk har Per Jacobsen deltaget i et projekt om den serbiske symbolisme, arrangeret af det serbiske videnskabsakademi. Han udarbejder dertil konkordanser over Milan Rakić's og VI. Petković-Dis' forfatterskaber. Han deltager videre i et projekt om de litterære genrer, arrangeret af Institut for litteratur og kunst i Beograd. Hans bidrag hertil

er en analyse af kunstprosa hos forskellige serbiske forfattere.

På det historisk-samfundsfaglige område er man gået videre med serien »Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie« under hovedredaktion af Niels Erik Rosenfeldt, og løbende bibliografi vedrørende østeuropæisk historie og samfundskundskab »Østindex« under redaktion af Knud Rasmussen og i samarbejde med universitetsbiblioteket på Amager, støttet af Nordiska komittén för öststatsforskning.

Individuelt har Bjarne Nørretranders indledt studier over de sikkerhedspolitiske aspekter af øst-vestforholdet med særligt henblik på identifikation af muligheder for gensidig tillidsskabende foranstaltninger. Knud Rasmussen har skrevet en afhandling om mindretalsproblemer i Sibirien i historisk perspektiv og videreført en fremstilling vedrørende det 16. århundrede til »Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie«, bd. 4. En oversigtsartikel om aktuel dansk Østeuropaforskning til *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, München, er under udarbejdelse. Niels Erik Rosenfeldt har drevet fortsatte studier over »Stalins system«, samt arbejdet med afhandlinger vedrørende temaer i sovjetisk udenrigspolitik, herunder en afhandling om sovjetisk sikkerhedspolitik og den globale energisituation.

Den historisk-samfundsfaglige gruppe har fortsat fungeret som administrativt og koordinerende centrum for det fællesnordiske forskningsprojekt »Kontinuitet og forandring i Sovjetunionen« inden for rammerne af Nordiska komittén för öststatsforskning under ledelse af Bjarne Nørretranders. Trods grundige forberedelser til igangsættelse af faget øststatskundskab i 1983 lykkedes det ikke i dette år at formå universitetets kompetente organer til at fremme sagen.

Som gæst ved instituttet har Emanuel Halicz arbejdet med et projekt vedrørende forholdet mellem Rusland og de skandinaviske lande.

Redaktionsvirksomhed:

Per Jacobsen, Helen Krag og Eigil Steffensen er medlemmer af redaktionen af »Svantevit, Dansk Tidsskrift for Slavistik.« Eigil Steffensen er tillige hovedredaktør af temanummer om litteratur og biografi.

Kristine Heltberg, Bjarne Nørretranders, Knud Rasmussen og Carl Stief er medlemmer af redaktionskomiteen for instituttets skriftrækker.

Knud Rasmussen er redaktør ved »Østindex«, den løbende bibliografi vedrørende østeuropæisk historie og samfundsforhold, der videreføres i samarbejde med Universitetsbiblioteket på KUA.

Kristine Heltberg er medlem af redaktionen af »Acta Linguistica Hafniensia.«

Niels Erik Rosenfeldt er redaktør af serien »Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie«.

Bjarne Nørretranders er formand for Nordisk komité for øststatsforskning, medlem af bestyrelsen for International Committee for Soviet and East European Studies og medlem af programkomiteen for 3. verdenskongres for øststatsstudier, Washington D.C. 1985.

Rejser:

Helen Krag har opholdt sig ved de lingvistiske institutter ved videnskabsakademierne i Moskva og Alma-Ata i 6 uger. Peter Ulf Møller har i jan.-marts været på studierejse i Leningrad, Moskva og Tartu.

Publikationer:

Bagger, H., Nørretranders, B.: *Reformer og revolution. Politikens Ruslandshistorie bd. II.* København 1983, 264 s.

Christensen, R.: *Das akzentuelle Zusammenwirken zwischen dem unbestimmten und den bestimmten Substantiv im Bulgarischen.* Scando-slavica 28, s. 175-99, København 1983.

Durst-Andersen, P.V.: *Sovjet-marxistisk videnskabsfilosofi.* Svantevit. Dansk tidsskrift for slavistik. årgang 8, nr. 1, s. 73-95, (Arkona) Århus 1983.

– : *En indføring i studiet af det russiske sprog.* Slavisk Institut 1983, 145 s.

Halicz, E.: *Anmeldelse af: F. Ramotowska. Rzad narodowy polski w latach 1863-1864.* Warszawa - Łódź, 1978. Zeitschrift für Ostforschung 81,3, s. 441-44, Marburg/Lahn 1983.

– : *Anmeldelse af: Przemiany Spoleczne W Krolestwie polskim 1815-1864.* Udgivet af W. Kula og J. Leskiewicz, Wrocław - Warszawa. 1979. Zeitschrift für Ostforschung 81, 3, s. 437-39, Marburg/Lahn 1983.

– : *Anmeldelse af: Hans Werner Rautenberg. Der polnische Aufstand von 1863 und die europäische Politik. Im Spiegel der Deutschen Diplomatie und der öffentlichen Meinung Europa.* Wiesbaden 1979. Zeitschrift für Ostforschung 81, 3, s. 444-46, Marburg/Lahn 1983.

– : *Anmeldelse af: Ostmitteleuropa, Berichte und Forschungen.* Udgivet af: U. Haubein, G.W. Strobbe og G. Wagner, Stuttgart, 1981. Historisk Tidsskrift Bd. 82, H. 2. 1983, s. 411-12, København 1983.

Hougaard, C.: *Dansk over for russisk. En kontrastiv analyse med særligt henblik på verbet.* Københavns universitets Slaviske institut. Rapporter 4 s. 5-116, København 1983.

– : *Hvad er skriveskriften lavet af? Mål & Mæle* 3. 9. årg. 1983, s. 26-31, Jul. Gjellerups bogh., København 1983.

– : *Uplynulo 70 let od smrti Jaroslava Vrchlickeho.* Institutpublikation 1983, 1 s.

– : *Abstract of Danish versus Russian: A Short Contrastive Analysis of the Verb.* - Papers and Studies in Contrastive Linguistics, 1982,15, 13-54. Language and Language Behavior Abstract Vol. 17, No. 4, s. 1038, San Diego 1983.

Jacobsen, P.: *Da li su sintagme 'beskrajan plavi krug' i 'beskrajni plavi krug' sinonimne.* Naucni Sastanak Slavista u Vukove Dane, 12., Medunarodni Slavisticki Centar, s. 4, Beograd 1983.

– : *Knjizevnost, Jezik, Nacija.* Oko 286, Zagreb 1983.

– : *Jugoslavien efter Tito.* Østnyt 4 årg. nr. 2, Århus 1983.

Jensen, P.A.: *"Fanden må vide hvordan han båret sig ad". I anledning af Ljudmila Helligrens "dialogues in Turgenev's novels.* Svantevit VIII nr.2, s. 39-52, Århus 1983.

– : *"Chronicle and Myth in Pil'njak". Studies in 20th Century Russian Prose acta universitatis Stockholmiensis.* Stockholm studies in Russian literature 14, ED. Nils Åke Nilsson, s. 108-29, Stockholm 1983.

Krag, H.L.: *Hvem taler russisk i Sovjetunionen.* Østnyt 4.årg. nr.2, s. 18-26, Århus 1983.

– : *Die Sowjetunion - Staat, Nationalitätenfrage und Sprachenpolitik.* Wien 1983, 108 s.

Møller, P.U.: *Censur og kultur i Rusland før 1917. Kultur og censur i de slaviske lande,* Kristine Heltberg, Jane Kabel, Jiri Lichtenstein, Peter Ulf Møller, Lene Tybjærg Schacke, Bronislaw Swiderski, s. 20-48, Århus 1983.

– : *Efterspil til Kreutzeronaten. Tolstoj og kønsmoraldebatten i russisk litteratur i 1890'erne.* København 1983, 382 s.

Nørretranders, B.: *Den sikkerhedspolitiske analyse. Engergimangel og sårbarhed.* BP Energifonds Engergiårbog 1983, bind I-II., s. 223, København 1983.

– : *Sikkerhed for Vest - fred med Øst. Sovjet og Østeuropa: Udenrigs- og Sikkerhedspolitik.,* Redaktion: Kirsten Barker Hansen, Birgit Olsen, Niels Erik Rosenfeldt., s. 95, København 1983.

– : *Dobbeltbeslutningen.* København 1983, 34 s.

Pape, C.: *En europæisk landboreform. Rusland 1861.* København 1983, 96 s.

Qvonje, J.I.: *Knigata mi - to biblio mou - cartea mea - libri im.* Zeitschrift für Balkanologie XIX/1, s. 18, Wiesbaden 1983.

Rasmussen, K.: *Anmeldelse af A.S.Kan: Istorik G.V.Forsten i nauka ego vremeni.* Historisk tidsskrift 83, s. 332-34, København 1983.

– : *Politikens Ruslandshistorie indtil 1689: Rigets*

- oprindelse. Politikens Ruslandshistorie indtil 1689: Rigets oprindelse., Christensen, Svend Aage og Knud Rasmussen, s. 42-170, København 1983.
- : Anmeldelse af: England's Baltic Trade in the Early Seventeenth Century: A Study in Anglo-Polish Commercial Diplomacy. By J.K. Fedorowicz. Slavic Review Vol. 42, nr. 1, s. 133-34, Stanford, USA 1983.
 - Rosenfeldt, N.E.: Anmeldelse af Erik Beukel: Sovjetunionen og Atomvåben. Indre og ydre forudsætninger for sovjetisk atomvåbenpolitik, København 1982. Politica. Tidsskrift for politisk videnskab 15. årgang, nr. 1 1983, s. 92-95, Århus 1983.
 - : Viden om øst - sikkerhed for vest. Sovjet og Østeuropa: Udenrigs- og Sikkerhedspolitik. En bibliografi baseret på samlingerne på Københavns Universitets Slaviske Institut, Kirsten Barker Hansen, Birgit Olsen, Niels Erik Rosenfeldt, s. 9-24, København 1983.
 - : Udviklingen i øst - udfordringen til vest. Dansk Udenrigspolitik Årbog, red. Christian Thune og Nikolaj Petersen, s. 63-93, Dansk udenrigspol. Inst. København 1983.
 - : Sovjetrusland 1917-1945 samt Sovjet og omverdenen. Politikens Ruslandshistorie, (bind 3) Sv. Aage Christensen, Hans Bagger, Knud Rasmussen, Bjarne Nørretranders, Carsten Pape, N.E. Rosenfeldt, red: L. Hedegaard Jensen, s. 7-245, københavn 1983.
 - : Stalin Recalled. Problems of Communism vol. XXXII, July-August 1983, s. 62-66, Washington, D.C. 1983.
 - : "The Consistory of the Communist Church": The Origins and Development of Stalin's Secret Chancellery. Russian History/Histoire russe 9, Pts. 2-3, s. 308-24, Tempe, Arizona 1983.
 - : Problems of Evidence. Slavic Review. American Quarterly of Soviet and East European Stud vol. 42, no. 1, Spring 1983, s. 85-91, Urbana, Illinois, USA 1983.
 - Steffensen, E.: "Interesse og relevans. Om det biografiske hos Gogol', Cexov og Babel". Svantevit (IX) 1. (Temanummer om biografi og værk), s. 125-37, Arkona, Aarhus 1983.
 - Stief, C.: Dostojevskij und die skandinavische Literatur. Drei Beispiele. Dostojevskij und die Literatur, Udgiver Hans Rothe, s. 413-20, Köln-Wien 1983.
 - Sørensen, B.: Den fjernøstlige republik. Strategi og konflikt i Sovjetunionens tilblivelsesproces. København 1983, 141 s.

Erik Adrian

Orientaliske sprog

1: Institut for Orientalisk Filologi

Historie:

I 1981 blev der oprettet et centralinstitut omfattende de fire nedenfor omtalte institutter. Året efter blev centralinstitutet omdannet til det nuværende Institut for Orientalisk Filologi.

De oprindelige 4 institutters historie:

Det Centralasiatiske Institut er oprettet i 1948. Det havde oprindeligt til huse i Sct. Pederstræde 19, 1. sal og flyttede i begyndelsen af 1960'erne til Kejsergade 2, 1. sal og derfra til 2. sal.

Institut for Indisk Filologi er oprettet i 1960 med lokaler i Kejsergade 2, stuen. I 1968 flyttede instituttet til 3. sal.

Institut for Iransk Filologi blev oprettet i 1961 i forbindelse med C.E. Sander-Hansens Kejsergadeprojekt, og baseret på Arthur Christensens bibliotek. Derfor også navnet: Bibliotheca Christenseniana.

Institut for Semitisk Filologi blev oprettet i 1968 og fik samtidig lokaler i Kejsergade 2, 2. sal.

Det hidtidige centralinstitut bestående af 4 selvstændige institutter er i juli 1983 blevet sammenlagt til et fælles Institut for orientalsk Filologi med 4 afdelinger: en centralasiatisk, en indologisk, en iransk og en semitisk. Faget tibetansk er samtidig overført til Østasiatisk institut. Institutet flyttede i august 1983 fra Kejsergade til KUA Njalsgade.

Stab:

Professorer: Jes P. Asmussen, Hans Hendriksen (fra-trådt 31.1.1983), Frede Løkkegaard. Lektorer: Ivo Fišer, Kåre Thomsen Hansen, Iben Raphael Meyer, Svend Maan Søndergaard, Fereyduh Vahman, Judith Winther. Adjunkt: Kerstin Eksell.

Seniorstipendiat: Bodil Hjerrild Carlsen (til 31.8.83). Kandidatstipendiat: Christian Lindtner (til 28.2.83), Ellen Wulff (fra 1.2.83).

Eksterne lektorer: 3. Undervisningsassistenter: 7 (heraf 3 i tibetansk). Teknisk-administrativt personale: 20 timer: 2 (den ene tiltrådt 1.12.83).

Forskningsvirksomhed:

Centralasiatisk afdeling:

Rekonstruktion af čuvašisk på grundlag af en revision af det foreliggende materiale vedrørende de tidligste lån i ungarsk.

Fortsatte studier over de omstridte låne- og slægtskabsforbindelser inden for tyrkisk og mongolsk (Thomsen Hansen).

Udgivelse af kilder til belysning af den manjuriske sjamanisme:

a) Det manjuriske »ordspejl« (den første manjurisk-manjuriske ordbog fra 1708, Han-i araha gisun-i buleku bithe) (i trykken).

b) Den kejserlige ritualbog (Aisin gioro-klanens officielle ritual fra 1747, der også giver en beskrivelse af den almindelige sjamanistiske praksis blandt manjurerne).

c) Diverse håndskrifter indeholdende enkelte klanners private liturgiske bønnetekster i forbindelse med ofrene. Udgivelse af forskellige versioner af den blandt manjurerne så populære fortælling Nišan saman (tilfældigt overleverede håndskriftlige fixeringer, tildels af dialektalt præg, af en iøvrigt mundtlig tradition).

Lærebog i manjurisk. (Et udvalg af moderne tekster (Šibe fra Østturkestan) med grammatik og ordliste).

Bearbejdelse af indsamlet manjurisk dialektmateriale (Raphael Meyer).

Indologisk afdeling:

Af fælles forskningsprojekter har afdelingen eet inden for den ældre kultur og eet inden for den moderne periode. Det første (med Fišer som leder) er Pali Tipitakam Concordance udgivet af The Pali Text Society, London. Det er en konkordans til den buddhistiske kanoniske litteratur som den er overleveret på pali; den færdige konkordans vil tjene ikke blot orientalister, men også befolkningen i de lande, hvor denne buddhistiske retning er levende religion i dag, Sri Lanka, Burma, Thailand, Laos og Cambodien. Resultat af årets forskning: Fascicle III.6 (i trykken).

Det andet projekt (med Fišer som vejleder) har arbejdstitlen »Indiens kultur og samfund som reflekteret i danske publikationer« og vil udmøntes i en kritisk annoteret bibliografi, idet man foreløbig behandler tiden op til 1800. Resultat af årets forskning: registrering af den videnskabelige litteratur, herunder den med udspring i kolonien Tranquebar. Med relation hertil har en medarbejder på projektet udgivet den diplomatiske korrespondance fra Tanjorekongerne til guvernørerne over Tranquebar: Elisabeth Strandberg, The Modí Documents from Tanjore in Danish Collections. Beiträge zur Südasiens-Forschung, Südasiens-Institut, Universität Heidelberg. 1983, 386 s.

Fišer har to individuelle forskningsprojekter: »The World of the Vedic Aryans as seen by themselves«, Handbuch der Orientalistik, II. Abteilung »Indien«, Bd. 3, Geschichte, samt »The Kāma-Sāstra Literature«, A History of Indian Literature, ed. by J. Gonda, som beskriver den oldindiske videnskabsexuologi, hvorpå den vestlige moderne sexuologiske videnskab bygger.

Rejser:

Med henblik på færdiggørelsen af dette projekt var Fiser på studierejse til London (British Library og India Office Library) med støtte fra Det humanistiske forskningsråd i juni-juli 1983.

Iransk afdeling.

Fortsat arbejde med jødisk-persiske tekster, især jødisk-persiske oversættelser af bibelsk og talmudisk stof (en afhandling på dette felt er blevet trykt i årets løb) (Asmussen).

Afsluttende arbejde med korrektur og endelig tilrettelæggelse af trykningen af den middelpersiske Artay Viraz-tekst, der forventes udgivet i begyndelsen af 1984 (Vahman).

Semitisk afdeling:

Digtningens forhold til statsmagt og samfundsstruktur hos spansk-arabiske digtere i 10.-11. årh., herunder reaktioner på samtidige historiske begivenheder under brydningerne mellem muslimsk og kristen religion. Der tages bl.a. udgangspunkt i García Gómez og F. Corrientes forskninger over Ibn Quzmān og de meget omfattende nyere videnskabelige bidrag i det sidste tiår, samt i særlig grad Ibn Saʿīd, Kitāb rāyat al-mubarrizīn og hans al-Mugrib fi hula l-Magrib. Desuden foretaget visse specialundersøgelser af synspunkter for den arabiske elativ. (Løkkegaard).

En analyse af Naguib Mahfouz' litterære udvikling i perioden 1947-67 med henblik på strukturelle elementer i fortælleteknikken. (Eksell).

En komparativ analyse af billedsproget i Diwān al-Sanawbari og Diwān Ibn Khafādja. (Wulff).

Palæstinensisk litteratur – arabisk litteratur i Israel og på Vestbredden. Krig, besættelse såvelsom ideologi påvirker de litterære strømninger, som igen virker tilbage på enkeltindividets og samfundets virkelighed. Det litterære virkelighedsbillede er både styret og styrende, både produkt og producerende. Stoffet hentes fra den palæstinensiske litteratur med det formål at analysere nogle af de almenmenneskelige problemer, der opstår, når ideologiske strømninger konfronteres med besættelsens samfundsnedbrydende kræfter.

Jødedommen – hovedbegreber og principper. Til en af Gads forlag planlagt udgivelse af religionshistoriske tekster. Fortsat arbejde (sammen med Hanne Friis) med en hebraisk-dansk ordbog. (Winther).

Publikationer:

Asmussen, J.P.: A Zoroastrian "De-Demonization" in Judaeo-Persian. Irano-Judaica. Studies Relating to Jewish Contacts with Persian Culture

Throughout the Ages., Edited by Shaul Shaked, s. 112-21, Jerusalem 1983.

– : Acts of Adur-Hormizd and of Anahid kiu. Encyclopædia Iranica Vol. I, Fasc. 4., Ed. by Ehsan Yarshater, s. 430, London 1983.

– : Chapter 25. Christians in Iran. The History of Christian Expansion in Iran. The Cambridge History of Iran Vol. 3 (2). The Seleucid, Parthian and Sasanian Periods., Edited by Ehsan Yarshater., s. 924-1357, Cambridge 1983.

Løkkegaard, F., Riis, P., Søndergaard, S.: Appendix: Semitic Inscriptions. SUKAS VII, The Near Eastern Pottery and Objects of Other Materials from the Upper Strata, Publications of the Carlsberg Expedition to Phoenicia 9, Det Kgl. dans. Marie-Louise Buhl, s. 127-31, København 1983.

– : Some Reflexions on Reading F.O. Hvidberg-Hansen's Book La Déesse TNT, une étude sur la religion Canaanéo-Punique I-II Copenhagen 1979. Ugaritforschungen 14, Internationales Jahrbuch für die Altertumskunde nr. 14, s. 129-40, Fleun-Neukirchen 1983.

Winther, J.: Transvaluering og transformation af traditionelle jødiske begreber i den socialistiske zionismes ideologi/verdslig politiske religion. Zionismen og Israel. Religion/Ideologi/Stat, belyst ved det moderne Israel som eksempel., Per Bilde og Peter Steensgaard(red.), s. 107-21, Århus 1983.

– : I krigens skygge. Israelsk litteraturantologi 1948-1980 med efterskrift. København 1982, 200 s.

Svend M. Søndergaard.

2: Østasiatisk Institut*Historie:*

Oprettet 1960 med lokaler i Niels Hemmingsensgade 23, stuen. I 1962 flyttedes til Gråbrødretorv 6, 1. sal, og i 1968 flyttedes til de nuværende lokaler i Kejsergade 2, 3. sal. Senere skete udvidelser med lokaler i Gråbrødretorv 6, stuen, 1. og 2. sal, og St. Kannikestræde 11, stuen og kælder.

Stab:

Professorer: Søren Egerod, Olof Lidin. Lektorer: Birthe Arendrup, Viggo Brun, Simon Heilesen, Mette Laderrière, Leif Littrup, Robert Tung. Udenlandsk lektor: Yoichi Nagashima. Forskningsrådsstipendiater: Poul Andersen, Kirsten Refsing.

Eksterne lektorer: 3. Undervisningsassistenter: 9. Ansatte på arbejdstilbud og lignende: som videnska-

belige medarbejdere: 6 personer i ialt 23 måneder, som TAP-medarbejdere: 2 personer i ialt 10 måneder. Teknisk-administrativt personale: heltidsbeskæftiget: 1, 32 timer ugentlig: 1.

Lokaleforhold:

Instituttet har sammen med Østasiatisk Områdestudieudvalg fået midlertidig rådighed over de lokaler der blev ledige efter Institut for Indisk Filologi's udflytning. Lokalerne bruges bl.a. til bibliotek og undervisning samt til Koreansk og Tibetansk afdeling.

Forskningsvirksomhed:

Forskningsvirksomheden ved Østasiatisk Institut spænder vidt; i geografisk henseende fra det burmansk-tibetanske sprogområde i vest til det malayopolynesiske i syd og øst til de japanske, kinesiske og koreanske mod nord og nordøst; med hensyn til emner både sproglige, kulturelle, samfundsmæssige og historiske; og i historisk henseende fra ældste tid og op til vor tid.

Faget Tibetansk er pr. 1. september 1983 overflyttet til Østasiatisk Institut fra det tidligere Centralasiatisk Institut. Som for andre store og vigtige områder af Østasien er der desværre heller ikke til Tibetansk knyttet faste forskere.

Igangværende forskning:

Kinesisk afdeling:

Der arbejdes på en beskrivelse af Mlabri-sproget fra Nordthailand og en analyse af Radé-sproget fra Vietnam. En artikel om finalpartikler i sydkinesisk er færdiggjort, og der arbejdes på en lærebog i kantonisk (Egerod). Arbejdet med en analyse af Lao She og hans værker er fortsat, og en artikel om Kinas nyeste litteratur er færdiggjort (Tung). Studier i moderne kinesisk grammatik og litteratur og i aspekter af moderne kinesisk kulturpolitik er suppleret med studier i kantonisk og malajisk (Arendrup); og undersøgelsen af lokaladministration i Shandong provinsen samt i moderne kinesisk historieskrivning, særlig med henblik på verdenshistorier, er fortsat (Litrup). Medarbejderskabet på et deskriptivt katalog over den taoistiske kanon, *Dao-zang*, har resulteret i ca. 20 artikler om enkeltværker, og sideløbende er der arbejdet på en selvstændig afhandling om religiøse bevægelser i det nordlige Song dynasti (Andersen). Arbejdet på en Dansk-Kinesisk ordbog med ca. 17.500 opslag med angivelse af opslagsordets ordklasse og eventuelle uregelmæssige bøjning, nærmer sig sin afslutning (Søgaard). En indholdsanalyse og strukturanalyse af den legalistiske tekst *Shang Jun Shu* foretages med henblik på at opstille kriterier for en

vurdering af tekstens autenticitet (Lauridsen); og en bearbejdelse af indsamlet materiale vedrørende kvindens stilling i Kina foretages for at vurdere tendenser siden 1976 (Sindbjerg). En registrering og kortlægning af danske forskningsbibliotekers og danske erhvervsvirksomheders materiale vedrørende handel med Kina og Sydøstasien er påbegyndt (Hemmel), og arbejde med udviklingen i den moderne kinesiske økonomi med særligt henblik på fraktionsdannelsernes betydning for udformningen af den økonomiske politik i Kina er fortsat (Brødsgaard). Et katalog over Det kongelige Biblioteks håndskrifter fra Dunhuang er gjort klart til publikation, og et arbejde om Han dynastiets samfundsstruktur og politiske hovedstrømninger set i lyset af antropologiske teorier om redistributiv økonomi står foran sin afslutning (Østergaard Petersen).

Japansk afdeling:

Arbejdet med Ogyū Sorai's politiske filosofi er fortsat med særligt henblik på et socio-politisk studie af 1720-årenes Japan og hans forslag til reformer. Der arbejdes endvidere på de japansk-danske forbindelser siden midten af 1800-tallet, baseret på materiale i Rigsarkivet, ligesom der er færdiggjort en artikel om Abe Kobo's eksistentielle filosofi (Lidin). Arbejdet med *kabuki*-skuespilleren Yoshizawa Ayame er fortsat med særligt henblik på en analyse af hans betydning for efterfølgerne, og et kompendium til grammatikundervisningen nærmer sig sin afslutning (Laderrière). Der arbejdes fortsat med en analyse af Iwakura-delegationens rapport fra et besøg i Danmark i 1873, og med Abe Kobo og Hōmei Iwano's forfatterskaber, særlig med henblik på forholdet mellem romanen og teorien og indflydelsen på jeg-novellen (Nagashima). Arbejdet med en beskrivelse af Shizunai dialekten af Ainu sproget er fortsat, baseret såvel på feltarbejde som på japanske kilder (Ref-sing).

Afdelingen for Kinesisk Kunst og Kultur:

En større afhandling om moderne kinesisk malerkunst og kunstopolitik er færdiggjort, og arbejdet forventes fortsat med afgrænsede studier af brugen af visse motiver i nutidig kinesisk kunst. Der arbejdes endvidere med tekster til kinesisk Buddhisme, og indsamlingen af materiale til bearbejdelse af malerier over Kangxi kejserens rejser og andre hofværkstedsarbejder er fortsat (Heilesen).

Thai afdeling:

En større afhandling om lokalmedicinsk tradition i Nordthailand er afsluttet, og der arbejdes videre på et manuskript om mundtlig fortællertradition sam-

mesteds, ligesom der foretages fortsatte studier i arbejderbevægelsen og den socio-økonomiske udvikling i Thailand (Brun).

Koreansk afdeling:

Der arbejdes fortsat med koreansk shamanisme og en kulturhistorisk beskrivelse af Korea (Shin).

Tibetansk afdeling:

Der er for tiden ingen forskere tilknyttet afdelingen.

Vietnamesisk afdeling:

Der er for tiden ingen forskere tilknyttet afdelingen.

Afdelingen for Stillehavsforskning:

Fortsatte studier af blodfejder på Bellona, baseret på indsamlet primærmateriale der strækker sig over 25 generationer (Kuschel).

Servicevirksomhed:

Japansk Informationscenter blev i samarbejde med Den japanske Ambassade i Danmark åbnet i maj 1983. Centret ledes af Olof Lidin, og den daglige ledelse er forestået af Yoichi Nagashima.

Det kinesiske bibliotek er ved at blive omlagt til *pinyin* transkription og bliver samtidig revideret. Billedsamlingerne er samtidig blevet stærkt udbygget, ligesom en ajourføring af artikeltkartoteket er påbegyndt (Brødsgaard, Hemmel, Lauridsen, Sindbjerg, Sørensen og Østergaard Petersen).

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Søren Egerod er redaktør af *Acta Orientalia* (København) og medredaktør af *Acta Linguistica Hafniensis*.

Olof Lidin er i redaktionskomiteen for *The Journal of Intercultural Studies* (Osaka, Japan).

Birthe Arendrup er medredaktør ved udgivelsen af forelæsningserne på Sandbjergsymposiet.

Rejser:

Rolf Kuschel opholdt sig på Bellona fra maj til september.

Publikationer:

Brødsgaard, K.E.: *Paradigmatic Change: Readjustment and Reform in the Chinese Economy, 1953–1981, Part I. Modern China. Intern. Quarterly of History and Social Science* vol. 9, nr. 1

(January 1983), s. 37–84, Sage Publications 1983.
– : *Paradigmatic Change: Readjustment and Reform in the Chinese Economy, 1953–1981, Part II. Modern China* vol. 9, nr. 2 (April 1983), s. 253–72, Sage Publications 1983.

– : *Rangforskelle og privilegier i Kina. Danmark–Kina 77/78*, s. 19–20, Venskabsforbundet Danmark–Kina 1983.

Egerod, S.: *The Nan-xiong Dialect*. Fang Yan 1983.5, s. 123–42, Peking 1983.

– : *Differentiation and continuity in Classical Chinese. The Bulletin of the Institute of History and Philology, Academia Sinica* 53.1.1982, s. 89–112, Taipei, Republic of China 1982.

– : *China: Melting pot of languages or cauldron of tongues? Hong Kong–Denmark Lectures on Science and Humanities*, Kristof Glamann et alii., s. 37–51, Hong Kong 1983.

Heilesen, S.B.: *Buddhisme og kunst*. Stupa 6, s. 10–13, København 1983.

– : *Kinesisk buddhistisk billedhuggerkunst fra dens storhedstid, omkring år 300–700*. Stupa 6, s. 20–31, København 1983.

Hemmel, V., Sindbjerg, P.: *Women in Rural China. Policy towards women before and after the Cultural Revolution*. London 1983, 200 s.

Laderriere, M.: *Dagligdagen. Japan – Brede. Nationalmuseets sommerudstilling i Brede 1983.*, Nationalmuseet, s. 56–65, København 1983.

Lidin, O.G.: *Japan. Østens Storriken*, BonnierFakta Bokforlag AB, s. 61, Stockholm 1983.

– : *Japan – Øyene i øst. Østens Storriker*, Cappelen's Verdenshistorie, s. 61, Oslo 1983.

– : *Furyushishaki kara Kyochukiko e — Ogyu Sorai no kikobungako. Kokusai Nihon-bungaku kenkyu-shukai kaigiroku (dairokkai)*, Kokubungaku kenkyu shiryokan, s. 12, Tokyo 1983.

– : *Ogyu Sorai's Journey to Kai in 1706, With a Translation of the Kyochukiko*. London 1983, 191 s.

– : *Religion og etik. Japan – Brede*, Nationalmuseet, s. 10, København 1983.

– : *Abe Kobo's Philosophy of the Box. Transcultural Understanding and Modern Japan*, Klaus Kracht and Helmut Morsbach, s. 8, Bochum 1983.

– : *Japan. Østens Storriker, Politiken*, s. 64, København 1983.

– : *The 3rd International Conference of the European Association for Japanese Studies. The Japan Foundation Newsletter Vol. X No. 5*, s. 5, Tokio 1983.

Nagashima, Y.: *"Venner" – en sort komedie af Kobo Abe*. Oversat og med forord af Yoichi Nagashima. Institutpublikation 1983, 63 s.

– : *"Det specifikt japanske" – Nemawashi-beslutningsprocessen, livstidsansættelse og robotter*. Institutpublikation 1983, 30 s.

- : Gwenn Boardman Petersen: *The Moon in the Water – Understanding Tanizaki, Kawabata and Mishima*. A review. *Acta Orentalia* 43, s. 168–71, Copenhagen 1983.

Refsing, K.: *The Ainu Minority in Japan*. Transcultural Understanding and Modern Japan. Fourth Symposium Sponsored by Tokai University, held at the Ruhr University, Bochum, Westgermany, October 1981, Klaus Kracht and Helmut Morsbach, s. 121–31, Bochum 1983.

- : Lærdom og uddannelse. Japan-Brede, Nationalmuseet, s. 66–73, København 1983.

- : Ainufolket højt mod nord. Japan-Brede, Nationalmuseet, s. 80–83, København 1983.

-, Hornby, J.: *Landet, folket, sproget*. Japan-Brede, Nationalmuseet, s. 6–11, København 1983.

- : Om at have forkerte briller på. Japan – en kilde-samling. Nationalmuseets skoletjeneste, s. 2–6, København 1983.

Leif Littrup

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Indholdet af denne artikel er baseret på et foredrag, som blev holdt på Det Humanistiske Fakultet i København den 12. februar 1985.

Klassiske sprog

1: Institut for Græsk og Latinsk Middelalderfilologi

Historie:

Instituttet er oprettet i 1958 og fik samme år tildelt egne lokaler, beliggende Bispetorvet. I 1960 flyttede instituttet til Gråbrødretorv nr. 6, i 1975 til Store Kannikestræde 11, og instituttet har siden 1979 haft til huse i Njalsgade 90.

Stab:

Professor: Birger Munk Olsen (fra 1.5.83 tilknyttet IGLM med 50% af sin arbejdstid; i øvrigt ved Romansk Institut). Docent: Jørgen Raasted. Lektorer: Sten Ebbesen, Brian McGuire. Fondslønnede stipendiater: Merete Geert Andersen, Finn Collin (fra 1.10.83).

Teknisk-administrativt personale: 32 timer ugentlig: 1.

Forskningsvirksomhed:

Størstedelen af de skriftlige vidnesbyrd om, hvad danskere og andre europæere i middelalderen gjorde og tænkte, er affattet på et af tidens to internationale sprog, græsk eller latin. IGLMs forskning har som hovedsigte at gøre disse skriftlige kilder tilgængelige for nutiden. Arbejdet kan groft deles i tre faser. For det første undersøges, hvilke tekster der er bevaret til nutiden. Middelalderlige tekster foreligger i form af håndskrevne bøger. Mange af dem er allerede blevet undersøgt og udgivet på tryk, men endnu flere er aldrig blevet trykt, og i mange tilfælde er håndskrifternes indhold kun blevet overfladisk undersøgt. Der kan således år efter år fremdrages både værker, hvis eksistens har været aldeles ukendt for forskningen, og værker, der har været kendt, men som man ikke vidste, var bevaret til vor tid. For det andet udarbejdes der videnskabelige trykkudgaver af de middelalderlige tekster, så de bliver nemmere at bruge for interesserede. For det tredje undersøges, hvad disse tekster kan fortælle om fortidens kultur.

I 1983 fejrede IGLM sit 25 års jubilæum; i jubilæumsåret udkom 3 hæfter, nr. 44-46, af instituttets tidsskrift *Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin* (CIMAGL), som startede i 1969. De tre hæfter tegner ikke noget fuldstændigt billede af IGLMs forskning, men viser dog nogle væsentlige sider. Ét hæfte indeholder en udgave af en latinsk logisk tekst fra 12. århundrede. Udgaven og præsentationen af den er resultatet af et samarbejde mellem en nuværende stipendiat fra det teologiske fakultet, en tidli-

gere stipendiat ved IGLM, en lektor sammesteds og en kollega fra USA. Et andet hæfte bringer en udgave af en græsk musikteoretisk tekst fra middelalderen. Udgiveren er docent ved IGLM. Et tredje hæfte indeholder syv artikler om byzantinsk musik, filosofihistorie og middelalderlig sprogvidenskab forfattet af forskere fra Grækenland, Italien, Tyskland, USA og Japan, som alle inden for de sidste 15 år har suppleret deres hjemlige uddannelse med et længere ophold (normalt 1-2 år) ved IGLM, hvor netop studiet af græske musiktekster og latinsk videnskabelig – især filosofisk og lingvistisk – litteratur har været en fast bestanddel af arbejdet gennem alle instituttets 25 år. IGLM har fra sin start været samlingspunkt for den forskning, der ligger bag Union Académique Internationale's udgave af byzantinsk musikalsk litteratur i serien *Monumenta Musicae Byzantinae* og for Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave af middelalderlige videnskabelige værker af danske forfattere i serien *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*. Omkring disse udgiverprojekter er instituttets tradition for musik- og filosofi-historisk forskning vokset op, en tradition hvori megen vægt lægges på udgivelsesarbejdet som forudsætning for den fortolkende udnyttelse af materialet.

Alt dette illustreres i årets hæfter af instituttidskriftet, men nogle betydelige områder mangler. Kristen tro og kristne institutioner var jo blandt de stærkeste faktorer i middelalderens kultur. Dogmatiske tekster behandler IGLMs medarbejdere sjældent, men der arbejdes meget med tekster vedrørende kirkens liturgi og med den litteratur, der stammer fra Vesteuropas klostermiljøer og afspejler munkesamfundenes liv og idealer. Skrifter fra den hedenske oldtid var imidlertid også af betydning for de litterært dannede i tiden. Hvordan præcis denne påvirkning fra antikken fandt sted, er genstand for forskning ved IGLM.

Som det vil være fremgået, spiller det internationale samarbejde en stor rolle for IGLM. At der på nationalt plan samarbejdes med forskere fra andre institutioner giver vel sig selv. Men udover hvad deres egne projekter umiddelbart giver anledning til, er IGLMs stab stærkt involveret i opsøgende virksomhed til fremme af samarbejdet mellem danske middelalderforskere med forskellig fagbaggrund. Denne virksomhed foregår via det til instituttet knyttede Center for Europæiske Middelalderstudier, jævnfør Centrets beretning i denne årbog.

Filosofi og videnskab:

Der blev i 1983 gennemført en større undersøgelse af Boethius' (ca. år 500) forhold til græske Aristoteles kommentatorer. (S. Ebbesen). En mindre undersøgelse af 4. århundredes kirkefæders anvendelse af

aristotelsk logik. (S. Ebbesen). Studier i 12. århundredes logik (S. Ebbesen i samarbejde med K.M. Fredborg, L.O. Nielsen, Y. Iwakuma, Chr. J. Martin).

Et oversigtsstudium af problematikken om en særlig engelsk logiktradition i perioden før ca. 1320 (S. Ebbesen).

Udgave af Petrus de S. Audomarus astronomiske værker fra det sene 13. århundrede (F. Saaby Pedersen); *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi* X: 2, 1984.

Arbejdet med en nyudgave af Anders Sunesens teologiske læredigt *Hexameron* fra ca. 1200 er blevet påbegyndt (S. Ebbesen & N.J. Green-Pedersen med bistand fra L. Mortensen).

En annoteret udgave af udvalgte artikler af afdøde prof. J. Pinborg er færdiggjort (S. Ebbesen).

Der er påbegyndt en kritisk undersøgelse af teorier om, at fuld forståelse af én kulturs sprog og tankegods er uopnåelig for den der tilhører en anden kultur, og at sproget i visse henseender er konstitutivt for tanken (Finn Collin).

En samlet fremstilling af middelalderens filosofi-historie er påbegyndt (S. Ebbesen).

Byzantinsk musik:

En kommenteret udgave med oversættelse af den musikteoretiske afhandling *Hagiopolites* er færdig (J. Raasted). Undersøgelser af *Sticherarioverleveringen* er fortsat, bl.a. med indsamling af supplerende materiale på biblioteker i München, Milano, Modena og Sofia (J. Raasted sammen med N. Konstantinova og B. Schartau).

Antik litteratur i middelalderen:

Arbejdet er blevet fortsat på en undersøgelse af brugen af klassikertekster i 11. og 12. århundredes Vesteuropa. Der bygges især på en gennemgang af de bevarede klassikerhåndskrifter samt oplysninger i ældre bibliotekskataloger om nu tabte håndskrifter (B. Munk Olsen i samarbejde med Centre National de la Recherche Scientifique i Paris).

Der er gennemført en undersøgelse af cistercienserordenens holdning til klassisk litteratur i 12. århundrede (B. Munk Olsen).

Klostrenes kultur og kirkens:

Arbejdet er fortsat på en større undersøgelse af klostervenskaber som ideal og virkelighed i perioden 350-1350; materialet til ca. 1050 er gennemgået (B. McGuire).

En undersøgelse af middelaldermunkes vurdering af gråd er afsluttet (B. McGuire). En række leksikon-artikler om skandinaviske klostre er blevet færdig-

gjort (B. McGuire). Tidligere publikationer om samlinger af moralske fortællinger – exempla – er blevet fulgt op af undersøgelse af franciscanerne og dominikanernes overtagelse af genren fra cistercienserne (B. McGuire). Udgave af Sunesens *Hexameron*: se afsnittet om filosofi. Cistercienserne og den antikke litteratur: se afsnittet om antik litteratur. En undersøgelse af den liturgireform, Absalon gennemførte i 1187/88, pågår (M. Geert Andersen).

Andet:

B. Munk Olsen har arbejdet på en undersøgelse af florilegielitteraturens udbredelse og rolle i middelalderens kulturliv. J. Raasted har fortsat undersøgelser over blandingshåndskriftet AM 76,8^o med henblik på skriverhændernes relative kronologi. J. Raasted har fortsat bearbejdelsen af de pergamentfragmenter, der blev fundet i Compenius-orglets bælg, med henblik på rekonstruktionen af et officium pro defunctis. En undersøgelse af værdinormer hos Boccaccio og hans samtidige er blevet afsluttet (K. Grubb Jensen under vejledning af B. McGuire). Samtlige instituttets videnskabelige medarbejdere deltager i Center for Europæiske Middelalderstudiers projekt »Anders Sunesen og hans Tid« (under ledelse af S. Ebbesen).

Redaktionsarbejde m.m.:

»Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge grec et latin« (CIMAGL) 44-46 redigeres af S. Ebbesen.

S. Ebbesen har fungeret som redaktør af »Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi«, B. McGuire som medredaktør af »Vox Mediaevalis«, B. Munk Olsen som medredaktør af »Classica et Mediaevalia«, J. Raasted som medredaktør af »Monumenta Musicae Byzantinae« og underserien »Corpus Scriptorum de Re Musica«.

S. Ebbesen har virket som konsulent for »British Journal for the History of Science« og »National Endowment for the Humanities« (USA).

Gæster og rejser:

Nina Konstantinova fra Bulgarien har hele året opholdt sig ved IGLM for sammen med J. Raasted at studere byzantinske og slaviske musikhåndskrifter. I forårssemestret opholdt Alessandro Conti fra Italien sig ved instituttet for sammen med S. Ebbesen at studere logiske tekster fra 13.-14. århundrede.

Publikationer:

Ebbesen, S., Pinborg, J.: *Thott 581 4, or de ente rationis, de definitione accidentis, de probatione terminorum. English Logic in Italy in the 14th*

- and 15th Centuries, Acts of the 5th European Symposium on Medieval Logic and Semantics = History of Logic I, ed. Maierù, A., s. 111-46, Napoli 1982.
- The present king of France wears hypothetical shoes with categorical laces. Twelfth-century writers on well-formedness. *Medioevo* 7, s. 91-113, Padova 1981.
 - , Fredborg, K.M., Nielsen, L.O.: *Compendium logicae Porretanum ex codice Oxoniensi Collegii Corporis Christi 250: A Manual of Porretan Doctrine by a Pupil of Gilbert's*. *Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge grec et latin*, Université de Copenhague 46, s. III-XVIII & 1-113, København 1983.
 - , Iwakuma, Y.: *Instantiae and Twelfth-century "Schools"*. *Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge grec et latin*, Université de Copenhague 44, s. 81-85, København 1983.
 - : Review of: Hans Ruef, *Augustin über Semiotik und Sprache*. *Journal of the History of Philosophy* 21, s. 563-65, Claremont, California 1983.
 - : *The Odyssey of Semantics from the Stoa to Buridan*. *Foundations of Semiotics* 7, s. 67-85, Amsterdam/Philadelphia 1983.
- McGuire, B.P.: *A lost Clairvaux exemplum collection found: The liber visionum et miraculorum compiled under John of Clairvaux 1171-79*. *Analecta Cisterciensia* 39, s. 26-62, Rome 1983.
- : *The Cistercians in Denmark: Attitudes, roles and functions in medieval society*. *Kalamazoo*, Michigan USA 1982, 421 s.
 - : *The Cistercians and the rise of the exemplum in early thirteenth century France: A reevaluation of Paris BN MS lat. 15912*. *Classica et Mediaevalia* 34, s. 211-67, København 1983.
- Raasted, J.: *The Hagiopolites. A Byzantine Treatise on Musical Theory*. *Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge grec et latin* 45, s. 1-99, Copenhague 1983.
- : *Troping Techniques in Byzantine Chant. Research on Tropes*. *Proceedings of a symposium organized by the Royal Academy of Literature, History and Antiquities and Corpus Tropicorum*. Stockholm June 1-3, 1981, G. Iversen, s. 89-98, Stockholm 1983.
 - : *Traditionens gyldne kæde. Byzantinsk kirkemusik i fortid og nutid. Bysantinsk kunst och kultur* 3, s. 3-5, Stockholm 1983.

Sten Ebbesen

2: Institut for Klassisk Filologi

For faget nygræsk henvises til Center for Nygræsk og Balkanistik.

Stab:

Professorer: Jerker Blomqvist og Johnny Christensen. Lektorer: Thorkild Breitenstein, Mogens Herman Hansen, Minna Skafte Jensen, Jørgen Mejer, Helle Salskov Roberts, Ole Smith og Christian Marinus Taisbak. Seniorstipendiater: Marianne Alenius og Patrick Kragelund. Forskningsrådsstipendiater: Lene Andersen (fratrådt), Adam Bülow-Jacobsen og Karsten Friis-Jensen (fratrådt).

Teknisk-administrativt personale: Heltidsbeskæftigede: 1, 20 t. ugl.: 1.

Forskningsvirksomhed:

IKF danner ramme om forskning i meget forskellige emner med det fællestræk at beherskelsen af græsk og/eller latin er en forudsætning for, at man kan behandle stoffet. For meget af instituttets forskning gælder det endvidere at kyndighed i benyttelse af håndskrevne bøger er af central betydning – arbejdet består her i at frembringe trykte udgaver af bøger, der ellers kun eksisterer i form af nogle få middelalderlige håndskrifter. Hovedemnerne er og har længe været, sprogvidenskab, udgivelse og oversættelse samt kommentering af tekster, litteratur, filosofi, videnskabshistorie, historie, arkæologi og kunsthistorie. Ud over studiet af den klassiske oldtid danner IKF også rammen om studier af renaissancelatin.

Sprogvidenskab:

Da de klassiske sprogs udvikling kan følges over en periode af mere end tusinde år, danner de en naturlig grund for sproghistoriske studier; K. Friis-Jensen har været beskæftiget med Saxo-studier som blandt andet vil gøre rede for forholdet mellem Saxos middelalderlige latin og dens antikke forbilleder. Århundreders udforskning af det græske og latinske sprog har givet en mængde empiriske resultater, som nu er let tilgængelige i lexikalske, grammatiske og bibliografiske håndbøger; dette materiale analyseres med den moderne lingvistik's metoder og begrebsapparat med det formål at sætte beskrivelsen af de klassiske sprog på et nøjagtigt teoretisk grundlag, f.eks. i J. Blomqvists studier over græsk orddannelse. En række sprogvidenskabelige resultater, f.eks. vedrørende enkelte syntaktiske fænomener og enkelte ords semantik, fremkommer også ved arbejdet med de antikke teksters fortolkning, som altid har været den klassiske filologis hovedopgave.

Christian Marinus Taisbak arbejder med tempus og aspekt på latin, og i forbindelse med udarbejdelse af en ny håndbog i latinsk syntaks og stilskrivning søges det latinske verbalsystem anskuet fra en »geometriserende« synsvinkel.

Kommentering:

Ole L. Smith har arbejdet med de middelalderlige kommentarer (scholier) til Aischylos og er ved at udarbejde trykmanuskript til fasc. II,3 af »Scholia graeca in Aeschylum«. Han har desuden videreført sine undersøgelser af tekst og scholier til Pindars 6. nemeiske ode. Thorkild Breitenstein arbejder fortsat med en tekstkritisk udgave af Arcestratos fra Gela.

Christian Marinus Taisbak arbejder med en skandinaviske udgave af Ptolemæus' Geografi i forbindelse med en håndbog om »Himmel og Jord i Oldtiden«.

Græsk papyrologi:

Instituttets samling af græske papyri fra Ægypten har også i år været varetaget af forskerstipendiat A. Bülow-Jacobsen (Carlsbergfondet og senere Forskningsrådet). Arbejdet med fascikel III af Papyri Graecae Haunienses er afsluttet og man er begyndt på fascikel IV.

Herudover har der været arbejdet med opløsning af ægyptisk mumiekartonage, med samlingen af orakelsvar fra græsk-romersk Ægypten, med det internationale fotografiske arkiv for papyri og deltaget i udgivelsen af »The Rendell Harris Papyri vol II«.

Litterære undersøgelser:

Homer. I forbindelse med genudgivelsen af Chr. Wilsters danske oversættelse (udsendt 1979) forberedes to bind med Homerstudier, dels et kommenteret billedstof til belysning af Homer i billedkunsten (Helle Salskov Roberts), dels en artikelsamling om de vigtigste emner i nyere Homerforskning (Lene Andersen, Johnny Christensen og Minna Skafte Jensen), i samarbejde med forskere udefra).

Minna Skafte Jensen og Jørgen Mejer er medarbejdere ved Gyldendals Danske Litteraturhistorie bind I (Oldtidens litteraturhistorie).

Patrick Kragelund fortsætter sine undersøgelser af sammenhængen mellem forskellige offentlighedssfærer og forskellige opfattelser af drømmens væsen. En nytolkning af et upåagtet vidnesbyrd om Epikuræernes drømmeteori er afsluttet og en samlet afhandling om Epikurs drømmeteori og om epikuræernes religionskritiske praksis er under udarbejdelse. Arbejdet med registrering og tolkning af alle relevante skildringer og diskussioner af drømme og hallucinationer i antik fag- og skønlitteratur fortsættes.

Filosofi:

Johnny Christensen arbejder med den latinske filosofiske terminologi, dens opståen efter græske mønstre og dens overførsel til den europæiske almene

sprogbrug. Endvidere med den stoiske samfundstænkning – dens systematiske sammenhæng og dens eftervirkning, forholdet mellem stoiske og ikke stoiske kilder.

Jørgen Mejer arbejder med den antikke filosofis overlevering i oldtiden, med specielt henblik på dogmografitraditionen.

Historie:

Mogens Herman Hansen har afsluttet sine undersøgelser af folkeforsamlingen og af politikerbegrebet i det athenske demokrati i 4. årh. f.Kr. I begge studier fokuseres på modsætningen mellem direkte og repræsentativt demokrati. På basis af værket »Det athenske Demokrati i 4. årh. f.Kr.« 1-6 (København 1977-81) udarbejdes nu en samlet engelsksproget fremstilling af Athens demokrati. Dette værk er bestilt af Blackwell i Oxford som afløser for den eksisterende engelsksprogede grundbog om emnet, A.H.M. Jones, Athenian Democracy (Oxford 1957).

Patrick Kragelund fortsætter sine undersøgelser af sammenhængen mellem politiske propagandasymboler og litteraturen i perioden efter Nero's fald. Centralt i undersøgelserne står spørgsmålet om symboliseringsprocessernes styring, rækkevidde og gennemslagskraft, geografisk og ideologisk.

Arkæologi og kunsthistorie:

I fortsættelse af Homerstudier III, hvor Helle Salskov Roberts (HSR) har behandlet billedstoffet fra den arkaiske og klassiske periode, arbejder HSR på at klarlægge forholdet mellem de materielle levn fra den mykenske periode og den digteriske behandling fra den arkaiske tid (Homer og skaktgravstiden). Endvidere med udgivelsen af et videnskabeligt katalog over Nationalmuseets ca. 2000 bronzer fra den græsk-romerske oldtid og HSR har i denne forbindelse i sommeren 1983 studeret bronzesamlinger i Athens Nationalmuseum og på enkelte lokalmuseer specielt med henblik på den arkaiske periode.

Nylatin:

Instituttet fortsætter sine bestræbelser på at udvikle et forskningsmilieu omkring renaissance og humanistlatin, indtil videre især dansk nylatinpoesi. Renaissancens latinforfattere så selv deres værker som en videreudvikling af den antikke litteratur, så området hører naturligt til inden for instituttets rammer. Der er indkøbt bøger vedrørende nylatin til institutbiblioteket; der undervises regelmæssigt i nylatin; indtil 1. februar havde instituttet et eksternt lektorat i emnet; nylatin indgår nu i eksamensordningerne på både bifags- og hovedfags-niveau, og den ene af instituttets seniorstipendiater arbejder inden for området.

Marianne Alenius har arbejdet med en undersøgelse af lærde kvinder i Danmark fra 1500 til 1800 og forbereder en latin-dansk udgave med indledning af Albert Thura: »Gynæceum Danicæ Literatum«, Altona 1732.

Religion og bibelfortolkning:

Da Det nye Testamente er skrevet på et af de klassiske sprog, har der altid været mange berøringspunkter mellem klassisk filologi og bibelfortolkningen. Også Det gamle Testaments apokryfe eller anden rans skrifter er forfattet eller overleveret på græsk; for disses overlevering er også de antikke latinske oversættelser betydningsfulde. I tilknytning til arbejdet med en nyoversættelse i Den svenske Bibelkommissions regi planlægger Jerker Blomqvist netop nogle studier over de apokryfe bøger. Foruden rene fortolkningsproblemer, især i Visdommens bog, drejer det sig om en studie over stil og kompositionsteknik i Anden Makkabærbog og en sammenligning af et formodentligt uægte dokument, der citeres i Første Makkabærbog, med lignende dokumenter i indskriftlig overlevering.

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Jerker Blomqvist er medlem af Den svenske Bibelkommissions arbejdsgruppe som oversætter de apokryfe bøger.

C.M. Taisbak er fast anmelder ved Mathematical Reviews inden for de eksakte videnskabers historie.

Mogens Herman Hansen fungerer som referee for tidsskrifterne *Classical Philology*, *Greek, Roman and Byzantine Studies* og *American Journal of Ancient History*.

Instituttet udgiver i samarbejde med foreningen *Tusculum* tidsskriftet *Museum Tusculanum*; til tidsskriftet er knyttet monografiserierne *Opuscula Graecolaitina*, *Rudimenta Graecolaitina*, *Ad Fontes*, *Opuscula Byzantina et Neograeca* og *Sources for Modern Greek History*.

Ole Smith deltager i redaktionen af *Classica et Mediaevalia*.

Publikationer:

Alenius, M.: Danmarks lærde kvinder. *Humaniora* 5, s. 51–54, København, Forskningssekretariatet 1983.

– : Seneca-oversætteren Birgitte Thott. Et fagligt portræt. *Danske studier* 1983, s. 5–47, København, Akademisk Forlag 1983.

– : Anmeldelse af: Elisabeth Aasen (red.), *Fra gamle dage. Memoarer, Dagbøger, salmer og dikt av kvinner ca. 1660–1880*. Oslo 1983. Forskningen og samfundet 7–8, december 1983, s. 51, Køben-

havn, Forskningssekretariatet. 1983.

– : Thott Birgitte. *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udg., bind 14, Svend Cedergreen Bech, s. 549–51, København 1983.

Blomqvist, J.: *Grekiska dialekter i mykensk tid. Museum Tusculanum* 48–51, 1982, s. 5–20, København 1983.

– : *Human and Divine Action in Euripides' Hippolytus*. *Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie* 110, 1982, s. 398–414, Wiesbaden 1983.

Bulow-Jacobsen, A.: *Three Ptolemaic Tax-Receipts from Hawara*. *Institute of Classical Studies. Bulletin*. 29, s. 12–16, London 1982.

– , Whitehorne, J.: *The Oxyrhynchus Papyri, volume XLIX*. *British Academy*, London 1982, XIX+291 s.

– : Karanis – en døende landsby i det romerske Ægypten. *Carlsbergfondet. Årsskrift*, s. 30–34, København 1983.

Christensen, J.C., Hansen, M.H.: *What is Syllogos at Thukydids 2.22.1? Classica et Mediaevalia* 34, s. 17–31, København 1983.

Hansen, M.H.: *Graphe or Dike Traumatosa? Greek Roman and Byzantine Studies* 24, s. 301–16, Durham NC. 1983.

– : *The Sovereignty of the People's Court in Athens. The Western Idea of law*, s. 304–08, Toronto 1983.

– : *Initiative und Entscheidung. – Überlegungen über die Gewaltenteilung im Athen des 4. Jahrhunderts*. Konstanz, Tyskland. 1983, 36 s.

– : *Studies in the Athenian Ecclesia. A Collection of Articles 1976–83*. København 1983, 255 s.

– : *Demographic reflections on the number of Athenian Citizens 451–309*. *American Journal of Ancient History* 7, 1982, Boston, Mass. 1983.

– : *Rhetores and Strategoi in Fourth-Century Athens*. *Greek Roman and Byzantine Studies* 24, s. 149–77, Durham, NC 1983.

– : *Political Activity and the Organization of Attica in the Fourth Century*. *Greek Roman and Byzantine Studies* 24, s. 227–38, Durham, NC 1983.

– : *The Athenian "Politicians"* 403–322. *Greek Roman and Byzantine Studies* 24, s. 33–55, Durham, NC 1983.

Jensen, M.S., Johansen, H.F.: *Vejleder, inspirator, igangsætter. Ib Magnussen og den klassiske filologi. – et lys at brænde. En bog om Ib Magnussen*, Søholm, Ejgil og Karl V. Thomsen, s. 9–16, Århus 1982.

Roberts, H.S.: *Later Etruscan Mirrors. Evidence for Dating from Recent Excavations*. *Analecta Romana Instituti Danici* XII, s. 31–54, Odense 1983.

Taisbak, C.M., Nielsen, P.W.: *Ciceros forsvar for Murena og Sulla. To taler oversat af C.M.T. med indledning og noter af P.W.N.* København 1983, 125 s.

Mogens Herman Hansen

Filosofi, psykologi og pædagogik

1: Filosofisk Institut

Historie:

Filosofisk Institut oprettedes som *Filosofisk Laboratorium* i 1959 med lokaler i øverste etage af Metroanexet, lokaler, som faktisk havde været anvendt af faget i nogle år. I sommeren 1969 flyttedes til de nuværende lokaler, Købmagergade 50. Institutet er ikke opstået ved deling af eller sammenlægning med andre institutter. Navneskiftet skete i 1968.

Stab:

Professorer: Mogens Blegvad, Karsten Friis Johansen, Svend Erik Stybe. Lektorer: Erik Elten, Jan Riis Flor, Helmuth Hansen, Peter Kemp, C.H. Koch, Flemming Steen Nielsen, Kjell Sellin. Seniorstipendiater: Arne Grøn, Poul Lübcke, Stig A. Rasmussen. Kandidatstipendiat: Nina Rosenstand. Teknisk-administrativ personale: 2.

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsvirksomhed omfatter et bredt felt af emner såvel inden for filosofi- og idéhistorie som inden for filosofiens systematiske discipliner. I overensstemmelse med gammel tradition og med de undervisningsopgaver over for studerende fra andre fag, der påhviler instituttet, lægges vægt på problemer, der har tilknytning til fagvidenskabelige problemstillinger, såvel inden for naturvidenskab som inden for samfundsvidenskab og humaniora. Der arbejdes på at udvide bestående internationale kontakter, både i retning af nordisk, angelsaksisk og kontinentaleuropæisk filosofi.

Som det fremgår af instituttets årsberetninger for de sidste par år og af det følgende har flere af de videnskabelige medarbejdere i nogen tid været engageret i to filosofihistoriske projekter, dels en to-binds fremstilling af det 20. århundredes filosofi efterfulgt af et filosofisk leksikon (fællestitel: *Vor tids filosofi*), dels et fire-binds værk om den europæiske filosofi fra oldtiden til ca. 1900. Mens det første projekt nu er afsluttet med udgivelsen af det omtalte leksikon under redaktion af Poul Lübcke og med bidrag fra denne samt Arne Grøn og Stig A. Rasmussen, er C.H. Kochs fremstilling af tiden fra reformationen til oplysningstiden (*Den europæiske filosofis historie*, bd. 3) det først udkomne af de fire bind.

Institutet afholdt den 12.-15. maj det 6. polsk-danske filosofiske seminar med 8 deltagere fra det filosofiske institut ved Warszawa Universitet.

I forbindelse med hundredeåret for N.S.F. Grundtvigs fødsel arrangerede instituttet en Grundt-

vig-kongres den 9.-11. september med deltagelse af bl.a. professorerne Michael Dummett, Hans-Georg Gadamer, Justus Hartnack, Jon Hellesnes og Paul Ricoeur. Kongressen, der havde temaet 'Tale og skrift', indledtes med et foredrag af P. Kemp om »Grundtvigs kritik af skriften«.

Den følgende redegørelse for de videnskabelige medarbejders forskningsvirksomhed i året er opdelt efter emner på en måde, der svarer til den inddeling i tre hovedområder: filosofi- og idéhistorie, teoretisk filosofi og praktisk filosofi, der også afspejler sig i filosofistudiets organisation.

Dansk filosofi- og idéhistorie:

Fortsættelse af arbejdet på 3. del, omfattende tiden efter 1920, af en samlet fremstilling af dansk idéhistorie samt påbegyndelse af en fremstilling af Holbergs idéer og tænkning (Sv.E. Stybe).

Udarbejdelse af biografier over Niels Treschow, Claudius Wilkens og Johs. Witt-Hansen til 3. udg. af Dansk Biografisk Leksikon (Mogens Blegvad).

Vedrørende Søren Kierkegaard:

Studier over S.K.'s begreb om selvet, der bl.a. har affødt et foredrag om 'Kierkegaard, Sartre og Hegel' i Kierkegaardselskabet (Arne Grøn).

Studier over S.K.'s begreb om selvet, der bl.a. har affødt foredrag ved Univ. College, Dublin og det 6. polsk-danske filosofiske seminar og udformning af en artikel om 'Det ontologiske program hos Poul Møller og S.K.' (Poul Lübcke).

Studier over S.K.'s forhold til græsk dialektik, der har affødt foredrag i Kierkegaardselskabet (Karsten Friis Johansen).

Udarbejdelse af artikel om S.K. til »Dictionnaire des philosophes« (Peter Kemp).

Antik filosofi:

I det løbende Aristoteles-seminar har bidrag været leveret af Arne Grøn (Aristoteles, Hegel og ontotelelogien) og Karsten Friis Johansen (Aristoteles' gudsbegreb). Sidstnævnte har desuden beskæftiget sig med sen-antik og tidlig kristen filosofi (foredrag om Origenes ved Platonselskabets 7. symposium i Göteborg) og fortsat arbejdet med første bind af den ovenfor omtalte 4-binds filosofihistorie, omfattende den antikke filosofi.

Nyere tids filosofi:

Afslutning af arbejdet på en samlet fremstilling af filosofiens historie fra ca. 1600-1780 (C.H. Koch).

Fortsættelse af stipendiatprojekt om »Normativitet og virkelighed hos Hegel«, koncentreret om analysen af forholdet mellem logik og retsfilosofi hos Hegel (Arne Grøn).

Deltagelse i tværfagligt seminar om romantikken (Arne Grøn).

Studier over Michel Foucaults filosofi (Peter Kemp).

Fortsatte studier over tidsbegrebet i den fænomenologiske tradition, med særligt henblik på Edmund Husserl og Martin Heidegger (Poul Lübcke).

Studier over Karl Popper's filosofi, der dels har affødt et foredrag ved det 6. dansk-polske filosofiske seminar, dels et endnu ikke publiceret arbejde om Popper som evolutionistisk filosof (Flemming Steen Nielsen).

Teoretisk filosofi (herunder logik, sprogfilosofi, erkendelsesteori og videnskabsfilosofi):

Udvikling af et 'intersprog' til brug ved maskinel oversættelse (Kjell Sellin).

Arbejde på stipendiatprojekt om vage sprogs semantik og logik (Stig A. Rasmussen).

Fortsatte studier over sprogfilosofi med særligt henblik på narrativitetens (fortællersprogets) problematik i formidling af erkendelse og forståelse (Peter Kemp).

Studier over epistemiske justificationsteorier, der har affødt foredrag ved det 6. dansk-polske filosofiske seminar og artikel om »Fundamentalisme og kohærentisme« (Jan Riis Floor).

Påbegyndelse af en afhandling om R. Rorty's kritik af den filosofiske tradition (Jan Riis Floor).

Udarbejdelse af skitse til lærebog om »Videnskab som procesvidenskabsteori«, omfattende afsnit om 'strukturel dialektik' og den nationaløkonomiske Cambridge-skole (Helmuth Hansen).

Fortsat udarbejdelse af en grundbog om humanistisk videnskabsteori (Sv.E. Stybe).

Studier over forklaringer af sociale fænomener som ofte uønskede resultater af et samspil mellem rationelt handlende aktører samt over »Social Choice Theory«, der bl.a. har affødt en anmeldelse i *American Journal of Sociology* og en gæsteforelæsnings ved Universitetet i Oslo (Mogens Blegvad).

Fortsat arbejde på stipendiatprojekt over mytefænomenet med særligt henblik på myten om Den evige tilbagekomst (Nina Rosenstand).

Fortsatte studier over forklaringsmønstre i samfundsvidenskaberne, særligt vedrørende 17.-18. århundrede, specielt Adam Smith (Mogens Blegvad).

Praktisk filosofi:

Til en foredragsrække om dannelsesbegrebet har Arne Grøn bidraget med et foredrag om »Dannelse og selvrealisering« og Karsten Friis Johansen om begrebet i den græske verden.

Fortsatte studier over det etiske indhold i de nytestamentlige skrifter, specielt Mattæusevangeliet (Erik Elten).

Studier over emner i medicinsk etik, feministisk filosofi og voldsbegrebet i politisk filosofi (Erik Elten).

Studier over moderne liberalisme (bl.a. Thomas Sowell) (Flemming Steen Nielsen).

Fortsatte studier over teknologifilosofi, specielt de eksistentielle og sociale kriser, der opstår ved livet med moderne teknologier (navnlig informationsteknologien) og i tilknytning hertil afholdelse af en række foredrag og kurser (Peter Kemp).

Studier over etikens historie og over Jean-Paul Sartres *Cahier pour une Morale* (Peter Kemp).

Redaktionsvirksomhed:

I instituttets skriftserie *Filosofiske Studier* udkom i 1983 bind 6 under redaktion af C.H. Koch, Karsten Friis Johansen og Sv.E. Stybe.

Mogens Blegvad er formand for redaktionen af *Danish Yearbook of Philosophy*.

Poul Lübcke er medredaktør af *Kierkegaardiana*.

Karsten Friis Johansen er medredaktør af *Platon-selskabets skriftserie*.

Rejser:

Stig A. Rasmussen har i sin stipendiatperiode fra 1/2 opholdt sig ved Wolfson College, Oxford University.

Nina Rosenstand har hele året opholdt sig ved University of California, La Jolla.

Publikationer:

Blegvad, M.: Adam Smith som videnskabsfilosof. *Filosofiske studier* 6, s. 7-22, Filosofisk Institut 1983.

– : Bent Schultzer. *Dansk Biografisk Leksikon*. 3. udg. Vol. 13, 2, s. 240-41, København 1983.

– : Review of Raymond Boudon: *Theory of Social Action*. Translated by David Silverman... Boston Routledge & Kegan Paul 1982. *American Journal of Sociology* Vol. 88, 1983, s. 1288-91, Chicago, Illinois 1983.

– : Tilblivelsen af den nye systematiske katalog (1952-58). *Systematisk katalog*. Artikler om katalogen og dens historie, s. 17-34, Det kgl. Bibliotek, København 1983.

– : Kaare Svalastoga. *Dansk Biografisk Leksikon*. 3. udg. Bd. 14, s. 215-16, 1983.

Elten, E.: Det etiske indhold i Markusevangeliet. *Filosofiske Studier* Bd. 6., s. 23-39, Filosofisk institut 1983.

– : Hvad skete der med Marx' manuskripter, breve og bøger kort efter hans død. 10s. Marx i Danmark. *Historiske bidrag*, s. 105-15, København 1983 1983.

Flor, J.R.: Fundamentalisme og kohærentisme –

- træk af de senere års justificationsteoretiske debat. Filosofiske studier 6, s. 39–67, København 1983.
- Friis-Johansen, K.: Ho kirkegkor kai he hellenike dialektike (Kierkegaard og den græske dialektik). Epopteia 79, s. 431–47, Athen 1983.
- : Platons Sokrates. Filosofiske Studier 6, s. 107–27, København 1983.
- : Teori og praxis (Systematisk katalog 1958–68). Det kongelige Bibliotek. Systematisk katalog. Artikler om katalogen og dens historie, s. 35–48, København 1983.
- Grøn, A.: Dialektik og dialogik. Fønix Nr. 4., s. 252–64, København 1983.
- : Artikler til Politikens filosofi leksikon. Politikens filosofi leksikon., Poul Lübcke (redaktør). Arne Grøn, Jørgen Husted, Poul Lübcke, Stig Alstrup Rasmussen, Peter Sandøe, Niels Christian Stefansen, s. 472, København 1983.
- Kemp, P.: "Meningen med ordet Gud". Kritisk Forum for Praktisk Teologi nr 13–1983, s. 22, FK-tryk, Postboks 2616, 8200 Århus 1983.
- : "Kan Moral begrundes med Logik?" (2 sider). "Sprog og virkelighed i moralen" (5 sider). (debat med Joachim Israel). Philosophia. Tidskrift for Filosofi årgang 11, nr. 3–4 1983, s. 7, Filosofisk Institut, Århus Universitet 1983.
- : Narrative Philosophie: Die Geschichten in der philosophischen Reflexion. Text & Kontext Sonderreihe, Band 16, Literatur und Phil., s. 22, København-München, 1983.
- : Liminaire (forord i samarbejde med George Till) Education Permanente et Controle de l'Informatique. Education Permanente et Controle des Technologies Actes du Cours de l'Inter-University Centre de Dubrovnik, Janvier 1981., Peter Kemp et Georges Thill (editors), s. 13–34, Namur 1983.
- Koch, C.H.: Den europæiske filosofis historie, bind 3: Fra reformationen til oplysningstiden. København 1983, 497 s.
- Lübcke, P.O.: Modalität und Zeit bei Kierkegaard und Heidegger. Text & Kontext Sonderreihe Band 15, s. 114–34, København/München 1983.
- : Forskellige artikler i: Politikens filosofi leksikon. Politikens filosofi leksikon, Arne Grøn/Jørgen Husted/Poul Lübcke/Stig Alstrup Rasmussen/Peter Sandøe/Niels Christian Stefansen, s. 472, København 1983.
- Rosenstand, N.: Mytens Rolle i Dag. HUMANIORA 5 1981–82. Udvalgte forskningsprojekter støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd 1981–82, Statens Humanistiske Forskningsråd, s. 55–59, København 1983.

C.H. Koch

2: Institut for Klinisk Psykologi

Historie:

Institut for Klinisk Psykologi blev oprettet i august 1968 med professoren i klinisk psykologi som bestyrer og en afdelingsleder for hver af tre afdelinger: en børneklínik, en voksenklínik og en forskningsafdeling.

Børneklínikken var allerede blevet etableret i september 1950 som Universitetets Børnepsykologiske Klinik (UBK) og havde hidtil henhørt under Psykologisk Laboratorium. De to øvrige afdelinger var nyoprettede.

Det nye institut kunne ikke samles på samme adresse. Børneklínikken fortsatte i de hidtidige lokaler i Fiolstræde 10. Voksenklínikken fik til at begynde med lokaler på Gammel Kongevej 10 og siden på Vodroffsvej 8. Forskningsafdelingen havde dels til huse i Fiolstræde 10 og udvidede efterhånden i lokaler i Nørregade 20. Siden 1974 har Institut for Klinisk Psykologi været samlet i Københavns Universitet på Amager, Njalsgade 90.

Ved instituttets oprettelse fungerede de tre afdelinger som selvstændige enheder, men med styrelseslovens ikrafttræden i 1971 blev strukturen tilpasset de nye ledelsesregler, således at alle ledelsesfunktioner blev integreret på institutplan.

Institut for Klinisk Psykologi har sit særpræg ved, at det ud over undervisning og forskning har et tredje hovedfunktionsområde, den psykologiske klínik, som udøves i to arbejdsgrupper svarende til den tidligere børneklínik og den tidligere voksenklínik. Klinikarbejdet er underlag for både studenterundervisning og postgraduat uddannelse i psykoterapi af kliniske psykologer, ligesom klínikken også danner grundlag for psykoterapeutisk udviklingsarbejde og indgår i forskningsprojekter.

Forskningsgruppens arbejde udføres i et vist omfang i samarbejde med forskere ved Psykologisk Laboratorium.

Undervisningen i faget psykologi varetages i fællesskab af Psykologisk Laboratorium og Institut for Klinisk Psykologi under samme studienavn.

Stab:

Professor: Lise Østergaard. Lektorer: Ole Almstrup, P.V. Bentsen, fratrædt 31.10. 1983, Kirsten Boman, Annie Darum, Judy Gammelgaard, Ulla Haslund, Barry Hutchings, Eric Friis Jørgensen, Axel Larsen, Merete Lenstrup, Ingrid Leth, Lise Lindgaard, Gretty Mirdal, Vivi Maar, Hanne Schulsinger, Bent Strandbygaard, Libby Tata, John Smidt Thomsen, Jytte Vestergaard-Bogind. Forskningsrådsstipendiat: Hanne Munck. Kandidater: 6.

Teknisk-administrativt personale: Heltidsbeskæftigede: 12, 32 t.ugl.: 1, 23 t.ugl.: 1, 20 t.ugl.: 1, 17 t.ugl.: 1.

Fra september 1983 er professor, dr.phil. Lise Østergaards orlov ophørt. Lise Østergaard har i efterårsemesteret været tilknyttet Københavns Universitet på halv tid. Professoratets faglige indhold er blevet udvidet til at omfatte komparative studier i udviklingslandene. Ved sin tilbagevenden vil Lise Østergaard både være tilknyttet Institut for klinisk Psykologi og Center for Kvindeforskning og -undervisning.

Instituttets klinikvirksomhed:

Instituttets klinikvirksomhed er det nødvendige grundlag for praktisk og teoretisk udforskning af de basale områder inden for den kliniske psykologi. Det psykologiske rådgivnings- og behandlingsarbejde integreres i såvel undervisning som forskning.

En af grundtankerne bag undervisningen i klinisk psykologi er at uddanne de studerende og de psykologkandidater, som er tilknyttet instituttet efter en videnskabelig – professionel model, hvor målsætningen er, at praksis og teori naturligt indgår i dialog for den enkelte psykolog under dennes fremtidige virke inden for faget.

I de senere år har instituttets klinikvirksomhed gjort det muligt for et voksende antal studerende fra studiets sidste trin at gøre egne erfaringer med klinisk psykologisk arbejde, under supervision af de faste lærere, som er tilknyttet klinikkerne.

De studerende får her ved personlig træning kendskab til nogle af psykologens undersøgelses- og behandlingsmuligheder, deres virkning og begrænsning og høster erfaringer, som ikke ville kunne opnås alene ved at iagttage eller læse om andres praksis. Studenterklinikken inddrages i kandidatuddannelsen i relation til kandidaternes supervisionstræning. Der skabes gennem studenterklinikken og dens forbindelse til kandidatuddannelsen en integration mellem undervisning, teori og klinisk psykologisk praksis, som tillige støtter udviklings- og forskningsarbejdet ved instituttet.

Instituttet er ikke bundet af en serviceforpligtelse f.eks. over for et bestemt geografisk område, men kan foretage klientudvælgelsen under hensyntagen til de undervisningsforpligtelser og forskningsformål, som gælder for instituttet. Ved visitation af klienter til instituttet foretages ikke blot et skøn over, hvilken behandlingsform der i det enkelte tilfælde vil være mest hensigtsmæssig (individuel-, par-, familie- eller gruppebehandling), men også over hvilken grad af terapeutisk erfaring som synes påkrævet for gennemførelse af behandlingen. Således vil de sager, som behandles af instituttets kandidater og klinisklærere, gennemgående være længerevarende og mere dybt-

gående end de studerendes mere kortvarige behandlingsforløb.

Af undervisningsmæssige grunde anses det for betydningsfuldt at arbejde med et differentieret klientel, som giver mulighed for kontakt med klienter fra forskellige befolkningsgrupper og med forskellige former for psykiske lidelser. Ofte er klienternes situation præget ikke blot af psykologiske, men også af medicinske og sociale problemstillinger og fordrer derfor et tæt samarbejde med institutioner inden for social- og sundhedsvæsenet. I året 1983 har ialt 363 klienter/klientfamilier været i behandling ved instituttets klinik.

Forskningsaktiviteten ved Institut for klinisk Psykologi omfatter grundforskning, målforskning og udviklingsarbejde. Sidstnævnte er ofte direkte knyttet til klinikfunktionen og omfatter fortrinsvis udvikling og beskrivelse af nye psykologiske diagnosticerings- og behandlingsmetoder, en udvikling af den kliniske psykologiske fagområde, som nødvendiggøres af de stadig nye anvendelsesområder inden for faget.

Instituttets forskningsaktiviteter falder under fem brede rammeområder, i forhold til hvilke de fleste af fagets forskningsopgaver og -projekter vil kunne placeres, idet det dog er vigtigt at fremhæve, at disse fem områder i den konkrete forskning ofte integreres og supplerer hinanden:

Studier af psykiske lidelser/problemer hos specielt afgrænsede befolkningsgrupper – studier af behandlingsmæssige forløb – forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne – teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende klinikvirksomhed og eksperimentel psykopatologi.

Studier af psykiske lidelser/problemer hos specielt afgrænsede befolkningsgrupper:

Et teoretisk studie over hysteri i historisk belysning, forstået som særlig kvindelig udtryksform. Der arbejdes med hysteri, dels på grund af hysteriens særlige affinitet til kvindeligheden, hvorunder der forstås og fremhæves det forhold, at kvinden udtrykker sig eller materialiserer sin identitet igennem et kropssprog. Dels giver hysterien en god indfaldsvinkel til diskussionen af Freuds syn på kvinden, og endelig er hysterien en ældgammel kvindelidelse, hvilket lægger op til en historisk analyse af hysteriens forskellige former i forskellige perioder. Endvidere arbejdes med psykoanalysens anvendelighed i tværfaglige studier. Der tænkes her både på psykoanalysens teori og metode, som umiddelbart kan ses forbundet med både litterære og historiske studier. (Judy Gammelgaard).

Et kvalitativt studium af familiedynamikken i incestuøse familier, belyst ud fra 6-7 pubertetspigers livshistorie, sammenstykket ud fra journaler vedrørende et gruppeterapeutisk forløb med 15-19 årige

piger. Gruppeterapien, der pågår for øjeblikket, praktiseres ud fra en strukturel familieopfattelse, og erfaringer fra det gruppeterapeutiske forløb påtænkes ligeledes beskrevet. (Ingrid Leth).

Et projekt over arbejdsløshedens psykiske følger befinder sig i sin endelige fase – rapport forventes i løbet af foråret 1984. (Ingrid Leth).

I 1983 er der foretaget yderligere bearbejdelser af data vedrørende tyrkiske kvinder i Danmark og rapporteret herom. Den første rapport, »Tyrkiske kvinder i Danmark: Deres somatiske og psykiske tilstand« blev præsenteret i den af forskningsrådene arrangerede konference i juni 1983. Den anden rapport blev præsenteret ved den VIII International Conference on Personality Assessment i København august 1983. (Gretty Mirdal).

En prospektiv langtidsundersøgelse af skizofrene mødres børn startede i 1962 og forventes afsluttet med den sidste follow-up undersøgelse i 1984-85. Dette follow-up er under forberedelse og planlægning. I løbet af undersøgelsen er der blevet indvundet omfattende psykopatologiske data, som i 1983 er blevet analyseret i sammenhæng med såvel præmorbid personlighedstræk som psykosociale og neurologiske faktorer – med henblik på identifikation af forløbene til skizofrene og grænsepsykotiske tilstande. Endvidere har der været arbejdet med analyser og beskrivelser vedrørende kontinuitet/diskontinuitet af psykopatologiske forløbsmønstre. (Hanne Schulsinger).

Et intensivt kvalitativt studie af 4 socialrådgiveres handlemuligheder i socialforvaltningsregi med fokus på de psykiske problemer, de indskrænkede handlemuligheder medfører for denne faggruppe, der aktuelt anses for at være en af de mere udsatte, hvad psykisk belastning angår. (Libby Arcel Tata).

Et tværkulturelt tværfagligt projekt om 70 kvinders selvmordsforsøg i to europæiske lande, Grækenland og Danmark. Projektet udføres i samarbejde med Athens Universitets Psykiatriske Klinik, og Odense Sygehus Psykiatriske Institut. Selvmordsforsøg ses som en kvindelig symptomatologi, og undersøgelsen søger at forstå dem som et resultat af kvindens placering i familien og samfundet i de to lande. (Libby Arcel Tata).

I efterårssemesteret er der udarbejdet en rapport til Verdenssundhedsorganisationen (WHO) om kvinders socio-økonomiske status i udviklingslandene og deres særlige behov i forhold til primær sundhedstjeneste (PHC). Rapporten vil blive publiceret af WHO i 1984. (Lise Østergaard).

Studier af behandlingsmæssige forløb:

En undersøgelse af de psykologiske problemstillinger, der kan belyses gennem psykoterapeutiske forløb med 30 voksne klienter, der enten er i en skils-

missesituation eller lider af eftervirkningerne heraf. Skilsmissen anses som en krisesituation med udviklingsmuligheder, og de problemstillinger, der søges belyst, er: Hvilke processer fører til skilsmissen, hvad sker der med individet i skilsmissesituationen, hvad kan der gøres for at hjælpe den enkelte til bedst mulig udvikling efter skilsmissen. (Kirsten Boman).

En beskrivelse af struktureringsmuligheder for gruppeterapeutiske forløb. Der er særlig sammenhæng mellem en terapigruppens angstniveau og terapeutens strukturering af terapien. På baggrund af gruppeterapeutiske forløb belyses gruppelederens rolle, og hvorledes han kan styre den terapeutiske proces ved at iværksætte gruppeeksperimentet i retning af levendegjorte situationer, formidling af følelser og styrkelse af gruppe medlemmernes personlige ansvarliggørelse. (Eric Friis Jørgensen).

Interessen for de narcissistiske personlighedsforstyrrelser og den narcissistiske personlighedsudvikling har i løbet af 70'erne givet sig udslag i vigtige teoretiske nyskabelser og nye terapeutiske tiltag. Kohuts og Kernbergs divergerende opfattelser af vurderingen og behandlingen af den narcissistiske personlighed belyses ud fra en psykoanalytisk orienteret langtidsbehandling af tre klienter med narcissistiske personlighedsforstyrrelser, der er under behandling ved instituttet. (Merete Lenstrup).

Der foretages procesanalyse af længerevarende forløb i gruppeanalytisk psykoterapi med henblik på vurdering af denne terapiforms anvendelighed over for forskellige klientkategorier af såvel psykologiske problemstillinger. (Merete Lenstrup og Vivi Maar).

Afsluttet effektundersøgelse, hvor virkningen af en langvarig kropsorienteret gruppeterapi søges belyst gennem en række målinger af såvel psykologisk som psykofysiologisk art. (Bent Strandbygaard).

Fortsat arbejde med fænomenologi og eksistensfilosofi som grundlag for psykoterapi. I det forløbne år er gennemført et studium af væsentlige aspekter ved den fænomenologiske metode med det formål generelt at vurdere metodens betydning i psykoterapi og specielt at undersøge metoden i praksis som del af en tentativ model for behandlingen af depressive tilstande. Noget af materialet har dannet grundlag for en studiegruppe bestående af erfarne psykoterapeuter (psykologer, læger m.v.). (John Smidt Thomsen).

Forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne:

I samarbejde med Hvidovre Hospital og i tilknytning til projektorienteret undervisning er gennemført en psykologisk rådgivning af gravide. Samtidig er der sket en foreløbig kvantitativ opgørelse af de første tyve cases med henblik på at udarbejde en model for den kvantitative beskrivelse af det samlede

materiale. Projektet forventes afsluttet 1984. (Annie Darum).

I samarbejde med Frederiksborg Amts Central Sygehus og praktiserende læger i Frederiksborg Amt gennemføres et epidemiologisk projekt med henblik på relationen mellem graviditet/fødsel og handicap i 4-års-alderen. (Barry Hutchings).

Projekt Førskole Gladsaxe 76 er en longitudinel undersøgelse, som har fulgt en gruppe børn fra 4-8 års alderen for på et tidligt tidspunkt at finde frem til de børn, hvis udvikling af forskellige grunde har syntes truet. I disse tilfælde er der direkte eller indirekte formidlet støtte til børn og familie. 60 familier har siden 1977 deltaget i projektet. Dataindsamlingen er nu afsluttet. Materialebearbejdningen tilstræber en belysning af den integrerede sammenhæng mellem barnets udvikling og vanskeligheder, familiens samværsmønstre og problemer og de samfundsmæssige vilkår, familien lever under. Heri indgår en analyse af barnets/familiens forhold til daginstitution og skole. Projektet udføres i samarbejde med Danmarks Lærerbhøjskole, Psykologisk Institut ved Århus Universitet, Socialforskningsinstituttet og Gladsaxe Socialforvaltning og Skolepsykologiske kontor. (Vivi Maar).

Teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende klinikvirksomhed:

Der udarbejdes en beskrivelse af et tidsbegrænset handlingsforløb for 10-12-årige børn, hvor individuel og gruppeterapi kombineres, således at børnene deltager i begge behandlingsformer, medens deres forældre deltager i en forældregruppe. Forskellige konsekvenser af tidsbegrænsningen (som er på 9 måneder) og den indflydelse, de to behandlingsformer har på hinanden, undersøges. (Ole Almstrup og pædagog Helle Dittmann).

Siden 1971 har man i voksenklinikken arbejdet med psykoterapi af par. De praktiske erfaringer fra det psykoterapeutiske arbejde er blevet gjort til genstand for en systematisk analyse med det formål for øje at udvikle psykoterapeutiske teknikker specielt for par, altså viden om og forståelse for pardannelsen – udvikling af parforholdet og de problemer, der kan opstå. Der er udviklet en korttidsterapimodel for par, samt foretaget en kategorisering af parproblemer, der omfatter såvel intra- og interpersonelle faktorer som udviklingsbetingede og samfundsmæssige aspekter. (Kirsten Boman, Eric Friis Jørgensen og Jytte Vestergaard-Bogind).

Der arbejdes fortsat med formidling af psykologisk grundviden til andre faggrupper, idet en tidligere beskrevet model afprøves i såvel generel personaleundervisning som ved akut opståede situationer på et større psykiatrisk hospital. (Eric Friis Jørgensen).

Udvikling af en behandlingsmodel vedrørende

samtalebehandling med par, hvor den ene af ægtefællerne er psykotisk. (Lise Lindgård og Eric Friis Jørgensen).

Psykoterapi med jeg-svage klienter, d.v.s. mennesker, hos hvem jeg-funktionerne er forstyrrede eller svært lærede. Den arbejdes terapeutisk med jeg-funktioner, som f.eks. forholdet til virkeligheden og forholdet til andre mennesker. Terapien fokuserer på at fremme og videreudvikle de jeg-funktioner, som i særlig grad er ødelagte. Et yderligere sigte er stabilisering af klienternes almenne tilstand blandt andet via bearbejdning af et hyppigt forekommende sygeligt, destruktivt fantasiliv. Der arbejdes ud fra forskellige teoretiske referensrammer med deraf følgende varierende terapeutiske teknikker og angrebsvinkler. Behandlingsarbejdet foregår i samarbejde med Sct. Hans Hospital. (Lise Lindgård).

Fortsat udviklingsarbejde med dynamisk korttidsterapi, primært efter en af den amerikanske psykiater Sifneos udarbejdet model: STAPP (Short Term Anxiety Provoking Psychotherapy), som søges gennemprøvet under danske forhold i forskellige rammer. September 1983 er der oprettet en studiegruppe af psykoterapeuter til afprøvning af STAPP-modellen. (Jytte Vestergaard-Bogind).

En analyse af klienttilgangen og klientudvælgelsesprocedurer. Der er især interesse i at sammenholde de oplysninger og indtryk, man får ved de korte visiterende samtaler med klienter, med de mere dybtgående indtryk, man får i et senere terapeutisk forløb. Analysen har ført til ændringer i visitationsproceduren og udarbejdelse af et skema til brug for de første orienterende samtaler. (12 medarbejdere fra voksenklinikken).

Experimentel psykopatologi:

Grænsen mellem eksperimentel psykopatologi, almen eksperimentel psykologi og psykofysiologi er i praksis flydende. I en del projekter har tyngdepunktet været en overvejende almenpsykologisk belysning af især kort- og langtidshukommelsens nærmere virkemåde i forbindelse med visuel mønstergenkendelse – pattern recognition. Det har været et hovedsigte at isolere disse hukommelsesprocesser eksperimentelt, bestemme deres natur samt nå til klarhed over, hvorledes de kan kædes sammen til programmer for visuel identifikation af mønstre. (Axel Larsen).

I en anden gruppe af projekter søges sammenhænge mellem det autonome nervesystems funktion og indlæring og emotion belyst. I et tværfagligt sammensat team foretages undersøgelser over psykofarmakas indvirkning på mentale funktioner. Her belyses især spørgsmålet, om visse typer af psykofarmaka nedsætter indlæringsvevnen – især med hensyn til hukommelse og emotionelle processer. En forestående udvikling af denne forskning foretages i samarbejde

med Psykiatrisk Sygehus »Nordvang«. (Barry Hutchings).

Gæster m.v.:

Bent Strandbygaard har i efterårssemesteret været tilknyttet dr.phil. Jes Bertelsens Center vedrørende drømmeteorier og personlig udvikling.

Professor John Schneider, Michigan State University, opholder sig fra september 1983 til juni 1984 som gæsteforsker og -lærer ved instituttet samtidig med, at han er tilknyttet Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse.

Publikationer:

Hutchings, B., Mednick, S.A., Gabrielli, W.F.: Genetic influences in criminal behavior: Evidence from an adoption cohort. Prospective studies of crime and delinquency, ed. K. van Dusen & S. A. Mednick. Boston: Kluwer 1983.

-, Van Dusen, K.T., Mednick, S.A., Gabrielli, W.F.: Social class and crime in an adoption cohort: Journal of criminal law and criminology 1983, 74 s. 249-73.

Jørgensen, E.O.F., Sørensen, L.J.: Oplevelsesorienteret formidling af psykologisk grundviden til andre faggrupper. Nordisk Psykologi 35, s. 41-57, København 1983.

Larsen, A., Farrell, J.E., Bundesen, C.: Short- and Long-Range Processes in Visual Apparent Movement. Psychological research 45, s. 11-18, Berlin: Springer-Verlag 1983.

-, Farrell, J.E., Bundesen, C.: Velocity constraints on apparent rotational movement. Perception 11, s. 541-546, London: Pion Limited 1982.

Munck, H.: Spædbarnsforskning – historiske rids aktuel tænkning og nutidig empiri. Småbørnsforskning i Danmark VIII, s. 9-29, Udvalget vedrørende småbørnsforskning 1983.

John Smidt Thomsen

3: Psykologisk Laboratorium

Historie:

Psykologisk Laboratorium er grundlagt under navnet Det psychofysiske Laboratorium af Alfred Lehmann i 1886. Det er således et af de ældste psykologiske laboratorier i verden. Efter en begyndelse under trange kår i Metropolitanskolens kælder blev det i 1903 overtaget af universitetet og kunne i 1916 rykke ind i den nyopførte bygning i Studiegården. Med

indførelsen af den psykologiske kandidateksamen i 1944 blev pladsen snart så trang, at en del af forskningen og undervisningen måtte forlægges til andre steder. Først oprettedes »Afdeling 2« i Fredericiagade, senere blev virksomheden spredt til adskillige lokaliteter rundt om i byen. Med støtte fra Rockefeller Foundation oprettedes under laboratoriet i 1950 Universitetets Børnepsykologiske Klinik, som blev begyndelsen til Institut for klinisk Psykologi, der i 1968 udskiltes fra laboratoriet. I april 1975 blev alle laboratoriets »afdelinger« igen forenede i det nye byggeri på Amager.

Stab:

Professorer: Martin Johansen, Ib Kristian Moustgaard, Rolf Willanger. Lektorer: Svend Børge Andersen, Inger Bernth, Jens Berthelsen, Kresten Bjerg, Annelise Bom, Vilhelm Borg, Claus Bundesen, Ole Dreier, Arne Friemuth Petersen, Åge Haugland, Jørgen Hviid, Torsten Ingemann Nielsen, Benny Karpatschof, Rolf Kuschel, Melvin Lyon, Aksel Mortensen, Sven Mørch, Johs. Mørk Pedersen, Lone Pål, Arne Poulsen, Arne Prahl, Nini Prætorius, Iven Reventlow, Strange Ross, Ivy Schousboe, Erik Schultz, Olav Storm Jensen og Poul Vidriksen. Seniorstipendiater: Simo Køppe, Erik Bardrum Nielsen, Ole Andkjær Olsen. Kandidatstipendiater: Helle Andersen, Søren Brier, Torben Elmo Nielsen, Ole Elstrup Rasmussen, Iver Iversen, Claus Ljungstrøm, Flemming Vestergaard. Forskningsstipendiat: Connie Ankjær Jensen.

Eksterne lektorer: 16. Teknisk-administrativt personale: 17.

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Københavns Universitets psykologiske laboratorium dækker såvel psykologiens rent teoretiske aspekter (grundforskningen) som dens anvendelse i praksis, og varetages af forskere, der – for de fastansattes vedkommende – alle har undervisningspligter med det sigte at uddanne til løsning af opgaver inden for den anvendte psykologi.

Forskningen har historisk været præget af, at en enkelt »skole« meget længe har kunnet tjene som referenceramme for såvel konformister som non-konformister, og først i årene efter 2. Verdenskrig har den givet plads for en udtalt pluralisme, hvor man finder de forskellige skoledannelser repræsenteret måske mere righoldigt end ved noget andet universitet.

Med denne udvikling i pluralistisk retning nødes den enkelte forsker til at tage det teoretiske grundlag med i sit forskningsarbejde, hvilket tilsyneladende kan føre i vidt forskellige retninger, et forhold som måske bedst kan illustreres ved psychoanalysen, der

lader sig anvende som grundlag for en etableret praksis, men som ikke desto mindre selv kan gøres til genstand for studier med vidt forskellige fortegn. Det gælder for rapporterne i det følgende, at de repræsenterer et meget stort antal »tilgange« der strækker sig fra neuropsykologi til kulturhistorie og humanisme.

Med psykologiens vækst er kommunikationsproblemet kommet i fokus. Den gensidige faglige kommunikation er i konstruktiv udvikling, men forskningen ved laboratoriet præges tydeligt af, at de basale grundproblemer tackles ud fra meget forskellige præmisser, også hvor de konkrete forskningsprojekter griber ind i eller supplerer hinanden.

Psykologiens erkendelse formidles bedst i praksis.

Redegørelse for det forløbne års forskning:

Forskellige typer hæmning af følelser er søgt kategoriseret, navngivet og beskrevet i en tekst, publiceret 1983. (Martin Johansen).

Udarbejdelse af bidrag til en afhandling om basale beskrivelsesproblemer i psykologien (i samarbejde med A. Giorgi, Duquesne USA). Arbejdstitel: Det psykologiske observationsbegreb. – Udarbejdelse af et manuskript om aspekter af den dialogiske kommunikationssituation: »Samtalen« (i samarbejde med H. Vejleskov, DLH).

– Eksperimentelle undersøgelser af visuel lokalisering med særligt henblik på sondringen mellem ego- og exocentriske lokalisering og på betydningen af tonusvariable for disse lokalisationsformer. (Ib Kristian Moustgaard).

Metodeudviklinger og forskningsprojekter i det neuropsykologiske område. Udviklingsarbejdet sker i koordination med tre stipendiater. (Rolf Willanger).

Videreførelse af empiriske undersøgelser på eksistentialistisk-fænomenologisk-psykologisk grundlag i angstens erkendelsesmæssige funktioner. (Svend Børge Andersen).

Videreførelse af undersøgelse af udviklingspsykologiens mulighed som grundlag for pædagogisk praksis. Forarbejde til projekt »Førløbsundersøgelse af individuelle forskelle hos spædbørn« (i samarbejde med Arne Poulsen og Hanne Munck, IKP). (Inger Bernth).

Under hovedtemaet professionsudvikling, er 1. fase afsluttet med rapporten: »Psykologers arbejdsmarked og funktioner«. I 2. fase omkring »profession og uddannelse« er arrangeret en række konferencer om psykologistudiets udvikling. 3. fase om professionsudvikling lægger op til psykologforeningens årskursus 1984: »Fremtidens psykologarbejde«. – Opfølgelse og prognose vedrørende projektet »Studiebelastning« udarbejdet maj 83. – Fortsat arbejde med udvikling af »professionspædagogik«. Nyudgivelse af

bogen »Projektarbejde« forberedt. (Jens Berthelsen).

Inden for området *Hjemmelivets Psykologi* tematiseres emnet Hjemmets informationsdynamik, og de psykosociale konsekvenser af en telematisering og informatisering af de private hjem. Projektet DIMS (Domestic Information Manipulation System) er kommet i stand med støtte fra Teknologirådet. I relation til området *Personlighedspsykologi* inkluderer projektet indtænkning af de relationer der formidles mellem en husstands hjemmedatamat/multimedie/massehukommelse og husstandsmedlemmernes bærbare persondatamater. (I samarbejde med Jesper Hermann, IAML.) (Kresten Bjerg).

Fortsættelse af teoretisk arbejde med at afklare udviklingspsykologiske grundbegreber samt i denne forbindelse kortlægning af dataindsamlingsprocedurer, der er af speciel relevans i en udviklingspsykologisk sammenhæng. (Annelise Bom).

Projektet »Visual segregation, selective attention and pattern recognition« (i samarbejde med cand. psych. Lisbeth Harms, Rådet f. Trafiksikkerhedsforskning) er blevet afsluttet med udarbejdelse af en artikel. Der er endvidere arbejdet med projektet »Measuring efficiency of selection from visual displays« (i samarbejde med Axel Larsen, IKP, mag. art. Leif F. Pedersen, Sanct Hans Hospital og gæstestuderende Hitomi Shibuya). (Claus Bundesen).

I samarbejde med kolleger i ind- og udland, fra den teoretiske og den anvendte psykologi, forsøges en systematisering af forholdet mellem teori, metode og anvendelse i psykologien. (Ole Dreier).

Undersøgelsen af kemisk kommunikation fortsat. Undersøgelsen af interaktionsforhold hos primater er ført videre med beregninger af adfærdsprofiler for mor og unge hos en enkelt art, og resultaterne heraf er foreløbigt nedlagt i en specialeafhandling. Undersøgelsen af psykotiske og normale børns adfærd, herunder leg i standardiseret legemiljø, er fortsat med udskrifter fra videobånd af disse aktiviteters tidsmæssige fordelinger. En mindre undersøgelse af den ontogenetiske udvikling af agonistisk adfærd hos en autistisk dreng er afsluttet i to rapporter. Et arbejde om problemløsningens teoretiske grundlag er færdiggjort. (Arne Friemuth Petersen).

Videreførelse af Freud-studier med oversættelse af og fyldige kommentarer til Freud's formentlig første egentlige psykoanalytiske skrift, traditionelt dateret til 1905, men retteligt stammende fra 1890. Arbejdet er udført i kollokvieform med en gruppe studerende med henblik på en publikation. (Åge Haugland).

Menneskets tilpasning til skole og arbejdsplads er ikke blot afhængig af intelligens, men nok så meget af den social-kulturelle udvikling. Med henblik herpå er der udarbejdet et social-kulturelt observations-skema, der både tjener et diagnostisk formål og har et pædagogisk sigte. (Jørgen Hviid).

Med det indledende kapitel i bogen »Fantasirejser« (Klitrose 1983) – om Eros som formidler mellem det menneskelige og det guddommelige, i Platon's Symposion og i vor tid – afrundes en forskning, hvis formål har været at afdække nogle træk ved moderne menneskers mulige møde med den side af virkeligheden, som i alle historiske epoker er kommet til syne i myter, i poesi og andre musiske udtryksformer. (Torsten Ingemann Nielsen).

Færdiggørelse af to artikler inden for psykologiens hovedforskningsområder. Arrangement af og deltagelse i en række videnskabelige seminarer, herunder det månedlige seminar »Informationspsykologisk Forum«. (Benny Karpatschof).

Fortsat indsamling og bearbejdning af empiriske data fra det ikke-industrialiserede ø-samfund Belloña (Salomon øerne) vedrørende de socialpsykologiske forhold der igangsætter og vedligeholder blodsgydelser i et lukket samfund. (Rolf Kuschel).

Fortsat forskning med dyr over virkningen af central-stimulerende stoffer på hjernen som led i videre afprøvning af Lyon-Robbins teori fra 1975. Desuden er et langtidspjekt i gang vedrørende virkning af gluten i kosten på betinget og ubetinget adfærd hos dyr. EDB-arbejde fortsætter omkring langtidsvirkningen af neuroleptika på cellerne i hjernen. (Melvin Lyon).

Fortsat udvikling af en kritisk socialpsykologi, dens metoder og begreber, især i forbindelse med den socialpsykologiske ungdomsforskning. (Sven Mørch).

Videreførelse af arbejde med holdninger og påvirkningsstrategier. Specielt holdninger i og til fredsbevægelser. En undersøgelse af betingelserne for en almen psykologi påbegyndt. Deltagelse i HUMTEK-projektet. (Johs. Mørk Pedersen).

Fortsatte studier over – specielt fransk – magtanalyse. (Lone Pål).

Minoritetsgrupper og indskoling. – Forberedelse af empiriske undersøgelser af forskellen mellem mor-barn interaktion ved henholdsvis full-term og præmature spædbørn. – Forberedelse af tekst om bevidsthedsudviklingen i de første fire leveår. – Fortsættelse af tidligere forskning om sammenhæng mellem kulturform og intelligensform. (Arne Poulsen).

I det fortsatte arbejde med at udvikle en socialpsykologi på fænomenologisk grundlag har der især været arbejdet med en analyse af visse af socialpsykologiens grundlagsteoretiske problemer og en indplacering af visse etnometodologiske synspunkter i en bredere teori- og samfundshistorisk sammenhæng. (Arne Prahl).

Eksperimentelle undersøgelser af design af menneske-maskine interface systemer, udført under Nordisk Råd ved OECD Halden Reactor Project, Norge, i tiden 1.2.-1.6.. Disse undersøgelser er i efteråret videreført i samarbejde med Risø. (Nini Prætorius).

Litteraturpsykologisk undersøgelse af det kollektive versus det individuelle i litteraturoplevelsen, i samarbejde med Cay Dollerup, Engelsk Institut, og skolepsykolog Carsten Rosenberg Hansen. – Data-behandling af et stort observationsmateriale vedrørende forskellige primaters adfærd, i samarbejde med lektor, mag.art. Arne Friemuth Petersen og stud. psych. Svend Aage Jepsen. (Iven Reventlow).

Videreudvikling af en model for de auditive sansecellers funktionsmåde fortsætter. (Strange Ross).

Videreførelse af projektet: »Med udgangspunkt i almindelige småbørns vækstvilkår at søge at indkredse og begribe centrale forudsætninger for udviklingen af selvbestemmelse.« Fokus rettes dels mod forældrenes vilkår, egne livsperspektiver og ønsker for børnene. Dels undersøges det, hvorledes barnet opbygger sin erfaringsverden og udvikler sine leve-miljøer. Der er tale om en to-årig forløbsundersøgelse af 4 børn i 3-årsalderen og deres forældre. Den teoretiske og metodiske tilgang er kvalitativ og helhedspræget. (Ivy Schousboe).

Der har været arbejdet med et grundforskningsprojekt indenfor personlighedspsykologien, nærmere bestemt: observationsproblemer ved menneskeobservation. Projektet har som formål at belyse spørgsmålet om fortolkningssikkerhed når andre menneskers psykiske forhold beskrives. (Erik Schultz).

Samarbejdet med August Krogh Instituttet om brevbareres arbejdsmiljø afsluttet med en rapport. (Poul Vidriksen).

Psykoanalysens videnskabshistoriske udvikling i 1900-tallet. – Neurosieners socialhistorie i 1700- og 1800-tallet. – Humanioras videnskabsteori. (Simo Køppe).

Undersøgelse af koblingen mellem hjerne og adfærdsp processer mht virkningen af stoffer der fremkalder psykoser, angst og lignende psykopatologiske og/eller normale psykobiologiske tilstande. (Erik Bardrum Nielsen).

Arbejde med emner, der alle belyser psykoanalysens status som videnskab (tværlæsning af psykoanalytiske narcissisme-teorier; sammenholdelse af forskellige psykoanalytiske forskningsprojekter med de overordnede videnskabsopfattelser, der har været dominerende i vort århundrede; udgivelse af Freuds sygehistorier). (Ole Andkjær Olsen).

»Kernefamiliens samfundshistoriske konstituerende som grundlag for udviklingen af den kvindelige psyke«, et projekt som sigter mod en belysning af de specifikt kvindelige egenskaber, deres begrænsninger og styrker. (Helle Andersen).

Med udgangspunkt i påvisningen af nogle afgørende inkonsistensheder i et etnologisk forskningsparadigme arbejdes der på en revision af paradigmets filosofiske grundlag. (Søren Brier).

Videreførelse og afslutning af projektet »Uddannelsesforskningens teori og praksis«, nye perspekti-

ver på udvalgte linier i den tidlige skoleforskningsteori og praksis i Danmark set i forhold til strukturelle ændringer i denne forsknings eget genstandsområde i perioden 1900-1950'erne. (Claus Ljungström).

Den afatiske sprogproces. Definition og afgrænsning af de afatiske patienters specifikke temporære analysesvigt, disses relative faktorer for den auditive fonemperception og konsekvens for mere generelle sprogforståelsesvanskeligheder. (Torben Elmo Nielsen).

Empirisk og teoretisk undersøgelse af den tidlige sprogtilegnelse (1-4 år), især grammatiktilegnelsen, men således at der sigtes på at forstå cognitive processers rolle i sprogilegnelse og sprogproduktion. (Flemming Vestergaard).

Færdiggørelse af lic.arbejdet »håndskriftforstyrrelser hos patienter med hjernesvind«. På dette grundlag er igangsat to projekter med det formål at lette det fremtidige forskningsmæssige grafometriske måle- og analysearbejde. – Udvikling af computeriseret metode til automatisk måling og registrering af håndskriftvariable samt – Afprøvning af mag.art. Magnus S. Magnussons SYNDROME-metode på en større databank af eksisterende håndskriftdata og sammenligning med det i licentiatarbejdet fundne håndskriftsyndrom. (Connie Ankjær Jensen).

Redaktionsvirksomhed:

Benny Karpatschof, Ole Andkjær Olsen, Arne Poulsen og Nini Prætorius er medredaktører af *Psyke og Logos*.

Sven Mørch er redaktør af *Udkast*.

Gæster og rejser:

Lektor, mag.art. A. Friemuth Petersen har foretaget rejse i forbindelse med forskningsprojekt i Montpelier. 25. febr.-15. juni 1983.

Lektor, mag.art. Rolf Kuschel har i forbindelse med sine studier over blodsudgydelser på den lille polynesiske ø Bellona i Salomon Øerne opholdt sig på øen i perioden maj-september 1983.

Lektor, dr.phil. Nini Prætorius har under Nordisk Råds forskerstipendium ved OECD Halden Reactor Project, Norge, udført eksperimentelle undersøgelser af design af menneske-maskine interface systemer. 1. februar-1. juni 1983.

Publikationer:

Bernth, I., Hjørland, B.: B.B. Wolman (ed.): *Handbook of Developmental Psychology*. Anmeldelse i *Dansk Psykolognyt*, 36, 332-33, 1983.

Berthelsen, J.: *Psykologers arbejdsmarked og funktioner*. *Psykologers arbejdsmarked og funktioner*,

Jens Berthelsen red. *Dansk Psykologforening*, s. 377-407, DP 1983.

– : *Fremtidens psykologarbejde*. Oplæg til fagligt årskursus 1984. *Dansk Psykolognyt* nr 18, 10/10-83, s. 390-91, *Dansk Psykologforening* 1983.

– : Frygt og tillid til informationsteknologien. *Dansk Psykolognyt* nr 20, s. 364-67, *Dansk Psykologforening* 1983.

Borg, V., Fssel, L.: *Alternativ teknologi*. Udkast vol. 11(1) / 1983, s. 54-75, København 1983.

– : *Ny teknik og industriarbejde*. *Teknik – hverdagsliv*, Herman Knudsen (red.), s. 113-42, Aalborg 1983.

Bundesene, C., Harms, L.: *Color segregation and selective attention in a nonsearch task*. *Perception & Psychophysics* 33, s. 11-19, Austin, Texas: Psychonomic Society, inc. 1983.

– , Pedersen, L.F.: *Color segregation and visual search*. *Perception & Psychophysics* 33, s. 487-93, Austin, Texas: Psychonomic Society, inc. 1983.

Dollerup, C., Reventlow, I., Hansen, C.R.: *Report no 15: The studies of readers' responses to The Snake, The Gold Apple, and Per Smed's Whip*. Institutpublikation 1983, 81 s.

– , Reventlow, I., Hansen, C.R.: *Report no 11 "The three tales chosen", the establishment of the texts and the charting of deviatous, with a collation*. Institutpublikation 1983, 183 s.

– , Reventlow, I., Hansen, C.R.: *Methodological and practical considerations in setting up an interdisciplinary, cross-cultural study of experience of literature in Danes and Turks*. *Adjoining cultures as reflected in literature and language proceedings of the xvth congress of fillm*, Evans, John et al., s. 216-18, Tempe, Arizona. 1983.

Dreier, O.: *Theorie-Praxis Konferenz*. Tagungsbericht. *Forum Kritische Psychologie* 12, s. 184-88, Berlin 1983.

– : A.N. Leontjev: *Virksomhed og personlighed*. *Nordisk Psykologi* 35. årg., nr. 4, s. 273-95, København 1983.

– : *En kamp for den rigtige teori – Om forholdet mellem teori, erfaring og terapi i Judy Gammelgaards caseanalyse*. Udkast 11, 1983, nr. 2, s. 182-261, København 1983.

Haugland, Å.: *"Freud på Akropolis"*. Essay. *Berlingske Tidendes Kronik*, 17.3.1983.

– : *"Den paradoksale Freud"* (Om forholdet mellem Freud og Nietzsche) Essay. *Berlingske Tidendes Kronik*, 7.9.1983.

Hviid, J.: *De handicappedes plads i kulturlivet*. *Specialpædagogik*, 1983, 6.

Jensen, C.A.: *Håndskriftforstyrrelser og hjernesvind*. *Humaniora* 5, 1981-1982, 1983.

– : *Forstyrrelser i håndskriften kan måske afsløre det tidlige hjernesvind*. *Forskningen og Samfundet*, 9, 4, 1983.

- Jensen, O.S.: Resistance and the Logic of Repression. Energy and Character Vol 14 No.1, s. 59-67, Abbotsbury 1983.
- : Mænd og kvinder – orgasme og transcendens. Kvindestudier 7 – Mænd om mænd, Redaktør: Nynne Koch, s. 244–64, København 1983.
- Johansen, M.V.: Fænomenologiske træk ved hæmning af følelser og hæmningsfølelser. 2. Psyke & Logos 1, s. 19, Dansk Psykologisk Forlag 1983.
- Karpatschhof, B.: Samfundets opløsning – og selvets. Psyke og Logos nr. 1, s. 16, København 1983.
- : Ordinalskalaens dybdegrammatik. Forskningsrapport nr. 1, Psykologisk Laboratorium 1983.
- Koch, I.: "Prostitutionsforskning i Norge og Sverige". Gennemgang og anmeldelser af 6 arbejder i Nordisk Tidsskrift for kriminalvidenskab. Okt.83. Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab 4, årg. 70, okt. 83, s. 244, København 1983.
- : "Helt uden kærlighed..". Om en teenageprostituets kærlighedssavn. I antologien "I love you". "I love you", Red.: Tine Bryld, København 1983.
- : "Kvinder i fængsel". I antologien: Kvinners Skyld. "Kvinnens skyld", Red.: Annika Snare, Cecilie Højgård, Oslo 1983.
- Køppe, S.: Psykologiens udvikling og formidling i Danmark i perioden 1850–1980. København 1983, 251 s.
- : The psychology of the neuron: Freud, Cajal and Golgi. Scandinavian Journal of Psychology Bd. 24, nr. 1, s. 1–12, Stockholm 1983.
- : Familiens politik. Kultur og Klasse 47, s. 125–29, København 1983.
- : Subjektets historie. Psyke og Logos Nr. 2, 1983, s. 308–41, Dansk Psykologisk Forlag, København 1983.
- Larsen, A., Farrell, J.E., Bundesen, C.: Short- and Long-Range Processes in Visual Apparent Movement. Psychological research 45, s. 11–18, Berlin: Springer-Verlag 1983.
- , Farrell, J.E., Bundesen, C.: Velocity constraints on apparent rotational movement. Perception 11, s. 541–546, London: Pion Limited 1982.
- Mørch, S.: Er ungdomsproblemet et socialisationsproblem? Udkast nr. 2 11. årgang, s. 152–82, Dansk Psykologisk Forlag. København 1983.
- Nielsen, E.B., Eison, M.S., Lyon, M., Iversen, S.D.: Hallucinatory behaviors in primates produced by around-the-clock amphetamine treatment for several days. Primate Ethopharmacology: Models for neuropsychiatric disorders, K. Miczek, s. 79–100, New York 1983.
- , Appel, J.B.: The effects of drugs on the discrimination of color following a variable delay period: A signal detection analysis. Psychopharmacology vol. 80, s. 24–28, Berlin, W. Germany 1983.
- , Valentine, J.D., Holohean, A., Appel, J.B.: Benzodiazepine receptor mediated discriminative cues: Effects of GABAergic drugs and inverse agonists. Life Sciences Vol. 33, no. 22., s. 2213–20, Arizona 1983.
- , Lyon, M., Ellison, G.D.: Apparent hallucinations in monkeys during around-the-clock amphetamine for seven to fourteen days. Journal of Nervous and Mental Disease Vol. 171, no. 4, s. 222–33, USA 1983.
- , Nielsen, M., Bræstrup, C.: Reduction of spiroperidol binding in rat striatum and frontal cortex by chronic amphetamine: Time course dose-response and role of sustained dopamine release. Psychopharmacology vol 81, s. 81–85, Berlin, W. Germany 1983.
- , Lyon, M.: ses. Scandinavian Journal of Behavior Therapy vol 34, s. 211–20, Uppsala 1983.
- , Lyon, M.: Psychotherapeutic drugs: A brief review of their effect on psychological processes. Scandinavian Journal of Behavior Therapy vol. 12, s. 211–20, Uppsala 1983.
- , Rolandi, W. & Appel, J.B.: Drug effects on a light/darkness discrimination acquired in a "drug-discrimination" paradigm. First European Meeting on the experimental Analysis of Behaviour, Liège, Belgium, July 26-29 (Abstract), 1983.
- Nielsen, T.I. et al.: "Fantasirejser". Forlaget Klitrose, 1983.
- Olsen, O.A., Karpatschhof, B.: Introducerende bemærkninger om psykens udviklingshistorie. Psyke & Logos Nr. 2, s. 203–08, København 1983.
- , Kjær, B., Køppe, S.: Sigmund Freud: Metapsykologi 1–2 (2.udg.). Sigmund Freud: Metapsykologi 1–2, Ole Andkjær Olsen, Børge Kjær og Simo Køppe, s. 262+274, København 1983.
- , Køppe, S.: Sigmund Freud: Lille Hans. Analyse af en femårig drengs fobi. Lille Hans, Ole Andkjær Olsen og Simo Køppe, s. 7–20, København 1983.
- : Omkring Lacan/Laplanche-kontroversen. Kultur & Klasse 47, s. 7–31, København 1983.
- , Køppe, S.: Træk af narcissisme-begrebets historiske udvikling. Psyke og Logos 1983,1, s. 7–31, København 1983.
- Olsen, P., Nielsen, B.S.: Forandring og erkendelse. Udkast 1, 1983, 11. årgang, s. 76–114, Dansk Psykologisk Forlag og Psykologisk Laboratorium 1983.
- , Nielsen, B.S.: Fremtidsværksteder. Udkast 1, 1983, 11. årgang, s. 1–23, Dansk Psykologisk forlag og Psykologisk Laboratorium 1983.
- Pál, L.: "Hvis magten ikke må tænkes". Psyke & Logos 2, 341–61, 1983.
- Petersen, A.F.: Komparative synspunkter på kommunikation hos mennesker og dyr. Institutpublikation 1983, 1–21 s.
- : On Downward Causation in Biological and Beha-

- vioural Systems. History and Philosophy of the Life Sciences vol. 5, No. 1, s. 69–86, Stazione Zoologica, Napoli 1983.
- , Garrigues, P., de R.G.: Organisation temporelle de l'activité de jeu et comportements d'agression chez l'enfant autiste. Kongresbidrag ved møde i Societe euripeenne de psychiatrie de l'enfant –, s. 93–94, Montpellier, Frankrig 1983.
 - , Garrigues, P., de R.G.: Aspects ontogénétiques du comportement agonistique chez l'enfant autiste. Foredrag ved "Colloque SFECA: Informationsensorielle et comportement", Paris, s. 82–89, Montpellier, Frankrig 1983.
 - : "Towards a rational theory of the mind". Etcetera, Journ. of General Semantics, vol. 40. No. 3-4, 42 s., 1983.
- Prahl, A.: "Psykologi- og Samfundshistorie". Dansk Psykolognyt. 14, 381-84, 1983.
- Prætorius, N.: Psykologisk-systemorienteret forskning omkring teknologiudviklingen – og forslag til uddannelse af psykologisk-systemteoretiske forskere og eksperter. Institutpublikation 1983, 1–46 s.
- : Procedure for The GNP Pilot Experiment. Institutpublikation 1983, 1–36 s.
 - , Yoshimura, S., Hollnagel, E.: Man-Machine Interface Design Using Multilevel Flow Modelling. Halden Work Reports HWR 96, s. 1–13, OECD Halden Reactor Project, Norge 1983.
- Vestergaard, F.: Grammatik for begyndere: Det tidlige børnesprogs psykologi. Nordisk Psykologi Vol. 35, nr. 3, s. 182–206, København 1983.
- : Det er ikke grammatik alt sammen: hukommelsesprocesser i børns sprogproduktion. I: Småbørnsforskning i Danmark, vol. X, 1983.
- Vidriksen, P.: Psykisk arbejdsmiljø. Farmaceutisk Tidende 27/28, s. 616–18, Kbhvn 1983.
- : Brevbæreres vurdering af egen arbejdssituation. Del 3 af Arbejdsfysiologisk analyse i brevomdelingstjenesten. København Postens Trykkeri 1983, 62 s.

Aksel Mortensen

4: Institut for Pædagogik

Historie:

Den 1. oktober 1955 blev dr.phil. Knud Grue-Sørensen kaldet til det første professorat i pædagogik ved Københavns universitet. Dermed startedes den udvikling, der er resulteret i det nu eksisterende Institut for pædagogik. Den 13. maj 1957 indførtes magisterkonferens i pædagogik, den 5. december 1960 en cand.art. prøve i pædagogik. Denne sidste eksamen blev dog afskaffet i 1971, da fakultetets almene regler

for bifags- og hovedfagsstudier for alle fakultetets fag også kom til at gælde for pædagogik.

Den 14. april 1968 indviedes *Institut for teoretisk pædagogik* i lokaler i Linnésgade 22, 1., 1361 København K, der udover professoratet fik tilknyttet to heltidsvidenskabelige medarbejdere. I 1970 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i St. Kannikestræde 18, 1169 København K. Den 1. januar 1970 etableredes *Institut for anvendt universitetspædagogik*, Fiolstræde 24, 1171 København K. Instituttet blev oprettet med det formål at foranstalte universitetspædagogiske kurser for universitetets lærere, samt i almindelighed at drive forskning i de højere læreanstalters pædagogik. Det fik i alt tildelt fem heltidsvidenskabelige medarbejdere. Dette institut var oprindeligt placeret direkte under konsistorium, men den 1. april 1974 blev det lagt ind under Det filosofiske Fakultet.

Fra midten af 1970'erne startede bestræbelser på at sammenlægge de to pædagogiske institutter og den 1. april 1979 bar disse anstrengelser frugt med dannelsen af Institut for pædagogik i dets nuværende form med i alt 9 heltidsvidenskabelige medarbejdere. Instituttet skal forestå dels fagstudiet i pædagogik dels de universitetspædagogiske opgaver.

Stab:

Professor: Staf Callewaert. Lektorer: Joan Conrad, Helge Dohn, Bo Jacobsen (orlov), Per Fibæk Laursen, Lars Jakob Muschinsky, Sven Erik Nordenbo, Knud D. Wagner, Thyge Winther-Jensen. Eksterne lektorer: 1. Teknisk-administrativt personale: 3.

Forskningsvirksomhed:

Staf Callewaert arbejder med et projekt om den franske uddannelsessociolog P. Bourdieu med henblik på bidrag til en afklaring af teoretisk pædagogik som videnskabeligt fag. Callewaert arbejder endvidere med et projekt om universitetsdidaktik, som sigter mod en afklaring af problemer i forbindelse med traditionelle og alternative praksisformer.

Joan Conrad har afsluttet en undersøgelse af interessen for pigernes situation i dansk skolelovgivning. Hun arbejder fortsat på en større undersøgelse af den pædagogiske uddannelse af lærere til den højere skole i Danmark. Joan Conrad har sammen med Bo Jacobsen, Per Fibæk Laursen og Sven Erik Nordenbo fra instituttet og adjunkt Hasse Clausen, Datalogisk Institut startet et projekt om informatikkens didaktik. Projektet har til formål at undersøge didaktiske problemer ved indførende undervisning i informatik-emner for voksne i den almene fritidsundervisning og i de højere uddannelser.

Helge Dohn arbejder med et projekt om vurdering af medicinsk curriculum, som indeholder en vurde-

ring af lægeuddannelsens curriculum på baggrund af en teoretisk og empirisk undersøgelse. Han arbejder endvidere på en undersøgelse af elevfrafaldet i gymnasiet. På baggrund af pædagogiske, psykologiske og sociologiske data søges klarlagt forhold af betydning for dette frafald.

Per Fibæk Laursen arbejder med et projekt om gymnasiets samfundsmæssige funktion og undervisningsmæssige praksis. Den faktiske undervisning i gymnasiet undersøges ved hjælp af direkte observation i klasseværelset, og elevers og læreres holdning til institutionen og dens praksis undersøges ved hjælp af interviews. Per Fibæk Laursen deltager endvidere i projektet om informatikkens didaktik.

Lars Jakob Muschinsky arbejder med et projekt om barndommen som social kategori. Undersøgelsen tager udgangspunkt i førskoleopdragelsens institutioner, og der gennemføres observationer i daginstitutioner og interviews med forældre og ansatte. Projektet omfatter også medarbejdernes professionelle uddannelse.

Sven Erik Nordenbo har afsluttet en historisk undersøgelse af den danske pædagogiks videnskabelige etablering. Han arbejder med et projekt om moralundervisningens teori og praksis, som sigter mod en afgrænsning af moralundervisningens forudsætninger, betingelser, natur og grænser. Sven Erik Nordenbo arbejder endvidere med en normativ undersøgelse af pædagogisk paternalisme, og han deltager i projektet om informatikkens didaktik.

Knud D. Wagner har afsluttet udarbejdelse og afprøvning af en model til uddannelse af lærere til skoler i flygtningelejre. Projektet er praktisk gennemført i Somalia i 1981-83. Han arbejder endvidere med en komparativ undersøgelse af skoleforhold og læreruddannelse i flygtningelejre i den tredje verden. Undersøgelsen har som formål at opstille generelle retningslinjer for iværksættelse af undervisning i fremtidige flygtningesituationer.

Thyge Winther-Jensen arbejder på en fremstilling af en række temaer inden for undervisningens teori. Fremstillingen består dels i en analyse af centrale begreber fra undervisningen, dels i en efterforskning af disse i en historisk/social sammenhæng. Winther-Jensen arbejder endvidere med problemstillinger inden for det kunstpædagogiske område i tilknytning til et nyoprettet tværfag.

Redaktionsvirksomhed:

Staf Callewaert er medlem af redaktionen for Scandinavian Journal of Educational Research.

Sven Erik Nordenbo har redigeret Danish Yearbook of Philosophy, vol. 20, 1983.

Rejser:

K.D. Wagner har indtil juli 1983 arbejdet med afprøvning af en model til læreruddannelse i Somalia.

Publikationer:

Callewaert, S.: Samtale med professor Staf Callewaert. Nyt om uddannelsesforskning, nr. 3, s. 52-60, København 1983.

Conrad, J.: Improving university teaching and learning. Report on the International Training Course in Roma/Lesotho, Africa Juli 83, s. 13-34, German Foundation for International Development 1983.

Dohn, H.: Erfaringer med dataindsamling ved undersøgelse af frafald i gymnasiet. Publikation fra Udvalget vedr. Uddannelsesforskning 183, 5, s. 44-57, København 1983.

Kiselberg, S.: Livets trappetage. Dagbladet Information 30.5.83, s. 1, København 1983.

- : Broderskaber, kammeratskaber, venskaber og gode forbindelser - idehistoriske rids af visse mandlige fællesskabsformer. Kvindestudier 7, Nynne Koch, s. 37-63, København 1983.

Laursen, P.F.: Undervisningsform og elevstrategi. Temarapport om uddannelsesforskning. Gymnasiet., Udvalget vedr. uddannelsesforskning, s. 102-17, København 1983.

Nordenbo, S.E.: Wolfgang Klafki - fra 'åndsviden' skabelig til kritisk-konstruktiv pædagogik. Kategorial dannelse og kritisk - konstruktiv pædagogik, Wolfgang Klafki, ved Sven Erik Nordenbo, s. 7-32, København 1983.

- : Gabriel Sibbern. Dansk biografisk Leksikon, bind 13, (udg.) Sv. Cedergrøn-Bech, s. 365-66, København 1983.

- : Problemer og Metoder i uddannelseshistorisk forskning. Årbog for Dansk Skolehistorie 1983, s. 102-06, København 1983.

- : Anton Thomsen. Dansk Biografisk Leksikon, bind 14, (udg.) Sv. Cedergrøn Bech, s. 475-76, København 1983.

Nystrup, J., Dohn, H.: Nye eksamensformer i lægeuddannelsen. Ugeskrift for Læger 14542, s. 3296-99, København 1983.

Winther-Jensen, T.: Pædagogikkens Sprog. Uddannelse 3/83, s. 211, Undervisningsministeriet 1983.

Per Fibæk Laursen

Tværfaglige centre

1: Center for Arbejderkulturstudier

Historie:

Center for Arbejderkulturstudier er oprettet 1982 med en forsøgsperiode til foråret 1986. Staben består af følgende fra andre institutter udlånte personer (faget anføres i parentes): Professor: Kela Kvam (teatervidenskab) (fratrådt). Lektorer: Poul Balle-Petersen (europæisk etnologi), Karsten Biering (folkemindevidenskab), Ib Bondebjerg (nordisk filologi), Niels Finn Christiansen (historie), Karl Chr. Lammers (historie), Alfons Höger (Germansk Filologi) (tiltrådt). Stipendiat: Leif Hansen (dansk/sammenlignende litteraturvidenskab) (tiltrådt). Undervisningsassistenter: Mette Iversen (dansk/historie), Jørgen Johansen (dansk/historie), John Kofoed Meyer (historie). Tap-personale: Birgit Andreassen plus hjælp fra de institutter, hvor de videnskabelige medarbejdere kommer fra.

Lokale: Center for arbejderkulturstudier har indtil videre sine lokaler i tilknytning til Institut for nordisk Filologi KUA: et kontorlokale (9-2-20), et undervisningslokale (10-2-53) og et arbejdsrum for stipendiaten (17-2-31).

Forskning:

Forskningen ved centret falder i to dele, dels forskning som de tilknyttede lærere beskæftigede sig med ved deres »moderinstitutioner«, dels forskning som kan siges at være udsprunget af det tværfaglige samarbejde ved centret. Det anbefales derfor interesserede at se nærmere efter i vedkommende institutters indberetninger til årbogen. Det drejer sig f.eks. om forskningen omkring arbejderkulturen og fascismen (Karl Chr. Lammers, Institut for samtidshistorie), »Teglværksprojektet« om sønderjyske teglværksarbejderes livsbetingelser og hvordan disses erfaringer kan formidles lokalt og i større sammenhænge gennem teater, film etc. (Karsten Biering, Institut for Folkemindevidenskab), arbejderbevægelse og arbejderklasse i sin tidligste begyndelse o. 1850 (Niels Finn Christiansen, Historisk Institut). Arbejdet med udgivelse af bind 3 af antologien om arbejderkultur (1948-1980) (Ib Bondebjerg, Institut for nordisk Filologi, og Niels Finn Christiansen, Historisk Institut) viser hen til det tværfaglige samarbejde ved centret, og det samme gælder forskningen om bevidstheds- og livsformer indenfor arbejderkulturen, her repræsenterede ved arbejdere fra landet og arbejdere i byen, hvis forestillingsverden søges klarlagt dels gennem trykt erindringsstof, dels gennem nye interviews. (Poul Balle-Petersen, Institut for europæisk Folkelivsforskning og Leif Hansen, kandidatstipen-

diat ved Center for arbejderkulturstudier). Desuden arbejder stipendiaten med et projekt om arbejderkultur, arbejderuddannelse og arbejderopbygning, et projekt som forudsætter tætte kontakter til fagbevægelse, planlæggere, administratorer og politikere med henblik på udformning af fremtidens voksenundervisning.

Poul Balle-Petersen

2: Center for Audiologopædi

Historie:

Siden 1971 har der ved Københavns Universitet været arbejdet på at etablere en uddannelse i Audiologopædi (pædagogisk behandling af funktionelle høre- og talelidelser).

Planerne var så langt fremme i juni 1971, da principbeslutningen om fakultetets udflytning til nye (midlertidige) bygninger på Amager blev truffet, at der blev afsat ca. 1000 m² til et Institut for Audiologopædi i byggeplanerne.

Arbejdsgruppen til etablering af den audiologopædiske uddannelse, der var nedsat ved Institut for Fonetik fremlagde i marts 1973 planerne for det humanistiske fakultetsråd, der nedsatte et fagkyndigt udvalg til vurdering af sagen. I oktober 1973 kom fakultetsudvalgets »Betænkning fra udvalget vedr. forslag om oprettelse af et Institut for Audiologopædi«. Udvalget anbefalede en 3-årig uddannelse, mens de oprindelige planer fra 1971 anbefalede en 4-5 årig uddannelse. Den reducerede uddannelsesetid skyldtes alene ønsket om at billiggøre uddannelsen.

Rektor fremsendte sagen til direktoratet januar 1974 med anbefaling af, at der oprettedes en uddannelse i audiologopædi ved Københavns Universitet.

I juli 1975 svarede direktoratet, at der gerne måtte påbegyndes et audiologopædisk forskningsarbejde ved Københavns Universitet, og hermed var oprettelsen af Audiologopædisk Forskningsgruppe med start pr. 1. september 1975 en realitet. Forskningsgruppens opgave var dels at drive forskning indenfor det audiologopædiske område og dels at forberede den kommende audiologopædiske uddannelse samt opbygge et fagligt miljø. Forskningsgruppen konstituerede sig med en bestyrelse med repræsentation fra taleforsorgen, høreforsorgen, fakultetet og foreningen af potentielle audiologopædistuderende samt de to faste medarbejdere i forskningsgruppen, der var overflyttet fra henholdsvis Institut for Fonetik (lektor Frøkjær-Jensen) og Psykologisk Laboratorium (lektor Lars von der Lieth).

I februar 1976 optoges kontakt med undervisningsministeriets specialpædagogiske udvalg. Det

konkrete resultat af dette samarbejde kan ses i betænkning 850 (undervisningsministeriet den 4. februar 1978), som i bilag X og XII gengiver udvalgets udkast til en speciallærereksamen i audiologopædi ved KU og en kandidateksamen i specialpædagogik ved KU.

I oktober 1981 optog direktoratet kontakt med fakultetet og Audiologopædisk Forskningsgruppe med henblik på en igangsætning af uddannelsen struktureret i overensstemmelse med »Bekendtgørelse for de humanistiske uddannelser ved Københavns Universitet«.

Dette førte til at Center for Audiologopædi oprettedes og Audiologopædisk Forskningsgruppe nedlagdes pr. 1. september 1982 samtidig med det første optag på 21 studerende ved den audiologopædiske uddannelse. Direktoratet gav tilladelse til en 5-årig forsøgsordning, hvorefter uddannelsesplanerne skulle evalueres med henblik på en mere permanent ordning. I forsøgsperioden etableredes et fagligt rådgivende organ kaldet Kontaktudvalget med repræsentanter fra fem institutter ved fakultetet med faglige berøringer til audiologopædiens område samt observatører fra det lægevidenskabelige fakultet, Audiologopædisk Uddannelsesråd og Danmarks Lærerhøjskole. Kontaktudvalget skulle bistå studienævnet med udformningen af eksamensordning og studieplaner.

Uddannelsen var nu struktureret med en 1. del, der gav kompetence som læsepædagog efterfulgt af en 2. del, der gav kompetence som audiologopæd. Begge dele af 2 års varighed. Pædagogikum søgtes erstattet af et specialpædagogisk praktikkursus, som skulle indbygges i undervisningsforløbet, hvorved den samlede studietid ville blive 4½ år.

I 1983 blev der igen optaget 21 studerende. Det er uvist på nuværende tidspunkt, om der bliver optaget studerende i 1984 på grund af fakultetets stramme økonomi.

I forbindelse med praktikundervisningen har Statens Institut for Talelidende allokert fem tale/høre-pædagoger i centrets lokaler. Disse specialpædagoger skal dække praktikundervisning med patienter indenfor områderne: stemmelidelser, afasi og stammen. Den resterende praktikundervisning vil blive givet på Ordblindeinstituttet, Hovedstadens Ordblindeskole, Taleinstituttet i Hellerup, Høreinstituttet og relevante hospitalsafdelinger.

Stab:

2 lektorer Børge Frøkjær-Jensen og Lars von der Lieth udlånt fra henholdsvis Institut for Fonetik og Psykologisk Laboratorium og en halvtidsansat TAP. Udover de ansatte medarbejdere har 3 gæsteforskere og en gruppe ældre psykologistuderende benyttet sig af centrets faciliteter.

Forskningsvirksomhed og øvrige aktiviteter:

Forskningsmæssigt har interessen i høj grad været koncentreret om udnyttelse af computerteknik i forbindelse med forskellige testprocedurer. Der er dels tale om videreførelse af større forskningsprojekter, omkring stemmetræning og kommunikationsprofilen, dels om færdiggørelsen af den danske manual for MMPI-testen og endelig om oplæg til et nyt forskningsprojekt omkring psykotiske unges kommunikative adfærd med særligt henblik på at udnytte skriftlig kommunikation bl.a. via computer i tilfælde, hvor de pågældende unge ikke formår at benytte sig af talesproglig kommunikation, men kan skrive.

Centeret har medvirket ved afholdelse af to internationale konferencer om henholdsvis MMPI og personlighedspsykologiske undersøgelser, hvori computeren indgår som et hjælpemiddel, ligesom en TV-udsendelse om computeren i psykologiens tjeneste er optaget på centeret. Endelig har to psykologistuderende, med tilknytning til centeret afsluttet deres magisterkonferens med forelæsninger indenfor dette tema.

Børge Frøkjær-Jensen har fortsat sine elektrologotografiske undersøgelser over stemmelæbernes svingninger. I samarbejde med talepædagog Kirsten Thyme har Børge Frøkjær-Jensen undersøgt effekten af intensiv taleterapi efter accentmetoden.

Cand.mag. Anna Guld har fortsat sine undersøgelser over effekten ved talepædagogisk behandling af universitetsstuderende med talevanskeligheder.

Fil. & fil.dr. Otto Hansen har med Carlsbergfondets og Statens medicinske Forskningsråds støtte arbejdet på sin evolutionsteoretiske hypotese vedrørende det menneskelige sprogs biologiske grundlag. I den empiriske del indgår syntaktiske analyser af hørehæmmede og to-sprogede børns sprogbehandling. Otto Hansen har på folkeuniversitetet holdt en forelæsningsrække om samme tema.

Lars von der Lieth har udarbejdet den danske manual til MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) samt været ansvarlig for afviklingen af to internationale konferencer, om MMPI og personlighedspsykologisk testning. Konferencerne blev afholdt i august på KAS Nordvang i samarbejde med University of Minnesota.

Cand.psych. Dora Skovlund har fortsat sine undersøgelser over børns sprogudvikling med Reynell-testen som arbejdsredskab.

Børge Frøkjær-Jensen

3: Center for Europæiske Middelalderstudier

Historie:

Center for europæiske middelalderstudier blev oprettet af det humanistiske fakultetsråd i 1982 som efterfølger for den uformelle Middelaldercentral. Denne opstod i slutningen af 1960'erne i samarbejde mellem professor i romansk filologi Anker Teilgård Laugesen og Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi. Laugesen ønskede at skabe et tværfagligt miljø for alle der arbejdede med middelalderemner og/eller middelalderundervisning på Universitetet og i Københavns-området. Efter Laugesens død i 1974 gik der nogle år inden Middelaldercentralen atter genoptog sine aktiviteter. Fra 1976 til 1982 blev den ledet af Brian McGuire, som indførte månedlige frokostmøder hvor forskere kunne fremlægge deres arbejde og få kritik og kommentarer af hinanden. Middelalderundervisningen fik en selvstændig plads i lektionskatalogen fra efteråret 1979, og samtidig udgav Middelaldercentralen bogen *Kulturblostring og samfundskrise i 1300-tallet*, der indeholder de tværfaglige kollokvier, som blev afholdt i 1976-77.

Efter et initiativ fra Professor Jan Pinborg, bestyrer på Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi, og lektor Michael Chesnutt, dengang på Engelsk Institut, blev Middelaldercentret dannet i foråret 1982. Middelaldercentralens virksomhed blev formaliseret. Fra 1982 til begyndelsen af 1984 delte Centret lokaler med Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi, bortset fra nogle få kontorer som blev overladt Centret i 1983. I februar 1984 fik Centret sit eget hjørne på Amager, med undervisnings- og mødelokaler samt kontorer. Tilknytningen til Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi oprettholdes gennem en centerstyrelse som er underlagt institutrådet for Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi. Centret har intet fastansat personale og er afhængig af de bidrag til forskningsprojekter og undervisningssamarbejde som kommer fra næsten samtlige det humanistiske fakultets institutter. Der er også etableret et samarbejde med flere af det teologiske fakultets lærere, og med middelalderforskere i andre dele af Danmark og i flere europæiske og oversøiske lande.

Stab:

Styrelsesudvalget: Indtil 1.12. 1983: Ulla Haastrup (institut for Kunsthistorie); Jonna Kjær (Romansk Institut), Brian McGuire (Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi), og Inge Skovgaard-Petersen (Historisk Institut). Fra 1.12. 83: John Bergsagel (Musikvidenskabeligt Institut), Graham Caie (Engelsk Institut) samt Brian McGuire og Inge Skovgaard-Petersen.

Forskning:

Center for europæiske middelalderstudier har til opgave at sørge for koordinering af og samarbejde om tværvidenskabelig forskning inden for europæiske middelalderstudier. Perioden fra omk. 500 efter Kristi fødsel frem til reformationen (ca. 1500) kan betragtes som europæisk middelalder, men Centret har ingen fast tidsafgrænsning for dets arbejde og er interesseret både i antikkens og senantikkens bidrag til middelalderen og i middelalderens indflydelse og påvirkninger i den moderne verden. Centret er også interesseret i at fremme kontakter mellem forskere som beskæftiger sig med Vesteuropa i perioden og dem som arbejder med Østeuropa, Islam, og de andre østlige kulturer.

Centret har ingen stab i betydning »ansatte«. Som institution er centret administrativt knyttet til Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi. Men de personer som deltager i arbejdet er medlemmer af stabene ved en række af det humanistiske fakultets institutter, i hvis beretning deres forskningsindsats og publikationer er anført. Centret er også åbent for forskere fra andre fakulteter som beskæftiger sig med aspekter af middelalderkultur. Samtidig varetager centret samarbejde og udvekslinger med middelaldercentre overalt i Europa og Nordamerika. I 1983 var hovedkontakterne med York i England, Louvain i Belgien og Kalamazoo i Michigan, U.S.A.

Centrets forskningsaktiviteter har i 1983 været koncentreret omkring følgende områder: 1) regelmæssige foredrags- og diskussionsmøder (middelalderfrokoster), 2) arbejde med et bind Anders Sunesen-studier (»Anders Sunesen og hans tid«), 3) afholdelsen af kongressen »The Mind of the Middle Ages, 1.-3. september 1983 på Københavns Universitet, Amager, 4) andre aktiviteter, hvor det er svært at adskille forskning og undervisning.

Frokostmøderne, som centret har arvet fra sin forgænger, Middelaldercentralen, tiltrækker fortsat lærere, studerende og almindeligt interesserede fra hele det humanistiske fakultet og udefra. Følgende emner har været behandlet: Balladen og narratologi (Sigurd Kværndrup, Nordisk Filologi), Kromatiske tonearter i middelalderlig og eftermiddelalderlig byzantinsk kirkesang (Jørgen Raasted, Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi), Forandringen i brug af det fysiske rum fra senmiddelalderen til renæssancen (Karen Schousboe, Institut for europæisk Folkelivsforskning), Historie-kirkehistorie (Carsten Brengaard, Institut for Religionshistorie), Tristanmyten (Jonna Kjær, Romansk Institut), Brugen af edb indenfor stednavneforskning (Peter Wahl, Ringsted kommune), Madonna Oriente: mysteriekult, heksetro og inkvisition (Gustav Henningsen, Dansk Folkemindesamling), Slesvig, Holsten og Danmark i senmiddelalderen (Esben Albrechtsen,

Historisk Institut), og Dronning Margrethe (Kai Hørby, Historisk Institut).

Under et af frokostmøderne gav samtlige deltagere korte beskrivelser af deres igangværende forskning, med henblik på et bedre samarbejde. Efter denne »forskningspræsentationsrunde« indsendte deltagerne korte orienteringsskrivelser om deres arbejde, og de kom også med forslag om indlæg og kurser de kunne tænke sig at afholde eller deltage i under centrets regi. Disse beskrivelser danner grundlaget for fremtidige forskningsprojekter.

Et hovedresultat af forskningsdiskussionerne i foråret 1983 er projektet »Anders Sunesen og hans tid«. Anders, som var ærkebiskop af Lund i begyndelsen af 1200-tallet, var en vigtig person i dansk inden- og udenrigspolitik og dertil en meget højtuddannet mand med nær tilknytning til lærdomscentret Paris. Et af dansk middelalders latinske klenodier er hans Hexaameron, et stort teologisk digt om skabelses- og frelseshistorien. Denne kilde til dansk og europæisk kulturhistorie omkring 1200 er hverken i Danmark eller i udlandet blevet tilstrækkelig påagtet, men i nær fremtid forventes der udgivet en dansk gendigtning v. dr.phil. H.D. Schepelern og en nyudgave af den latinske tekst v. Sten Ebbesen (Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi) og Niels Jørgen Green-Pedersen. Koordineret hermed agter centret af offentliggøre et bind artikler på dansk til belysning af Anders Sunesens, hans værk og hans tid. Bindet vil bl.a. behandle Anders' sociale baggrund og levnedsløb; det lærde miljø i Paris, hvor han blev uddannet; mødet mellem dansk og fælleseuropæisk kultur og Anders' rolle som formidler mellem de to, herunder hvordan hans uddannelse i filosofi, klassisk litteratur, jura, teologi m.m. har sat sig spor i hans Hexaameron og i hans latinske gengivelse af Skånske Lov; eftertidens beskæftigelse med hans værk. Arbejdet på dette projekt, der ventes afsluttet med publikation i 1985, foregår under deltagelse af Ivan Boserup (Kgl. Bibliotek), Tage E. Christiansen (Nationalmuseet), Thorkil Damsgaard Olsen (Inst. for nordisk Filologi), Sten Ebbesen (Inst. for græsk og latinsk Middelalderfilologi), Karsten Friis-Jensen (Thesaurus Linguae Latinae), Bertil Frosell, Bengt Hägg Lund (Lund Universitet), Niels Haastrup (RUC), Søren Kaspersen (Inst. for Kunsthistorie), Brian McGuire (Inst. for græsk og latinsk Middelalderfilologi), Lars Mortensen, Birger Munk Olsen (Inst. for græsk og latinsk Middelalderfilologi), Jørgen Pedersen (Inst. for kirkehistorie, teol. fakultet), Erik Petersen (Kgl. bibliotek), Jørgen Raasted (Inst. for græsk og latinsk Middelalderfilologi), Inge Skovgaard-Petersen (Historisk Institut), Fritz Saaby Pedersen (Odense Univ.).

Kongressen, »The Mind of the Middle Ages/Middelalderens Åndelige Verden«, blev en stor succes, med over 200 tilmeldte deltagere.

Den første dag under kongressen blev tilegnet middelalderens klosterverden. Den anden dags tema var litteratur, kunst og mentalitet i 1300-tallet. Den tredje dags emne var filosofi og lærdom i senmiddelalderen.

Centrets styrelsesudvalg vedtog i foråret 1983 at støtte et projekt om Biblen i middelalderens kunst og litteratur. Dette er kun ved at tage form, men et seminar i emnet i efteråret 1983 under undervisningsassistent ved Centret, Vivian Etting, fortsætter i 1984 under Ulla Haastrup (Institut for Kunsthistorie) og Graham Caie (Engelsk Institut). Centrets anden undervisningsassistent Kirsten Grubb Jensen har ledet et seminar i emnet: 1300-tallets kulturblomstring og samfundskrise, med henblik på udviklingen i Italien.

Publikationer:

Kaatmann, Christian: Dante og Kejserdømmet: Politiske symboler og magt i 1300 tallet Europa. København 1983, 109 s.

Brian Patrick McGuire

4: Center for Kvindeforskning og -undervisning

Historie:

Center for kvindeforskning og -undervisning er oprettet i sept. 82. Ved oprettelsen fik centret tildelt 4 administrationslokaler: lok. 7.3.8 (møderum), lok. 7.3.14 og 7.3.16 (lærerkontorer) og lok. 7.3.18 (sekretærkontor). Undervisningslokaler får centret tildelt af den lokale administration på KUA.

Stab:

Eksterne lektorer: Tine Andersen, Tania Ørum. Kandidatstipendiat: Marie Louise Sodemann. Forskningsrådstipendiater: Lise Busk-Jensen (til sept. 83), Susanne Fabricius.

Udlånte lærere:

Professor: Lise Østergård (Institut for Klinisk Psykologi – fra sept. 83). Lektorer: Inge Bruland (Musikvidenskabeligt Institut, til juni 83), Judy Gammeberg (Institut for Klinisk Psykologi), Hilde Olrik (Romansk Institut), Marie-Louise Svane (Institut for Litteraturvidenskab, fra sept. 83), Libby Tata (Institut for Klinisk Psykologi). Ekstern lektor: Lene Koch (Engelsk Institut). Kandidatstipendiater: Le-

ne Sjørup (Institut for Systematisk Teologi – Det teologiske fakultet – fra sept. 83).
Teknisk-administrativt personale: 20 t.ugl.: 1.

Center for kvindeforskning og -undervisning blev oprettet i sept. 82. Oprettelsen af centret har baggrund i de omfattende nedskæringer, der har ramt og stadig rammer det humanistiske fakultet.

Center for kvindeforskning og -undervisning er et forsøg på at bevare kvindeforskningen samt de studerendes muligheder for at få undervisning i kvinde-relevante emner på og ved fakultetet.

Oprettelsen af centret skal dog ikke kun ses i lyset af nedskæringerne ved det humanistiske fakultet. Den tværfaglige forskning og undervisning, centret skal være en ramme om, ligger i naturlig forlængelse af af den tradition, som er blevet udviklet i kvindeforskningen. Kvindeforskningen forsøger kort fortalt at se kvinders liv, bevidsthed og historie ud fra et *helhedssynspunkt*, dvs. at undersøgelsen af et enkelt emne inden for kvindeforskningen altid implicerer anvendelse af og inspiration fra andre fag-grene end forskerens egne. Denne tværfaglige dimension, som altid har kunnet findes i kvindeforskningen, skal centret forsøge at fremme og udvikle.

Center for kvindeforskning og -undervisning har kørt på forsøgsbasis indtil november 83. Efter en vurdering af centrets virksomhed i forsøgsperioden, blev det i fakultetsrådet besluttet at køre centret videre som en blivende institution på det humanistiske fakultet.

Forskningsvirksomhed:

De fleste af centrets lærere er ansat i undervisningsstillinger (dvs. som deltidsansatte uden betalt forskning) – alligevel har der på centret været stor aktivitet, både mht. medarbejdernes individuelle forskning og i forbindelse med aktiviteter, der vedrører oplysninger om og formidling af eksisterende kvindeforskning, indenlandsk som udenlandsk.

I løbet af 1983 har centret haft adskillige udadvendte arrangementer: en løbende *forelæsningsrække* over »Kvindeforskningens metoder og problemer« med forskellige indenlandske kvindeforskere som forelæser; en løbende *kvindeæstetik-møderække* med forskellige kvindelige kunstnere som oplægsholdere, samt diverse *åbent-hus-arrangementer* med orientering og debat i forhold til et bredt spektrum af kvinderelevante emner.

Centret påtog sig, på initiativ af Det Humanistiske Forskningsråd, planlægningen og afholdelsen af et landsdækkende forskningsseminar om kvindeæstetik i september 83.

Et udvalg under centret (Tine Andersen, Inge Bruland, Lise Busk-Jensen, Judy Gammelgård og Marie-Louise Svane) har indsamlet og udarbejdet

en rapport over (23) kvindeforskeres igangværende forskning ved det humanistiske fakultet, samt i en mere udvidet rapport peget på kommende (ønskellige) vækstområder i den humanistiske kvindeforskning. Denne rapport er senere blevet trykt i Københavns Universitets publikation »*Hvad sker der i elfenbenstårnet?*« (Københavns Universitet 1983).

Overordnet kan man placere centrets forskning inden for følgende kategorier:

1. *kvindehistorieforskning*: dvs. forskning i kvindesituation, kvindeliv og kvindebevægelse(r), historisk og aktuelt; samt forskning i familie-, socialisations- og mentalitetshistorie.

2. *kvindesygdom*: dvs. forskning i kvindeligheden og kvindelighedsteorier, historisk og aktuelt; samt forskning i kvindesygdom og kvindebevidsthed, teoretisk og sociologisk.

3. *kvindeforskningsteori*: forskning i kvindeforskningens metoder, teorier og anvendelse.

4. *kvindelige udtryksformer*: kvindelig kreativitet og kvindeligt sprog, analyser af enkeltstående eller flere historiske og aktuelle kvindelige kunstnere.

Tine Andersen beskæftiger sig med emnet: »Kvindeforskning, kvindesituation og kvindelighed i 70'erne« og deltager derudover i »Projekt nordisk kvindelitteraturhistorie«.

Lise Busk-Jensen har foretaget undersøgelser i den nyere, humanistiske kvindeforskning med henblik på spørgsmålet om kvindeforskningens videnskabsteori.

Judy Gammelgård arbejder på et projekt i »Hysteri – et historisk og feministisk studium i de menneskelige lidenskabers fortrængning«. Samtidig arbejder hun med »Psykoanalysen som metode i kvindeforskningen«.

Fran Hopenwasser arbejder med projektet »Skabelsesmyter og myter om kvinders kreativitet i nutidig anglo-amerikansk kvindelitteratur«, hvor hun forsøger at forstå mytens betydning i nutidig kvindelitteratur ud fra og som en reaktion mod mystiske forestillinger i romantikken.

Lene Koch beskæftiger sig (sammen med Libby Taata) med emnet »Kvindelighed og sygelighed«, specifikt i analyse af C.P. Gilmans »The Yellow Wallpaper«.

Nicole Kristjansen beskæftiger sig med et projekt om »Svære angsttilstande«, derudover arbejder hun med en undersøgelse af patomiske (selvbeskadede) kvinder og mænd med henblik på et studie af forskelle i disse ekstreme tilstande, dvs. hvorvidt de udtrykker mere generelle kønsspecifikke træk.

Lene Sjørup beskæftiger sig med en række interviews med en gruppe kvinder om deres religiøse og især mystiske oplevelser.

Marie Louise Sodemann arbejder med et projekt i »Kønnet skrift – skriftens køn?«, hvor hun forsøger at yde et bidrag til diskussionen om antagelsen af en specifik kvindelig skrift.

Marie-Louise Svane bidrager og deltager fortsat til Gyldendals Danske Litteraturhistorie, således beskæftiger hun sig med »Borgerskabets familiekultur og socialisationsforhold«.

Libby Tata koordinerer og deltager i en dansk/græsk empirisk undersøgelse af kvinders selvmordsforsøg set i relation til deres kønsrolle og sociale situation.

Lise Østergaard har færdiggjort en rapport til Verdenssundhedsorganisationen (WHO) om kvinders socio-økonomiske status i udviklingslandene og deres særlige behov i forhold til primær sundhedstjeneste (PHC). Rapporten vil blive publiceret af WHO i 1984.

Redaktionsvirksomhed:

Tine Andersen redigerer sammen med Birte Gudiksen centrets pjece, som udkommer to gange årligt med orientering om undervisning og andre aktiviteter.

Judy Gammelgård sidder i redaktionen af »Udkast« – tidsskrift for kritisk samfundsvidenskab.

Lene Koch er (sammen med Nynne Koch og Nanna Damsholt) leder af Folkeuniversitetets linjestudium i Feminologi.

Marie Louise Sodemann er medlem af redaktionen af en rapport om et seminar med titlen »At skrive nordisk kvindelitteraturhistorie«.

Marie-Louise Svane er medredaktør af tidsskriftet »Kultur og klasse«.

Tania Ørum er medredaktør af tidsskriftet »Kon-text« samt medredaktør af en publikation med bidrag fra forskningsrådsseminaret om »Kvindeæstetik«.

Publikationer:

Hopenwasser, F.: "Oldemor dansede i slangens bugtninger: Åndelighed i Alice Walkers 'meridian'. Forum for Kvindeforskning nr. 1, 1983, s. 39-43, København 1983.

Kristiansen, N.: Askepotkomplekset – nyt navn til et gammelt kompleks, 1983.

Sodemann, M.L., Palmvig, L.: Fuglene flakser – fuglene flyver. – En analyse af sorgen og glæden i Suzanne Brøgers digt "Tone". Karneval 1982, 20 s., Herning 1982.

Ørum, T.: Kvindelitteratur og kvindelæsning. Når kvinder ser med egne øjne. En antologi om kvindeforskning og kvindeforskningens metodeproblemer fra seminaret d.4.og5.okt.1982, Lone Fatum og Karin Friis Plun (red.), s. 1-129, København 1983.

Lene Koch

5: Center for Massekommunikation

Historie:

Center for massekommunikation er oprettet i 1982. Fra starten har centeret haft til huse på Institut for litteraturvidenskab, Københavns Universitet Amager.

Centeret er opstået som en overbygning på de institutter under det humanistiske fakultet, som beskæftiger sig med massekommunikation. Dets styrende organer (centerstyrelse og centernavn) er sammensat af lærere og studerende fra disse forskellige institutter og fag.

Ressourcer og styring:

Centeret har ikke nogen selvstændig stab.

De involverede lærere og det teknisk-administrative personale er knyttet til institutter under fakultetet og ikke til centeret som sådan.

Centeret har til huse på Institut for litteraturvidenskab, hvis teknisk-administrative personale indtil videre har fungeret som sekretariat. Hvad de tekniske ressourcer angår, fungerer fakultetets AV/ITV-afdeling som serviceorgan for centeret såvel som for en række enkeltinstitutter.

Centeret ledes af en *centerstyrelse* med følgende sammensætning:

Lærere: Ralf Pittelkow, Institut for litteraturvidenskab (formand), Jens Brincker, Musikvidenskabeligt Institut, Jan Ulrik Dyrkjøb, Engelsk Institut, Bent Fausing, Institut for nordisk filologi samt Karsten Fledelius, Historisk Institut (observatør).

Studerer: Mette Zachø, Filmvidenskab og Liselotte Havmøller, Filmvidenskab.

Teknisk-administrativt personale: Peder Ellebjerg, Litteraturvidenskab.

Centerets undervisningsopgaver varetages af et *centernavn* med repræsentation fra Litteraturvidenskab, Dansk, Filmvidenskab, Kunsthistorie, Teatervidenskab, Psykologi, Historie, Musikvidenskab, Engelsk.

Formand: Peter Larsen.

Næstformand: Jesper Andersen.

Centerets formål:

På *forskningssiden* har centeret to overordnede formål: 1. udvikle et tværfagligt forskningsmiljø, 2. forbinde fakultetets forskning på massekommunikationsområdet med andre forskningsmiljøer og med den bredere offentlighed.

På *undervisningssiden* arbejder centeret fortsat på etablering af en egentlig massekommunikationsuddannelse. Derudover foregår der en løbende tværfagsundervisning.

Forskningsvirksomhed og andre aktiviteter:

Der foregår en ganske omfattende forskningsaktivitet på massekommunikationsområdet under fakultetet. Den altovervejende del af denne er imidlertid indtil videre foregået i tilknytning til de enkelte institutter. Det gælder ikke mindst Institut for filmvidenskab, Institut for litteraturvidenskab, Historisk Institut, Musikvidenskabeligt Institut, Institut for kunsthistorie, Engelsk Institut, Teatervidenskabeligt Institut og Institut for nordisk filologi.

Nærmere oplysninger om disse forskningsaktiviteter findes i de enkelte institutters bidrag til årbogen.

Centeret har i 1983 især koncentreret kræfterne om arbejdet med den aktuelle udvikling i de elektroniske medier, som er på vej til at ændre såvel det danske som det internationale mediebillede temmelig radikalt. Der har været tale om dels mere forskningsbetonede, dels mere formidlingsbetonede aktiviteter.

Hvad den forskningsbetonede del angår, har det centrale været centerets arrangement i december 1983 af et internationalt seminar om mediefremtiden i Vesteuropa. Seminaret havde deltagelse af medieforskere fra Storbritannien, Frankrig, Vesttyskland, Norge, Sverige, Finland og Danmark. Der blev dels tegnet et generelt billede af situationen omkring den elektroniske medieudvikling i de respektive lande, dels ført en mere indgående debat omkring en række tværnationale emner i forbindelse med denne udvikling. Disse emner var følgende: 1. Den tiltagende internationalisering af medieområdet, 2. Ejer-, finansierings- og kontrolforhold i forbindelse med TV i lyset af de nye medier, 3. De nye mediers betydning for de demokratiske processer, 4. De nye mediers betydning for hverdagslivet og kulturmønsteret.

Centeret arbejder nu på at publicere seminarets resultater i en international sammenhæng.

I den mere formidlingsbetonede afdeling har centeret arrangeret to – meget velbesøgte – offentlige møder om henholdsvis kabel- og satellitudviklingens konsekvenser for TV-mediet og TV-2. Det førstnævnte møde havde et panel bestående af tre politikere, en direktør i ét af de store bladhuse samt en medieforsker. På det andet møde var panelet sammensat af repræsentanter for de forskellige forslag og ideer til en TV-2-ordning, der var fremkommet på dette tidspunkt, mens to journalister og en medieforsker fungerede som spørgepanel.

I slutningen af 1983 har centeret påbegyndt forberedelsen af en antologi om tekst-, billed- og lydanalyse, med bidrag fra forskere ved en række af fakultets institutter. Tanken er at give en mere samlet præsentation af fakultetets stærke tradition for såkaldt kvalitativ analyse på et humanistisk grundlag i en form, som har noget at byde på i såvel forsk-

ningsmæssige som undervisningsmæssige anvendelsesammenhænge.

Ralf Pittelkow

6: Center for Nygræsk og Balkanistik

Historie:

Center for nygræsk og balkanistik blev oprettet 1.9.1982, i første omgang for en forsøgsperiode på 1½ år. Ved udløbet af denne periode vedtoges det i Det humanistiske fakultetsråd at søge oprettet et Institut for nygræsk og balkanistik til afløsning for Centret. Efter godkendelse i Konsistorium i december 1983 blev sagen videresendt til Undervisningsministeriet, hvor den beror i øjeblikket.

Centret er dannet ved udskillelse af Nygræsk afdeling, som indtil da havde hørt under Institut for klassisk filologi. Udover de medarbejdere, som havde været knyttet til Nygræsk afdeling, blev en medarbejder ved Slavisk institut udlånt til Centret; denne medarbejder er ansvarlig for den balkanlingvistiske del af Centrets virksomhed.

Nygræsk afdeling blev oprettet i 1968 under Institut for klassisk filologi og fik egne lokaler i 1969, først i Skindergade 13 (»Mappehjørnet«), senere i Nørregade 7. I 1979 flyttede afdelingen til Njalsgade sammen med det øvrige institut, men bibeholdt egne lokaler. I 1975 oprettedes et studienavn for nygræsk, og i 1982 et fakultetsstudienævnsudvalg for balkanistik (FSU/B), der fungerer som studienavn for faget balkanistik. Begge studienævne hører ind under Center for nygræsk og balkanistik.

Stab:

Lektorer: Sysse Engberg, Lars Nørgaard. Udenlandsk lektor (indtil 1.10): Sophia Scopetée. Seniorstipendiater: Anne-Mette Gravgaard, Jørn Qvonje. Eksterne lektorer: Lars Bærentzen, Rolf Hesse, samt fra 1.11. Sophia Scopetée. Hertil kommer lån af lærerkræfter fra Institut for klassisk filologi (Ole L. Smith), Romansk institut (Eugene Lozovan, Hugo Ibsen), samt Musikvidenskabeligt institut (Birthe Trærup).

Forskningsvirksomhed:

Centrets forskning koncentrerer sig om to hovedområder: Det moderne Grækenlands sprog, litteratur og historie på den ene side, og Balkanlandenes komparative sprog og historie i nyere tid på den anden. Udover de videnskabelige publikationer udmønter

denne forskning sig i formidling af viden om Balkan, især Grækenland og Kypern, ved foredrag, radioudsendelser, artikler i dagspressen, samt besvarelser af talrige henvendelser fra enkeltpersoner og institutioner. Centret opfatter den formidlende side af sin virksomhed som meget væsentlig og udgiver selv en publikationsserie på dansk for at imødekomme det store behov for kvalificeret information om det moderne Grækenland («Nygærske studier»).

Sprog:

Rolf Hesse og Sysse Engberg fortsætter deres undersøgelser indenfor græsk sprog og forbereder desuden oprettelsen af en forsøgsuddannelse i tolkning mellem græsk og dansk, som vil blive gennemført i samarbejde med Handelshøjskolen i København. Jørn Qvonje udarbejder en samlet systematisk fremstilling af balkansprogenes morfosyntaks, som baserer sig på en komplet gennemgang af sprogene med henblik på blotlæggelsen af specielle, overordnede tendenser. Denne undersøgelse vil ikke – som traditionelt – være alene internt balkansproglig, men vil også behandle balkansprogenes morfosyntaks eksternt, dvs. set i forhold til de tilgrænsende sprog og sprogforbund: ungarsk, tyrkisk, »Donausprachbund« etc. Da forskellige sprogforbunds karakteristika ofte kan afvige mht tidspunktet for deres etablering, tager undersøgelsen diakrone hensyn og vil således ikke blot kunne klassificeres som et balkanlingvistisk arbejde, men lige så vel som et bidrag til udviklingen af sprog- og arealtypologien.

Litteratur:

Lars Nørgaard forbereder udgivelsen af korrespondancen mellem Andréas Laskarátos og Theodor Hansen, som findes i Hansen-arkivet på Det kgl. bibliotek. Desuden færdiggør han en artikel om den græske klassiske filolog I. Sykourís som eksponent for den græske højrefløj og dens nederlag i slutningen af 1930'erne. I forbindelse hermed har han været på studieophold i Athen og på de joniske øer i perioden 1.5. til 5.9. 1983.

Historie og samfundsforhold:

Lars Bærentzen fortsætter sine studier indenfor Grækenlands historie ved overgangen mellem besættelse og borgerkrig (1944-45), og herunder især omstændighederne omkring den sovjetiske militærmissions ankomst til Grækenland i juli 1944, samt den militærhistoriske side af den tyske tilbagetrækning fra de græske øer i september samme år. I denne forbindelse har han været i Athen for at interviewe ledende medlemmer af de græske modstandsorganisationer. Ole L. Smith har fortsat sin undersøgelse af det græ-

ske kommunistparti KKE's historie. Han har færdiggjort en artikel om det græske socialistpartis kongres i 1918, og har skrevet en bog på dansk om Grækenlands politiske og økonomiske udvikling efter juntaens fald i 1974 med titlen »Fra militærdiktatur til socialisme. Grækenland 1974-1982«. Han har opholdt sig i Athen i februar og november 1983 med henblik på arkivstudier og samtaler med græske politikere.

Byzantinistik:

Anne-Mette Gravgaard har fortsat sine undersøgelser over de græske malerhåndbøger »hermeneia tes zografikes«, som indeholder anvisninger på udsmykningen af en »ideal« middelbyzantinsk kirke og har tjent som model for samtidens kirkemalere. Håndbøgerne er overleveret i græske og rumænske håndskrifter fra 15.-19. århundrede, en periode hvor den ortodokse kirke var eneste garant for de nationalsprogede og religiøse værdier på Balkan. Den senbyzantinske kirkekunst er således et grundlæggende element i den politisk-ideologiske helhed, kirken så som sin opgave at bevare og formidle. Undersøgelsen har indbefattet færdiggørelse af en konkordans og et katalog over 48 græske malerboghåndskrifter, samt udgivelse af anvisningen på dommedagsscenen fra det ældste eksisterende håndskrift. I forbindelse hermed har hun foretaget håndskriftstudier i London og Thessaloniki.

Sysse Engberg foretager en undersøgelse af håndskrifttraditionen for Prophetologiet, det græske gamlestamentlige lektionar, hvis tekst hun har udgivet i serien Monumenta Musicae Byzantinae (afsluttet 1981), og har i denne forbindelse været fellow på Dumbarton Oaks, Center for Byzantine Studies, Washington D.C. fra 19.6. til 28.8. 1983, samt foretaget håndskriftstudier ved Patriarchal Institute for Patristic Studies i Thessaloniki i oktober 1983.

Filosofi:

Sophia Scopetáa fortsætter sin undersøgelse af Søren Kierkegaards forhold til Aristoteles og den oldgræske filosofiske tradition.

Redaktionsvirksomhed:

Centret udgiver i samarbejde med Göteborgs universitet tidsskriftet *Scandinavian Studies in Modern Greek* (red.: Bo-Lennart Eklund og Sysse Engberg). Lars Bærentzen og Ole L. Smith redigerer serien *Documents on Modern Greek History*, og Sysse Engberg er redaktør for serien *Nygærske studier* (*Melétes jiá ti sínchroni Elláda*). Sophia Scopetáa har redigeret et særnummer af det græske tidsskrift *Epotheia* som handler om Søren Kierkegaard.

Publikationer:

- Bærentzen, L.: *The Liberation of Greece 1944: Certainties and Uncertainties*. New Trends in Modern Greek Historiography, edited by A. Lily Macrakis and P. Nikiforos Diamandouros, s. 167-89, New Haven, Connecticut 1983.
- : *The Liberation of Greece 1944: National and International Aspects*. Staff Paper Series, Center for Greek Studies 3, s. 1-60, University of Florida, Gainesville 1983.
- Engberg, S.G.: *Ekphonic Chant – the Oral Tradition and the Manuscripts*. Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik 32/7, s. 41-47, Wien 1983.
- Qvonje, J.I.: *Knigata Mi – to biblio mou – Cartea mea – libri im*. Zeitschrift für Balkanologie XIX/1, s. 88-105, Wiesbaden 1983.
- Smith, O.L.: *The Boycott of the Elections 1946. A Decisive Mistake? Scandinavian Studies in Modern Greek*, s. 69-88, København 1983.

Sybbe Engberg

7: Center for Sammenlignende Kulturforskning

Historie:

Det humanistiske fakultet oprettede pr. 1.2. 1983 et Center for sammenlignende kulturforskning. Dette er administrativt knyttet til Carsten Niebuhr Institut for nærorientalske oldtidskulturer. Centeret ledes af en styrelse med følgende sammensætning:

Lærerrepræsentanter: Palle Ove Christiansen (Institut for europæisk folkelivsforskning), Mogens Trolle Larsen, formand, (Carsten Niebuhr Institut), Niels Steensgaard (Historisk institut) Martin Zerlang (AUC). Studenterrepræsentanter: Jørgen Carlsen (Carsten Niebuhr Institut), Morten Axelsen (Historisk institut). TAP-repræsentant: Lis Skærbo (Carsten Niebuhr Institut). Stipendiat: mag.art. Lotte Hedeager (SHF). Observatører til styrelsen: Jonathan Friedman, Michael Harbsmeier, Poul Pedersen og Steven Sampson (alle Institut for etnologi og antropologi); Jens Rahbek Rasmussen (Historisk institut); Jonathan Schwarz (Institut for kultursociologi); Minna Skafte Jensen (Institut for klassisk filologi).

Centeret er oprettet med henblik på at fremme og koordinere tværfaglige aktiviteter i udforskningen af sociale og kulturelle systemer i deres historiske kontekst. Forskningen skal i vid udstrækning koncentreres omkring integrerede tværfaglige og komparative

projekter i henhold til en langsigtet forskningsplan. Centerets undervisning skal koncentrere sig om viderekomne studerendes behov for vejledning ved gennemførelsen af tværfaglige projekter, opgaver ved hovedfagsniveau, og om post-graduat undervisning.

Konferencer:

Der er i 1983 foregået et forberedende arbejde med henblik på at starte et tværfagligt forskningsprojekt med temaet »Skrift og Samfund«. Som et led i disse bestræbelser blev der afholdt en temadag med dette emne ved KUA, mandag den 5.12. 1983. Ca. 150 mennesker deltog i dette arrangement, hvor en række danske forskere fremlagde foredrag til diskussion. Disse foredrag vil blive udgivet i begyndelsen af 1984.

Møder:

Centeret har i efterårssemesteret 1983 afholdt en række frokostmøder med fremlæggelse af løbende forskningsprojekter til diskussion.

Forskning:

Lotte Hedeager er i øjeblikket tilknyttet Centeret som forskningsstipendiat. Hun gennemfører et forskningsprojekt med titlen: *Fra Stamme til stat – udviklingsprocesser i det danske samfund fra 500/400 f. Kr. til 800 efter Kr.* Med udgangspunkt i etnografiske teorier om centraliseringsprocesser og primitive statsdannelser søges udviklingsprocesserne i det danske samfund gennem Jernalderens mere end 1000-årige periode belyst på arkæologisk grundlag. Undersøgelsen er koncentreret om 3 hovedkomponenter: økonomi og ejendomsforhold, politiske og sociale systemer samt den ideologiske struktur. Samspillet mellem disse tre variable tolkes i en sammenfattende model over samfundsudviklingen i Danmarks Jernalder.

Mogens Trolle Larsen

8: Det humanistiske Fakultets AV/ITV-afdeling

Historie:

AV/ITV-afdelingen blev oprettet året 1979 i forbindelse med Københavns Universitets udbygning på Amager.

Afdelingen havde først til huse i lokaler ved Audiologopædisk Forskningsgruppe på KUA, og flyttede i august 1980, i forbindelse med færdiggørelsen af videostudie m.v., til den nuværende adresse ved trappe 14.

Stab:

6½ TAP, heraf 3½ elektronikmekaniker, 1 EFG-elektronikmekaniklærling og 2 ikke faglærte betjente, hvoraf 1 er udlånt til Institut for Filmvidenskab og Institut for Klinisk Psykologi.

Fællesafdelingens arbejdsområde:

Afdelingen er – i audiovisuel (AV) henseende – et fælles serviceorgan for institutterne ved Det Humanistiske Fakultet.

Funktionerne er udlån, reparation og vedligehold af AV-apparatur samt AV-teknisk konsulentvirksomhed i forbindelse med institutternes apparaturindkøb. (Arne Bøje Hansen, Poul Skovgaard, Jens Wickmann).

Der ydes teknisk hjælp ved AV-apparatbrug, og afdelingen giver instruktion og afholder kurser i brug af AV-apparatur.

Der har således i året været afholdt 12 kurser i videoproduktion for 9 institutter. (Morten Jønsson).

Afdelingen varetager ombygninger og videreudvikling af eget og institutternes elektroniske AV-udstyr. En karaktergenerator til tekstning af videoprogrammer er under udvikling, projektet regnes afsluttet medio 84. (Arne Herager, Jens Wichmann).

Forskningsaktiviteterne, der berører afdelingen,

sker ved institutternes anvendelse af den konsulentvirksomhed og det apparatur som afdelingen stiller til rådighed.

Videoprogrammer produceret i året:

Jansen, Steen (Romansk Institut): *Ascoltare e Capire* – 17 lektioner i lytteforståelse (italiensk) over emner fra de sidste 100 års italiensk historie.

Jensen, Eva Dam og Thora Vinther (Romansk Institut): *El Camello* (15 lektioner spansk begynderundervisning).

Jønsson, Morten og Isabelle Durosseau (AV/ITV-afdelingen, Romansk Institut): *Entretien Francois-Regis Bastide* (interview).

Videooptagede arrangementer:

Tale og Skrift (Grundtvig-Kongres). H.G. Gadamer (Filosofi). Judith Thurman (Nordisk).

Arrangementer:

Afdelingen har ydet teknisk bistand ved en række større arrangementer afholdt på KUA.

Morten Jønsson